

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ 2022-2025 рр.

Звіт щодо комплексного
соціологічного дослідження

Серпень 2025 року

Перелік скорочень

БУР	Ініціатива «Будуємо Україну Разом»	ОВА	Обласна військова адміністрація
БО	Благодійна організація	ОДА	Обласна державна адміністрація
БПЛА	Безпілотний літальний апарат	ОГС	Організації громадянського суспільства
БФ	Благодійний фонд	ООН	Організація Об'єднаних Націй
ВООЗ	Всесвітня організація охорони здоров'я	ОПОРА	Громадянська мережа «ОПОРА»
в.п.	Відсотковий пункт	ОСББ	Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку
ВПО	Внутрішньо переміщені особи	ОТГ	Об'єднана територіальна громада
ВРУ	Верховна Рада України	ПРООН	Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй
ВЦА	Військово-цивільна адміністрація	РДА	Районна державна адміністрація
ГО	Громадська організація	РВА	Районна військова адміністрація
ДССУ	Державна служба статистики України	РЕБ	Радіоелектронна боротьба
ДПСУ	Державна податкова служба України	РПР	Коаліція «Реанімаційний пакет реформ»
ЄС	Європейський Союз	США	Сполучені Штати Америки
ЗМІ	Засоби масової інформації	УКФ	Український культурний фонд
ЗСУ	Збройні сили України	УНЦПД	Український незалежний центр політичних досліджень
ЗУ	Закон України	ФОП	Фізична особа – підприємець
ІКІ	Інтерв'ю з ключовими інформантами	ЦЕДЕМ	Центр демократії та верховенства права
ІСАР «ЄДНАННЯ»	Ініціативний центр сприяння активності та розвитку громадського почину «ЄДНАННЯ»	ЦНАП	Центр надання адміністративних послуг
КВЕД	Класифікатор видів економічної діяльності	ЦПХ	Цивільно-правова угода
КМІС	Київський міжнародний інститут соціології	USAID	Агентство США з міжнародного розвитку
КМУ	Кабінет Міністрів України		
ЛГБТК	Лесбійки, геї, бісексуали, трансгендери, квір		
НАКО	Незалежна антикорупційна комісія		
НАТО	Північноатлантичний альянс		
НБУ	Національний банк України		
НУО	Неурядові організації		
ОМС	Органи місцевого самоврядування		

Зміст

Перелік скорочень	1
Зміст	2
Методологія дослідження	6
Висновки	9
Кількісні характеристики та динаміка сектора	9
За результатами аналізу вторинних даних	9
За результатами кількісного опитування	10
Рівень довіри та показники ставлення суспільства до ОГС і волонтерів	11
Сфери та пріоритети діяльності ОГС	11
Групи, що найбільше потребують допомоги, на думку представників ОГС	13
Залученість ОГС до надання соціальних послуг	14
Вплив і роль ОГС в Україні	15
Основні канали комунікації ОГС з аудиторією, органами влади та донорами	17
Правові аспекти, виклики та необхідні зміни у правовому регулюванні діяльності ОГС в умовах воєнного стану	18
Адаптація ОГС до роботи в умовах війни	19
Взаємодія ОГС із іншими акторами	22
Феномен «кишенькових» ОГС на місцевому рівні	23
Фінансова спроможність ОГС	24
Вплив призупинення фінансування з боку США на українські ОГС	27
Проблеми локалізації гуманітарної діяльності	28
Участь і плани ОГС щодо відновлення України	30
Необхідна стратегія підтримки діяльності та розвитку ОГС під час війни з боку держави та донорських організацій	32

1. Кількісні характеристики та динаміка сектора: аналіз вторинних даних	34
1.1. Динаміка кількості зареєстрованих громадських, благодійних організацій та ОСББ у 2021–2025 рр.	34
1.2. Динаміка кількості нових реєстрацій громадських та благодійних організацій у 2014–2024 роках	36
1.3. Динаміка кількості офіційно зареєстрованих волонтерів	37
2. Рівень довіри та показники ставлення суспільства до ОГС і волонтерів: дані репрезентативних соціологічних досліджень	38
3. Характеристики організацій	42
3.1. Статус активності та досвід роботи організацій	42
3.2. Географія розташування та діяльності організацій	42
3.3. Штат організацій	45
4. Сфери та пріоритети діяльності ОГС. Нові напрями активностей у 2025 році	51
5. Групи, що найбільше потребують допомоги, на думку представників ОГС	62
6. Залученість ОГС до надання соціальних послуг	66
6.1. Законодавчі зміни у сфері регулювання надання соціальних послуг	66
6.2. Кількісні дані щодо залученості ОГС до надання соціальних послуг	67

7. Вплив і роль ОГС в Україні	70
7.1. Роль ОГС у реформах, відновленні, розбудові демократії, підтримці ЗСУ, міжнародній взаємодії та адвокації: результати кількісного дослідження	70
7.2. Оцінка діяльності та впливу ОГС: результати кількісного дослідження	71
7.3. Роль ОГС у реформах, розбудові демократії та подоланні наслідків війни: результати кабінетного дослідження	74
7.3.1. Роль ОГС у подоланні наслідків війни: вирішення житлового питання ВПО (кейс-стаді)	74
7.3.2. Роль ОГС у євроінтеграції та міжнародній адвокації України	76
7.3.3. Роль ОГС у процесах реформ	80
7.3.4. Роль ОГС у забезпеченні доступу до відкритих даних	83
7.3.5. Роль ОГС у підтримці ЗСУ	83
7.4. Лідерство ОГС: результати якісного дослідження	87
8. Основні канали комунікації ОГС із аудиторією, органами влади та донорами	90
9. Правові аспекти, виклики та необхідні зміни у правовому регулюванні діяльності ОГС в умовах воєнного стану	98
10. Адаптація ОГС до роботи в умовах війни	108
10.1. Проблеми та потреби ОГС станом на 2024 рік: огляд літератури та наявних досліджень	108
10.2. Результати кількісного дослідження	111
11. Взаємодія ОГС із іншими акторами	124
12. Феномен «кишенькових» ОГС на місцевому рівні	133
12.1. Огляд наявних досліджень та публікацій	133
12.2. Результати якісного дослідження	135

13. Фінансова спроможність ОГС	137
13.1. Джерела фінансування, які використовують ОГС	137
13.2. Напрями фінансування, які варто розвивати ОГС	139
13.3. Залучення благодійних пожертв	143
13.4. Використання віртуальних активів	145
13.5. Наявність стратегії залучення нових донорів та труднощі в пошуку фінансування	145
13.6. Активність ОГС, які не отримували міжнародного фінансування у 2024–2025 роках	146
14. Вплив призупинення фінансування з боку США на українські ОГС	149
14.1. Огляд наявних досліджень та публікацій	149
14.2. Масштаб взаємодії громадського сектора з USAID: результати кількісного дослідження	152
14.3. Вплив припинення фінансування USAID: результати кількісного дослідження	153
14.4. Вплив припинення фінансування USAID: результати якісного дослідження	160
15. Проблеми локалізації гуманітарної діяльності	164
15.1. Огляд наявних досліджень та публікацій	164
15.2. Результати кількісного дослідження: оцінка успішності локалізації	169
15.3. Результати якісного дослідження: проблема локалізації	170
16. Участь і плани ОГС щодо відбудови України	173
16.1. Результати кількісного дослідження	173
16.2. Роль ОГС у відбудові України: огляд наявних досліджень та публікацій	176
17. Необхідна стратегія підтримки діяльності та розвитку ОГС під час війни з боку держави та донорських організацій	181

Методологія дослідження

Соціологічне дослідження «Громадянське суспільство в Україні в умовах війни — 2025» проведено в межах проекту «Сильне громадянське суспільство України — рушій реформ і демократії», який реалізується ICAP Єднання за фінансування Норвегії та Швеції. Збір та аналіз даних здійснив Центр «Соціальні індикатори».

Дослідження спрямоване на вивчення діяльності організацій громадянського суспільства під час війни, зокрема викликів, із якими стикаються ОГС в умовах воєнного стану, та їхньої спроможності до адаптації участі у процесах відновлення.

Дослідження відбувається вже втретє: попередні дві хвилі проводили у 2022 та 2023 роках. У цьому звіті відображено динаміку ключових показників за 2022–2025 роки.

Для досягнення цілей дослідницького проекту застосовано кілька методів збору даних:

1. Телефонне опитування організацій громадянського суспільства

Загалом опитано 1201 представника ОГС¹: з них 832 представляли громадські організації, 290 — благодійні організації, 29 — інші юридичні форми (наприклад, громадські спілки), а 50 були зареєстровані як ФОП².

¹ Для опитування були відібрані суб'єкти економічної діяльності, які мають такі КВЕД: 88.99 (КВЕД 2010) / 85.32.5 (КВЕД 2005) (благодійна діяльність). 94.99 (КВЕД 2010) / 91.33.0 (КВЕД 2005) — (Діяльність громадських організацій) — лише діяльність організацій, які безпосередньо не пов'язані з політичними партіями і які впливають на суспільну думку шляхом просвіти, політичного впливу, збирання коштів тощо. Тобто йдеться про цивільні ініціативи та рухи протесту, екологічний рух, організації, які виступають на підтримку розвитку громад і розширення можливостей освіти, н.в.і.у., організації захисту та поліпшення умов життя окремих груп населення, наприклад етнічних груп і груп меншин тощо, асоціації патріотичного напрямку, зокрема асоціації ветеранів війни, діяльність із надання гранту членськими або іншими організаціями. 82.99 (КВЕД 2010) — (Надання інших допоміжних комерційних послуг, н.в.і.у.) — розглядалася лише діяльність організацій зі збирання коштів на благодійні потреби, що здійснюють її за винагороду або на основі контракту.

² У секторі громадських ініціатив, благодійності, волонтерства та соціального підприємництва України частина фахівців, експертів та активістів здійснюють діяльність як фізичні особи — підприємці (ФОП). Це дає можливість підтримувати соціальні ініціативи без зайвої бюрократії, мати спрощену систему оподаткування та звітності, працювати одночасно з кількома проектами або організаціями та поєднувати громадську й оплатну діяльність, забезпечуючи фінансову сталість і незалежність, що особливо важливо в умовах воєнного часу. Тому до вибірки кількісного опитування також були включені ФОП, чия економічна діяльність зосереджена у громадській і благодійній сфері.

Опитування проводилося з 13 червня до 10 липня 2025 року включно. Як основний метод збору даних використовували телефонне інтерв'ю, в окремих випадках за бажанням респондентів їм давали змогу самостійно надати відповіді на онлайн-опитувальник. Вибірка дослідження репрезентативна для громадських і благодійних організацій з визначеними КВЕД, які наразі провадять активну діяльність³.

Опитування охопило ОГС в усіх областях України (за винятком окупованих Луганської області та Криму), а також три організації, чий головний осередок зараз за кордоном. Найбільша кількість ОГС на момент опитування мала головний осередок у Києві (16,2%) та Київській області (9,7%), а також у Дніпропетровській (8,7%), Львівській (7,2%), Харківській (5,8%), Одеській (5,4%) та Полтавській (5,2%) областях. Регіональний фокус діяльності ОГС був на фронтових та прифронтових областях сходу і півдня України, а також у Києві, Київській та Львівській областях.

Загалом 47,0% ОГС зазначили, що працюють локально (в окремих населених пунктах, громадах або в межах однієї області), 21,6% визначили себе як регіональну організацію, що діє в кількох областях, 20,9% зарахували себе до загальнонаціональних організацій, а 10,5% відповіли, що діють на міжнародному рівні. Слід наголосити, що ці цифри відображають оцінку свого впливу та географічного охоплення самими організаціями, а не фактичний масштаб діяльності.

Майже три чверті ОГС, охоплених дослідженням (73%), працювали суто на волонтерських засадах, а 27% мали принаймні одного співробітника, з яким укладено трудовий договір, договір цивільно-правового характеру чи контракт із ФОП. За показниками розміру та залучення персоналу на договірній основі опитані ОГС розподілились таким чином: 52,0% склались з 1–10 волонтерів, 17,7% — з 11–50 волонтерів, 3,3% були великими волонтерськими об'єднаннями з понад 50 волонтерів, 13,8% — невеликими ОГС у складі 1–10 осіб, серед яких є працівники на оплачуваних позиціях, 9,4% — ОГС у складі 11–50 осіб, зокрема й на оплачуваних позиціях, 3,7% — ОГС у складі понад 50 осіб, зокрема й на оплачуваних позиціях.

2. Глибинні інтерв'ю з представниками організацій громадянського суспільства та експертного середовища

Загалом проведено 10 глибинних інтерв'ю. Респондентами виступили представники ОГС загальнонаціонального рівня та міжнародних організацій, що надають підтримку громадському сектору. Респондентів для глибинних інтерв'ю дібрали з урахуванням різноманіття сфер діяльності, досвіду та регіонального представництва. ОГС, представлені учасниками глибинних інтерв'ю, працюють у сферах медіа, охорони здоров'я, стратегічної аналітики, молодіжної політики, підтримки реформ та євроінтеграції, громадського контролю та адвокації. Респондентів добирали на основі інформації з відкритих джерел, внутрішніх баз, мережових контактів та за сприяння партнерських організацій.

³ Потенційних учасників опитування добирали випадковим способом із наявних баз даних. Основою вибірки слугував перелік цільових організацій, підготовлений компанією «Опендатабот», що надає доступ до державних даних з основних публічних реєстрів. Для участі в дослідженні були відібрані організації / ФОП із визначеними КВЕД, які мають офіційну реєстрацію і на момент опитування офіційно не припинили своєї діяльності. Під час опитування використовувався додатковий скринінг — для відбору організацій, які ведуть активну діяльність. Кількість результативних контактів (contact rate) з ОГС становить 5%, рівень відповіді (response rate) — 24%. Статистична похибка вибірки (з імовірністю 0,95 і без урахування дизайн-ефекту) не перевищує 2,8%.

Глибинні інтерв'ю проводили онлайн із використанням програмного забезпечення Zoom та здійсненням аудіо- та відеозапису; якщо респонденти не мали технічної можливості скористатися Zoom, їх опитували телефоном зі здійсненням аудіозапису. Збір даних тривав з 18 червня до 4 липня 2025 року включно.

3. Кабінетний аналіз вторинних даних

Кабінетний аналіз (desk research) вторинних даних охопив дані ДССУ, дані відкритих реєстрів, наукові та аналітичні публікації, результати попередніх досліджень та інші джерела інформації, що стосуються діяльності громадських і благодійних організацій в Україні.

Висновки

Кількісні характеристики та динаміка сектора

За результатами аналізу вторинних даних

Станом на 1 квітня 2025 року кількість благодійних організацій (БО) в Україні сягнула 32 974, а кількість громадських організацій (ГО) – 106 720.

З 2022 року, з початком повномасштабного вторгнення, динаміка кількості організацій громадянського суспільства в Україні зазнала кардинальних змін. Саме цей рік став точкою різкого зламу у кількісних показниках: відбулося масове зростання кількості нових благодійних організацій та водночас – спадання кількості реєстрацій громадських організацій. У 2022 році кількість нових зареєстрованих благодійних організацій сягнула історичного максимуму – понад 6,3 тис., що майже у вісім разів більше, ніж роком раніше. Такий сплеск, можливо, був реакцією суспільства на воєнну кризу й потребу в координації гуманітарної допомоги. У наступні роки кількість реєстрацій нових благодійних організацій поступово знижувалася (2023 рік – близько 5 тис., 2024 рік – приблизно 3,5 тис.), проте й надалі залишалася в річному вимірі значно вищою за довоєнні показники.

На реєстрацію нових громадських організацій повномасштабна війна справила протилежний вплив: у 2022 році кількість нових реєстрацій різко впала до 2,8 тис. – найнижчого рівня з 2015 року. **Однак уже у 2023–2024 роках спостерігалось зростання кількості реєстрації нових ГО, а загальна кількість організацій зросла на 10% порівняно з кінцем 2021 року.** Це свідчить про адаптацію сектора: після початкового шоку від зміни характеру війни та умов життя країни активна частина суспільства знову побачила у громадських організаціях дієвий інструмент.

Важливим індикатором мобілізації суспільства став волонтерський рух. За офіційними даними ДПСУ, кількість зареєстрованих волонтерів із січня 2022 до листопада 2024 р. зросла майже у 33 рази – від 320 до 10,5 тис. осіб. **Найбільший стрибок відбувся наприкінці 2022 року, після чого у 2023 році фіксувалося стабільне зростання на сотні нових волонтерів щомісяця.** Попри це, реальний масштаб волонтерства значно перевищує офіційні цифри, адже більшість учасників руху не потрапляють до державної статистики.

Таким чином, із 2022 року громадянське суспільство в Україні розвивається двома шляхами: бурхливе зростання нового благодійного сектора та волонтерства на тлі початкового падіння зацікавленості у створенні нових громадських організацій.

Проте і цей тренд змінився на протилежний у 2023 році. Разом ці процеси відображають масштабну мобілізацію суспільства у відповідь на війну та поступове повернення до більш збалансованого розвитку сектора.

Водночас деякі експертні оцінки та дані державної статистики (подання річної фінансової звітності ОГС) дають змогу **припустити, що значна частина зареєстрованих ГО і БО насправді не проводить активної діяльності, а існує «на папері» (89% ГО та 77% БО не подали річну фінансову звітність за 2024 рік)**. Тому доволі правдоподібною можна вважати гіпотезу, що з більш як 100 тисяч ГО та більш як 30 тисяч БО тільки менша частина провадить реальну активну діяльність і допомагає задекларованим бенефіціарам.

За результатами кількісного опитування

Опитування, проведені у 2023 та 2025 роках, не дають підстав стверджувати, що у цей часовий проміжок відбувся помітний приріст чи вплив (припинення активності) чинних організацій громадянського суспільства: в обох хвилях дослідження результативний контакт вдалося встановити з 5–6% зареєстрованих ОГС, що відповідали критеріям відбору, з них близько двох третин повідомили, що займаються активною діяльністю.

Географія діяльності ОГС також залишається здебільшого сталою: як і у 2022–2023 роках, 12,4% організацій мають філії в інших областях України, а 53,0% визначають свою діяльність як таку, що виходить за межі області. Порівняно з 2023 роком поменшала частка ОГС, які вказали, що працюють у Києві, Хмельницькій та майже повністю окупованій Луганській областях, натомість збільшилась частка організацій, які працюють у Сумській області (зміни у межах 3–5 в.п.), — ймовірно, це пов'язано з реагуванням на загострення оборонних потреб та гуманітарних викликів у зв'язку з інтенсифікацією бойових дій на цьому напрямку.

Попри вплив несприятливих чинників, як зовнішніх (скорочення фінансування, мобілізація, міграція), так і внутрішніх (вигорання, зменшення активності), **масштабного відпливу кадрів з громадського сектора поки не зафіксовано: якщо порівнювати результати трьох хвиль опитування, певна негативна динаміка помітна, але самі ОГС про неї напяму не повідомляють.** Загалом у шести з десяти організацій чисельність персоналу не змінилась. Локальні ОГС демонструють найбільшу кадрову стабільність: кількість персоналу не змінилась у 67,7%, тоді як у регіональних, загальнонаціональних та міжнародних ОГС цей показник не перевищує 55%. Щодо решти ОГС, то частка організацій, які повідомили про зростання кількості залучених упродовж останнього року волонтерів, навіть більша за частку тих, де цей показник скоротився. Особливо це притаманно тим організаціям, чия діяльність виходить за межі однієї області.

З іншого боку, за даними трьох хвиль опитування, у 2024–2025 роках, після зростання у 2023 році, спостерігається зниження загальної усередненої кількості⁴ залучених працівників, передусім волонтерів, тоді як показники залучення співробітників за іншими формами співпраці (трудоий договір, ЦПХ, ФОП) з року в рік залишаються на низькому рівні. Така розбіжність між спостережуваною та заявленою динамікою може виникати, якщо приріст персоналу в одних організаціях в абсолютних числах менший, аніж вплив в інших, навіть якщо тих, хто відчув цей приріст, сумарно більше.

⁴ За показником trimmed mean — без 5% найбільших та 5% найменших значень для усунення впливу статистичних викидів на середнє значення.

Спостерігається чіткий тренд до зростання жіночої участі в усіх формах зайнятості в громадському секторі: у 2023 році жінки становили 53,6% від усіх залучених працівників, а вже у 2025 році цей показник зріс до 62,3%. Можливо, це свідчення того, що громадський сектор адаптується до впливу чоловіків до лав Сил оборони.

Рівень довіри та показники ставлення суспільства до ОГС і волонтерів

На тлі повномасштабного вторгнення 2022 року відбулися не лише організаційна мобілізація сектора, вибухоподібне зростання кількості нових благодійних організацій, а й безпрецедентний сплеск суспільної довіри до волонтерів та громадських організацій. Якщо у 2021 році рівень довіри до волонтерів коливався на рівні 64–68%, а до громадських організацій із довірою ставилися близько 47%, то вже за кілька місяців після вторгнення зафіксовано різкий стрибок: у серпні 2022 року волонтерським ініціативам довіряли понад 85% громадян, тоді як громадським організаціям — близько 65%.

Пік довіри припав на лютий 2023 року, коли підтримка волонтерів сягнула 88%, а громадських організацій — 66%, що засвідчило виняткову роль цих структур у забезпеченні тилу, координації допомоги та підтримці армії. Водночас уже в другій половині 2023 року, можливо, позначився ефект «втоми від війни»: показники довіри до волонтерів і громадських організацій знизилися до 83% та 60% відповідно.

На початку 2024 року зафіксовано найнижчу точку довіри після початку повномасштабної війни: 78% для волонтерських та 55% для громадських організацій. Проте протягом наступного року обидва сектори продемонстрували часткове відновлення: на початку 2025 року 80% громадян висловлювали довіру волонтерам і 61% — громадським організаціям.

Аналіз даних Центру Разумкова та КМІС показує подібну амплітуду змін: довіра до волонтерів у період 2021–2025 років коливалася в межах приблизно 20 в.п., але стабілізувалася на рівні $80 \pm 3\%$. При цьому протягом усього періоду волонтерські ініціативи зберігали стабільну перевагу над громадськими організаціями — у середньому на 20 в.п.

Як показало порівняння з ширшим спектром інституцій, саме волонтерський сектор та громадські організації виявилися найбільш стійкими в сенсі суспільної довіри: якщо різні гілки влади, правоохоронні органи, медіа суттєво втратили довіру після пікових показників 2022 року, волонтери утримували винятково високі позиції (громадські організації — дещо нижчі). Схожа динаміка і стабільність довіри спостерігається тільки у ставленні громадян до ЗСУ.

Сфери та пріоритети діяльності ОГС

Переважає більшість опитаних представників ОГС (83,5%) повідомили, що їхні організації не змінювали пріоритетів упродовж останнього року та працюють у звичних для себе сферах. У 2024 році провідним напрямом діяльності ОГС залишалася допомога армії та ветеранам (40,6%), яка й раніше була пріоритетною. Інша популярна царина — реагування на гуманітарні потреби та довгострокові соціальні наслідки війни, зокрема допомога жертвам війни

і переселенцям (27,9%), вразливим верствам та людям з інвалідністю (24,1%), надання психологічної допомоги (17,5%), правової допомоги (12,2%) та соціальних послуг (9,9%). Значна частка організацій і надалі провадить діяльність у сферах, пов'язаних зі збереженням ідентичності та відновленням людського потенціалу: 22,6% ОГС активно працюють із молоддю, 23,5% реалізують проекти у сфері освіти, 21,6% — у сфері культури та спорту, 9,9% — у сфері охорони здоров'я.

Найпоширеніші сфери діяльності організацій різного рівня (від локального до міжнародного) доволі подібні, але є й відмінності. Так, про допомогу армії та ветеранам локальні ОГС повідомляли рідше (32,4%), ніж організації ширшого географічного охоплення (46–50%). З молоддю та підлітками частіше працюють локальні та регіональні організації; у сферах охорони здоров'я та захисту прав людини — регіональні та загальнонаціональні; у сфері науки, аналітики та консалтингу — загальнонаціональні та міжнародні; а міжнародні відносини та євроатлантична інтеграція є прерогативою організацій, які вважають себе міжнародними.

Розподіл ОГС за напрямками діяльності з 2023 року залишається доволі стабільним, за винятком сфери культури і спорту (зниження з 29,4% у 2023 р. до 21,6% у 2025 р.), **роботи з молоддю та підлітками** (з 30,6% до 22,6%) **та послуг з розвитку громад** (з 7,2% до 4,2%). Що ж до більш довгострокових трендів, то з початку повномасштабної війни вдвічі зросла активність ОГС у сфері допомоги вразливим верствам, людям з особливими потребами (з 12,0% до 24,1%), активізовано захист тварин (з 1,6% до 4,5%) та відбудову інфраструктури (з 1,1% до 4,2%). Дослідження також зафіксувало кілька напрямків, за якими активність з 2022 року, навпаки, радше знижується. До них передусім належить сфера допомоги жертвам війни і переселенцям (з 43,2% до 27,9%, що частково можна пояснити виокремленням соціальних послуг та психологічної допомоги як самостійних напрямків діяльності в опитуваннях 2023 та 2025 років). Поступово знижується залученість ОГС до таких сфер діяльності, як захист прав людини (з 13,3% у 2022 р. до 9,3% у 2025 р.), соціальне підприємництво (з 8,4% до 3,7%), розбудова демократії (з 5,6% до 3,7%), медіаграмотність (з 6,3% до 3,1%), боротьба з корупцією (з 5,9% до 2,7%), цифрова трансформація (з 3,7% до 2,4%) та децентралізація (з 4,6% до 2,0%).

Хоча воєнні дії залишаються головною причиною, з якої громадський сектор переглядає пріоритети (44,9%), порівняно з 2023 роком зросла також роль інших чинників: насамперед ідеться про зміну суспільного запиту (35,4%), потребу допомагати Збройним силам України (32,8%), фінансові складнощі (26,8%), недостатню активність державних органів влади (22,2%), а також посилення міжнародної підтримки (10,6%), зміну бенефіціарів (10,1%) та зміну законодавства (8,6%). На думку респондентів глибинних інтерв'ю, на ландшафт сфер, у яких працюють ОГС, значно вплинуло і надалі впливатиме припинення фінансування окремих напрямів з боку USAID.

Частина ОГС відчуває потребу переорієнтувати або розширити роботу: 16,1% опитаних організацій вважають за необхідне змінити напрямок діяльності в умовах війни, а понад половина (59,4%) гадають, що є потреба у розвитку додаткових напрямків діяльності. З 2023 року запит на зміну діяльності майже не змінився, водночас потреба в розвитку додаткових напрямків роботи трохи зросла. Найчастіше вважають за потрібне змінити напрямок діяльності ті ОГС, які працюють у сферах децентралізації (37,5%), відновлення / розбудови інфраструктури (33,3%), медіаграмотності (24,3%), правової допомоги (23,8%), надання соціальних послуг (23,5%). Хоча переважна більшість опитаних вважає свою діяльність актуальною в умовах війни, в окремих сферах актуальність свого напрямку роботи організації часто оцінюють нижче: зокрема, у сфері послуг з розвитку громад (1–3 бали за 5-бальною шкалою поставили 18,0% респондентів), децентралізації (12,5% респондентів), міжнародних відносин та євроатлантичної інтеграції (11,8%), екологічних проблем (11,6%).

Групи, що найбільше потребують допомоги, на думку представників ОГС

У 2025 році зафіксовано дві тенденції в уявленнях представників ОГС про групи, яким потрібна підтримка. Як і раніше, чимала частка респондентів вважає, що у різних категорій українців потреби в допомозі зростають, і лише абсолютна меншість зазначила, що потреби деяких груп зменшуються. Водночас опитані почали чіткіше визначати кілька головних груп, які найбільше потребують допомоги, а решту груп тепер згадують значно рідше. Серед груп, яким необхідна допомога та чиї потреби зростають, представники ОГС найчастіше називали тих, хто найбільше зазнав впливу війни: військових, ветеранів, їхні родини та мешканців прифронтових і звільнених регіонів, а також осіб із інвалідністю. Однією з найвразливіших груп більшість опитаних вважають ВПО, але при цьому зазначають, що їхні потреби не зростають чи навіть зменшуються.

На думку більшості представників ОГС, найбільше потребують допомоги ветерани (60,9%), ВПО (59,5%), жителі прифронтових регіонів (58,0%), військові (56,0%). Від третини до половини ОГС назвали людей із інвалідністю, членів сімей військових і ветеранів, жителів звільнених регіонів. Як порівняти з 2023 роком, практично не змінилася лише частка згадувань ветеранів та ВПО, решту груп називали рідше.

Найбільша частка респондентів — представників ОГС відповідала, що потреби зросли у таких групах: військові та ветерани (так вважають 74,5% опитаних), жителі прифронтових регіонів (70,4%) та сім'ї військовослужбовців і ветеранів (65,7%). Понад 60% респондентів також вказали на збільшення потреб людей із інвалідністю, волонтерів і малозабезпечених. Про зменшення потреб у допомозі найчастіше йшлося у зв'язку з групами внутрішньо переміщених осіб (16,5%) та українців за кордоном (16,8%).

Уявлення про групи, які найбільше потребують допомоги та чиї потреби зросли упродовж останнього року, від географії діяльності ОГС суттєво не залежить: розподіл відповідей представників організацій, що працюють локально, на регіональному, національному та міжнародному рівнях, приблизно однаковий.

Як зазначено вище, переважна більшість ОГС і надалі працює у звичних для себе сферах і вважає їх важливими та пріоритетними для себе, водночас значна частка хотіла би опанувати додаткові напрямки роботи. Опитування показує, що **ті ОГС, які вважають за потрібне змінювати чи розвивати додатковий напрям діяльності в умовах війни, здебільшого хочуть розвиватися саме у сфері підтримки тих груп, які найбільше цього потребують.** Ідеться про допомогу армії та тим, хто найбільше постраждав від війни, а саме: реабілітацію, супровід і підтримку поранених військових, їхніх родин і цивільних жертв бойових дій, соціальну підтримку і допомогу постраждалим, зокрема дітям, та безпосереднє сприяння й допомогу Силам оборони України. **Утім, частина громадського сектора хотіла би не лише реагувати на нагальні оборонні та гуманітарні виклики, але й працювати на перспективу:** ще один поширений вектор бажаної діяльності охоплює такі напрями інституційного та людського розвитку, як освіта, мистецтво, наука, культурна і духовна сфери, робота з дітьми та молоддю.

Залученість ОГС до надання соціальних послуг

Комплексне оцінювання залученості ОГС до сфери надання соціальних послуг засвідчує очевидні оптимістичні тенденції: законодавчі новації, які сприяють роботі ОГС у цій сфері, зростання кількості й частки ОГС у Реєстрі надавачів соціальних послуг, невелике збільшення (за даними кількісного опитування) частки ОГС, які фактично працюють у цій сфері; та зростання привабливості надання соціальних послуг як джерела фінансування для ОГС. Водночас частка ОГС, які реально отримують фінансування завдяки наданню соціальних послуг, залишається дуже незначною; крім того, опитування зафіксувало, що частина залучених до цієї сфери ОГС хотіли би змінити напрям діяльності.

У 2025 році ухвалено закони, що врегульовують деякі аспекти надання соціальних послуг: Закон №12124 «Про внесення змін до Закону України «Про соціальні послуги» щодо удосконалення порядку надання соціальних послуг» та Закон № 4505-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо розширення доступу пацієнтів до лікарських засобів, що підлягають закупівлі особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, шляхом укладення договорів керованого доступу». Зокрема, Закон № 4505-IX звільняє всіх надавачів соціальних послуг від податку на додану вартість, завдяки чому ці послуги стають дешевшими, а отже, й доступнішими для кінцевого споживача, а ОГС — більш конкурентоспроможними на ринку соціальних послуг.

Станом на травень 2025 року в державному Реєстрі надавачів соціальних послуг налічувалися майже чотири тисячі суб'єктів, **серед яких стрімко зростає частка організацій громадянського суспільства. Якщо наприкінці 2023 року їх було трохи більш як 500, то вже за півтора року — майже 900. Це означає, що саме ОГС забезпечили основний приріст у системі соціальних послуг (принаймні серед новозареєстрованих надавачів): із 476 нових надавачів три чверті становили саме ОГС.** У кількісному вимірі найбільше додалося громадських організацій — їх кількість зросла більш ніж на дві третини, а також благодійних організацій — їх побільшало майже у півтора рази. Унаслідок цього питома вага громадського сектора серед усіх зареєстрованих надавачів соціальних послуг зросла з 15% у 2023 році до понад 22% у 2025 році.

Порівняно з попередньою хвилею опитування ОГС, проведеною у 2023 році, частка організацій, фактично залучених до надання соціальних послуг, дещо зросла: з 7,8% до 9,9%⁵ в опитуванні 2025 року. Тобто кожна десята ОГС бере участь у наданні соціальних послуг. Водночас помітна частина (24%) ОГС, які зараз займаються наданням соціальних послуг, повідомляють про потребу змінити напрям діяльності.

Протягом останніх трьох хвиль дослідження (2022, 2023, 2025 рр.) майже не змінюється й залишається дуже низькою частка ОГС, які наводять надання соціальних послуг як фактичне джерело фінансування організації: таких близько 2%. Але в 2025 р., на відміну від попередніх років, привабливість роботи у сфері соціальних послуг як джерела фінансування ОГС зросла — до 15,1%.

⁵ Статистична значущість різниці — 0,053.

Вплив і роль ОГС в Україні

У межах цього дослідницького проекту роль та вплив організацій громадянського суспільства (ОГС) в Україні вивчали за допомогою кількох методів. По-перше, самі представники сектора в межах кількісного опитування оцінювали вплив громадянського суспільства на процеси в країні. По-друге, оцінки щодо цих аспектів та механізми, що забезпечують вплив ОГС, наводили учасники глибинних інтерв'ю. По-третє, проведено кабінетний аналіз наявної інформації щодо впливу ОГС.

Згідно з кількісним опитуванням, самі ОГС найвище оцінюють внесок сектора в підтримку ЗСУ: майже 82% дотримуються думки, що роль ОГС у цьому процесі важлива або значна. Майже всі респонденти глибинних інтерв'ю погоджуються з цим, зазначаючи, що така підтримка критично важлива для стійкості країни. **Деякі респонденти наголошують, що саме в царині допомоги ЗСУ сформувалися організації-взірці, які виробили дуже ефективні моделі роботи ОГС у кризових умовах.** Результати кабінетного дослідження засвідчують, що завдяки здатності до швидкого реагування, прямому залученню ресурсів та впровадженню інноваційного підходу ОГС заповнюють критичні прогалини й підвищують загальну ефективність оборонних зусиль країни. Детально описати в цьому звіті весь спектр допомоги війську з боку ОГС не видається можливим, тому стисло підсумуємо головні завдання, які виконують ОГС задля підтримки ЗСУ. Це матеріальна та технічна допомога армії (власне виробництво БПЛА, роботів-розміновувачів тощо); медична підтримка та реабілітація (безпосередньо на передовій, забезпечення шпиталів ліками та обладнанням тощо). ОГС роблять внесок у надання коштовних, спеціалізованих медичних послуг, таких як протезування та розширена реабілітація. ОГС надають життєво важливу психологічну допомогу ветеранам та їхнім родинам, сприяють їхній соціальній адаптації шляхом програм реінтеграції, професійної перепідготовки та допомоги у працевлаштуванні. ОГС часто впроваджують комплексний підхід, охоплюючи всю родину, й орієнтовані на довгострокове відновлення та інтеграцію.

Респонденти кількісного опитування ОГС високо оцінюють внесок громадського сектора в процес відновлення України після наслідків російської агресії: 59,9% дотримуються думки, що роль ОГС у цій царині важлива або значна. Детальніше роль ОГС у відновленні описано в окремому розділі.

Учасники кількісного дослідження ОГС високо оцінюють діяльність сектора у сфері міжнародної співпраці: 56,6% вважають, що він відіграє важливу або значну роль у міжнародній взаємодії, а 49,2% вказують на таку саму роль у формуванні міжнародних коаліцій на підтримку України. Кабінетне дослідження показало, що українські громадські організації є одним із основних рушіїв європейської інтеграції. Вони формують порядок денний реформ, провадять зовнішню адвокацію в Брюсселі, готують альтернативні (shadow) звіти для Європейської комісії, здійснюють громадський контроль за прозорістю інструментів підтримки, таких як Ukraine Facility, а також проводять моніторинг самого процесу євроінтеграції. Завдяки розгалуженим мережам і високому рівню експертизи ОГС закривають аналітичні та гуманітарні прогалини, які в умовах війни не завжди спроможна подолати держава. Аналітичні дослідження підтверджують зростання ролі громадського сектора у сфері євроінтеграції України. **Характерною рисою діяльності українського громадянського суспільства в царині міжнародної адвокації інтересів України є як активна участь спеціалізованих ОГС, що безпосередньо працюють у цьому напрямі, так і суттєвий внесок організацій із іншими основними напрямками роботи – медіа, молодіжна політика**

тощо. Респонденти глибинних інтерв'ю виокремили ще одну важливу тенденцію: розширення фокусу міжнародної адвокації з боку українських ОГС — вона більше не є виключно «західноцентричною», а починає охоплювати й так званий «глобальний південь».

Роль ОГС у внутрішніх процесах, таких як розбудова демократії і реформування, респонденти кількісного опитування оцінюють трохи стриманіше, хоча все одно високо. **Половина респондентів (50,3%) визначили роль ОГС у розбудові демократичних процесів як важливу або значну; 44,2% респондентів вважають важливою або значною роль ОГС у процесі реформування.** Учасники глибинних інтерв'ю погоджуються, що ОГС в Україні відіграють вагомую роль у просуванні реформ (на думку деяких — навіть у збереженні демократії). Внесок громадянського суспільства у здійснення реформ в Україні відзначено в таких офіційних міжнародних документах, як звіт Європейської комісії про прогрес України на шляху до ЄС 2024 року. Зокрема, окреслено такі досягнення ОГС, як адвокаційна діяльність щодо реформування вищої юридичної освіти; підтримка Закону «Про публічні консультації»; адвокація закону «Про народовладдя в громадах»; адвокація Закону «Про адміністративну процедуру»; адвокація зміни регулювання в тютюновій галузі тощо. Опубліковані дослідження також свідчать, що українські неурядові організації відіграють центральну роль у боротьбі за доступ суспільства до відкритих державних даних навіть в умовах воєнного стану.

Сам сектор і надалі оцінює власну діяльність позитивно, але помітні й певні негативні зміни. Абсолютна більшість ОГС, що взяли участь у кількісному дослідженні (83,5%), оцінюють діяльність громадського сектора в умовах війни протягом 2024–2025 року цілком задовільно та задовільно. Ці оцінки статистично значущо на залежать від географічного масштабу діяльності ОГС (від того, це локальна, регіональна, національна чи міжнародна організація).

З 2022 року помітний слабкий, але сталий тренд до зниження оцінки діяльності сектора з боку самих ОГС: 90,1% у 2022 році, 85,2% у 2023 році й зрештою 83,5% зараз. Особливо помітне зниження частки тих, хто цілком задоволений діяльністю: з 47% у 2022 році до 32% зараз. Відповідно, з 10% до приблизно 17% зросла кількість представників ОГС, які незадовільно оцінюють діяльність сектора. **Як порівняти з попередньою хвилею дослідження (2023 рік), стало менше ОГС, які вважають, що робота громадського сектора в Україні покращується, натомість зросла кількість тих, хто бачить погіршення.**

Порівняно з попереднім опитуванням ОГС почали позитивніше оцінювати власний вплив на ситуацію в країні. Найбільше зростання зафіксовано на місцевому рівні: частка організацій, які вважають свій вплив у громадах значним, зросла з 54,5% у 2023 році до 63,8% у 2024–2025 роках. Це єдиний рівень, де більшість респондентів вважають свій вплив значним. На обласному та національному рівнях таких респондентів менш як половина — 45,5% та 33,6% відповідно, хоча й тут оцінки порівняно з 2023 роком покращилися. Найменший вплив ОГС, за власними оцінками, справляють у сфері підтримки українців, які були змушені виїхати за кордон через війну: лише 18% частково або повністю вважають свій вплив у цій сфері значним. Оцінка впливу на рівні областей і всієї України закономірно нижча у ОГС, які ідентифікують себе як локальні, і вища серед регіональних, національних та міжнародних ОГС. Щодо впливу на українців, які вимушено покинули країну, то найчастіше про нього згадують представники міжнародних ОГС.

Основні канали комунікації ОГС з аудиторією, органами влади та донорами

Організації громадянського суспільства здебільшого позитивно оцінюють власні комунікаційні зусилля: 90,1% опитаних зазначили, що їм вдається підтримувати комунікацію з основними аудиторіями; 76,7% вважають рівень інституційної спроможності своєї організації комунікувати з цільовими аудиторіями та громадськістю високим. **Водночас загальний рівень задоволеності наявними можливостями спілкування відрізняється залежно від адресата:** найвище ОГС оцінюють можливість комунікації з власними бенефіціарами (в середньому на 4 з 5 балів). Комунікацію з донорами оцінили на 3,4 бала, а з органами влади — на 3,2 бала. Це може свідчити про наявність бар'єрів з боку донорів та влади, які перебувають поза впливом громадського сектора.

У 2024–25 рр. головним ядром комунікаційної стратегії українських організацій громадянського суспільства залишилися **цифрові платформи**: соціальні мережі й месенджери як інструмент спілкування з аудиторією згадали 83,3% опитаних, обсяг їх використання з 2023 року практично не змінився. Телефонні дзвінки, хоч і залишилися на другій позиції, суттєво втратили популярність: частка організацій, які звертаються до цього каналу, скоротилася на понад 14 відсоткових пунктів і становить нині 31,5%. Помітно знизилася й роль комунікації через місцевих активістів та волонтерів — до такого інструменту вдаються 23,1% опитаних проти майже 35% у попередній хвилі. Водночас і далі стабільно використовуються вебсайти організацій (23%) та особисті зустрічі у визначених локаціях, від центрів адмінпослуг до лікарень чи шкіл (21,1%). Майже стільки ж ОГС (19,5%) використовують традиційні виїзди до домогосподарств та зустрічі у пунктах гуманітарної допомоги (19,8%).

Локальні ОГС найбільше покладаються на соцмережі (83,2%) та особисті контакти (46,5%), але водночас значно частіше, ніж загальнонаціональні та міжнародні, використовують телефон (34,0%). Натомість вони порівняно менше комунікують через вебсайти, email-розсилки (28,7%) та традиційні медіа (15,1%). Регіональні ОГС також найбільше користуються соцмережами (87,3%) та комунікують через особисті контакти (52,7%), на третьому місці — вебсайти та email-розсилки (43,8%). Як і локальні організації, вони частіше, ніж загальнонаціональні та міжнародні ОГС, контактують зі своїми цільовими аудиторіями телефоном (33,8%). Загальнонаціональні організації, подібно до регіональних, поєднують комунікацію через соцмережі (84,9%), особисті контакти (48,6%) та вебсайти й email-розсилки (39,8%). Міжнародні ОГС найменше використовують соцмережі (73%), натомість найбільше — вебсайти / email-розсилки (50,8%), які є для них другим за популярністю каналом комунікації.

Сфера діяльності організації також накладає відбиток на способи комунікації з цільовою аудиторією: наприклад, власні вебсайти найчастіше використовують організації, що працюють у сфері цифрової трансформації та кібербезпеки; агрегатори новин та онлайн-медіа — ті, хто спеціалізуються на медіаграмотності; email-розсилки — ті, хто працює у сфері гендерної рівності. Натомість ті, хто займається допомогою армії та ветеранам, менше за інших поширюють інформацію через сайти та електронну пошту. Соцмережі найчастіше використовують ті, хто працює з молоддю та підлітками. Особисті відвідування домогосподарств та спілкування у місцях розповсюдження гуманітарної допомоги є каналом комунікації передусім для тих, хто допомагає жертвам війни та переселенцям.

Майже дві третини опитаних назвали соціальні мережі найефективнішим інструментом, тоді як усі форми безпосередньої взаємодії сукупно набрали лише близько 15%. Телефон і мережі активістів поступово відходять на другий план, що підтверджує загальну цифровізацію комунікаційних практик сектора.

Для діалогу з державою та донорами ОГС найчастіше обирають очні контакти. Каналами комунікації з органами влади найчастіше виступають особисті зустрічі з представниками органів влади (64,4%), телефонні дзвінки (36,9%), електронна пошта (31,7%), соціальні мережі й месенджери (25%) та участь у конференціях, круглих столах (20,3%). Для комунікації з донорами ОГС найчастіше використовують такі канали: особисті зустрічі з представниками донорів (41,8%), електронну пошту (35,3%), соціальні мережі й месенджери (34,4%) та телефонні дзвінки (32,2%). Суттєвих відмінностей між організаціями, що діють на різних рівнях, немає, хіба що серед локальних організацій не комунікували з донорами 25% (серед решти цей показник не перевищував 16%).

Глибинні інтерв'ю пояснюють, чому певні канали використовують частіше зі іншими. **Представники ОГС і донорів сходяться на думці, що найбільшу віддачу забезпечують формати, що поєднують особисте спілкування й можливість негайного зворотного зв'язку.** Неформальні нетворкінгові події, тематичні конференції та консультаційні візити дають змогу швидко оцінити ситуацію й адаптувати програми під реальні потреби. Водночас для системної координації проектів важливі й цінні структуровані інструменти на кшталт регулярних моніторингів і After Action Review. Ще один спосіб швидкого добору релевантних виконавців — пітчінг потенційних партнерів: донор слухає короткі презентації від ОГС і відразу звіряє їхні цінності й компетенції зі своїм мандатом. Нарешті, важливим підґрунтям для прийняття рішень і планування залишаються дослідницькі продукти — від соціологічних опитувань до тіньових звітів, оскільки містять об'єктивні дані про настрої суспільства, ризики та прогалини.

Правові аспекти, виклики та необхідні зміни у правовому регулюванні діяльності ОГС в умовах воєнного стану

Упродовж 2023–2025 років тривало законодавче врегулювання діяльності ОГС. Частину новацій можна вважати позитивними: низка законів має сприяти активнішому залученню громадянського суспільства до ухвалення рішень органами державної влади та місцевого самоврядування та забезпечуватиме для ОГС ширші можливості громадського контролю. Зокрема, Уряд затвердив План заходів з реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на 2025–2026 роки і Концепцію Державної програми розвитку волонтерської діяльності в Україні на 2025–2030 роки. Готується до другого читання Закон «Про внесення змін до Закону України “Про органи самоорганізації населення” щодо удосконалення порядку організації, діяльності та припинення органу самоорганізації населення», який має на меті спростити механізм формування органів самоорганізації громадян на місцях. Як зазначено вище, законодавці врегулювали деякі аспекти надання соціальних послуг (Закон №12124 і Закон № 4505-IX), зокрема щодо звільнення соціальних послуг для всіх категорій надавачів незалежно від форми власності чи організаційно-правового статусу від податку на додану вартість, що значно спрощує для ОГС, які працюють у цій сфері, бюджетування й роботу з міжнародними донорами.

Водночас представники ОГС, які взяли участь у кількісному опитуванні, досі критично оцінюють забезпечувані чинним законодавством можливості організацій громадянського суспільства впливати на формування та реалізацію державної політики: 34,0% вважають можливості впливу низькими, 46,6% — середніми, і лише 19,4% оцінюють їх як високі. Проте як порівняти з 2023 роком, оцінки трохи поліпшились.

Для опитаних представників ОГС найвідчутнішими виявилися ті зміни в законодавчому регулюванні, які стосувалися передусім звітності, фінансування, оподаткування, а також ввезення, розмитнення й обліку гуманітарної допомоги; взаємодія з органами влади в цьому переліку посідає лише п'яте місце. Найбільш проблемними аспектами діяльності ОГС у контексті правового забезпечення опитані вважали, знову ж таки, регулювання ввезення та оподаткування гуманітарної допомоги, а також прозорість, публічність і звітність. Перший аспект порівняно з 2023 роком згадували рідше, а другий навпаки набув більшої актуальності. Правові аспекти ввезення та розповсюдження гуманітарної допомоги меншою мірою хвилювали локальні організації, натомість становили більшу проблему для регіональних, загальнонаціональних ОГС і особливо організацій, що діють на міжнародному рівні.

Респонденти глибинних інтерв'ю доповнили перелік найгостріших проблем правового характеру для ОГС. Зокрема, ОГС та волонтерів, які, реагуючи на нагальні виклики воєнного стану, збирали гроші на «банки» або займалися ввезенням гуманітарної допомоги, турбує загроза перевірок, штрафів та оподаткування зборів постфактум, за той період, коли ці практики не були належно врегульовані. Деякі ОГС стикаються з труднощами у здійсненні фінансових операцій: наприклад, через посилений фінансовий моніторинг, заборону на перекази коштів за кордон або вимоги окремих банків надавати інформацію про кінцевих бенефіціарів організації (хоча юридично в ОГС їх не може бути).

Найчастіше учасники опитування називали такі необхідні зміни в правовому регулюванні роботи ОГС в умовах війни: посилення прозорості, контролю за фінансами ОГС, покарання за псевдоволонтерство та боротьбу з корупцією, і водночас спрощення регуляторних процедур, обліку і звітування, зменшення бюрократичних перепон.

Адаптація ОГС до роботи в умовах війни

Перед громадянським суспільством України в умовах війни постала низка складних викликів, насамперед фінансових та кадрових. Аналіз опублікованих досліджень показує, що центральною проблемою стала фінансова нестабільність: брак коштів ускладнює не лише проєктну діяльність, а й покриття адміністративних витрат та підтримання базових функцій організацій. Через війну загострилися й кадрові проблеми: чимало кваліфікованих працівників вибули через релокацію, мобілізацію або перехід у міжнародні структури з вищою оплатою. Ті, хто залишився, часто працюють на межі вигорання, відчувають психологічний тиск і змушені поєднувати кілька ролей через неможливість наймання додаткового персоналу. До цього додаються виклики безпеки — фізичної, цифрової, юридичної та ментальної. В умовах обстрілів і окупації організації стурбовані захистом співробітників і майна: ризики для життя, відсутність належної інфраструктури безпеки, небезпеки у поїздках на деокуповані території, а також загрози з боку окремих представників влади чи радикальних угруповань. Також потребує уваги ментальне здоров'я команд, які працюють в умовах постійної тривоги та стресу.

Низка досліджень 2023–2024 років засвідчує, що ці проблеми мають довгостроковий характер, і досі не запропоновано швидких рішень. Організації громадянського суспільства потребують комплексної підтримки для посилення стійкості — від доступу до фінансування й навчань з безпеки до допомоги в розробці внутрішніх політик, процедур і кризових планів.

Водночас кількісне опитування ОГС продемонструвало, що попри величезні труднощі громадський сектор доволі успішно адаптується до воєнних умов. За даними нашого опитування, частка ОГС, які оцінюють свою готовність до роботи в умовах війни максимально високо («повністю адаптувалися»), протягом 2023–2025 років зросла з близько 46% до 55%. Відповідно, зменшилась і частка тих ОГС, які оцінюють свій рівень адаптованості як найнижчий (на 1–3 бали за п'ятибальною шкалою), — з 25% до 21%. **Частка ОГС, які часто або постійно стикаються з труднощами у діяльності, за останні 3 роки не зросла; а частка тих, хто труднощі мав, але спроможний їх долати, збільшилась.** Це свідчить про поступове зміцнення інституційної спроможності тих ОГС, які й надалі працюють.

В опитуванні 2025 року географічний масштаб діяльності ОГС на оцінках щодо наявності труднощів ніяк не позначився, тобто **локальні, регіональні, національні та міжнародні організації давали приблизно однакові відповіді на запитання про труднощі у своїй діяльності.**

Звісно, в дослідженні активних ОГС (чому й присвячений цей проєкт) неможливо цілком позбутися статистичного впливу «ефекту того, хто вижив»: очевидно, що деякі ОГС, які не змогли адаптуватися й припинили діяльність, не взяли участі в опитуванні. Тому ці результати релевантні тільки для сукупності організацій, які активно працюють.

Команди ОГС навчилися підтримувати зв'язок із цільовими аудиторіями навіть у хаотичному середовищі війни — цей показник зростав протягом трьох хвиль дослідження, і зараз 90,1% опитаних зазначили, що їм вдається залишатися в контакті з бенефіціарами та партнерами. На думку опитаних ОГС, підвищилася й ефективність реалізації проєктів і заходів (з 72% в 2022 році до 83% в 2025), поліпшується ситуація з підтримкою мережі партнерств (у 2022 році 74% зазначили, що це вдається, у 2025 р. — 80%). Стабільно високо оцінюють забезпечення сталого рівня організації внутрішньої роботи та збереження команди (близько 87% ОГС зазначили, що цей аспект забезпечено). Ці оцінки свідчать про те, що після шоку перших місяців повномасштабного вторгнення багато організацій змогли налагодити діяльність і знайти оптимальні формати роботи в нових реаліях.

Водночас фінансовий тиск у 2024–2025 роках тільки посилюється. У 2025 році про брак фінансових ресурсів повідомили 65% організацій, які стикалися з труднощами; це на 7 в.п. більше, ніж роком раніше, і на 13 в.п. більше, ніж у 2022 році.

Дані трьох хвиль опитувань підтверджують негативну фінансову динаміку: якщо у 2022 році майже 58% організацій змогли зберегти свою ресурсну базу, то у 2024–2025 роках таких залишилась менш як половина (49%).

Інші проблеми поступово втрачали гостроту: наприклад, питання офісів, електрики чи інтернету після пікових труднощів 2022 року зараз турбують значно меншу кількість організацій. Так само менше уваги потребують внутрішні процеси, які багато хто оптимізував за три роки війни. **Системною слабкою ланкою залишається фандрейзинг: менш як третина ОГС впевнені у своїх навичках залучення ресурсів, а майже 37% визнають цей напрям**

проблемним. Таким чином, зараз найбільш критичним питанням є матеріальне забезпечення сектора, що вимагає першочергової уваги з боку донорів і партнерів.

Аналіз нашого опитування показує, що під впливом затяжної війни фокус діяльності ОГС змістився. На початку вторгнення багато організацій екстрено переорієнтувалися на нові завдання, паралельно намагаючись підтримувати свої довоєнні програми. Однак у 2025 році сектор поступово відходить від такої «гібридної» моделі. Частина ОГС повертається до своєї базової місії та звичних тематичних довоєнних напрямів (таких 34%). Інша значна частка навпаки повністю присвятила себе викликам, породженим війною: від гуманітарної допомоги і підтримки військових до відбудови громад та допомоги переселенцям (таких 25%). Частка організацій, що поєднують старі й нові, зумовлені війною завдання, істотно зменшилася (з 52% у 2023 році до 41% у 2025 р.). Поточний фокус відрізняється залежно від типу ОГС — локальна, регіональна, національна тощо. На нових викликах війни частіше зосереджуються загальнонаціональні ОГС (31,5%), локальні вчиняють так найрідше (22,7%).

Загальний настрій у секторі залишається стримано-песимістичним. Майже 77% опитаних у 2025 році вважали, що найважчі випробування ще попереду. Лише кожна десята організація вірить, що найскладніше вже позаду.

Щодо інституційної спроможності, то респонденти найкраще оцінюють свої здібності до комунікації з цільовою аудиторією, налагодження партнерств, фінансового менеджменту та звітності, а також управління персоналом. Натомість слабкими місцями залишаються фандрейзинг, стратегічне планування, адвокація та моніторинг і оцінювання — тобто компетенції, пов'язані з довгостроковим розвитком і стійкістю.

Важливою закономірністю є пряма залежність оцінки власної спроможності від розміру та рівня професіоналізації організації. Великі ОГС із численним штатом демонструють значно вищу самооцінку за всіма напрямками — від фінансового менеджменту до гнучкості й адаптивності в умовах криз. Натомість маленькі волонтерські групи повідомляють про брак компетенцій, особливо у фандрейзингу та стратегічному розвитку. Наявність хоча б кількох штатних працівників суттєво підвищує інституційну стійкість: навіть невеликі ОГС із оплачуваним персоналом дають вищі оцінки своїм управлінським навичкам, ніж цілком волонтерські ініціативи. Щодо географічного масштабу діяльності ОГС, то патерн такий: що ширша географія роботи ОГС, то вищі самооцінки ключових організаційних спроможностей. У міжнародних і загальнонаціональних організаціях частка оцінок «дуже високий» щодо рівня спроможності в більшості сфер суттєво більша, ніж у локальних.

Згадані виклики чітко відображені у пріоритетних потребах розвитку ОГС. Передусім організації прагнуть залучити зовнішні ресурси та підтримку: понад третина опитаних (39%) назвали одним із пріоритетів розбудову партнерств і міжнародної співпраці. Трохи менше (близько 34%) обрали фандрейзинг, що цілком логічно в умовах дефіциту коштів. Другий основний напрям — це людський капітал: багато організацій усвідомлюють, як важливо дбати про свій колектив (26% вважають за важливе розвивати психологічну підтримку команди, 25% — навчання персоналу). Водночас представники ОГС замислюються про стратегічний розвиток: близько 19% бажають посилити стратегічне планування, 16% — покращити комунікаційну стратегію. Трохи менша, але теж помітна увага приділяється посиленню адвокаційного потенціалу та вдосконаленню фінансового менеджменту. Натомість такі внутрішні аспекти, як оновлення структур чи впровадження моніторингових систем, поки що в пріоритеті лише у небагатьох зрілих організаціях.

Результати якісного дослідження демонструють, що фінансовий тиск став каталізатором внутрішніх змін в ОГС. Багато респондентів наголосили на різкому скороченні грантових надходжень і необхідності урізати непрофільні витрати, при тому активніше диверсифікуючи доходи. Парадоксально, але зменшення залежності від одного донора деякі ОГС сприймають як шанс на більшу змістову, тематичну свободу в роботі.

Як у кількісному опитуванні, так і в глибинних інтерв'ю, а також в інших опублікованих дослідженнях гучно пролунала тема турботи про персонал. Конкуренція за ресурси різко загострилася, і команди ОГС змушені подаватися на рекордну кількість навіть короткострокових конкурсів, залучаючи до написання заявок практично всіх членів колективу. Це призводить до перенавантаження та виснаження, адже через відмову від аутсорсингових послуг і неможливість найняти додатковий штат більшість допоміжних функцій перекладається на тих самих людей. Водночас у секторі сформувалася своєрідна «нова звичка» роботи у воєнних умовах: попри всю свою ненормальність поточні обставини стали буденністю.

Взаємодія ОГС із іншими акторами

Упродовж 2022–2025 років карта партнерств для українських громадських і благодійних організацій залишалася стабільною. Найчастіше ОГС взаємодіяли із волонтерськими ініціативами: у 2025 році з ними співпрацювали близько 70% респондентів (22,4% — постійно, 47,1% — епізодично, в межах окремих проектів). За два роки частка тих, хто зовсім не залучає волонтерів, зменшилася з 35,9% до 30,5%, що свідчить про поступове зміцнення горизонтальних зв'язків. Другим за частотою залучення партнером виступають інші громадські та благодійні організації. У 2025 році з колегами принаймні час від часу кооперувалися близько 66% опитаних; 16,9% робили це на постійній основі. За три роки мережа всередині сектора зросла на 4 відсоткові пункти, а питома вага організацій без жодних внутрішньосекторальних контактів скоротилася до 34,3%. Бізнес і надалі залишається найменш популярним сектором для співпраці. У 2025 році принаймні епізодичну співпрацю з комерційними компаніями мали близько 41% опитаних; постійно співпрацюють тільки 9%. Як порівняти з 2022 роком, зміни в цьому напрямі кооперації мінімальні. Партнерами у співпраці поки нечасто виступають і інфлюенсери та медійні персони: у 2025 році з ними взаємодіяли 33% опитаних організацій (6% — стабільно, 27% — під окремі проекти). Частка тих, хто взагалі не звертається до лідерів думок, за три роки знизилася із 72% до 67%, тож попит на медійну підтримку зростає, але повільно.

Щодо взаємодії з органами влади, то найкраща ситуація на місцевому рівні. У 2025 році 48% опитаних оцінили співпрацю з ОМС як добру або дуже добру. З обласними та районними адміністраціями успішно працюють 41% респондентів. Національний рівень залишається найскладнішим: задоволені співпрацею з центральними органами влади 28% опитаних.

До партнерів за межами України протягом минулого року зверталися 48% опитаних. Найчастіше це іноземні волонтери (26%) та ОГС (24%). Запит на експертні консультації з-за кордону зріс до 15%. Співпраця з іноземним бізнесом і медійними особами залишається рідкісним явищем — не більш як 6% і 4% відповідно.

У 2025 році 61% респондентів отримували запрошення до партнерства від інших громадських організацій, 46% — від органів влади.

Загалом 57% опитаних оцінюють рівень взаємної підтримки ОГС під час війни як високий, з них 22% — як дуже високий. Головним чинником згуртованості називають спільну мету та цінності (69%), наступні в переліку — налагоджена комунікація (36%), спільні проекти (34%) і донорська підтримка (31%).

Взаємодія ОГС із іншими акторами значною мірою залежить від географії їхньої діяльності. Локальні організації частіше за інші повідомляли про брак співпраці з громадськими та благодійними організаціями, волонтерами, бізнесом та інфлюенсерами у 2024–2025 роках. Регіональні, національні та міжнародні ОГС демонструють значно вищий рівень партнерств як усередині країни, так і за її межами. Особливо виділяються міжнародні організації: понад третина з них залучала іноземних експертів, майже половина — волонтерів чи інші міжнародні ГО / БО, і саме вони найактивніше співпрацювали з бізнесом та іноземними інфлюенсерами. Для локальних структур такі практики залишалися винятком.

У взаємодії з органами місцевого самоврядування вищу залученість очікувано продемонстрували локальні й регіональні організації, проте співпраця з владою досі залишається прерогативою радше для національних та міжнародних ОГС. Водночас у випадку ініціатив від державних органів залежності від масштабу діяльності не виявлено — приблизно половина організацій усіх рівнів отримували пропозиції співпраці.

Є відмінності в тому, наскільки часто організаціям різного рівня пропонують долучитися до проєктів, спрямованих на допомогу Збройним силам та постраждалому населенню. Локальні організації отримували помітно менше запрошень: лише третина мала досвід співпраці у військових проєктах і близько 42% — у підтримці постраждалих, тоді як серед регіональних, національних та міжнародних структур ці показники сягали майже 50%.

Отже, найбільш інтегрованими у систему співпраці є регіональні, національні та міжнародні організації, які частіше стають партнерами як для громадського сектора, так і для бізнесу та донорів. Локальні ж структури залишаються менш залученими, особливо у сферах.

Феномен «кишенькових» ОГС на місцевому рівні

Після 2022 року низка досліджень підтвердила наявність на місцевому рівні організацій, які формально позиціонуються як незалежні неурядові структури, але фактично перебувають під контролем органів місцевого самоврядування або пов'язаних із ними бізнес-груп. У науковій та аналітичній літературі такі структури часто називають «підконтрольними», або «кишеньковими», ОГС.

Механізм їх появи доволі простий: більшість донорських програм вимагають, щоби фінансування отримувала саме громадська організація, а не бюджетна установа. За браком незалежного громадського сектора в конкретній громаді місцева влада створює афілійовану ОГС, зберігаючи управлінський і фінансовий контроль над її діяльністю. З одного боку, це дає громадам змогу залучати ресурси для інфраструктурних або соціальних проєктів, з іншого — імітує участь громадськості, оскільки головні рішення ухвалюють ті самі посадові особи.

Проблема загострилася на тлі післявоєнної відбудови й відповідного зростання обсягів донорського фінансування. **Опитування ОГС, проведене у 2023 році в межах дослідження громадської участі у відновленні, показало: 40% респондентів вважають головним ризиком саме спрямування коштів до структур, афілійованих із владою.**

Така ситуація тягне за собою подвійні наслідки:

- по-перше, підриг довіри до громадських ініціатив: формально успішні проекти не забезпечують сталих змін через брак незалежного контролю й зворотного зв'язку з бенефіціарами;
- по-друге, витіснення автентичних ініціатив: активісти, які не бажають працювати за формальними, часто непрозорими правилами, залишаються поза системою фінансування.

Респонденти глибинних інтерв'ю підтверджують поширеність «кишенькових» ОГС, водночас визнаючи, що мотиви їх створення не завжди корисливі. У малих громадах, де бракує досвідчених громадських лідерів, реєстрація ОГС при місцевій раді іноді є єдиним способом отримати зовнішнє фінансування на такі базові потреби, як облаштування свердловини, встановлення комп'ютерного класу чи ремонт будинку культури. Представники ОГС зазначають, що політична відповідальність перед мешканцями змушує мерів та депутатів ініціювати створення таких організацій, навіть якщо це не відповідає стандартам прозорості й підзвітності. Отже, явище «підконтрольних» громадських організацій має суперечливий характер: як очевидні вади, так і прагматичне підґрунтя і латентні позитивні наслідки. Головною проблемою залишається відсутність чітких запобіжників, які б розмежовували справжню громадську участь і її імітацію.

Фінансова спроможність ОГС

Дані кількісного та якісного досліджень у межах цього проєкту, а також аналіз інших опублікованих досліджень засвідчують, що у процесі адаптації сектора до умов війни критичним є саме питання фінансування ОГС.

Розподіл джерел фінансування українських організацій громадянського суспільства у 2024–25 роках помітно змінився порівняно з двома попередніми хвилями дослідження — 2022 та 2023 років. **Хоча пожертви, членські внески й донати залишаються найпопулярнішим джерелом фінансових надходжень, частка ОГС, що спираються саме на нього, скоротилася майже на чверть: якщо у 2022 та 2023 роках його вказували близько 69% опитаних, то у 2025 р. — 46,1%. Натомість зріс сегмент організацій, які не мають сталого фінансування і тримаються лише на волонтерській праці: зараз це понад чверть вибірки (26,7%, тоді як у 2022 році цей показник становив лише 12%).** Можливо, частину невеликих пожертв громадяни переспрямували на регулярні збори на потреби оборони, а коливання курсу та інфляційний тиск звузили можливості дрібних благодійників щодо підтримки ОГС.

Міжнародні гранти залишаються другим за поширеністю джерелом фінансування ОГС — ними користувалися приблизно чверть організацій (25,4%). Порівняно з 2022–23 роками частка ОГС, що фінансувалися в такий спосіб, навіть зросла (було близько 22%). Проте в глибинних інтерв'ю респонденти визнають, що після рішення уряду США в січні 2025 року

призупинити фінансування через USAID конкуренція за кожен грант різко зростає. Для деяких структур це означало миттєву втрату значної частини бюджету. Такі обставини змушують організації подавати рекордну кількість заявок на гранти.

Державне фінансування і фінансування від місцевого самоврядування, попри певні позитивні приклади, залишається не надто поширеним. Близько 8% респондентів підтвердили, що отримують бюджетні кошти (від центральної чи місцевої влади); за три роки цей показник змінився незначною мірою (з 5,6% в 2022 до 8% в 2023–2025 рр.). Близько 14% ОГС мають фінансування завдяки власній економічній діяльності. Цей показник також мало змінювався протягом останніх 3 років: 15,3% в 2022 році; 17,5% – у 2023 р.; 13,5% – у 2024 році.

За даними глибинних інтерв'ю, бізнес переорієнтував свої пожертви майже виключно на військовий напрям. Компанії значно охочіше купуватимуть дрони чи тепловізори, ніж фінансуватимуть аналітичні дослідження або культурні ініціативи, і самі ОГС визнають таку пріоритетизацію логічною і справедливою. Це ще сильніше підштовхує сектор до диверсифікації джерел фінансування.

Половина організацій вже має або розробляє стратегію залучення нових донорів; для решти головними бар'єрами залишаються нестача фінансових, людських, матеріальних ресурсів, а також брак інформації про доступні програми та досвіду фандрайзингу.

За готовністю залучати нових донорів ОГС різного географічного масштабу діяльності відрізняються: міжнародні та регіональні ОГС частіше мають (або розробляють) стратегію фандрейзингу, тоді як локальні частіше повідомляють, що не мають такої стратегії. Якщо йдеться про бар'єри в пошуку фінансування, то тут відмінностей між різними групами ОГС за географією не виявлено; винятки – локальним організаціям частіше бракує досвіду залучення фінансування, вони частіше ухвалюють рішення взагалі не шукати нового фінансування.

У 2024–2025 роках джерела фінансування громадських і благодійних організацій суттєво варіювалися залежно від географії їхньої діяльності. Локальні структури значно рідше отримували міжнародні гранти (20,7%) чи пожертви, членські внески й донати (39,5%) і частіше працювали без фінансування (33,7%). Натомість регіональні та загальнонаціональні ОГС активніше залучали як міжнародні гранти (33,8% і 25,5%), так і пожертви та членські внески (52–56%). Доходи від власної економічної діяльності частіше отримували загальнонаціональні та міжнародні організації (близько 18%), тоді як у локальних і регіональних цей показник становив лише 11–12%. Фінансування з державного й місцевого бюджетів, надання соціальних послуг чи підтримка з боку активістів залишалися маргінальними джерелами для всіх типів організацій (2–9%); за цими критеріями між ними відчутних відмінностей не було.

Оцінюючи напрями фінансування, які варто розвивати у 2025 році, ОГС визначають як найперспективніші міжнародні гранти (70,9%). Також важливим напрямом для розвитку є пожертви, членські внески і донати (42,7%). Трохи менша частка опитаних вважає за потрібне розвивати фінансування своєї ОГС з держбюджету та місцевого бюджету (39,5%).

На відміну від попередніх років, у 2024 році ОГС вище оцінили важливість розвитку напряму міжнародних грантів для фінансування організації (70,9% проти 59,2% у 2023 році та 60,4% у 2022 році), надання соціальних послуг (15,1% проти 9,7% у 2023 році та 12,1% у 2022 році). Дещо менша частка респондентів обрала відповідь щодо доцільності розвитку фінансування з боку громадських активістів: 21% у 2023 році, 17,7% у 2024 році.

У 2025 році громадські та благодійні організації різного географічного масштабу діяльності продемонстрували подібне бачення щодо джерел фінансування: головним пріоритетом для всіх залишаються міжнародні гранти (69–73%); немає й значущих відмінностей у ставленні до державного фінансування, пожертв і донатів, соціальних послуг, ендавментів чи підтримки з боку активістів. Водночас простежуються суттєві відмінності за двома напрямками. По-перше, місцеві бюджети: перспективу в них частіше бачать локальні організації (37,4%), тоді як у міжнародних відповідний показник становить лише 19,8%, а у регіональних та загальнонаціональних — близько чверті. По-друге, власна економічна діяльність: національні (21,5%) та міжнародні (23,0%) організації надають їй більшого значення, ніж локальні й регіональні (14–18%). Таким чином, хоча міжнародні гранти залишаються універсально бажаною моделлю фінансування для всього сектора, географія діяльності впливає на пріоритети: локальні структури частіше орієнтуються на місцеві бюджети, а національні й міжнародні частіше роблять ставку на власну економічну діяльність.

У 2024 році 44,1% організацій намагалися залучити благодійні пожертви від інших організацій та окремих осіб в Україні. Це найвищий показник за останні три роки (у 2023 році — 36,9%, а у 2022 році — 40,1%). Про спроби залучити благодійні пожертви від інших організацій та окремих осіб з-поза меж України повідомили 25,3% організацій. Порівняно з 2023 роком (22,5%) частка організацій, які намагалися залучити благодійні пожертви з-за кордону, трохи зросла, однак досі є меншою, ніж у 2022 році (36%).

У 2024 році суми пожертв, які вдається залучити з-за кордону, практично не змінилися, як порівнювати з попередньою хвилею дослідження: близько 61% ОГС отримують перекази до 185 тис. грн на рік (еквівалент 4,6 тис. доларів за середньорічним курсом). Частка середніх бюджетів (185–740 тис. грн) зменшилася до 16,8%, проте зріс сегмент організацій, яким вдається залучати від 740 тис. до 1,85 млн грн (з 8,6% до 11,3%). Пожертви понад 7,4 млн грн торік отримали лише 3,9% ОГС, тоді як роком раніше таких було 5,3%. Таким чином, більшість ОГС і надалі залучали переважно невеликі за розміром пожертви, однак у 2024 році спостерігається тенденція до зростання середніх за розміром сум і скорочення частки найбільших пожертв.

Віртуальні активи залишаються малопопулярними: у 2024 році лише 1,8% організацій повідомили, що використовують криптовалюту (у 2023 таких було 1,4%).

Попри загальний дефіцит коштів навіть ті організації, які у 2024–2025 рр. не залучали міжнародних грантів, залишаються активними. Понад половина з них працює з військовими й ветеранами, трохи менш як половина проводить власні заходи, а більш як третина реалізовує гуманітарні програми. 31% таких ОГС мають показник охоплення понад 500 бенефіціарів протягом року.

Вплив призупинення фінансування з боку США на українські ОГС

Наприкінці 2024 року Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) фінансувало в Україні 39 гуманітарних і розвиткових програм загальною вартістю 4,28 млрд доларів. Першими під скорочення потрапили проєкти з енергетичної відбудови, охорони здоров'я, підтримки економіки, медіа, місцевого самоврядування та розвитку громадянського суспільства; водночас було поставлено на паузу й пряму бюджетну підтримку уряду. Раптовість рішення і відсутність чіткої дорожньої карти з боку USAID унеможливили своєчасну адаптацію бенефіціарів.

Опубліковані в першій половині 2025 року оперативні дослідницькі та аналітичні матеріали не лише дали змогу вперше оцінити масштаб цієї кризи, а й чітко засвідчили її системний характер і потенційний істотний вплив на цілі тематичні напрями роботи громадського сектора. Проведене у лютому 2025 року експрес-опитування 73 українських ОГС, що мали досвід співпраці з USAID або залежали від його фінансування, зафіксувало різке погіршення фінансового стану організацій: 25% скоротили персонал, 19% запровадили неоплачувані відпустки, 12% змушені були закрити програми. Схожі наслідки задокументувала Мережа правового розвитку: після втрати грантів у 22 її членських організаціях скоротили мобільні юридичні виїзди, зупинили роботу центрів правосуддя та прихистків для ВПО. У жіночому секторі склалася ще загрозливіша ситуація: опитування 99 організацій, які очолюють жінки або які працюють у сфері захисті прав жінок, показало, що 93% призупинили хоча б одну програму з протидії насильству чи гендерної рівності; 44% прогнозували закриття протягом трьох місяців, якщо фінансування не відновлять.

Ці тенденції підтверджують також результати кількісного дослідження, проведеного в межах цього проєкту центром «Соціальні індикатори». **Воно демонструє, що у попередні роки 27,1% українських ОГС отримували безпосередню або опосередковану підтримку USAID, а 7,7% — фінансування.** ОГС, що працюють на регіональному рівні, отримували фінансування USAID частіше, ніж локальні та загальнонаціональні організації. **Після припинення діяльності агентства негативний вплив відчували 22,3% активних ОГС: майже половина з них уже скоротила масштаби проєктів, кожна третя організація поставила їх на паузу, а кожна четверта — повністю закрила частину ініціатив. Більшість із постраждалих організацій (57%) не змогли компенсувати обсяг допомоги, яку надавав донор.** Водночас частині ОГС вдалося частково (36,3%) або повністю (6,7%) перекрити втрати завдяки альтернативним джерелам фінансування. Найважчими для заміщення виявилися витрати на інституційну підтримку, розвиток організації та заробітну плату.

За результатами опитування ОГС, на які вплинуло призупинення фінансування USAID, було визначено коло послуг, критично важливих для бенефіціарів ОГС та мешканців громад, де ці організації працюють. Найчастіше респонденти називали психологічні консультації та заходи з навчання фахівців із психічного здоров'я (45,7%). Наступні у переліку — освітні програми (43,4%) та гуманітарна допомога (їжа, вода, засоби гігієни) (41,9%). Приблизно третина організацій називали напрями медичної допомоги та доступності ліків (34,8%), а також підтримки культурних заходів і проєктів (34,8%). Важливими також визнано напрями, пов'язані з відновленням критичної інфраструктури (30%), підтримкою малого та середнього бізнесу (27%) і незалежних медіа (25,8%). Дещо менша, але теж істотна частка респондентів назвала юридичну допомогу (21,3%). **Таким чином, надавана USAID підтримка забезпечувала фінансування широкого спектру проєктів — від заходів у царині психічного здоров'я, освіти та гуманітарної допомоги до медичних, культурних, економічних та правових послуг. Зупинка цього фінансування породжує ризик серйозного регресу для різних груп населення та громад, які користувалися цими послугами.**

У глибоких інтерв'ю лідери ОГС підтвердили, що припинення фінансування США вкрай негативно позначилося на громадському секторі. Респонденти якісного дослідження описують наслідки цієї події як багаторівневу кризу, що поширюється ланцюговою реакцією і охоплює різні аспекти функціонування організацій. Передусім це заморожені або скасовані проєкти, втрачені можливості розвитку окремих напрямів, а подекуди й гальмування реформ, які ОГС реалізовували спільно з органами влади. Додатковим ударом стала «діра» у бюджетах, що змусила ОГС екстрено економити, відмовлятися від планів та витратити значні ресурси на пошук нових джерел підтримки. На цьому тлі посилюються кадрові проблеми: відбулося скорочення персоналу, почався відплив кваліфікованих фахівців у стабільніші сфери, зокрема в комерційний сектор, або взагалі виїзд співробітників за межі України. У результаті перша половина 2025 року стала для громадських організацій періодом нестабільності та посилення конкуренції за донорські кошти, що породило відчуття песимізму й «боротьби за виживання» у секторі.

Вплив цього процесу, на думку деяких респондентів глибоких інтерв'ю, не обмежиться лише аспектами фінансової стабільності та потенціалу ОГС. Скорочення підтримки позначилося на спроможності громадянського суспільства допомагати державі виконувати контрольні та експертні функції, а також на здатності медіа протидіяти дезінформації, особливо на регіональному рівні. Зменшення фінансування поставило під загрозу якісну журналістику та послабило можливості впливати на міжнародний інформаційний порядок денний, через що адвокація інтересів України за кордоном уже не буде такою інтенсивною, як у 2022–2024 роках. Крім того, на думку деяких респондентів, вакуум, що виник після відходу традиційного донора, здатні заповнити альтернативні актори з власними геополітичними інтересами, які не поділяють демократичних цінностей. У сукупності це створює ризик не лише для розвитку окремих ОГС, а й для демократії та міжнародної позиції України загалом.

Проблеми локалізації гуманітарної діяльності

Локалізація гуманітарної допомоги в Україні протягом трьох років повномасштабної війни просувається повільніше, ніж декларували основні донори. Українські дослідники локалізації вважають, що, попри цей тривалий воєнний період, міжнародні організації досі зберігають контроль над фінансуванням, управлінням і формуванням гуманітарної політики, а системні зміни, необхідні для ефективної локалізації, недостатні.

Формальні показники майже не змінюються: основна частина міжнародних коштів і надалі проходить через глобальні офіси та великі міжнародні організації, тоді як українські виконавці безпосередньо отримують лише незначну частину ресурсів. Так відбувається попри те, що саме національні та місцеві ОГС забезпечують більшість фактичних операцій у польових умовах і виконують їх суттєво дешевше.

Аналіз опублікованих досліджень свідчить: менш як 1% усіх коштів, відстежених ООН, надходить безпосередньо місцевим або національним виконавцям в Україні. На цій самій проблемі наголошують і респонденти глибоких інтерв'ю нашого проєкту. Місцеві та національні ОГС виконують понад 50% польових операцій, але отримують лише 33–35% фінансування. При цьому економічна ефективність місцевих організацій вища – витрати на виконання завдань на 15,5–32% нижчі, ніж у міжнародних структур.

Опубліковані дослідження визначають такі головні системні бар'єри для локалізації гуманітарної діяльності:

- відсутність багаторічного, передбачуваного фінансування для українських ОГС (за браком такого фінансування організації не мають ресурсів на розробку й підтримку політик та процедур, яких вимагають донори);
- складні вимоги до звітності та багаторівневий аудит (due diligence);
- брак у малих ОГС адміністративних ресурсів для виконання цих вимог;
- затримки між схваленням гранту і фактичним отриманням коштів.

Типова стратегія великих донорів, згідно з дослідженнями, полягає в мінімізації власних ризиків шляхом надання великих грантів міжнародним посередникам. Це, своєю чергою, зменшує кількість прямих угод із українськими заявниками, що обмежує зростання їхньої спроможності.

Кількісне опитування, проведене в межах цього дослідження, засвідчило: лише 26% ОГС вважають, що процес локалізації відбувається швидко або максимально успішно (з них лише 6% обрали відповідь «максимально успішно»); 41% оцінили його як середньо успішний, а 34% — як загалом неуспішний. Респонденти глибинних інтерв'ю також часто зазначали, що локалізація просувається повільно й не надто результативно.

Учасники глибинних інтерв'ю наголошують:

1. на важливості кадрової локалізації: збільшення частки українців на керівних посадах, передачі знань і поступового переходу до самостійної реалізації програм;
2. на необхідності зміни підходів донорів до співпраці з українськими ОГС, що передбачає:
 - пряме фінансування без посередників;
 - спрощення вимог;
 - фокус на зміцнення потенціалу місцевих організацій;
 - залучення українських ОГС до розробки стратегій і ухвалення рішень у сфері гуманітарної діяльності.

Щодо останнього пункту, деякі дослідження фіксують певний прогрес у залученні українських ОГС до координації гуманітарного реагування. Однак інші автори зазначають, що багато впливових міжнародних гравців досі не залучають українське громадянське суспільство до планування своєї діяльності, а українські організації залишаються лише виконавцями.

Водночас у глибинних інтерв'ю пролунала думка, що український громадський сектор уже досягнув певного насичення міжнародними підходами та практиками й набув унікального досвіду роботи «на землі» в умовах війни. Тож він готовий бути автономним і рівноправним партнером держави без постійного контролю чи методичної підтримки з боку міжнародних структур.

Проблема адміністративних посередників, за словами деяких респондентів, є критичною. Представники ОГС виступають за пряме донорське фінансування проєктів, без залучення додаткових проміжних структур. На їхню думку, доцільно скоротити витрати на адміністрування, яке виконують координаційні структури, та збільшити фінансування власне проєктної діяльності.

Разом із тим процес локалізації гальмує й сама модель взаємодії між донорами та українськими організаціями-реципієнтами. Частина респондентів зазначає, що донори часто працюють із обмеженим колом перевірених ОГС і не довіряють менш відомим. Через це виникає парадокс: кошти формально локалізовані, але їх отримують здебільшого одні й ті самі великі гравці, а сотні менших ініціатив залишаються поза увагою.

Так формується замкнене коло: нові ОГС не можуть задовольнити високі вимоги донора щодо якості заявок і звітування через брак досвіду та низьку інституційну спроможність, а донори, своєю чергою, обирають співпрацю з тими, хто вже свою спроможність довів.

Участь і плани ОГС щодо відновлення України

Аналітичні огляди, опубліковані у 2023–2025 рр., фіксують значну участь ОГС у процесах відновлення — від ремонту соціальної інфраструктури та впровадження «зелених» технологій до експертного супроводу громад у розробці стратегій і програм відновлення. Наприклад, «Дослідження ініціатив у сфері повоєнного відновлення»⁶ демонструє, що з 27 сфер відновлення, які виокремили автори, ОГС брали участь в 24. За даними цього дослідження, топ-5 сфер, до яких долучився громадський сектор, — це: (1) відбудова чи ремонт житла, освітньої та соціальної інфраструктури; (2) розробка аналітичних планів з відновлення; (3) стимулювання та адвокація «зеленого відновлення»; (4) експертна підтримка центральних органів влади та органів місцевого самоврядування у сфері відновлення; (5) створення ГІС-систем / ГІС-реєстрів. Водночас в опублікованих аналітичних документах фігурує теза, що держава досі не закріпила на нормативному рівні чітких механізмів обов'язкового й системного залучення громадянського суспільства до планування, реалізації та моніторингу проєктів відбудови. Деякі дослідження, охоплені кабінетним аналізом⁷, містять дані, що органи влади не залучають до процесу відновлення або залучають лише незначною мірою більшість ОГС, які працюють не в столиці. Отже, активність громадського сектора зростає переважно завдяки власній ініціативі ОГС та донорській підтримці, а не інституційним механізмам, створеним державою. Деякі аналітики зазначають, що і основний міжнародний майданчик для координації відбудови в Україні — Багатостороння координаційна платформа донорів для України — майже не залучає український громадський сектор до ухвалення рішень щодо відновлення⁸.

Кількісне опитування ОГС показало, що за два роки між другою (кінець 2023 р.) та третьою (літо 2025 р.) хвилями опитування громадського сектора участь ОГС у проєктах повоєнної відбудови зросла, проте кількість тих, хто планує долучитися в майбутньому, навпаки зменшилася. Якщо наприкінці 2023 року близько 18,3% опитаних уже реалізовували відбудовчі ініціативи, то у 2025 р. ця частка зросла до 21,6%. Водночас частка організацій, які лише планували долучитися до процесу, скоротилася з 33,9% до 27,8%. Натомість побільшало тих, хто не має ані чинних проєктів, ані намірів їх запускати: з 31,4% у 2023 році до майже 40,8% у 2025 р.

⁶ Дослідження ініціатив у сфері повоєнного відновлення. Червень 2023 року. https://ednannia.ua/images/Master_version_UKR_Rebuilding.pdf

⁷ Orysia Lutsevych. June 2024. June 2024. Ukraine's wartime recovery and the role of civil society. Chatham House survey of Ukrainian CSOs — 2024 update. <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2024-06/2024-06-05-ukraine-wartime-recovery-role-civil-society-lutsevych.pdf.pdf>

⁸ Андрій Андрусевич, Зоряна Козак. Повоєнна зелена відбудова України: процеси, зацікавлені сторони, участь громадськості. Аналітичний звіт, січень–лютий 2024 року. https://ua.boell.org/sites/default/files/2024-05/racse-report_2024-5-13-1_ukr.pdf

У 2025 році рівень залучення громадських і благодійних організацій до відбудови суттєво відрізняється залежно від масштабу їхньої діяльності. Найактивнішими є регіональні, національні та міжнародні структури: 25–28% із них уже реалізують відповідні проєкти. Серед локальних організацій цей показник становить лише 16,5%, а майже половина (45,6%) взагалі не має жодних ініціатив або планів у цій сфері.

Зафіксовано й виразні розбіжності в тому, як організації оцінюють власну спроможність долучитися до відновлення. Лише 9,3% локальних організацій вважають свої можливості «дуже високими», тоді як серед міжнародних структур таких 24,6%. Регіональні та національні ОГС займають проміжні позиції з переважанням середніх оцінок. Поінформованість про можливості участі у відбудові респонденти всіх рівнів здебільшого оцінюють як середню або низьку. Локальні ОГС дещо частіше повідомляли про низький рівень інформування, однак статистично значущих відмінностей не зафіксовано. Таким чином, основні розриви стосуються не доступу до інформації, а саме фактичної участі та спроможності: що ширша географія діяльності організації, то більше вона інтегрована в процеси відбудови.

ОГС, які вже беруть участь у процесах відновлення або планують найближчим часом долучитися до них, досить високо оцінюють власну спроможність. Середня самооцінка коливається навколо 3,5 балів за п'ятибальною шкалою і практично не змінюється в різних хвилях (3,5 у 2023 р. та 3,4 у 2025 р.). Лише близько 8% респондентів вважають свої можливості низькими, тоді як приблизно 44% оцінюють їх як високі.

Натомість рівень поінформованості про наявні механізми й конкурси у сфері відбудови значно нижчий: середній показник ледь сягає 2,5 балів. Понад третина опитаних визнає, що знає про такі можливості дуже мало, а добре орієнтуються в джерелах інформації щодо сфери відновлення лише близько 14% представників сектора.

Відповіді респондентів щодо ролей, які мають відігравати ОГС у процесі відбудови, умовно поділяють за трьома напрямками:

1. Програмно-проєктна діяльність

- 44,2% вважають, що основна роль — це розробка соціальних проєктів;
- 33,6% — пошук фінансування;
- 13,6% — безпосереднє надання соціальних послуг.

2. Адвокаційно-наглядова функція

- 37,2% — адвокація інтересів громад і вразливих груп;
- 35% — громадський контроль прозорості витрат;
- 30,3% — експертно-консультаційна підтримка;
- 29,6% — забезпечення суспільної легітиматії ініціатив влади.

3. Координаційно-стратегічна роль

- 32,7% вважають, що ОГС мають бути посередниками між владою, бізнесом і громадськістю;
- 24,7% — що вони мають долучатися до формування стратегій відбудови на основі запиту всіх зацікавлених сторін.

Менше уваги респонденти приділяють ролям, пов'язаним із процедурним забезпеченням рішень та розвитком місцевої демократії. Лише 1% учасників не вбачають для ОГС жодної ролі у відновленні, тоді як майже 9% поки не визначилися зі своєю позицією.

Необхідна стратегія підтримки діяльності та розвитку ОГС під час війни з боку держави та донорських організацій

Опитування показує, що порівняно з 2023 роком громадський сектор почав трохи краще ставитися до підтримки з боку основних партнерів. Якщо у попередній хвилі лише кожен десятий респондент (9,4%) позитивно оцінював підтримку з боку центральної влади, то нині таких 14,4%. Щодо ставлення до місцевого самоврядування динаміка не така виразна: частка позитивних оцінок зросла з 22,5 % до 24,0%, а частка негативних скоротилися з 35,2% до 31,1%. Найпомітніший прогрес спостерігається у сприйнятті підтримки донорів: 44,1% організацій скоріше або цілком задоволені підтримкою (було 40,1%), тоді як частка незадоволених скоротилась майже на 8 відсоткових пунктів — із 22,2% до 14,3%. Оцінки ОГС, що діють на місцевому, регіональному, загальнонаціональному та міжнародному рівнях, суттєво не відрізняються, хіба що локальні організації трохи краще ставляться до підтримки з боку місцевого самоврядування (28,6% позитивних оцінок проти 17–22% серед ОГС із більшим географічним охопленням).

Жоден зі способів підтримки діяльності та розвитку громадського сектора під час війни не обраний більшістю опитаних як однозначний «лідер». Близько третини представників ОГС вважають найнеобхіднішою підтримкою державне фінансування ОГС у форматі грантів на інституційний та організаційний розвиток (34,3%), забезпечення ефективних процедур участі громадськості під час формування та реалізації політик на різних рівнях (34,0%), публічні консультації з ОГС та врахування їхніх специфічних потреб (31,1%). Близько чверті опитаних назвали серед найнеобхідніших способів підтримки розбудову фінансової сталості ОГС, стимулювання їх участі у процесах відновлення, вдосконалення нормативно-правового регулювання, прозорі конкурсні механізми розподілу державних коштів, інформування щодо ініціатив та планів влади, створення сприятливих умов для міжсекторальної співпраці ОГС. Порівняно з 2023 роком ОГС сформували більш сфокусоване бачення й чіткіше визначили пріоритети: у 2025 році опитані обирають у середньому меншу кількість способів підтримки, критично необхідних під час війни.

Головні очікування громадського сектора від донорів — безперервне фінансування, краще інформування, гнучкіші процедури й підтримка малих локальних ініціатив, що дасть організаціям змогу швидше реагувати на виклики війни. Близько третини опитаних хочуть, щоб фінансування громадського сектора не припинялося й, за можливості, зростало (34,6% відповідей на відкрите запитання стосувалися саме фінансової підтримки). Ще 15,7% респондентів бажають отримувати від донорів чіткішу інформацію про наявні можливості, а також систематичні консультації для врахування актуальних потреб ОГС під час розробки донорських програм та політик. Підтримка невеликих місцевих ініціатив цікавить 14,2% представників ОГС, прозорість розподілу коштів — 12,4%. Також лунали побажання вирішити проблему надмірної звітності й тривалого розгляду заявок (7,7%), озвучено потребу в тренінгах (3,7%), проектах підтримки військових (3,4%) і прямому фінансуванні без посередництва влади (2,0%).

Побажання й очікування було конкретизовано під час глибинних інтерв'ю. Зокрема, **респонденти неодноразово висловлювали пропозиції щодо розширення державою моделі Українського культурного фонду на громадський сектор**. Місцеві ради, на думку респондентів, здатні суттєво знизити накладні витрати сектора, безкоштовно надаючи приміщення або базову техніку для роботи ОГС. До донорів ОГС висунули такі пропозиції: скоротити період, який минає від отримання заявки до ухвалення рішення, з місяців до тижнів і збалансувати вимоги до звітності, зосередившись на результатах, а не на ідеальному викладі документів. Пропонували жорсткіший фінальний аудит замість тривалого забюрократизованого «входу», що особливо важливо для дрібних громадських ініціатив. Паралельно сектор очікує інституційної допомоги з проведенням аудитів, стратегічних сесій, розробкою політик безпеки, бо саме такі «непроектні» витрати випадають за рамки грантів. Нарешті, корисною практикою можуть стати консультації з локальними ОГС під час програмування роботи донорів, адже це допоможе узгодити потреби локальних спільнот і діяльність донорів.

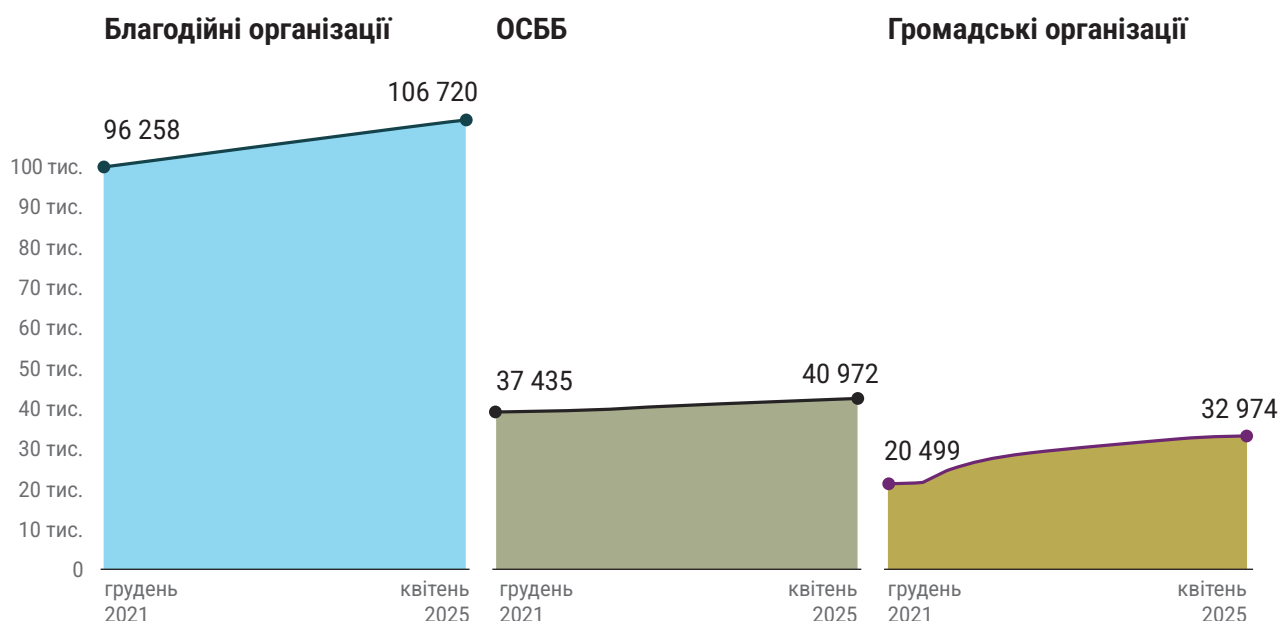
1. Кількісні характеристики та динаміка сектора: аналіз вторинних даних

1.1. Динаміка кількості зареєстрованих громадських, благодійних організацій та ОСББ у 2021–2025 рр.

У 2021–2025 рр. три сегменти неприбуткового сектора, проаналізовані в цьому дослідженні, — громадські організації, ОСББ та благодійні організації — демонстрували сталу позитивну динаміку. Кількість благодійних організацій (БО) зросла найвідчутніше — з 20 449 станом на 01.12.2021 р. до 32 974 на 01.04.2025 р. (+57%). Кількість громадських організацій (ГО) зростала помірнішими темпами — на 10% (із 96 258 до 106 720), а кількість об'єднань співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ) збільшилася на 8% (із 37 435 до 40 972). Середньоквартальні темпи приросту становили приблизно +950 БО, +805 ГО і +267 ОСББ. У середньому за період 2021–2025 рр. найшвидше зростала кількість БО (середньоквартальний приріст +3,8%) — ймовірно, за рахунок бурхливого зростання 2022–2023 рр., адже потім темпи зростання сповільнилися. Для ГО та ОСББ ці показники сягнули 0,8% та 0,7% відповідно.

Кількість благодійних організацій, громадських організацій та ОСББ, 2021–2025 рр.

Джерело: Державна служба статистики України.

Деякі експерти ще до повномасштабної війни зазначали, що далеко не всі із зареєстрованих ОГС провадять реальну роботу, а не просто зареєстровані. Згідно з аналітичною запискою «Розвиток благодійності в Україні», опублікованою у 2019 році, попри зростання кількості зареєстрованих БО, реальну діяльність здійснювала досить незначна частка організацій:

«Станом на квітень 2019 року зареєстровано 18557 БО (квітень 2018 р. — 17897, квітень 2017 р. — 17062). Однак, на думку експертів Українського форуму благодійників, більшість БО існують лише «на папері», а весь основний благодійний бюджет України складають 500–1000 організацій»⁹.

Ще один можливий індикатор реальної активності ОГС — статистика подання фінансової звітності. Аналіз сервісу Opendatabot показав, що 89% громадських організацій і 77% благодійних фондів в Україні, за даними Державної служби статистики, не здали фінансових звітів за 2024 рік. Як зазначають аналітики Opendatabot, «цей тренд почався задовго до повномасштабної»¹⁰.

⁹ Пеліванова Н.І. Розвиток благодійності в Україні. Травень 2019 року. <https://niss.gov.ua/en/node/191>

¹⁰ 89% громадських організацій не здали річну фінансову звітність за 2024 рік. 18 червня 2025 року. <https://opendatabot.ua/analytics/foundation-go-financial-reports-2025>

1.2. Динаміка кількості нових реєстрацій громадських та благодійних організацій у 2014–2024 роках

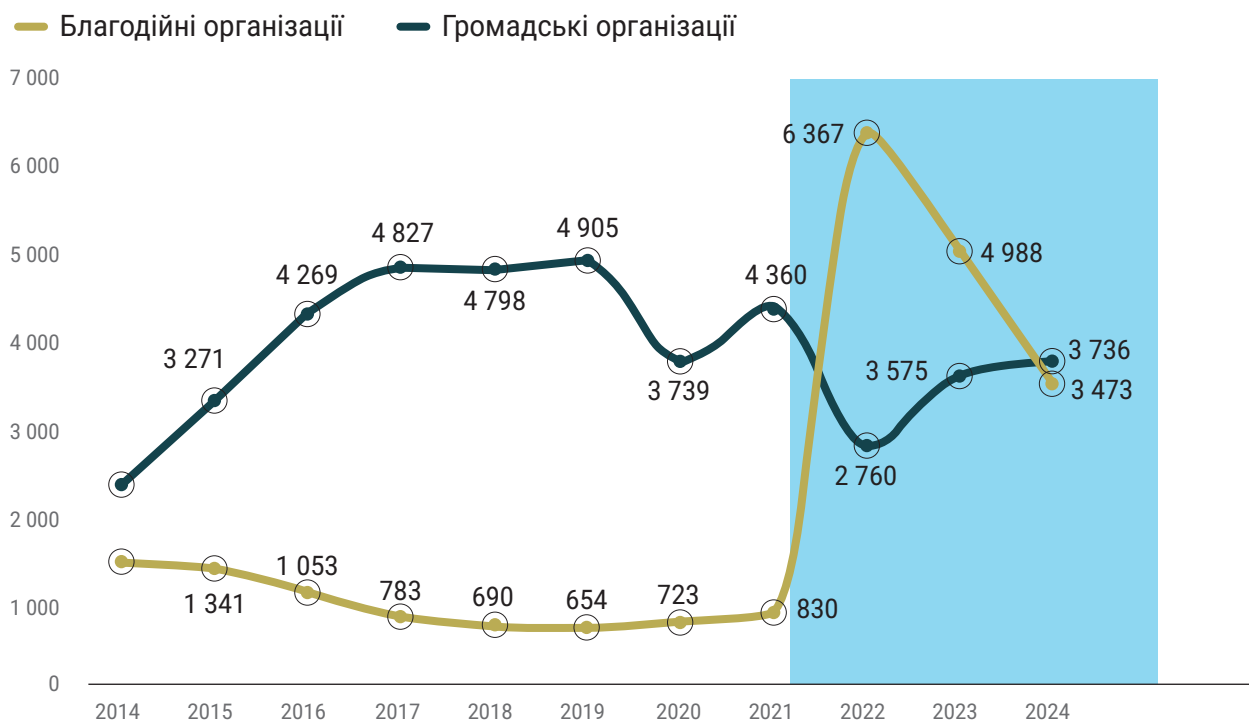
У 2022 році було зафіксовано безпрецедентну кількість новозареєстрованих благодійних організацій — 6 367. Це майже у 7,7 раза більше, ніж у 2021 році (830 організацій), і в абсолютному вимірі це найвищий річний показник за десятирічний період (2014–2024 роки). Такий стрибок, ймовірно, був реакцією на повномасштабне вторгнення Росії та зумовлений нагальною потребою в координації гуманітарної допомоги.

У наступні роки спостерігається поступове зменшення кількості реєстрацій: 2023 рік — 4 988, 2024 рік — 3 473, однак ці значення все ще значно перевищують «довоєнні» рівні (як зазначено вище, у 2021 році — лише 830). Це свідчить про подальший активний розвиток благодійного сектора в умовах повномасштабної війни, хоча початкова мобілізація дещо послабилася.

Що ж до громадських організацій, то у 2022 році навпаки зафіксовано різке зниження кількості реєстрацій — 2 760, найнижчий показник з 2015 року. У 2023 році кількість ГО зростає до 3 575, а у 2024 р. — невеличкий приріст до 3 736. Це може свідчити про певну адаптацію громадського сектора до нових умов, а також про повернення до активності у сферах, не пов'язаних безпосередньо з екстреною гуманітарною відповіддю.

Загалом у 2022–2024 роках спостерігаються протилежні тренди: стрімке зростання та поступова нормалізація у благодійному секторі, натомість помірне падіння та подальше відновлення у секторі громадських організацій.

Динаміка кількості реєстрацій нових громадських та благодійних організацій за роками (2014–2024 рр.)

Джерело: Дані відкритих реєстрів (отримані через портал «Дія» та сервіс Opendatobot).

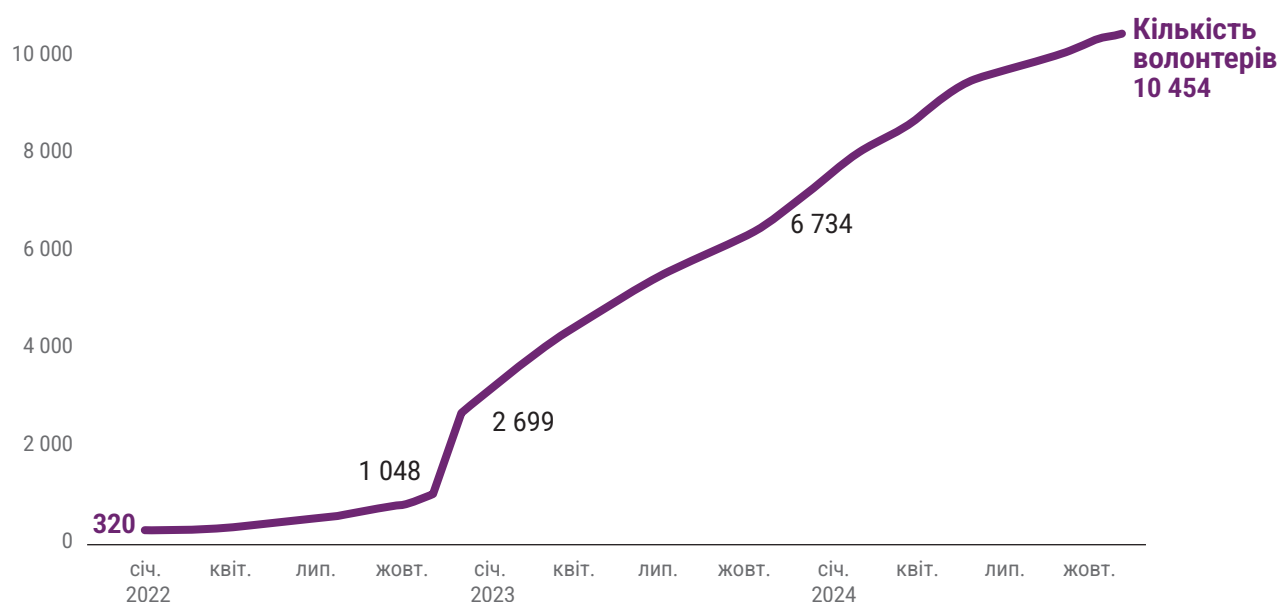
1.3. Динаміка кількості офіційно зареєстрованих волонтерів

З початку повномасштабного вторгнення кількість офіційно зареєстрованих волонтерів в Україні зросла майже у 33 рази: від 320 осіб у січні 2022 року до 10 454 осіб у листопаді 2024 року (за даними Реєстру волонтерів, який веде Державна податкова служба України)¹¹. Зростання демонструє чітко виражену висхідну динаміку, що особливо прискорилося з жовтня 2022 року, коли кількість волонтерів почала зростати щомісяця на сотні, а з грудня 2022 року — на тисячі.

Найбільший стрибок зафіксовано наприкінці 2022 року — з 1 048 у листопаді до 2 699 у грудні. Протягом 2023 року спостерігалось стале щомісячне зростання на 300–500 осіб, а у 2024 році темпи дещо сповільнилися.

Попри різке зростання офіційної статистики, результати польових досліджень однотайно засвідчують, що більшість волонтерів і надалі працюють без формальної реєстрації. Таким чином, хоча державні дані свідчать про активізацію волонтерського руху, реальний обсяг участі значно перевищує зареєстровані показники, і справжній масштаб волонтерства в Україні залишається прихованим від адміністративної статистики, але очевидним у повсякденному житті країни в умовах війни.

Динаміка кількості осіб, зареєстрованих в Реєстрі волонтерів, який веде Державна податкова служба (січень 2022 р.— листопад 2024 р.)

Джерело: Реєстр волонтерів виріс у 1,5 рази цього року. Втім, кількість людей, які проводять збори без реєстрації у Податковій, значно більша. 5 грудня 2024.

¹¹ Реєстр волонтерів виріс у 1,5 рази цього року. Втім, кількість людей, які проводять збори без реєстрації у Податковій, значно більша. 5 грудня 2024. <https://opendatabot.ua/analytics/volunteers-2024>

2. Рівень довіри та показники ставлення суспільства до ОГС і волонтерів: дані репрезентативних соціологічних досліджень

За даними Центру Разумкова¹², довіра до **волонтерських організацій**¹³ зросла з 64% у липні 2021 р. до піку 88% у лютому 2023 р., після чого коливалася в межах 78–84% і на початок 2025 р. стабілізувалася на рівні 80%. Довіра до **громадських організацій** зросла з 47% до 66% у той самий період, на початку 2024 р. зафіксовано помірний відкат до 55%, а згодом, у лютому-березні 2025 р., — відновлення до 61%.

Основні етапи змін показників довіри до волонтерських та громадських організацій

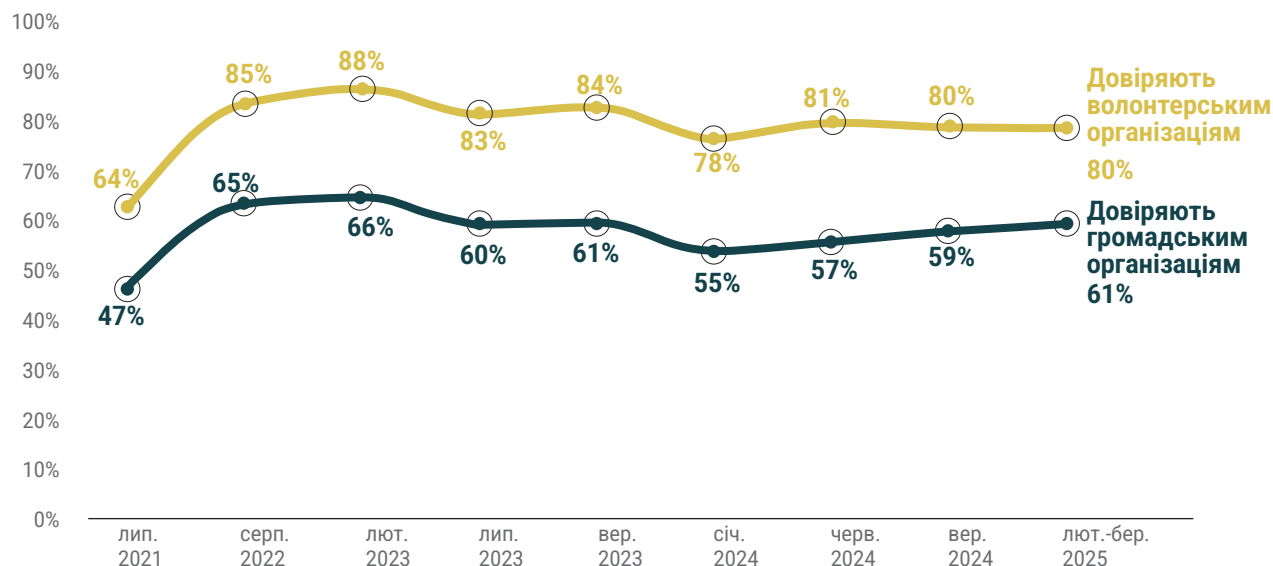
Період	Волонтерські ОГ	Зміна (в.п.)	Громадські ОГ	Зміна (в.п.)	Коментар
Липень 2021 р.	64%	–	47%	–	Довоєнна база довіри
Серпень 2022 р.	85%	+21	65%	+18	Стрімке зростання після початку повномасштабного вторгнення
Лютий 2023 р.	88%	+3	66%	+1	Пік мобілізації суспільства
Липень 2023 р.	83%	–5	60%	–6	Ефект «втоми» та адаптації до затяжної війни
Січень 2024 р.	78%	–5	55%	–5	Найнижча точка за весь період спостережень після 2022 року
Лютий–березень 2025 р.	80%	+2	61%	+6	Часткове відновлення довіри

¹² Соціологічні дослідження Центру Разумкова, 2021–2025 роки.
<https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia>

¹³ Хоча юридично не існує організаційно-правової форми «волонтерська організація», ми використовуємо в тексті формулювання з пресрелізів Центру Разумкова, оскільки саме такий вислів містився в текстах анкет. Наприклад, тут: «Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до виборів під час війни, віра в перемогу (лютий–березень 2025р.)».
<https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-pid-chas-viiny-vira-v-peremogu-liutyiberezen-2025r>

Частка українців, які довіряють волонтерським та громадським організаціям, за даними Центру Разумкова (2021–2025 рр.)

Джерело: Соціологічні дослідження Центру Разумкова, 2021–2025 роки.
<https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhenni>

Упродовж усього періоду волонтерські ініціативи **стало переважали** громадські організації за рівнем: у середньому **приблизно на 20 в.п.**

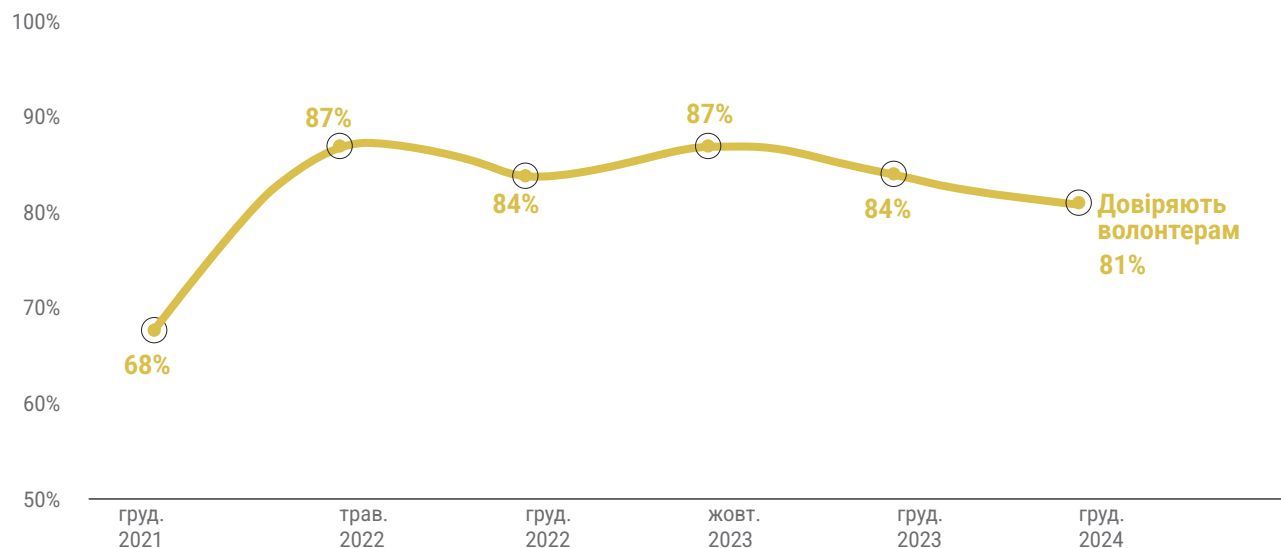
На основі опитувань **КМІС**¹⁴ можна виділити такі етапи динаміки рівня довіри до волонтерів:

- **Грудень 2021 р. — 68 %:** докризовий рівень, близький до показників Центру Разумкова (64%).
- **Травень 2022 р. — 87 %:** різке зростання відразу після початку повномасштабного вторгнення, аналогічне стрибку до 85%, зафіксованому в даних Центру Разумкова (серпень 2022 р.).
- **Грудень 2022 р. — 84 %, жовтень 2023 р. — 87 %:** коливання навколо високого значення, що підтверджує сталу підтримку.
- **Грудень 2023 р. — 84 %, грудень 2024 р. — 81 %:** помірне зниження, але показники залишаються суттєво вищими за довоєнні.

¹⁴ Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021-2024 роках. <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1467&page=1>

Частка українців, які довіряють волонтерам, за даними КМІС, 2021–2024 рр.

Джерело: Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021–2024 роках.

Порівняння з тенденціями, які засвідчили дані Центру Разумкова

Джерело	Початок 2021 р.	Пік 2022 / 23 рр.	Мінімум 2024 р.
КМІС	68%	87% (05.2022 і 10.2023)	81% (12.2024)
Центр Разумкова	64%	88% (02.2023)	78% (01.2024)

Обидві дослідницькі організації фіксують майже ідентичну амплітуду змін довіри до волонтерів (близько 20 в.п. від довоєнної бази) та стабілізацію на **рівні 80 ± 3 %** у 2024–2025 рр.

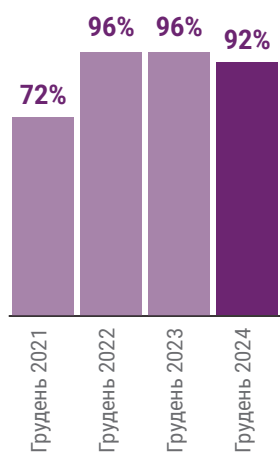
Порівняльний аналіз динаміки громадської довіри (за даними КМІС¹⁵) показує поступове зниження показників для більшості інституцій після максимальних значень, зафіксованих у 2022 р. Зокрема, рівень довіри до Президента та Уряду у 2024 році знизився порівняно з піковими значеннями приблизно на 39 та 32 відсоткових пункти відповідно, проте залишається вищим, ніж у 2021 р. Для Верховної Ради у 2024 р. зафіксовано найменший обсяг позитивних оцінок і найбільшу частку негативних відповідей за весь досліджуваний період. Довіра до силових відомств — Служби безпеки України та Національної поліції — протягом 2023–2024 рр. знижувалася подібними темпами, на 9–10 в.п. Найвищий рівень довіри серед державних інституцій зберігають Збройні сили України; динаміка цих показників обмежується коливаннями у межах ±4 в. п. До сектора правосуддя (суди й прокуратура) рівень довіри стабільно низький (до 12%), водночас частка респондентів із негативними оцінками зростає. Серед інших інституцій зафіксовано поступове зниження довіри до церкви та українських ЗМІ, причому медіа демонструють найвиразніше падіння після 2022 р. На противагу зазначеним тенденціям, волонтерський рух залишається єдиною групою, показники якої зберігаються на стабільно високому рівні (понад 80%) упродовж 2022–2024 рр. Таким чином, волонтери виступають головним стабілізатором суспільної довіри, тоді як показники довіри до інших інституцій знижуються різними темпами.

¹⁵ Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021–2024 роках. <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1467&page=1>

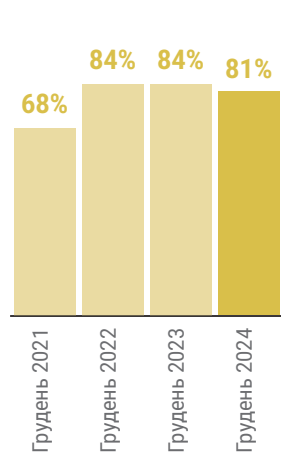

Динаміка рівня довіри українців до різних суспільних та владних інституцій (2021–2024 рр.), за даними КМІС

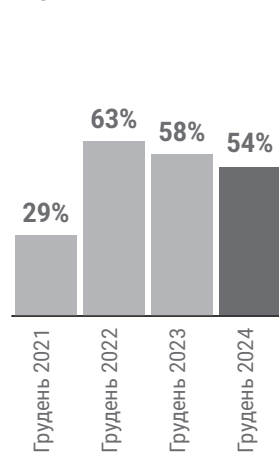
Збройні сили України

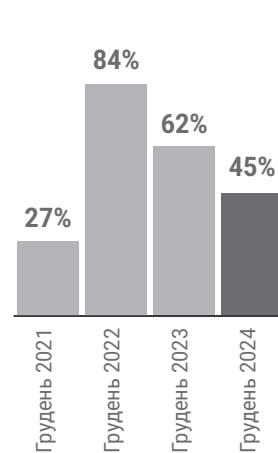
Волонтери

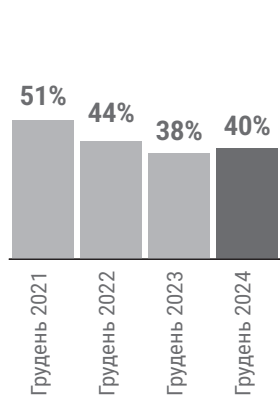
Служба безпеки України

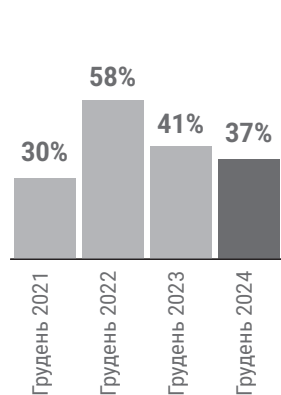
Президент

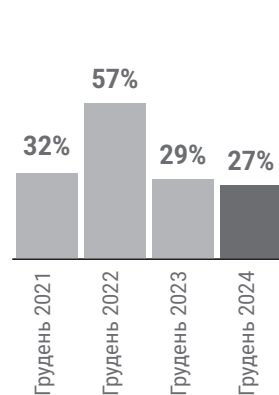
Церква

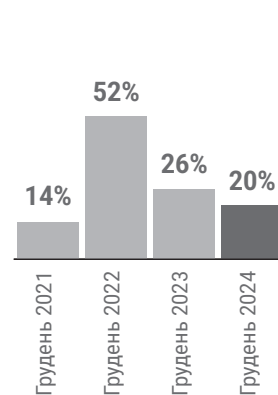
Нацполіція

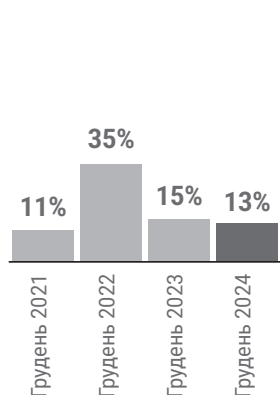
Українські ЗМІ

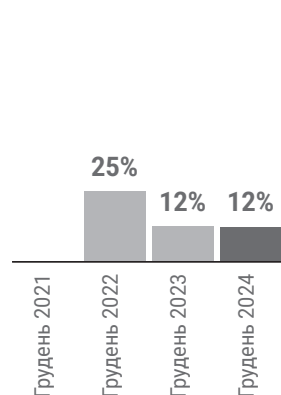
Уряд

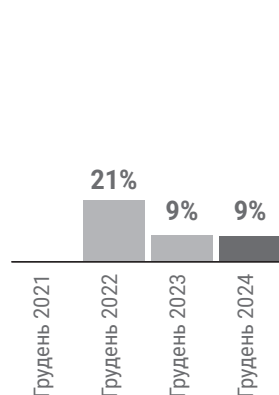
Верховна Рада

Суди

Прокурори

Джерело: Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021–2024 роках.

3. Характеристики організацій

3.1. Статус активності та досвід роботи організацій

Серед тих організацій громадянського суспільства, з якими вдалося встановити контакт, опитування проводили лише з тими, хто зараз провадить активну діяльність — реалізовує проекти, звітує перед громадськістю та бенефіціарами. У 2024 році частка таких організацій становила 67,2%. Ще 22,0% неактивних на момент контакту організацій тимчасово припинили діяльність, 3,6% планували зміну формату й ребрендинг, а 7,2% повідомили про повне припинення діяльності.

Порівняно з попередньою хвилею опитування суттєвих змін у статусі активності організацій (серед тих, з ким вдалось встановити контакт) не відбулося.

Серед ОГС, які взяли участь в опитуванні, 61,3% мають досвід роботи до 3 років, 16,8% здійснювали активну діяльність упродовж 3–5 років, 17% організацій — від 6 до 10 років, а 4,9% працюють понад 10 років.

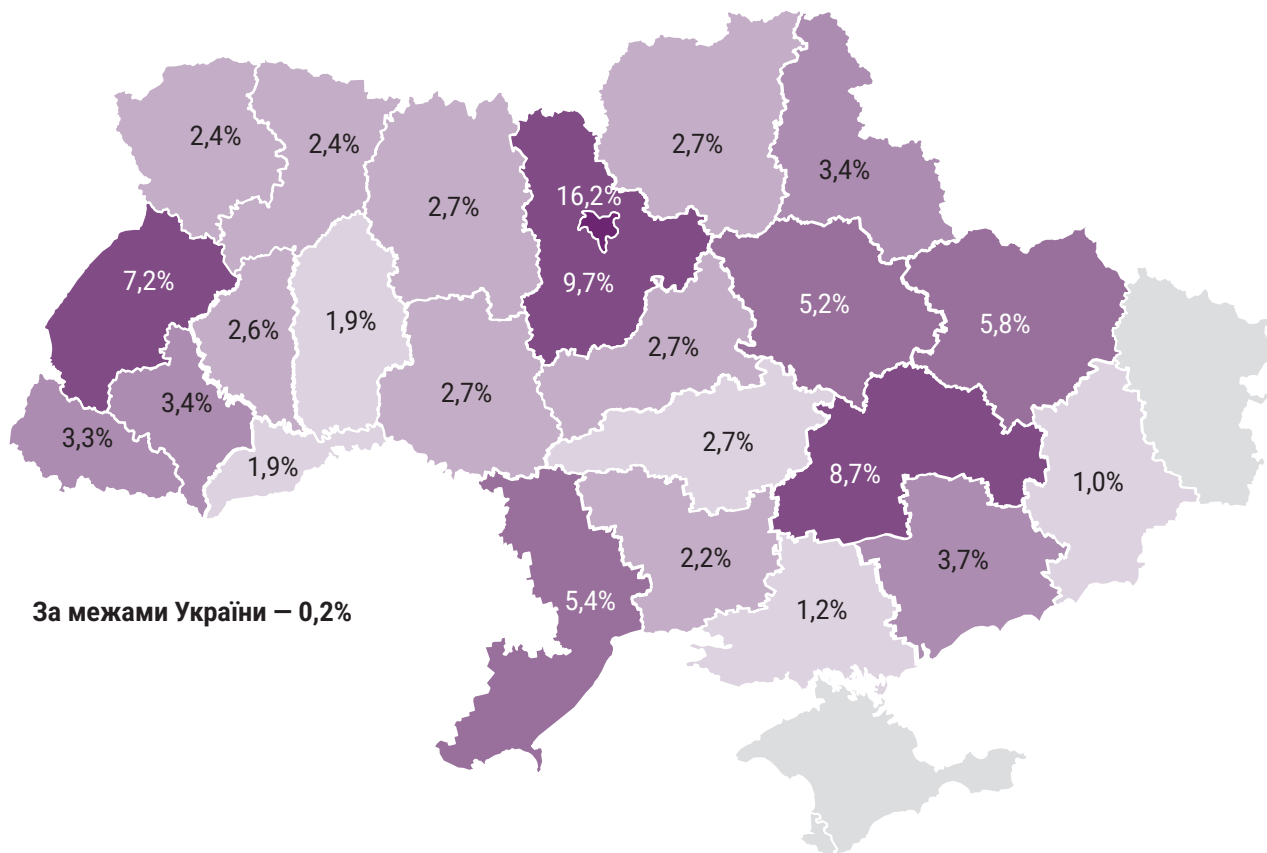
3.2. Географія розташування та діяльності організацій

Найбільша кількість ОГС станом на червень–липень 2025 року має головний осередок у Києві (16,2%) та Київській області (9,7%), а також у Дніпропетровський (8,7%), Львівській (7,2%), Харківській (5,8%), Одеський (5,4%) та Полтавській (5,2%) областях.

Географія розташування головних осередків ОГС станом на 2025 рік

■ < 2,2% ■ < 2,2%–3,3% ■ < 3,3%–5,2% ■ < 5,2%–7,2% ■ < 7,2%–16,2% ■ ≥ 16,2%

Запитання: Де зараз розташований головний осередок організації?

Діяльність багатьох ОГС не обмежується регіоном розташування головного осередка. Як і в попередні роки, 12,4% організацій мають філії в інших областях України, а 53,0% зазначають, що географія їхньої діяльності виходить за межі області. Загалом у 2025 році близько половини (47,0%) ОГС повідомили, що працюють локально (в окремих населених пунктах, громадах або в межах однієї області), 21,6% визначають себе як регіональні організації, що діють у кількох областях, 20,9% відносять себе до загальнонаціональних організацій, а 10,5% діють на міжнародному рівні.

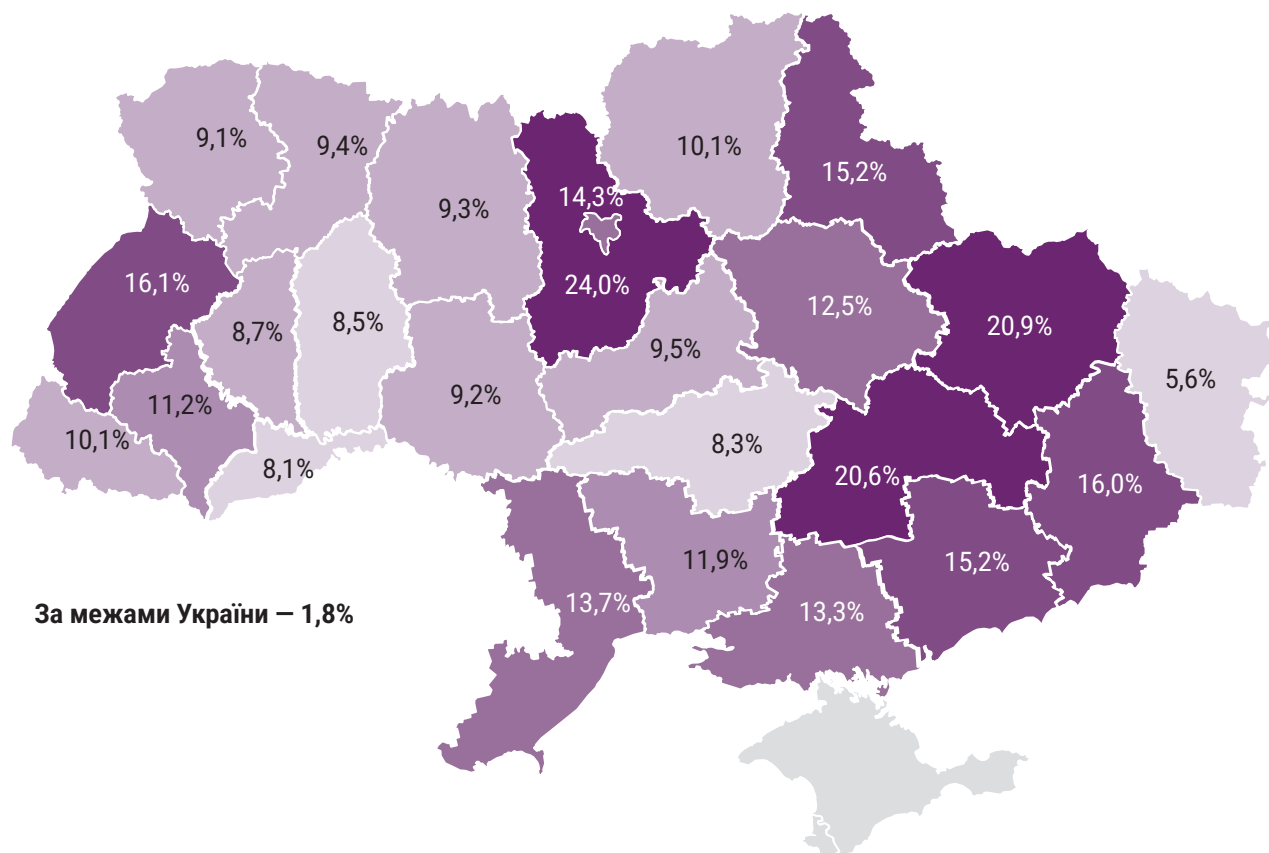
Станом на червень–липень 2025 року у регіональній діяльності ОГС фокусувалися на фронтових та прифронтових областях сходу і півдня України, а також місцях, де перебуває найбільше ВПО, — Києві, Київській та Львівській областях. Порівняно з 2023 роком знизилася активність у Києві (з 18,1% до 14,3%), Хмельницькій (з 11,5% до 8,5%) і майже повністю окупованій Луганській області (з 8,3% до 5,6%). Водночас зросла частка організацій, які працюють у Сумській області (з 10,8% до 15,2%).

Географія здійснення діяльності ОГС станом на 2025 рік

ОГС можуть здійснювати діяльність у кількох областях, відповідно, сума відповідей перевищує 100%

■ < 8,7% ■ < 8,7%–11,2% ■ < 11,2%–12,5% ■ < 12,5%–15,2% ■ < 15,2%–20,6% ■ ≥ 20,6%

Запитання: У яких областях зараз здійснює діяльність ваша організація?

Серед чинних ОГС 5,7% повідомляють, що після початку повномасштабного вторгнення були змушені релокуватися в інші області України або за кордон. Більшість із них (3,3%) переміщалися протягом 2022 року, у наступні роки цей процес сповільнився: у 2023–2025 роках релокації зазнали 2,3% ОГС.

Переважно ОГС були змушені переїжджати з прифронтових регіонів та областей, які потерпали від інтенсивних обстрілів: Донецької області, Києва та Київської області, Запорізької, Луганської, Харківської та Херсонської областей. На момент опитування 44,1% релокованих організацій повернулись до основного регіону своєї діяльності.

3.3. Штат організацій

На діаграмі нижче представлено кількісні зміни в структурі та формах залучення працівників до організаційної діяльності протягом 2022–2024 років. Дані подано у вигляді усереднених абсолютних показників (у кількості людей), що відображають загальну кількість активно залучених осіб, а також розподіл за основними формами залучення: офіційне працевлаштування (трудовий договір), цивільно-правові договори (ЦПХ), підприємницька діяльність (ФОП), волонтерська безоплатна праця.

У 2022 році загальна усереднена кількість залучених працівників порівняно з довоєнним періодом значно скоротилася: з 43,7 до 24,5 осіб, що свідчить про кризові явища внаслідок початку повномасштабного вторгнення. У 2023 році спостерігається часткове відновлення (до 39,3), однак у 2024 році знову зафіксовано зниження активного залучення до 27,6 осіб у середньому.

Розподіл за формами залучення свідчить про суттєве переважання волонтерської праці протягом усіх років спостереження. Водночас у 2024 році середня кількість волонтерів в ОГС різко зменшилася, як порівняти з 2023 роком. Показник середньої кількості осіб, які працювали за трудовими договорами, демонструє стабільну тенденцію до зростання: від 1,6 у 2022 році до 3,6 у 2024 році. Аналогічну динаміку спостерігаємо і за показником зайнятості за моделлю ФОП: зростання з 1,3 у 2022 та 2023 роках до 2,2 у 2024 році. Натомість кількість залучених за цивільно-правовими договорами порівняно з довоєнним періодом істотно зменшилася (з 7,6 до 0,9 у 2022 році) і протягом наступних років залишалася низькою (0,7 у 2023 та 1,3 у 2024 році).

Середня кількість активно залучених працівників в ОГС загалом та за різними юридичними формами співпраці

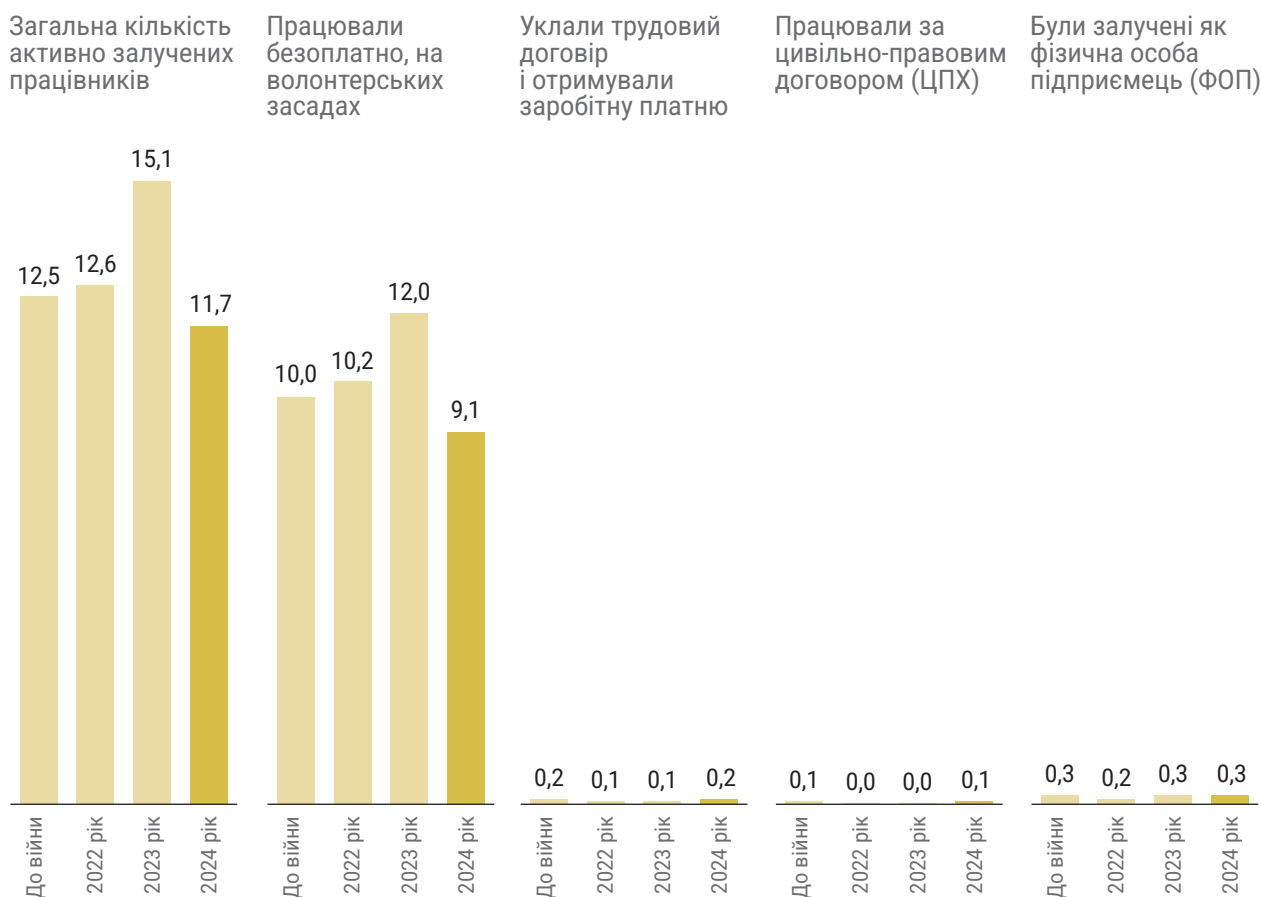

Водночас додаткові розрахунки показують, що на середні показники за кожен рік суттєво впливають дані кількох ОГС із великою кількістю працівників. Якщо перерахувати середні показники без 5% найбільших та 5% найменших значень для усунення впливу аутлаєрів, зміни від року до року виявляться значно менш вираженими. У 2024–2025 роках спостерігається невелике зменшення загальної усередненої кількості залучених працівників та кількості волонтерів, тоді як показники залучення співробітників за іншими формами співпраці від року до року вкрай незначні.

Середня усічена кількість активно залучених працівників в ОГС загалом та за різними юридичними формами співпраці

Середня кількість розраховувалась без 5% найбільших та 5% найменших значень (показник trimmed mean) для усунення зміщення середнього через викиди (аутлаєри)

У 2023 році жінки становили 53,6% від усіх залучених працівників, а вже у 2024 році цей показник зріс до 62,3%. Найвища частка жінок зафіксована серед осіб, які працювали за трудовими договорами з оплатою праці: 67,7% у 2023 році та 68,5% у 2024 році.

Загалом спостерігається чіткий тренд до зростання жіночої участі в усіх формах зайнятості в громадському секторі протягом 2023–2024 років. Найбільші темпи приросту зафіксовано в частково формалізованих формах співпраці за договорами ЦПХ і ФОП. У категорії співробітників, які працювали за цивільно-правовими договорами (ЦПХ), частка жінок зросла з 56,5% до 67,5%. Подібна динаміка

простежується і серед фізичних осіб — підприємців (ФОП): зростання з 54,4% у 2023 році до 67,5% у 2024 році. У сфері волонтерської, безоплатної праці жінки теж становлять більшість: 52,3% у 2023 році та 61,3% у 2024 році.

З огляду на значну варіативність кількості працівників ОГС / волонтерських ініціатив середні показники можуть не давати повної картини змін у складі. Тому учасникам дослідження поставили пряме запитання щодо змін, які відбулись у складі їхніх співробітників протягом останнього року. Більшість організацій (60,0%) повідомили, що змін не було: 67,7% серед локальних, 50,8% серед регіональних, 55,4% серед загальнонаціональних та 53,2% серед тих ОГС, які визначають географію своєї діяльності як міжнародну.

Незначні, взаємокомпенсувальні зміни стосуються кількості постійних працівників за трудовим або цивільно-правовими договорами. Про зростання кількості залучених ФОП повідомила трохи більша частка ОГС, аніж про зменшення (особливо це помітно серед організацій локального та регіонального рівнів). Частка організацій, які відзначили зростання кількості волонтерів упродовж останнього року, перевищує частку тих, хто повідомив про скорочення (серед ОГС усіх рівнів, особливо серед тих, чия діяльність виходить за межі однієї області).

Географія діяльності ОГС	Зміни кількості працівників у 2024–2025 рр.	Співробітники, які уклали трудовий договір і отримували заробітну плату	Кількість тих, хто працює за договором цивільно-правового характеру (ЦПХ)	Залучені як фізична особа — підприємець (ФОП)	Волонтери, які працювали безоплатно
Всі ОГС	Збільшилась	3,2%	1,9%	5,6%	21,3%
	Зменшилась	3,7%	2,8%	3,0%	11,5%
Локальні	Збільшилась	2,1%	0,9%	3,2%	16,8%
	Зменшилась	2,1%	2,1%	1,4%	10,5%
Регіональні	Збільшилась	4,6%	4,2%	9,2%	26,2%
	Зменшилась	3,8%	2,3%	3,1%	12,7%
Національні	Збільшилась	3,6%	2,4%	6,8%	24,3%
	Зменшилась	5,6%	3,6%	5,2%	11,2%
Міжнародні	Збільшилась	4,8%	0,8%	6,3%	25,4%
	Зменшилась	6,3%	5,6%	5,6%	14,3%

На діаграмі наведено узагальнений перелік основних причин скорочення кількості працівників, залучених до діяльності організацій громадянського суспільства у 2023 та 2024 роках. Скорочення кадрового складу ОГС у 2024 році зумовлене поєднанням зовнішніх структурних чинників (мобілізації, скорочення фінансування, міграції) та внутрішніх організаційних і психологічних проблем. Порівняно з 2023 роком помітне зниження частки міграційних причин і зростання ролі фінансових та емоційно-психологічних чинників, що свідчить про зміну природи викликів, які постають перед громадським сектором в умовах затяжної війни.

Причини відпливу співробітників ОГС

% від тих ОГС, які повідомили про зменшення кількості активно залучених працівників за останній рік, множинний вибір

Запитання: Якими причинами обумовлено скорочення кількості активно залучених працівників за останній рік?

Деякі респонденти глибинних інтерв'ю повідомили про те, що в їхніх ОГС відплив працівників спричинили кілька факторів водночас:

«Я би так сказала, з весни раз на місяць в нас по-любому хтось звільнявся, бо знаходив кращу роботу в іншій галузі, просто люди йдуть деінде, але аби не в медіа — через оцю нестабільність фінансування, яка викликає затримки, невідомий розмір зарплати, який буде, і все, що з цим пов'язано. Також ми пережили виїзд за кордон наших працівників, хто з Донеччини, зараз от одна людина, цінний кадр, виїхала в Швейцарію як ВПО. Ми пережили самогубство в редакції людини з Херсона. Все це в межах одного року. Це все дуже емоційно впливає на людей, відповідно, на нас, що ми дивимося, який кінець трагічний може бути. Це все наслідки війни і впливу на організацію безпосередньо, і ще ми спостерігаємо дуже велике виснаження, вигорання людей, які щодня працюють з новинами, складною інформацією. Вони не мають можливості абстрагуватися, вимкнутися, постійно працюють, відповідно, ми працюємо ненормований день і тиждень, тому що коли щось стається, ми мусимо включатися, працювати, і люди за три роки війни, четвертий пішов такої інтенсивної праці, просто вже не витримують і хочуть шукати іншу зайнятість. Мобілізація ще в нас була, також ми втратили людину. Не фізично, але з команди пішов добре навчений фахівець. І ця загроза, ну як — не загроза, але в принципі фактор мобілізації також впливає на нас, бо ми можемо позбутися третини

команди, в нас більш жіночий колектив, але ті хлопці, які в нас залишаються, вони в будь-який момент можуть стати до Збройних сил. І ще є момент, який впливає на нашу роботу: що діти служать в армії. Мами їхні в нас працюють, і це, звісно, впливає на їхній моральний стан, на їхню продуктивність».

Судячи з глибинних інтерв'ю, кадрове питання є болючим для ОГС.

«Мені здається, що всі зараз стикаються з дефіцитом робочої сили, тобто дещо складно знайти людей. Людей потрібно багато, роботи збільшується в кожній сфері. Незалежно від того, що ти працюєш з людським капіталом чи з євроінтеграцією, — потрібні люди, люди, люди, купа людей повиїжджали, не всі можуть працювати офлайн. І через це досить складно знайти людей».

На думку частини респондентів якісного дослідження, скорочення фінансування і нестабільність громадського сектора значно вплинули на можливість утримувати співробітників ОГС, тож почався масовий відплив до інших секторів і галузей.

«Ми не закрилися завдяки тому, що вчасно зорієнтувалися і оптимізували свої витрати, знайшли нових донорів. Але з початку 2025 року ми почали втрачати людей, і це дуже боляче, тому що попередні роки, з 2022 по 2024, ми переживали такий стрімкий розвиток, ми зросли в багато разів завдяки новим можливостям. А в 2025 люди почали масово шукати іншу роботу і взагалі інші галузі. І, відповідно, ми втратили інтелектуальні кінські сили доволі суттєво і продовжуємо втрачати. Люди хвилюються за завтрашній день, люди незадоволені рівнем зарплати, вона зменшилася. І те, що немає стабільності, розуміння, як ми будемо працювати через декілька місяців, — воно, звісно, багатьох напружує, демотивує».

На думку респондентів глибинних інтерв'ю, почалась певна корекція «розігрітого» зарплатного ринку в бік зниження зарплат. Респонденти зазначали, що зростання вартості праці фахівців у громадському секторі під впливом міжнародних організацій спричинило певний дисбаланс та завищення очікувань. Хоча це було вигідно окремим спеціалістам, з огляду на загальну економічну ситуацію в Україні поступово відбувається повернення до більш реалістичного рівня оплати праці.

«Ще є така проблема, що міжнародні організації підняли чек вартості фахівця на дуже такий захмарний рівень. І я думаю, що це для мене добре, але ця позиція певного апетиту буде знижуватися до якоїсь нормальності, адекватності, скажімо так. От тому що багато хто вимушено втратив роботу, і це була проблема для людей. Але за зарплатою в 200 000 гривень доводиться тепер розуміти, що є якась реальність, і ця реальність — вона інша в контексті України».

Деякі учасники дослідження зазначають, що посилюється двосторонній обмін кадрами між громадським та державним секторами. Також однією з нових кадрових тенденцій є створення ОГС людьми з бізнесовим досвідом (такі організації, на думку респондента, є доволі стійкими завдяки саме корпоративному досвідові засновників).

«Мені здається, що зростає обмін між громадянським суспільством і державним сектором в обидва боки. Найстійкішими, на мою думку, є організації, засновані людьми, які прийшли в громадянське суспільство з бізнесу. І мені здається, що громадянське суспільство професіоналізується, більше значення починає здобувати, наприклад, профільна освіта, що раніше було не дуже важливим».

4. Сфери та пріоритети діяльності ОГС. Нові напрями активностей у 2025 році

Провідною сферою діяльності ОГС у 2025 році залишається **допомога армії та ветеранам** (40,6%) — це найпопулярніший напрям діяльності, який залишається сталим пріоритетом, тобто громадський сектор і надалі активно підтримує сили оборони. На другому щаблі — **допомога жертвам війни і переселенцям** (27,9%). Хоча масштаби діяльності за цим напрямом скорочуються, проте ця сфера й досі є головною гуманітарною відповіддю громадянського суспільства на виклики війни. Третім пріоритетним напрямом діяльності є **допомога вразливим верствам**, людям із інвалідністю (24,1%). Активність за цим напрямом з початку повномасштабної війни зросла удвічі — з 12,0% до 24,1%, що може свідчити про усвідомлення довгострокових соціальних наслідків війни та збільшення кількості інвалідів в Україні. Станом на кінець 2023 року, за даними міністерки соціальної політики Оксани Жолнович, кількість осіб із інвалідністю зросла майже на 300 тисяч і перевищила 3 млн¹⁶. За даними Єдиного реєстру ветеранів війни, вже в липні 2024 року 114 тисяч ветеранів мали статус інвалідів¹⁷.

ОГС і надалі виявляють стабільний інтерес до **освітніх проєктів**: у 2025 році 23,5% ОГС назвали цю царину серед основних сфер своєї діяльності. Також спостерігається значне підвищення уваги до психологічної допомоги, яка виокремилася в самостійний напрям діяльності ОГС; 17,5% ОГС у 2025 році зазначили саме цю роботу як основну сферу діяльності. Громадський сектор дедалі ширше залучають до надання соціальних послуг (9,9%) (детальніше це явище проаналізовано в окремому розділі). Усе це свідчить про щораз вищий запит на відновлення ментального здоров'я та соціальної інтеграції, на який відповідають ОГС.

У 2025 році майже чверть (22,6%) ОГС активно працюють із **молоддю**. Попри певне зниження активності порівняно з 2023 роком ця сфера залишається однією з провідних.

¹⁶ За півтора року кількість людей з інвалідністю в Україні зросла на 300 тисяч — Мінсоцполітики. 19 вересня 2023 року. <https://life.pravda.com.ua/society/2023/09/19/256633/>

¹⁷ Адміністративні дані в значенні Закону України «Про державну статистику», що збираються Міністерством у справах ветеранів України. <https://data.gov.ua/dataset/034f43a4-133a-498f-8478-6076ed1013e4>

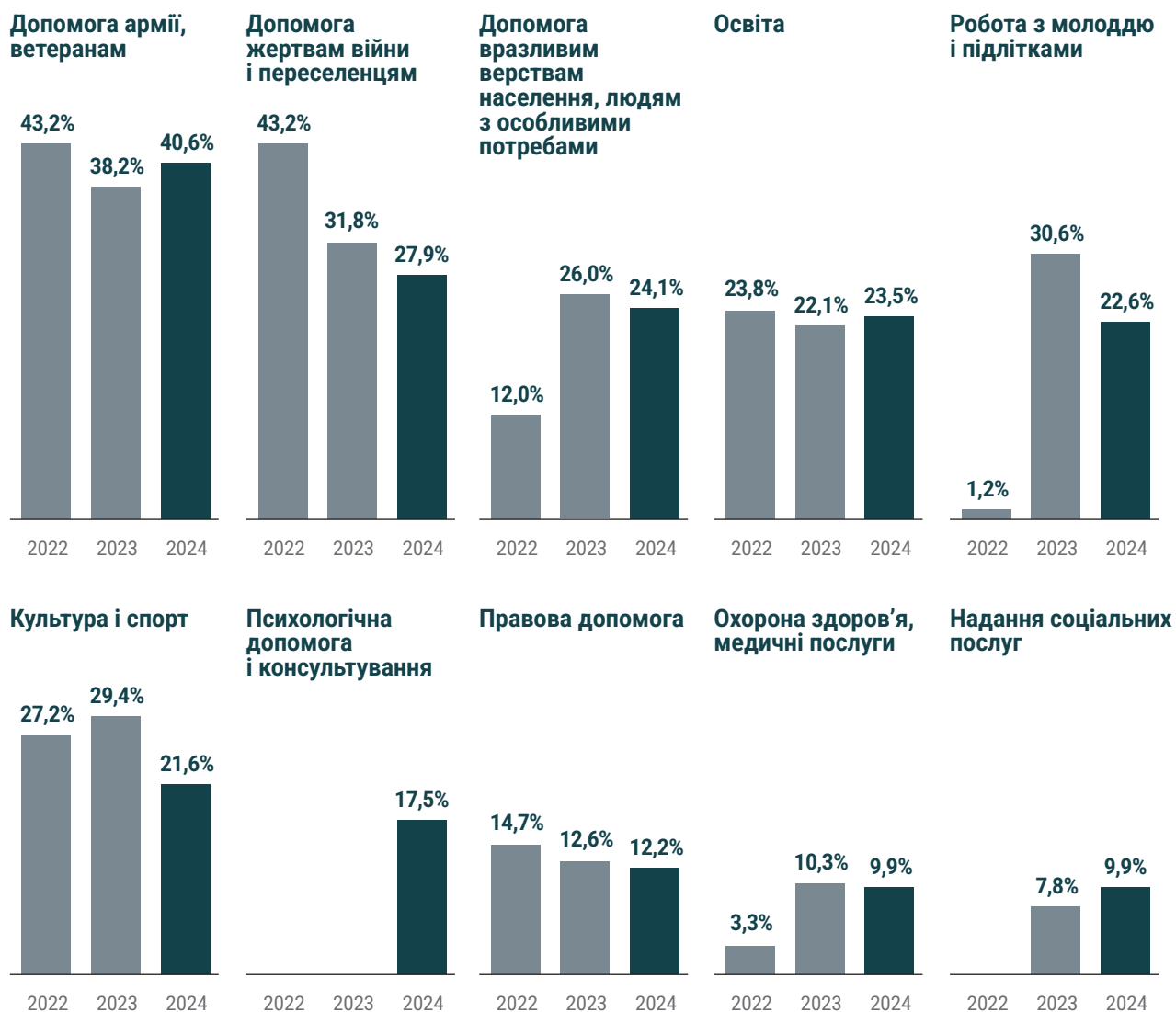

Дослідження зафіксувало також кілька напрямів із низькою залученістю ОГС або спадом активності. Серед них:

- **захист прав людини** (зниження з 13,3% у 2022 р. до 9,3% у 2025 р.);
- **соціальне підприємництво** (падіння з 8,4% у 2022 р. до 3,7% у 2025 р.);
- **послуги з розвитку громад** (дещо несподіване зниження в останній хвилі дослідження — з 7,2% у 2023 р. до 4,2% нині);
- **розбудова демократії (3,7%), соціальне підприємництво (3,7%), медіаграмотність (3,1%), боротьба з корупцією (2,7%), цифрова трансформація (2,4%) та децентралізація (2,0%)** — ці стратегічні сфери, які були важливими у мирний час, **за нинішніх умов відходять на другий план.**

Основні сфери діяльності організації

% від організацій-респондентів, множинний вибір

На думку респондентів якісного дослідження, припинення USAID фінансування окремих напрямів значно вплинуло і надалі впливатиме на спектр сфер, у яких працюють ОГС. Як приклад наводять програми підтримки підприємництва, які раніше реалізовували спільно з цим донором. У результаті чимало таких ініціатив було припинено.

«Хоча, це також момент, в нас розвивалися програми підтримки підприємництва, і це програми, проєкти, які були спільні і які реалізовувалися, так і планувалося, спільно з USAID, тобто з відходом USAID цей напрямок фактично анулювався, ліквідувався».

У секторі медіа спостерігається перехід від реагування на дезінформацію до стратегічної роботи зі зміцнення інформаційної стійкості (хоча і цей сектор, як ми покажемо в наступних розділах, значно постраждав внаслідок припинення роботи USAID). Організації дедалі більше зосереджуються на створенні якісного контенту й розвитку критичного мислення замість точкового спростування фейків.

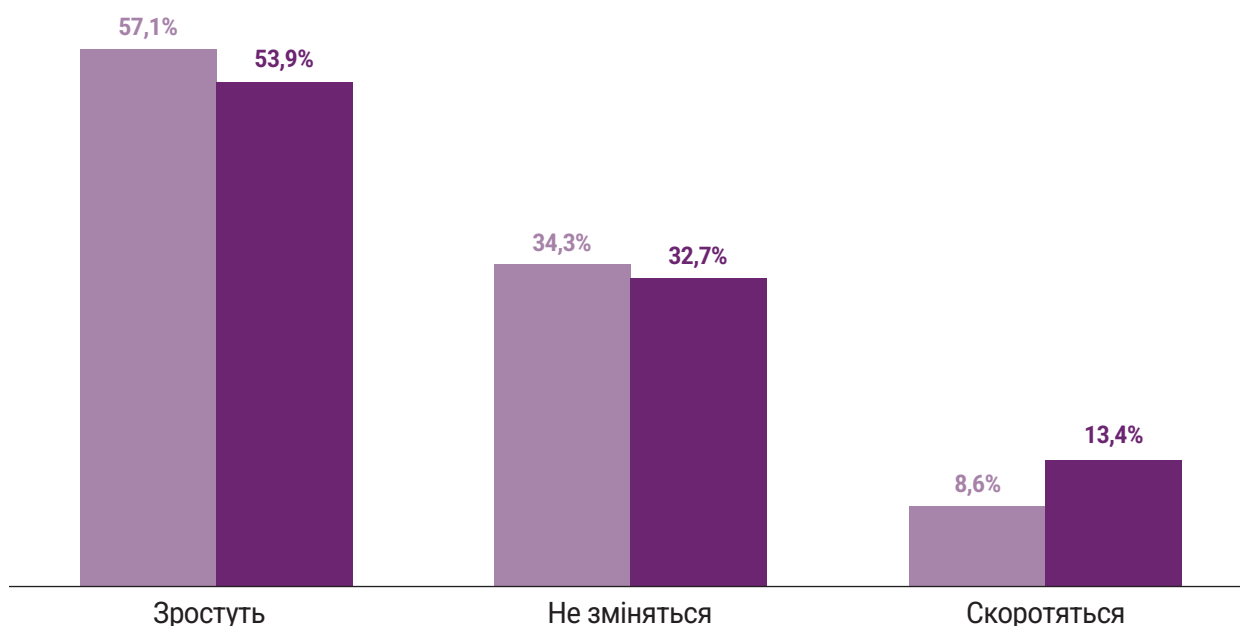
«Якщо говорити про сферу медіа, мені здається, що зараз менше роботи... Колись було багато дуже фокусу і багато організацій, які займалися протидією дезінформації, спростуванням всяких фейків російської пропаганди, зараз це, мені здається, потрошечку відходить на другий план. Ми дуже добре навчилися з цим справлятися і прийшли в таку фазу — просто продукування якісної інформації замість того, щоб спростовувати кожен російський фейк, просто працювати якісно на випередження, щоб суспільство мало достатньо критичного мислення, щоби самостійно аналізувати це, і щоб не доводилось їм потім доводити, чому це не так, а радше працюють на те, щоб вчасно і якісно забезпечувати людей інформацією, яка потім дозволить їм критично мислити і не піддаватися взагалі цій пропаганді».

Загалом ОГС демонструють позитивні очікування щодо змін обсягів своєї роботи, проте є й ознаки певної негативної динаміки. Якщо у 2023 році 57,1% респондентів очікували зростання обсягів діяльності у 2024 році, то частка тих, хто прогнозував зростання у 2025 році, була меншою — 53,9%. Натомість помітно зросла частка тих, хто очікує скорочення діяльності, — з 8,6% до 13,4%. Це може свідчити про поступове посилення невизначеності в секторі або про переоцінку перспектив зростання, що раніше видавалися більш оптимістичними. Водночас частка організацій, які не очікують змін, залишається стабільною (34,3% у 2023 році та 32,7% у 2024 р.).

Очікувані зміни обсягів роботи організації порівняно з попереднім роком

% від організацій-респондентів

■ Оцінка на 2024 рік ■ Оцінка на 2025 рік

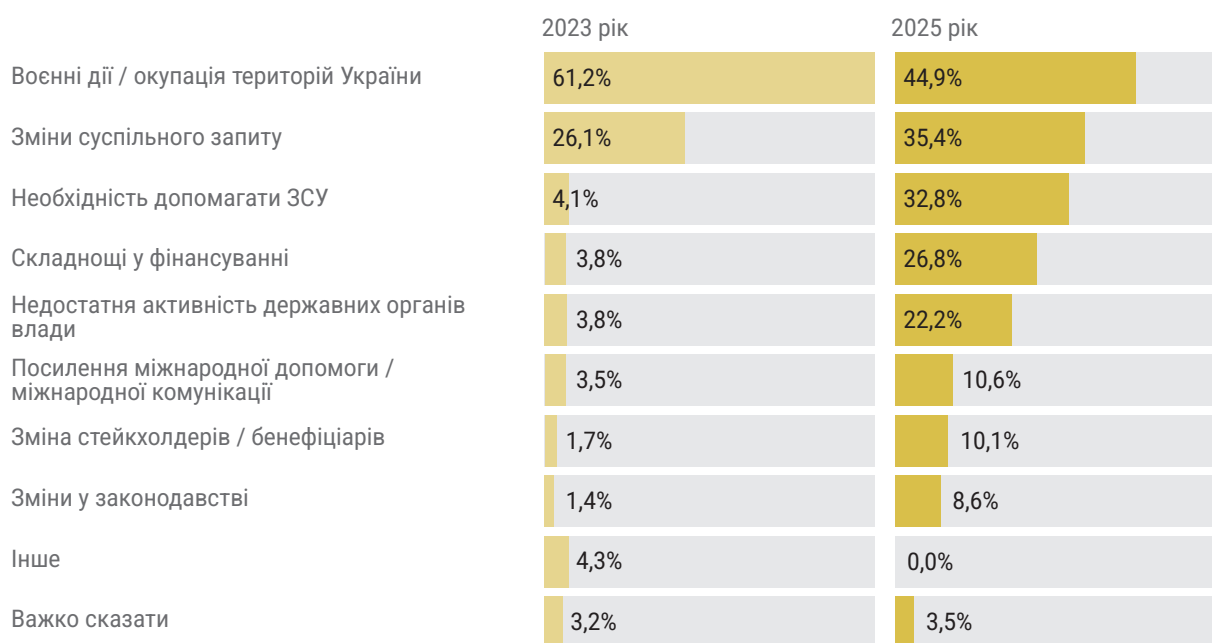
Запитання (2024): На ваш погляд, як змінюються обсяги роботи вашої громадської організації у 2025 році порівняно з попереднім роком? Запитання (2023): На ваш погляд, як зміняться обсяги роботи вашої громадської організації у 2024 році?

Опитування показало, що у 16,5% ОГС за останній рік відбулися зміни у пріоритетних сферах діяльності, тоді як 83,5% організацій продовжили роботу у звичних для себе сферах. Для порівняння: у попередній хвилі (2023 рік) про зміну пріоритетів повідомляла більша частка організацій — 23%. У 2025 році причини зміни пріоритетів діяльності ОГС стали більш різноманітними порівняно з 2023 роком. Хоча воєнні дії залишаються головним чинником змін (44,9%), як порівняти з попередньою хвилею (61,2%), цей показник суттєво знизився. Натомість зросла роль інших чинників: насамперед ідеться про зміну суспільного запиту (з 26,1% у 2023 р. до 35,4% у 2025 р.), а також потребу допомагати Збройним силам України (32,8% проти лише 4,1% роком раніше). Значно більше організацій почали вказувати на такі причини перегляду пріоритетів, як фінансові складнощі (26,8%), недостатню активність державних органів влади (22,2%) та зміну законодавства (8,6%). Зросла і роль міжнародного чинника: у 2025 році про посилення міжнародної підтримки як причину змін згадали 10,6% організацій (порівняно з 3,5% у 2023 р.). Уперше ваги набули також такі чинники, як зміна бенефіціарів (10,1%) та зміни в законодавстві (8,6%). Загалом у 2025 році спостерігається переорієнтація пріоритетів діяльності ОГС з виключно екстрених причин на більш структурні виклики — як внутрішні (потреби армії, зміна запиту суспільства), так і зовнішні (фінансування, взаємодія з державою та донорами).

Причини зміни пріоритетів у сферах діяльності у 2024–2025 роках

% тих ОГС, які змінили пріоритети сфер діяльності в 2024–2025 роках, множинний вибір

Запитання: Вкажіть основні причини зміни у пріоритетних сферах діяльності вашої організації за останній рік?

Низка сфер стала ще більш пріоритетною для організацій, які вже працюють у цих сферах.

Найчастіше **пріоритетність зростала** за такими напрямками:

- **цифрова трансформація і кібербезпека** — 24,1% організацій, що працюють у цій сфері, підвищили її пріоритетність;
- **соціальне підприємництво** — 15,6%;
- **послуги з розвитку громад** — 16%;
- **психологічна допомога і консультування** — 16,2%;
- **захист прав людини** — 11,6%;
- **екологічні проблеми** — 11,6%.

Водночас деякі напрями дещо втратили пріоритетність. Серед них — **медіаграмотність** (8,1% організацій, що були залучені до цієї активності, знизили її пріоритет), **децентралізація** (4,2%), **допомога жертвам війни і переселенцям** (4,5%) та **розбудова демократії** (4,5%). Це може свідчити як про зміну стратегічного фокусу, так і про зміну контексту, в якому працюють організації.

Найстабільнішими за рівнем пріоритетності залишаються:

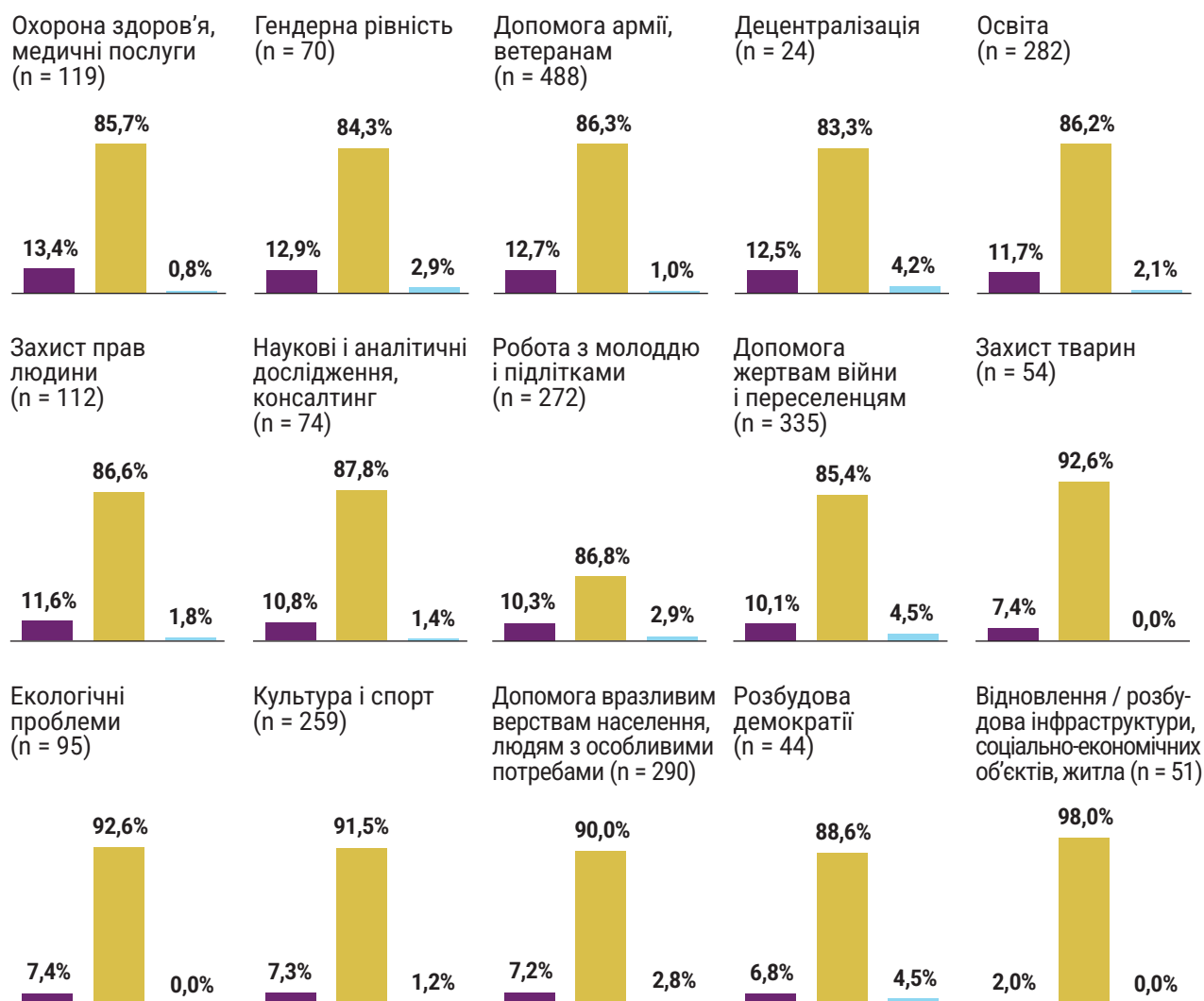
- **відновлення інфраструктури та житла** — 98% організацій не змінювали пріоритет;
- **захист тварин** — 92,6%;
- **культура і спорт** — 91,5%;
- **допомога людям з інвалідністю та вразливим групам** — 90%;
- **розбудова демократії** — 88,6%.

Зміни у пріоритетних сферах діяльності за останній рік

% від організацій, які працювали у відповідних сферах

■ Збільшилась ■ Не змінилась ■ Зменшилась

Запитання: Вкажіть, будь ласка, які зміни відбулись у пріоритетних сферах діяльності вашої організації за останній рік?

Загалом 16,1% опитаних організацій вважають за необхідне змінити напрям діяльності в умовах війни, тоді як 79,3% вважають, що цього робити не треба, а 4,7% вагаються з відповіддю. Водночас понад половина (59,4%) опитаних організацій вважають, що є потреба у розвитку додаткових напрямів діяльності в умовах війни, 34,0% респондентів не поділяють цього погляду, а ще 6,7% вагаються з відповіддю.

Зазначимо, що у 2023 році частка ОГС, які повідомляли про потребу в зміні напрямку роботи, становила 18,4%, а частка тих організацій, які вважали за необхідне розвивати додаткові напрями, сягала 54,9%. Тобто протягом 2023–2025 років запит на зміну діяльності майже не змінився, водночас потреба в розвитку додаткових напрямів роботи дещо зросла.

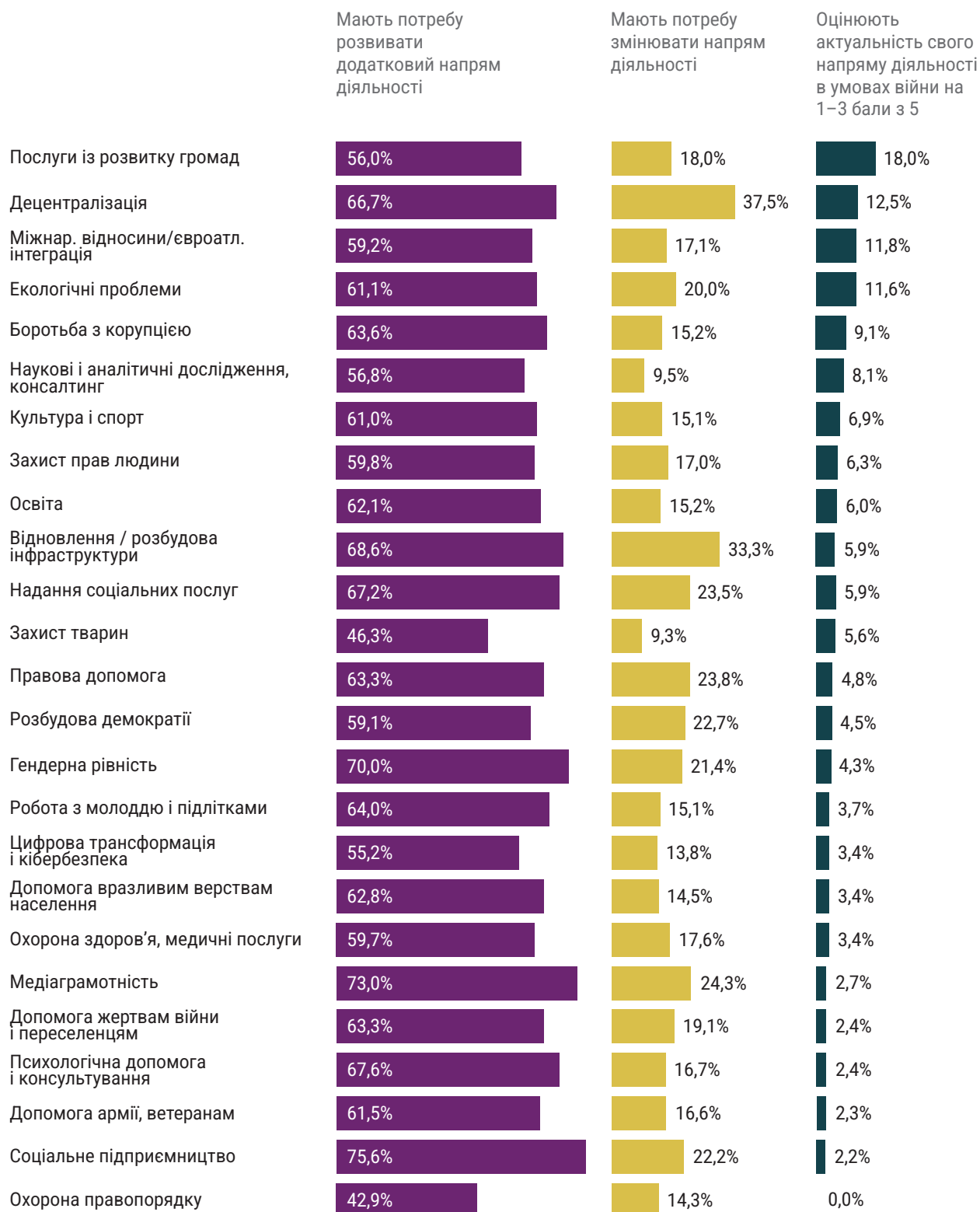
У 23 із 25 проаналізованих сфер понад половина чинних організацій заявили, що їм уже потрібен **додатковий напрям роботи**. Абсолютними «рекордсменами» є соціальне підприємництво (75,6%), медіаграмотність (73%) і гендерна рівність (70%).

Найчастіше потребу в зміні напрямку діяльності відчувають ОГС, які працюють у сферах децентралізації (37,5%), відновлення / розбудови інфраструктури (33,3%), медіаграмотності (24,3%), правової допомоги (23,8%), надання соціальних послуг (23,5%).

Потреби у зміні чи розвитку додаткового напрямку діяльності в умовах війни

% від організацій, які працювали у відповідних сферах

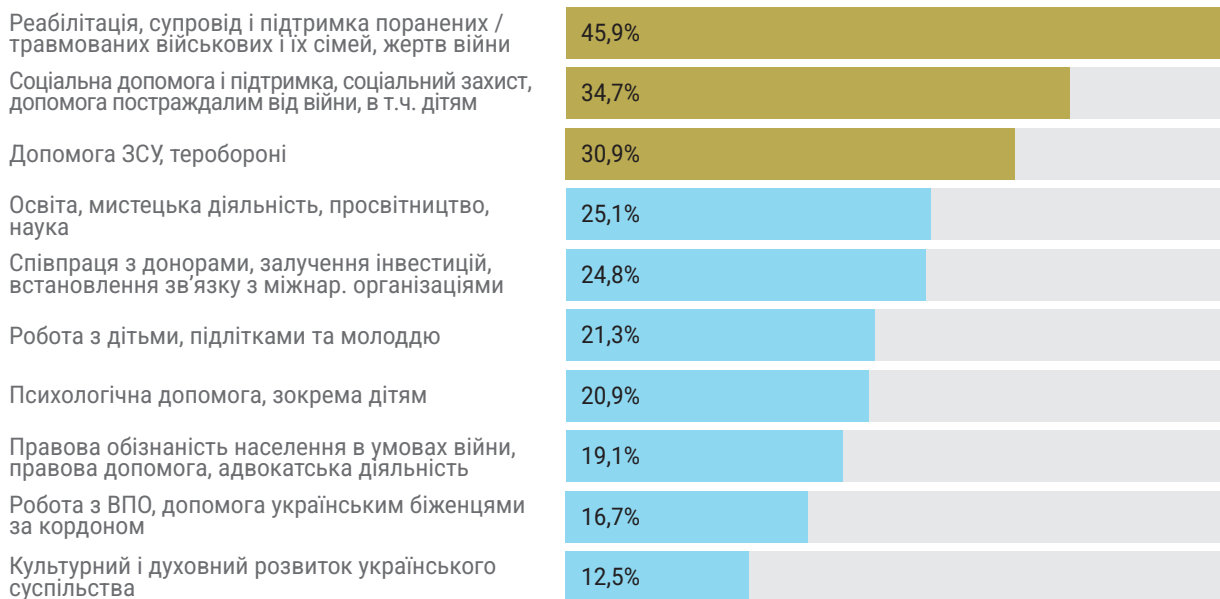
Запитання: На вашу думку, чи є потреба у вашій ГО/БО розвивати будь-який додатковий напрям діяльності в умовах війни? На вашу думку, чи повинна ваша ГО/БО змінювати напрям діяльності в умовах війни? Оцініть, будь ласка, за 5-бальною шкалою рівень актуальності напрямку діяльності вашої ГО/БО в умовах війни в Україні, де 1 — це зовсім неактуальний, а 5 — цілком актуальний.

Опитування показує, що ті ОГС, які вважають за потрібне змінювати чи розвивати додатковий напрям діяльності в умовах війни, головним пріоритетом визначають підтримку тих, хто найбільше постраждав від війни. Майже половина таких ОГС (45,9%) прагнуть передусім розвивати напрям реабілітації, супроводу й допомоги пораненим військовим, їхнім родинам і цивільним жертвам бойових дій. Другою за значущістю сферою (34,7%) є соціальна підтримка і допомога постраждалим, зокрема дітям. Третю позицію (30,9%) посідає безпосередня допомога Збройним силам України та підрозділам територіальної оборони. Ще одна пріоритетна група — напрями інституційного та людського розвитку. Четверть організацій (25,1%) хочуть посилювати освіту, просвітництво, мистецькі й наукові проєкти, а 24,8% — поглиблювати співпрацю з донорами та міжнародними партнерами для залучення ресурсів. Також важливими залишаються робота з дітьми та молоддю (21,3%) і розширення психологічної допомоги (20,9%), з огляду на щораз більші травматичні наслідки війни. Кожна п'ята організація (19,1%) повідомляє про потребу підвищувати правову обізнаність населення й розвивати адвокаційну діяльність, тоді як підтримка внутрішньо переміщених осіб та українських біженців за кордоном (16,7%) і розвиток культурного й духовного життя суспільства (12,5%) замикають десятку, хоча теж залишаються у фокусі.

Топ-10 напрямів діяльності, які ОГС вважають такими, що варто розвивати

% тих ОГС, які вважають за потрібне змінювати чи розвивати додатковий напрям діяльності в умовах війни, множинний вибір

Запитання: Вкажіть, будь ласка, які основні напрями, на вашу думку, варто розвивати вашій ГО/БО? Вкажіть не більш ніж 5 основних напрямів.

Відповіді на відкрите запитання для всіх ОГС про найпріоритетніші сфери діяльності громадського сектора у 2025 році, активність у яких допомогла би Україні вистояти в війні, досягти сталого миру та відновити нашу країну, показали чітку ієрархію потреб, зумовлених війною та майбутнім відновленням країни. Переважна більшість ОГС (50,7%) ставлять на перше місце допомогу армії та ветеранам. Друге за важливістю завдання (18,4%) —

відновлення і розбудова інфраструктури, житла та економічних об'єктів. Третя позиція (13,4%) — підтримка жертв війни та внутрішньо переміщених осіб. Соціальні послуги (8,1%) та освіта (8,1%) ділять четвертий щабель. ОГС вважають за необхідне розширювати доступ до базових сервісів і продовжувати навчальні ініціативи, аби підвищувати людський потенціал навіть у складних умовах. Підтримка вразливих груп і людей із інвалідністю набрала 7,9%, боротьба з корупцією — 6,3%, а розбудова демократії — 5,9%. Міжнародні відносини і євроатлантична інтеграція отримали 5,0%, охорона здоров'я й медичні послуги (4,5%) замикають першу десятку.

Топ-10 сфер діяльності громадських організацій, які ОГС вважають найпріоритетнішими для України у 2025 році

% організацій-респондентів, відкрите запитання

Запитання: Вкажіть, будь ласка, які сфери діяльності, теми або проекти ОГС є найпріоритетнішими у 2025 році для нашої країни (з метою вистояти у війні, домогтися сталого миру та відновити Україну)?

Організації різного рівня (від локального до міжнародного) обирають доволі подібні найпопулярніші сфери діяльності, але є й відмінності. Серед основних напрямів діяльності на всіх рівнях — допомога армії, ветеранам; робота з молоддю і підлітками; допомога вразливим верствам населення, людям з особливими потребами; культура і спорт; допомога жертвам війни і переселенцям; освіта.

Водночас локальні ОГС повідомляли, що допомагають армії та ветеранам, рідше (32,4%), ніж організації ширшого географічного охоплення (46–50%). З молоддю та підлітками частіше працюють локальні та регіональні організації; у сферах охорони здоров'я та захисту прав людини — регіональні та загальнонаціональні; у сфері науки, аналітики та консалтингу — загальнонаціональні та міжнародні; а міжнародні відносини та євроатлантична інтеграція є прерогативою організацій міжнародного рівня.

	Локальна	Регіональна	Загальнонаціональна	Міжнародна
Допомога армії, ветеранам	32,4%	46,2%	50,2%	46,8%
Робота з молоддю і підлітками	27,3%	23,8%	14,3%	15,9%
Допомога вразливим верствам населення, людям з особливими потребами	25,7%	26,9%	20,3%	19,0%
Культура і спорт	25,5%	17,7%	15,1%	24,6%
Допомога жертвам війни і переселенцям	25,0%	32,7%	29,5%	27,8%
Освіта	24,1%	23,8%	21,5%	23,8%
Психологічна допомога і консультивання	16,1%	21,5%	17,1%	15,9%
Правова допомога	11,2%	13,5%	15,5%	7,9%
Надання соціальних послуг	11,2%	10,4%	8,0%	7,1%
Екологічні проблеми	10,1%	6,5%	6,4%	4,0%
Охорона здоров'я, медичні послуги	7,8%	11,2%	13,9%	8,7%
Захист прав людини	7,1%	11,2%	13,1%	7,9%
Гендерна рівність	6,0%	6,2%	6,0%	4,0%
Захист тварин	5,0%	3,8%	3,2%	6,3%
Відновлення / розбудова інфраструктури, соціально-економічних об'єктів, житла	5,0%	3,8%	3,2%	4,0%
Послуги із розвитку громад	3,7%	4,2%	4,8%	4,8%
Розбудова демократії	3,4%	3,1%	5,2%	3,2%
Медіаграмотність	3,0%	3,1%	2,4%	4,8%
Наукові і аналітичні дослідження, консалтинг	2,8%	6,2%	11,2%	11,1%
Соціальне підприємництво	2,8%	4,6%	4,0%	5,6%
Боротьба з корупцією	2,5%	3,5%	3,2%	1,6%
Міжнародні відносини/ євроатлантична інтеграція	1,6%	4,2%	8,4%	27,8%
Цифрова трансформація і кібербезпека	1,4%	2,7%	3,2%	4,8%
Децентралізація	1,2%	3,5%	2,0%	2,4%
Охорона правопорядку	1,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Інший	0,7%	0,4%	0,0%	0,8%

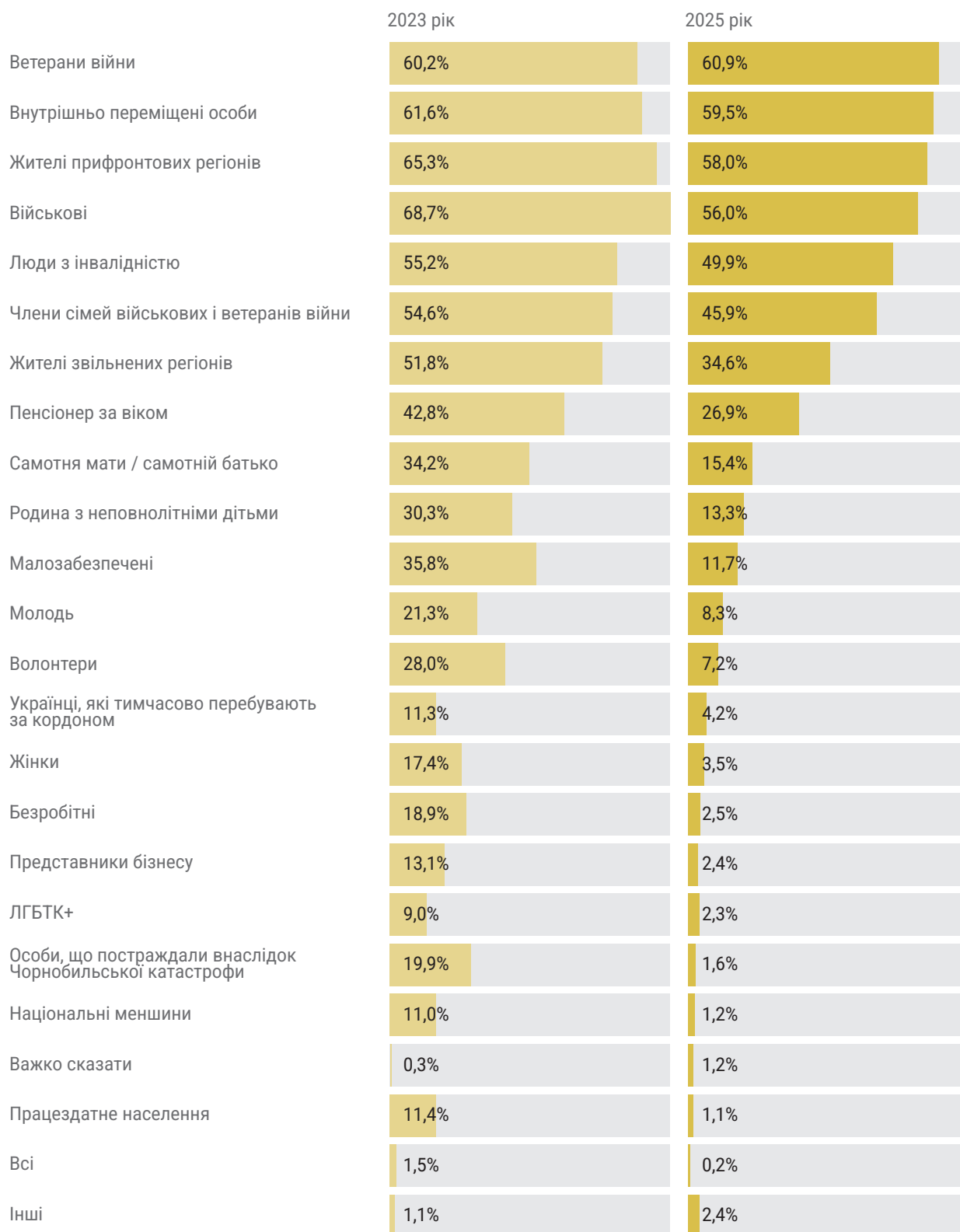
5. Групи, що найбільше потребують допомоги, на думку представників ОГС

Високопріоритетними для ОГС у 2025 р. залишаються такі категорії бенефіціарів, як ветерани війни — 60,9%, ВПО — 59,5%, жителі прифронтових регіонів — 58,0%, військові — 56,0%. **Порівняно з 2023 роком** у цих провідних категоріях практично не змінився лише показник щодо ветеранів: 60,2% проти 60,9%. За іншими трьома групами показники знизилися: військові мінус 12,7 в.п.; жителі прифронтових регіонів мінус 7,3 в.п.; ВПО мінус 2,1 в.п. У середньому сегменті за пріоритетністю опинилися люди з інвалідністю — 49,9% (–5,3 в.п. порівняно з 2023 роком); члени сімей військових і ветеранів — 45,9 % (–8,7 в.п.); жителі звільнених регіонів — 34,6 % (–17,2 в.п.). Такі групи населення, як пенсіонери за віком (26,9%), самотні батьки (15,4%), родини з неповнолітніми дітьми (13,3%) та малозабезпечені (11,7%), суттєво втратили в пріоритетності порівняно з попередньою хвилею дослідження (зниження на 16–25 в.п. проти 2023 року). Показники за такими групами бенефіціарів, як молодь, волонтери, українці за кордоном, жінки, безробітні, представники бізнесу, ЛГБТК+, становлять від 2,3% до 8,3%, причому за кожною з них із 2023 року цифри знизилися. Згідно з даними, ОГС зберігають 4–6 основних пріоритетів, тоді як увага до решти груп, які потребують допомоги, помітно знижується.

Категорії людей в Україні, які найбільше потребують допомоги, на думку ОГС

% від організацій-респондентів, множинний вибір

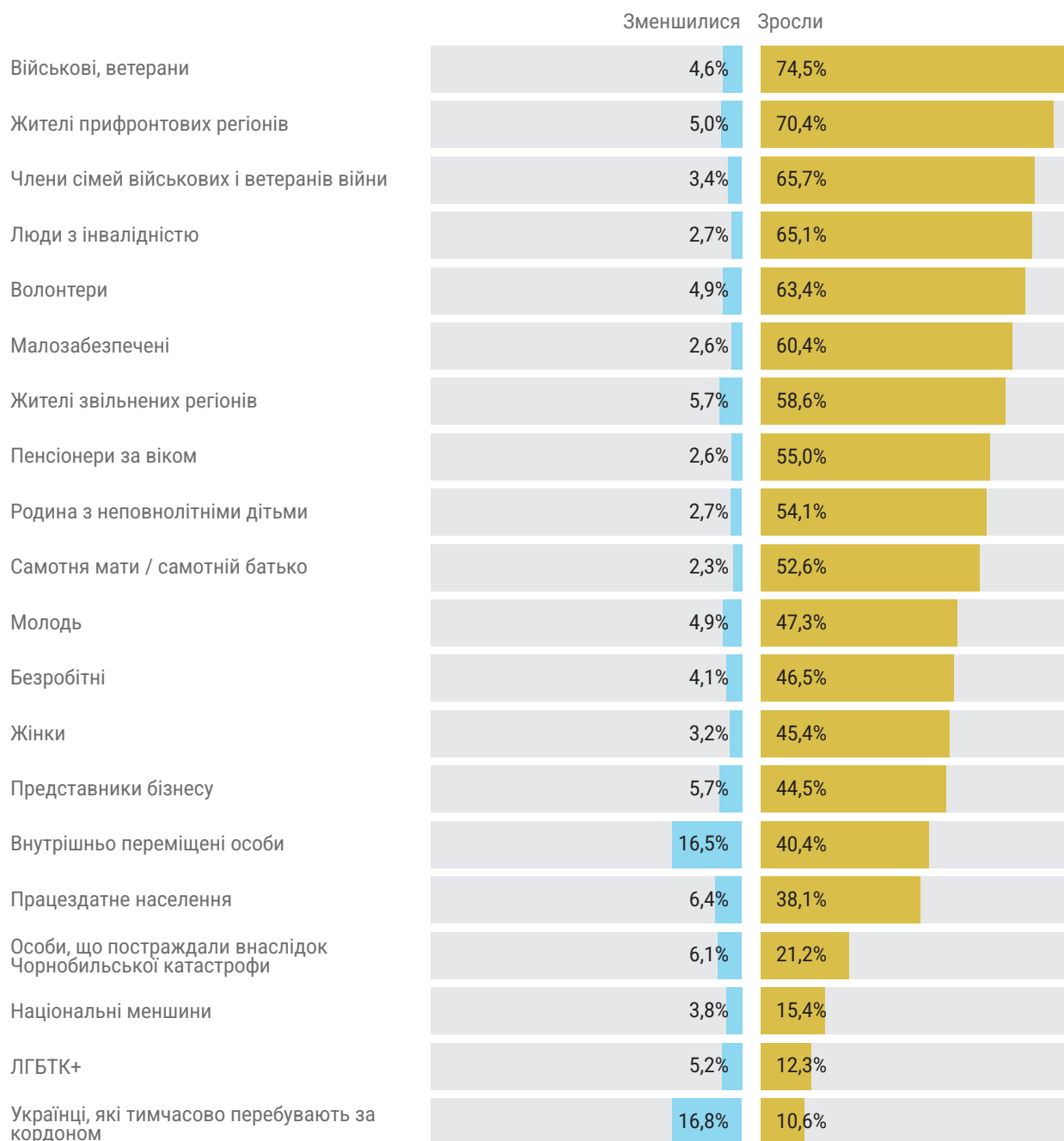

Запитання: На вашу думку, які категорії людей в Україні найбільше потребують допомоги?

Зміни потреб у допомозі у різних категорій людей в Україні у 2024–2025 роках, на думку ОГС

% від організацій-респондентів

Запитання: Як ви вважаєте, як змінились потреби у допомозі цих груп за останній рік?

На думку респондентів — представників ОГС, потреби найбільше зросли у групах військових і ветеранів (так вважають 74,5% опитаних), жителів прифронтових регіонів (70,4%) та сімей військовослужбовців і ветеранів (65,7%). Понад 60% респондентів також зазначили, що зросли потреби людей із інвалідністю (65,1%), волонтерів (63,4%) і малозабезпечених (60,4%).

Помірне зростання (50–59%) спостерігається у жителів звільнених регіонів, пенсіонерів, родин із дітьми та самотніх батьків. **40–47% респондентів вважають, що зросли** потреби молоді, безробітних, жінок і бізнесу. **Найнижчі показники щодо збільшення** потреб зафіксовані для національних меншин (15,4%), ЛГБТК+ (12,3%) та українців, які тимчасово перебувають за кордоном (10,6%). **Говорячи про зменшення потреб у допомозі**, респонденти найчастіше згадували внутрішньо переміщених осіб (16,5%) та українців за кордоном (16,8%); для інших груп частка тих, хто вказав на зменшення потреб, не перевищує 6,5%.

6. Залученість ОГС до надання соціальних послуг

6.1. Законодавчі зміни у сфері регулювання надання соціальних послуг

У березні 2025 року ухвалено закон №12124 «Про внесення змін до Закону України «Про соціальні послуги» щодо удосконалення порядку надання соціальних послуг». Він урегулював окремі питання надання соціальних послуг, зокрема механізм надання соціальної послуги, державний стандарт якої відсутній; запровадив поняття «послуги загальнонаціонального значення», «ведення випадку» та «мультидисциплінарна команда»; запровадив організаційно-правову форму надавача соціальних послуг — «комунальне некомерційне підприємство»; детально окреслив відповідальність за порушення законодавства про соціальні послуги тощо¹⁸.

У липні 2025 року набрав чинності Закон №4505-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо розширення доступу пацієнтів до лікарських засобів, що підлягають закупівлі особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, шляхом укладення договорів керованого доступу». Закон передбачає звільнення соціальних послуг для всіх категорій надавачів, включно з ОГС, від податку на додану вартість, що здешевить послуги для кінцевого споживача або донора, полегшить бюджетування тощо. На думку експертів, ухвалення Закону №4505-IX — знаковий крок для громадянського суспільства України¹⁹.

¹⁸ Новий закон про соціальні послуги: як зміни допоможуть вразливим категоріям.
<https://zmina.info/news/novyj-zakon-pro-soczialni-poslugy-yak-zminy-dopomozhut-vrazlyvym-kategoriyam/>

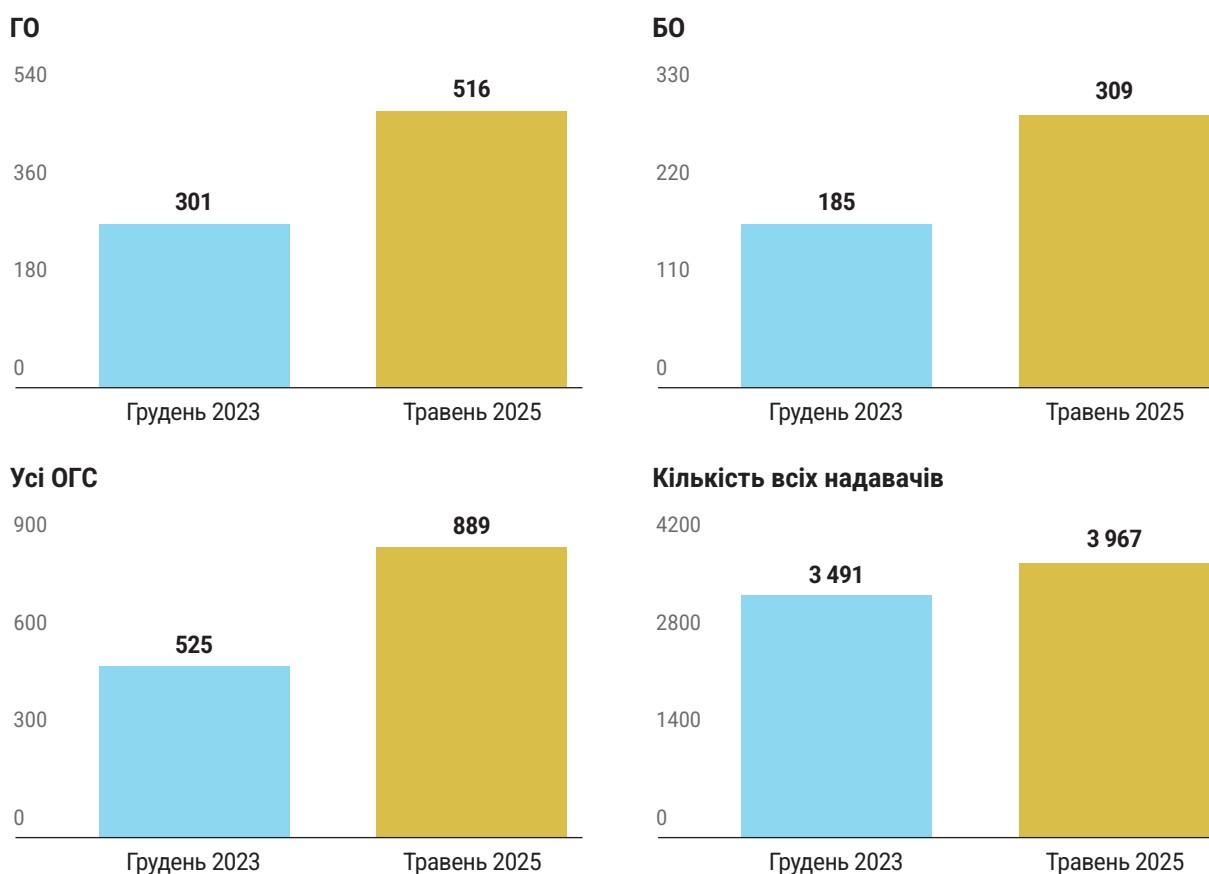
¹⁹ Соціальні послуги без ПДВ: які зміни приніс новий закон для ГО та БО.
<https://www.prostir.ua/?kb=sotsialni-posluhy-bez-pdv-yaki-zminy-prynis-novyj-zakon-dlya-ho-ta-bo>

6.2. Кількісні дані щодо залученості ОГС до надання соціальних послуг

Станом на 31 травня 2025 р. у державному Реєстрі надавачів соціальних послуг²⁰ налічувалося 3967 суб'єктів; із них 889 становили організації громадянського суспільства (ОГС)²¹. Найбільшу частку в сегменті надавачів-ОГС становлять громадські організації – 516 надавачів, тоді як благодійних організацій зареєстровано 309; решта – громадські спілки, релігійні та професійні об'єднання. Отже, питома вага третього сектора в системі офіційних провайдерів соціальних послуг досягла 22,4%, тоді як наприкінці 2023 р. вона не перевищувала 15% (525 ОГС з-поміж 3491 надавачів)²². Як порівняти з 2023 роком, кількість громадських організацій у Реєстрі зросла більш як на дві третини (з 301 до 516), а благодійних – майже у півтора рази (із 185 до 309).

Динаміка кількості ОГС — надавачів соціальних послуг та темпи зростання: 2023–2025 роки

Джерело: Надавачі соціальних послуг.

²⁰ Надавачі соціальних послуг. <https://www.ioc.gov.ua/analytics/nadavachi-sotsialnykh-posluh>

²¹ До ОГС було включено такі категорії: громадська організація, благодійна організація, громадська спілка, підприємство об'єднання громадян (релігійної організації, профспілки), організація об'єднання громадян (релігійної організації, профспілки тощо), релігійна організація, громадські об'єднання, профспілки тощо, орган самоорганізації населення, асоціація, спілка об'єднань громадян.

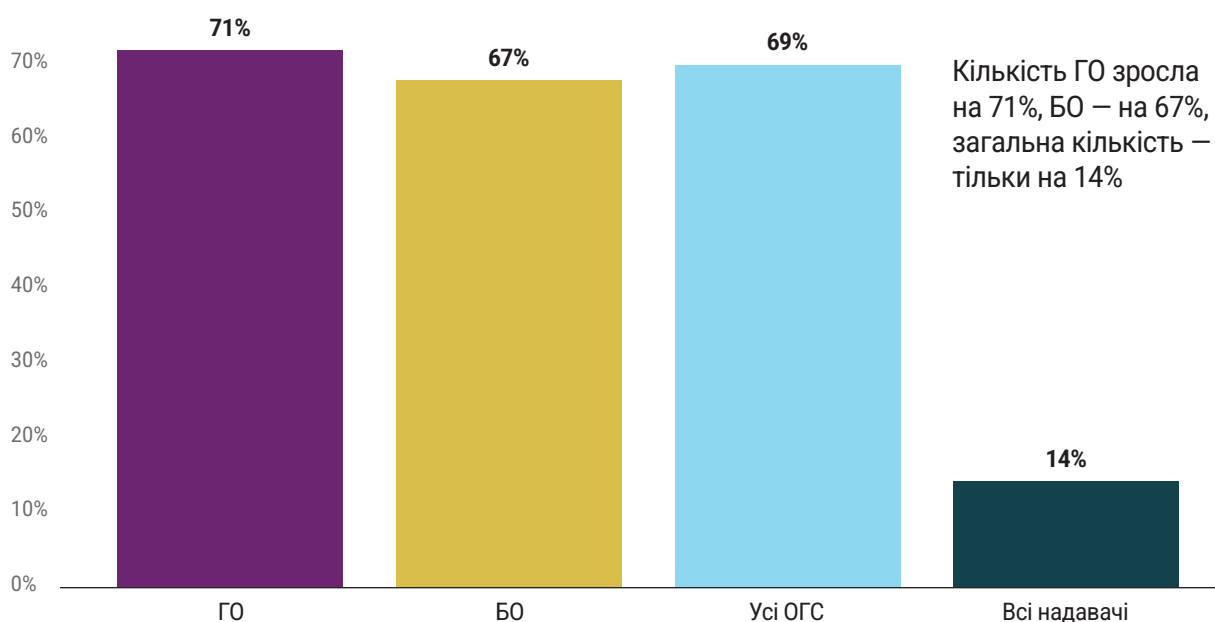
²² Зацікавленість та спроможність ОГС надавати соціальні послуги. Квітень 2024 року. <https://ednannia.ua/attachments/article/12720/Дослідження%20про%20соціальні%20послуги.pdf>

Якщо загальна кількість надавачів у Реєстрі за цей період зросла на 14%, то кількість надавачів-ОГС — на 69%. Саме ОГС забезпечили 76% усього приросту надавачів соціальних послуг в Україні за останні півтора роки (у період з кінця 2023 року до травня 2025 кількість надавачів зросла на 476 суб'єктів, з них 364 — це ОГС).

Темпи зростання кількості надавачів соціальних послуг: 2023–2025 роки в Реєстрі

Δ, %

Джерело: Надавачі соціальних послуг.

Показник	06.12.2023	31.05.2025	Зміна, абсолютні числа	Зміна, %
ГО	301	516	+215	+71%
БО	185	309	+124	+67%
Усі ОГС	525	889	+364	+69%
Кількість усіх надавачів	3491	3967	+476	+14%
Частка ОГС	15%	22,4%	+7,4 в.п.	—

Прикладом внеску ОГС у надання соціальних послуг є **пілотування моделей підтриманого проживання повнолітніх людей із ментальною інвалідністю**. У грудні 2024 року КМУ ухвалив Національну стратегію реформування психоневрологічних, інших інтернатних закладів та деінституціалізації догляду за повнолітніми особами з інвалідністю та особами старшого віку до 2034 року²³. Метою Стратегії є створення умов для соціальної інтеграції та реалізації права на незалежне життя повнолітніх осіб із інвалідністю та осіб старшого віку у територіальних громадах, що передбачає,

²³ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-2024-%D1%80#n14>

зокрема, доступ до необхідного догляду та необхідної підтримки без вилучення зі звичного соціального оточення, зміни звичного способу життя та умов проживання. Стратегія спрямована на перехід від інституційного догляду (в інтернатах, лікарнях) до надання людині необхідної підтримки, щоб вона могла проживати у громаді й брати участь у житті спільноти. Для досягнення цієї мети у 2024 році КМУ ухвалив постанову щодо реалізації експериментального проекту з організації надання внутрішньо переміщеним особам похилого віку, особам із інвалідністю соціальних послуг стаціонарного догляду, підтриманого проживання за принципом «гроші ходять за людиною»²⁴. Низка ОГС уже має досвід надання соціальних послуг підтриманого проживання особам із інвалідністю, адвокатує та поширює ці практики. У 2024 році ВООЗ підтримала кілька таких організацій: ГО «Родина Кольпінга» (Вінниця)²⁵, ГО «Родина для осіб з інвалідністю» (Київ)²⁶, ГО «Карітас Стрий»²⁷ та деякі інші. Усі вони запровадили послугу підтриманого проживання та / або транзитного проживання для людей із ментальними або комбінованими порушеннями, пропонують житло та підтримку / навчання з опанування навичок самостійного життя (таких як гігієна, кулінарія, прибирання, основи фінансового менеджменту тощо), а також докладають окремих зусиль до інтеграції підопічних у життя спільноти. Окрім власне надання соціальних послуг, організації взаємодіють із іншими стейкхолдерами: наприклад, ГО «Родина Кольпінга» надавала рекомендації щодо стандартизації послуги підтриманого транзитного проживання місцевим і державним органам влади, створила тематичну робочу групу з Вінницькою міською радою, провела тренінги та семінари щодо послуги підтриманого проживання для широкого кола зацікавлених.

²⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888-2024-%D0%BF#Text>

²⁵ ВООЗ профінансує соціальний проект для молодих людей з інвалідністю на Вінниччині.

<https://vinnitsa.info/article/vooz-profinansuye-sotsialnyy-proyekt-dlya-molodykh-lyudey-z-invalidnistyu-na-vinnychchyni>

²⁶ <https://www.facebook.com/gornyatkodobroty/posts/842835068055142/>

²⁷ <https://www.facebook.com/stryicaritas/posts/pfbid023aAkqXbx2njAER3T5pidJGvcy4icdtpiYKbqKyY682TyMe1NU6oNLXELBdzNYUTxl?rdid=lsGNMV8Ow8aPuXXt>

7. Вплив і роль ОГС в Україні

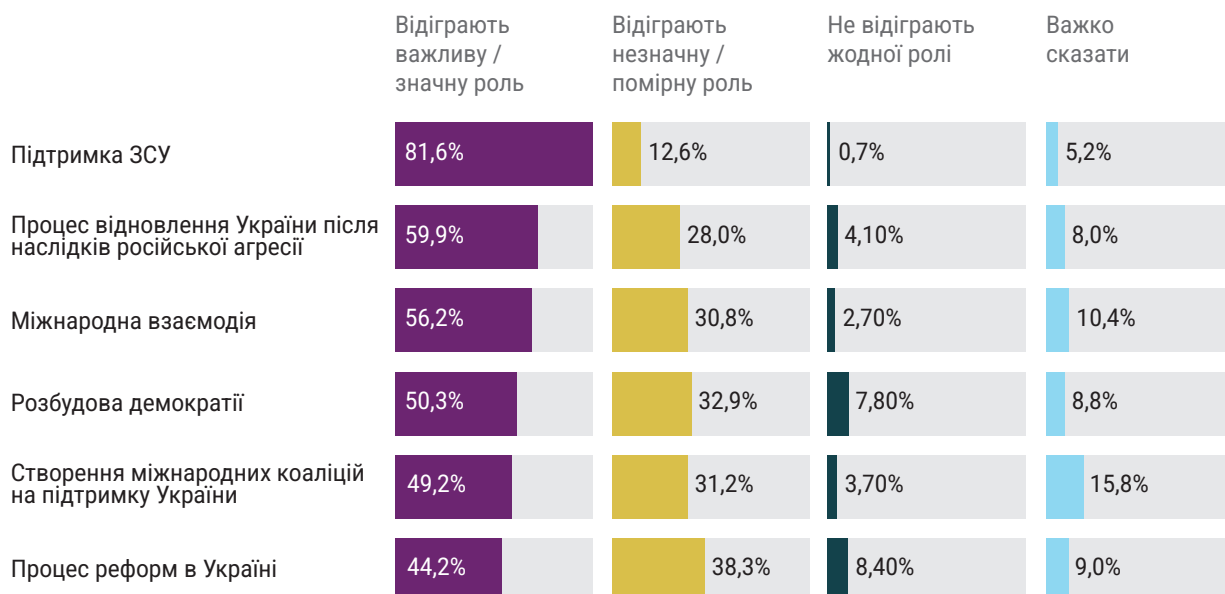
7.1. Роль ОГС у реформах, відновленні, розбудові демократії, підтримці ЗСУ, міжнародній взаємодії та адвокації: результати кількісного дослідження

Представники ОГС високо оцінюють ту роль, яку громадський сектор відіграє в основних сферах суспільно-політичного життя України. Найвище респонденти оцінюють внесок ОГС у підтримку ЗСУ: 81,6% вважають, що в цьому процесі роль ОГС важлива або значна. Високо оцінюють і внесок громадського сектора у процес відновлення України після наслідків російської агресії — 59,9% дотримуються думки, що роль ОГС у цій царині важлива або значна. Респонденти віддають належне й зусиллям ОГС у сфері міжнародної роботи: 56,6% зазначили, що ОГС відіграють важливу або значну роль у міжнародній взаємодії, а 49,2% — у створенні міжнародних коаліцій на підтримку України. Щодо внутрішніх процесів, таких як розбудова демократії і реформування, оцінка ролі ОГС трохи більш стримана, хоча все одно висока. Половина респондентів (50,3%) визначили роль ОГС у розбудові демократичних процесів як важливу або значну; 44,2% респондентів вважають важливою або значною роль ОГС у процесі реформування. Зазначимо, що є й чимало скептиків, які вважають роль ОГС незначною або помірною, і це стосується всіх суспільних процесів, окрім допомоги ЗСУ. Скептичні оцінки варіюються від 28% (незначна або помірна роль ОГС у процесі відновлення України після наслідків російської агресії) до 38,3% (незначний вплив ОГС на процес реформ в Україні). Респондентів, які повністю відмовляють ОГС у впливі на суспільні процеси в Україні, небагато: найбільше (приблизно по 8%) вважають, що ОГС не відіграють жодної ролі в розбудові демократії та реформуванні України.

Оцінка ролі, яку зараз відіграють ОГС України в основних суспільних процесах

% серед всіх ОГС

Запитання: Оцініть, будь ласка, за 5-бальною шкалою важливість ролі, яку зараз відіграють ОГС України у таких процесах, де 1 — не відіграють жодної ролі у цьому процесі, а 5 — значну роль.

7.2. Оцінка діяльності та впливу ОГС: результати кількісного дослідження

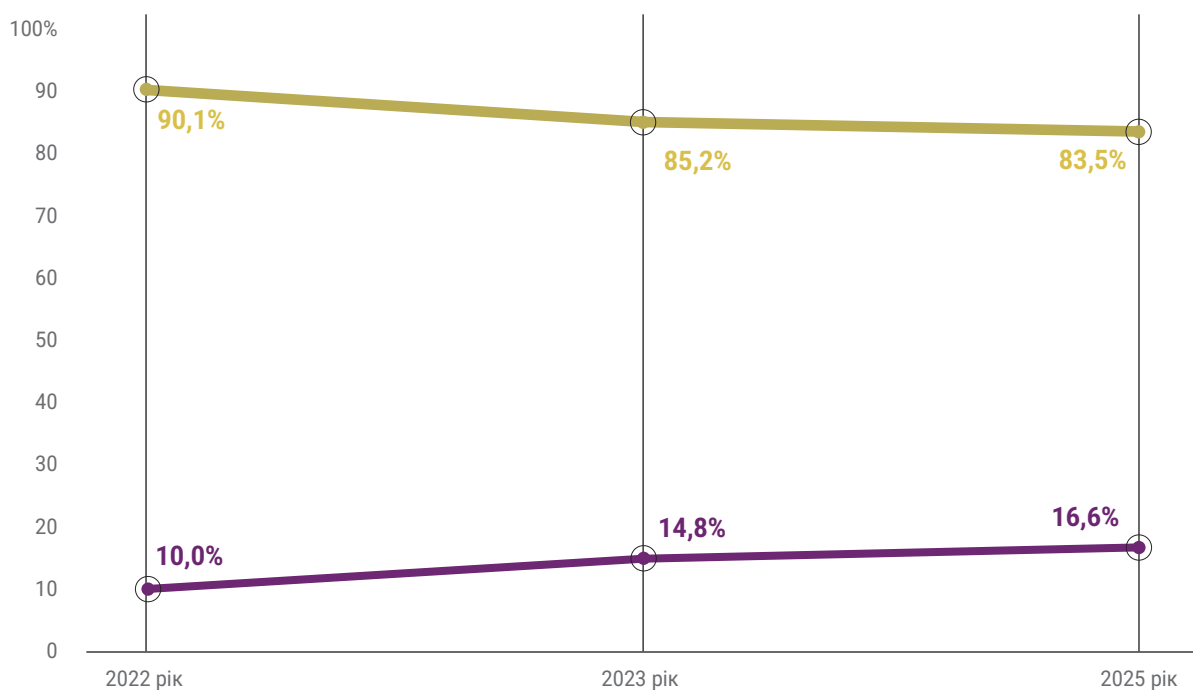
Абсолютна більшість респондентів — 83,5% — оцінюють діяльність ГО і БО в умовах повномасштабної війни протягом 2024–2025 року як задовільну (цілком задовільну та задовільну). Ці оцінки статистично значущо на залежать від географічного масштабу діяльності ОГС — чи це локальна, регіональна, національна або міжнародна організація.

Щодо динаміки оцінок, то з 2022 року помітний слабкий, але сталий тренд до зниження оцінки діяльності сектора: з 90,1% у 2022 році до 85,2% у 2023 році і зрештою до 83,5% нині. Особливо помітне зниження частки тих, хто цілком задоволений діяльністю, — з 47% у 2022 році до 32% нині. Відповідно, з 10% до приблизно 17% зростає кількість представників ОГС, які оцінюють діяльність сектора як незадовільну.

Оцінки діяльності ОГС протягом 2022–2025 років

— Цілком задовільно + задовільно — Не зовсім задовільно + зовсім незадовільно

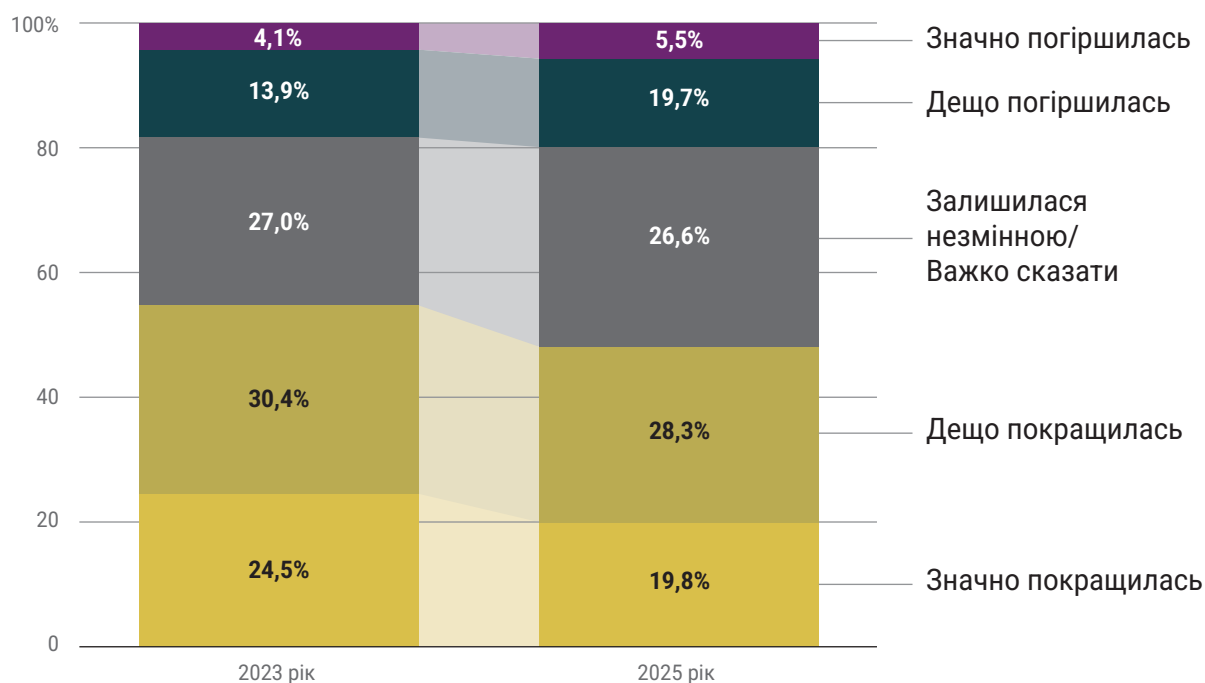

Як би ви оцінили загалом діяльність громадських та благодійних організацій в Україні в умовах війни протягом 2024–2025 років?

Близько половини респондентів (48,1% проти 54,9% у 2023 році) зазначили, що діяльність ОГС в Україні протягом 2024–2025 років покращилася. Про погіршення діяльності повідомили 25,2% (проти 18% у 2023 році). Решта (27,6)% вважають, що загалом нічого не змінилося (у 2023 році – 27%). Ці оцінки також статистично значущо не залежать від географічного масштабу діяльності ОГС.

Як змінилася діяльність ГО і БО в Україні в умовах війни

Запитання: Як, на вашу думку, загалом змінилась діяльність громадських та благодійних організацій в Україні в умовах війни протягом 2024–2025 років?

На противагу попереднім опитуванням, нині ОГС оцінили власний вплив на стан справ у країні більш позитивно. Найбільше помітне **посилення впливу на місцевому рівні**: частка ОГС, які вважають свій вплив у громадах значним, зросла з 54,5% у 2023 році до 63,8% у 2024–2025 рр. Це єдиний рівень, на якому більшість опитаних вважають уплив своїх організацій значним. На обласному та національному рівнях значним свій вплив вважають менш як половина опитаних ОГС (45,5% і 33,6% відповідно), хоча порівняно із 2023 роком оцінки дещо покращилися. Найменше ОГС, за власною ж оцінкою, впливають на рівні допомоги українцям, які через війну вимушено виїхали із країни: так чи інакше вважають свій вплив значним у цій царині лише 18% респондентів.

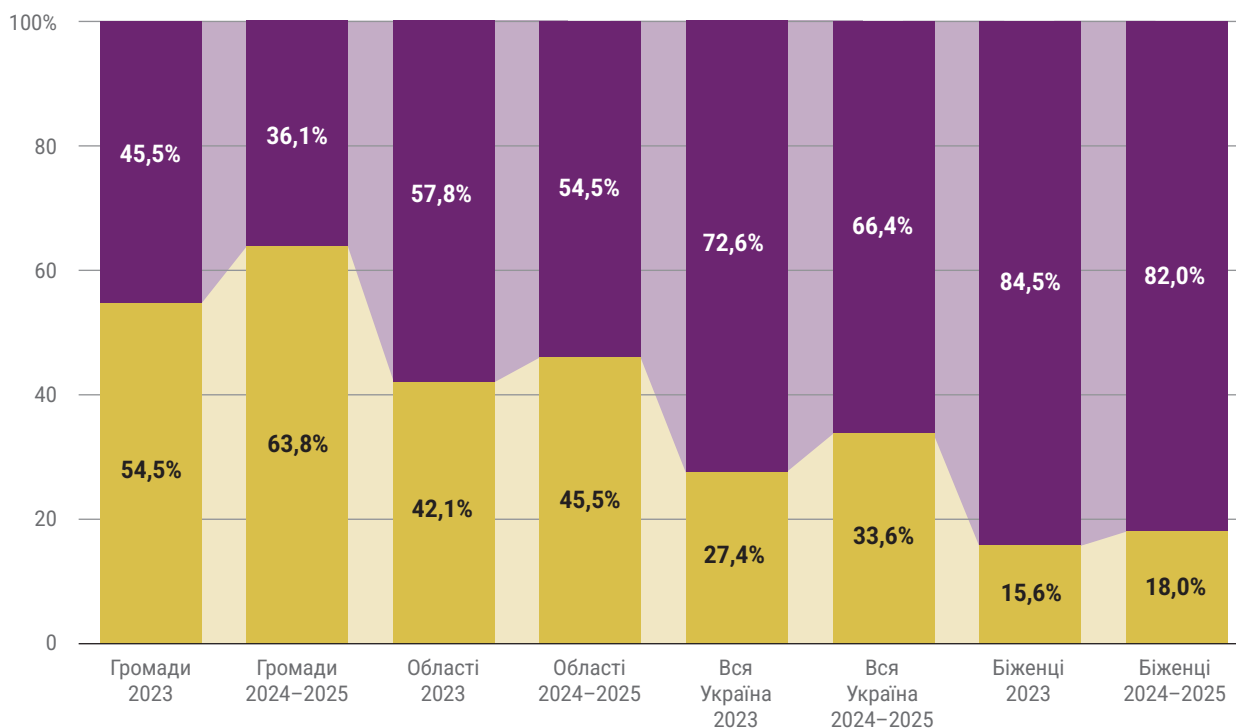
Оцінка впливу на рівні областей і всієї України закономірно нижча у ОГС, які ідентифікують себе як локальні, і вища серед регіональних, національних та міжнародних ОГС. Про вплив на українців, які вимушено покинули країну, найчастіше згадують представники міжнародних ОГС.

Чи був вплив ОГС значущим на різних рівнях: порівняння самооцінок ОГС за 2023 та 2024–2025 роки

■ Ні («Скоріше ні, ніж так» + «Ні, значного впливу не було»)

■ Так («Так, цілком» + «Скоріше так, ніж ні»)

Запитання: Як ви вважаєте, ваша ГО/БО у 2024–2025 роках мала значний вплив на стан справ в країні на таких рівнях?

7.3. Роль ОГС у реформах, розбудові демократії та подоланні наслідків війни: результати кабінетного дослідження

7.3.1. Роль ОГС у подоланні наслідків війни: вирішення житлового питання ВПО (кейс-стаді)

Робота ОГС із вирішення житлової проблеми ВПО — наочний приклад спектру завдань, які здатен виконувати громадський сектор, і різноманітних навичок і вмінь його представників. Стисло окреслимо типологію завдань, які виконують ОГС у сфері забезпечення ВПО житлом.

1. Фінансова підтримка

Гуманітарні та громадські організації часто надають безпосередню фінансову допомогу переселенцям або громадам для придбання чи оренди житла. Наприклад, «Карітас Одеса» у межах проєкту «Житло для вразливих домогосподарств в Україні III» протягом шести місяців виплачував сім'ям переселенців кошти на оренду житла й комунальні послуги²⁸. Така грошова підтримка дає родинам змогу оперативно облаштуватись у нових громадах.

2. Експертна допомога

«Карітас України» сформував групи інженерів, які можуть долучатися до обстеження об'єктів нерухомості для наповнення державного «Реєстру доступного житла для ВПО»²⁹. Громадам ці експерти забезпечують фахову оцінку стану будинків і вирішення технічних питань реконструкції, а місцевій владі — методичні рекомендації з планування довгострокового житлового будівництва.

3. Партнерство з місцевою владою

Громадські організації часто співпрацюють з ОТГ і міськрадами у реалізації житлових проєктів. Так, у Київській області БФ «Житло для ВПО» разом із Ірпінською міською радою реконструювали закинутий гуртожиток: міська влада виділила кошти на проведення електрики (300 тис. грн) і газифікацію (400 тис. грн), а також залучила комунальників для налагодження водопостачання та водовідведення. У результаті будівлю відремонтували під 19 «смарт-квартир» для переселенців³⁰. У Вінницькій області БФ «Житло для ВПО» підписав договір щодо благодійної допомоги з місцевою громадою Стрижавки на реконструкцію нежитлової будівлі у селищі Мізяківські Хутори під житло для 16 родин³¹. У таких ініціативах громадські організації виступають посередниками між донорськими фондами і місцевою владою: вони готують проєктно-кошторисну документацію, залучають фінансування і опікуються виконанням робіт, а влада надає дозвільні документи, ділянку чи співфінансування (на землю, комунальні послуги). Така взаємодія прискорює вирішення питань і забезпечує громаді підтримку на всіх етапах проєкту.

²⁸ Допомога в оренді житла — ефективний інструмент інтеграції ВПО (успішні приклади «Карітасу Одеса» УГКЦ).

<https://caritas.ua/news/dopomoga-v-orendi-zhytla-%E2%80%92-efektyvnyi-instrument-integracziyi-vpo-uspishni-priklady-karitasu-odesa/>

²⁹ «Карітас України» готовий сприяти швидшому наповненню реєстру доступного житла для ВПО», — зазначає експерт з соціального житла «Карітасу України» Сергій Пижов. <https://caritas.ua/news/karitas-ukrayiny-gotoviy-spryyaty-shvydshomu-napovnennyu-reyestru-dostupnogo-zhytla-dlya-vpo-%E2%80%92-zaznachaye-ekspert-z-soczialnogo-zhytla-karitasu-ukrayiny-sergij-pyzhov/>

³⁰ Смарт-квартири для переселенців: 19 родин святкують новосілля на Київщині. <https://housing-idp.in.ua/ua/news/smart-kvartiri-dlya-pereselenciv-19-rodin-svyatkuyut-novosillya-na-ki%D1%97vshhni/>

³¹ Звіт з будівельного майданчика: переоблаштування будинку для ВПО у селищі Мізяківські Хутори.

<https://housing-idp.in.ua/ua/news/zvit-z-budivelnogo-majdanchika-pereoblashtuvannya-budinku-dlya-vpo-u-selishhi-mizyakivski-hutori/>

4. Підвищення спроможності громад

Громадські організації зміцнюють можливості місцевих спільнот щодо самостійного вирішення житлових питань. Міжнародні (зокрема IMPACT Initiatives) та українські (аналітичний центр Cedos) НУО провели навчальні семінари й воркшопи для представників громад. Наприклад, у Києві відбувся воркшоп «Житло та соціальний захист у прифронтових громадах» за участі понад 20 представників 14 прифронтових сіл та селищ (із Дніпропетровської, Харківської та Запорізької областей)³². На ньому обговорювали алгоритми побудови місцевих програм житла і залучення ресурсів. Такі заходи підвищують обізнаність громад про доступні житлові програми, навчають працівників ОТГ проводити оцінку потреб, писати грантові заявки та комунікувати з донорами. Таким чином, за допомогою тренінгів, методичних посібників і обміну досвідом організації підсилюють спроможність громад самостійно реалізовувати житлові ініціативи.

5. Адвокація та участь у формуванні політик

Неурядові організації беруть участь у розробці законодавчих і програмних рішень щодо соціального та доступного житла. Зокрема, «Карітас України» долучився до законодавчого процесу щодо створення реєстру доступного житла для ВПО (Закон 4080-IX) і активно закликає наповнювати цю базу даних³³. Експерти фонду виступали на презентаціях, пропонували включати до складу комісій своїх інженерів для швидкої інвентаризації житла (щоб влада та благодійники мали повну картину наявного фонду).

7.3.2. Роль ОГС у євроінтеграції та міжнародній адвокації України

Українські громадські організації є одним із головних рушіїв євроінтеграції: вони формують порядок денний реформ, забезпечують зовнішню адвокацію у Брюсселі, виробляють альтернативні (shadow) звіти для Єврокомісії, контролюють прозорість інструментів підтримки на кшталт Ukraine Facility, проводять моніторинг процесу євроінтеграції. Завдяки розгалуженим мережам та експертизі саме вони закривають аналітичні й гуманітарні прогалини, які держава під час війни не завжди може подолати. Аналітичні дослідження свідчать про зростання ролі ОГС у сфері євроінтеграції України. Так, автори звіту «Огляд демократичних інститутів України під час війни»³⁴ зазначають:

³² Cedos залучив 14 прифронтових громад до обговорення питань житла і соціального захисту. 18.03.2025.

<https://cedos.org.ua/news/cedos-zaluchyv-14-pryfrontovyyh-gromad-do-obgovorennya-pytan-zhytla-i-soczialnogo-zahystu/>

³³ «Карітас України» готовий сприяти швидшому наповненню реєстру доступного житла для ВПО», — зазначає експерт з соціального житла «Карітасу України» Сергій Піжов. <https://caritas.ua/news/karitas-ukrayiny-gotoviy-spryyaty-shvydshomu-napovnennyu-reyestru-dostupnogo-zhytla-dlya-vpo-%E2%80%92-92-zaznachaye-ekspert-z-soczialnogo-zhytla-karitasu-ukrayiny-sergij-pyzhov/>

³⁴ Юлія Кириченко, Ольга Івасюк, Роман Смалюк, Олександр Саєнко, Віталій Загайний, Олена Овчаренко, Ірина Шостак, Анна Ісічко, Тетяна Печончик, Ігор Розкладай. Огляд демократичних інститутів України під час війни. Проміжний звіт — 2024. <https://pravo.org.ua/books/oglyad-demokratychnyh-institutiv-ukrayiny-pid-chas-vijny-promizhnyj-zvit-2024/>

«Посилився вплив організацій громадянського суспільства (ОГС) на євроінтеграційні процеси, зокрема через взаємодію з Представництвом ЄС в Україні. ОГС надали істотну підтримку уряду України в підготовці відповідей на опитувальник Європейської комісії, що допомогло зробити відповіді на нього більш повними. У звіті Європейської комісії про прогрес України, опублікованому в листопаді 2023 р., було відзначено роль громадянського суспільства. Громадські організації також допомагають розробляти законопроекти, проводити аналітичні дослідження, адвокатувати державну політику як на рівні України, так і на рівні ЄС. Громадянське суспільство вийшло на новий рівень визнання свого впливу на процеси відновлення України з інтеграцією своїх представників майже у кожную панель і подію Конференції з відновлення України в Берліні, яка відбулася в червні 2024 року».

У справі євроінтеграції та міжнародної адвокації ОГС впливають на низку ключових сфер, що описані нижче.

Формування та моніторинг політики, експертна й аналітична підтримка євроінтеграції

1. Робота у платформі «Україна – ЄС»

Ця платформа об'єднує представників українського уряду, ЄС і громадянського суспільства. Платформа громадянського суспільства Україна – ЄС є унікальним інституційним механізмом, створеним у рамках Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом для забезпечення участі громадянського суспільства у процесі європейської інтеграції. Цей спільний орган, що діє на підставі статей 469–470 Угоди про асоціацію, слугує важливим інструментом громадського контролю та сприяння імплементації європейських стандартів в Україні. На 16-му засіданні (грудень 2024 р.) учасники обговорювали виконання «семи кроків» Єврокомісії та роботу в межах Ukraine Facility³⁵.

2. Залучення ОГС до аналітичного забезпечення переговорного процесу України і ЄС, експертна підтримка реформування законодавства задля успішної євроінтеграції

Громадський сектор України став активним учасником переговорів про членство в ЄС, надаючи експертну підтримку органам влади та забезпечуючи комунікацію зі стейкхолдерами. Як повідомляє генеральний директор Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції Олександр Ільков, обсяг роботи з євроінтеграції дуже великий, тому влада залучає ОГС для допомоги:

³⁵ 16th meeting of the EU-Ukraine Civil Society Platform. December 10, 2024.

<https://www.eesc.europa.eu/en/agenda/our-events/events/16th-meeting-eu-ukraine-civil-society-platform>

«Тому ми зацікавлені в молодих, талановитих людях, які знають дві-три мови й готові працювати 24/7, але можливості обмежені. Тому під час конструювання нашої переговорної структури було залучене громадянське суспільство. Ми вбачаємо в них у цьому процесі не лише класичну роль «вотч дога», який має спостерігати за урядом і контролювати, чи все нормально, а й реальну допомогу і посилення наших спроможностей»³⁶.

Наприклад, експертна команда **ГО EasyBusiness** долучена до роботи 20 із 36 переговорних робочих груп, які готують Україну до членства в ЄС³⁷, а аналітики ОПОРА та IEP–Berlin реалізують проект *Rule of Law for EU Accession*, допомагаючи Мініюсту й ВРУ гармонізувати законодавство України з ЄС³⁸. Центр демократії та верховенства права представлений у чотирьох робочих (переговорних) групах³⁹ і розробив для Національного банку України пропозиції змін до національного законодавства України у сфері банківського обслуговування та фінансового моніторингу неприбуткових організацій; ці тези напрацьовані експертами ЦЕДЕМ у межах підготовки позиції України на переговорах про вступ до ЄС щодо розділу 4 Кластеру 2 «Вільний рух капіталу»⁴⁰. Роль громадянського суспільства в процесі євроінтеграції високо оцінюють і представники ЄС.

«Україна здійснила неймовірний поступ, а громадянське суспільство відіграє в цьому ключову роль», — зазначив Асієр Сантільян, керівник відділу «Європейська інтеграція, врядування та верховенство права, громадянське суспільство» Представництва ЄС в Україні⁴¹.

- **Shadow (тіньові) звіти.** Коаліція аналітичних центрів на чолі з «Агенцією законодавчих ініціатив» підготувала перший альтернативний звіт до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» (2024)⁴².
- **Трекер євроінтеграції.** Коаліція «Реанімаційний пакет реформ» регулярно публікує інтерактивний трекер; у квітні 2025 р. у ньому зафіксовано виконання 81% зобов'язань за Угодою про асоціацію⁴³.

36 Українські громадські організації залучені до переговорів про вступ до ЄС — Дмитро Шульга. 3 квітня 2025 року.

<https://www.irf.ua/ukrayinski-gromadski-organizaciyi-zalucheni-do-peregovoriv-pro-vstup-do-yes-dmytro-shulga/>

37 Україна на шляху до ЄС: Як забезпечити успіх реформ у 2025?

<https://easybusiness.in.ua/ukraina-na-shliakhu-do-yes-yak-zabezpechty-uspikh-reform-u-2025/>

38 Pathways to Progress: Germany-Ukraine Dialogues on Rule of Law for EU Accession.

<https://iep-berlin.de/en/projects/enlargement-neighbourhood-and-central-asia/pathways-to-progress/>

39 Як Україна рухається до ЄС? Ключові процеси євроінтеграції. 24 квітня 2025 року.

<https://cedem.org.ua/consultations/yevrointegratsiya/>

40 ЦЕДЕМ передав до НБУ пропозиції євроінтеграційних законодавчих змін. 25 лютого 2025 року.

<https://cedem.org.ua/news/cedem-nbu-propozytisiy/>

41 Україна на шляху до ЄС: Як забезпечити успіх реформ у 2025?

<https://easybusiness.in.ua/ukraina-na-shliakhu-do-yes-yak-zabezpechty-uspikh-reform-u-2025/>

42 Тіньовий звіт до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» Звіту Європейської комісії щодо України у 2023 році.

<https://zmina.ua/wp-content/uploads/sites/2/2024/10/tinovyi-zvit-ukrayina-yes-prava-lyudyny-rozdil.pdf>

43 Трекер європейської інтеграції України. <https://rpr.org.ua/accession-to-the-european-union/>

3. Адвокація на міжнародному рівні

Характерною рисою діяльності українського громадянського суспільства в сфері міжнародної адвокації інтересів України є як активна участь спеціалізованих організацій громадянського суспільства, що безпосередньо працюють у цьому напрямі, так і суттєвий внесок організацій із іншими основними напрямками роботи — медіа, молодіжна політика тощо. Щодо організацій першого типу, то, наприклад, у Брюсселі працює **Ukrainian Civil Society Hub** та низка профільних ОГС (наприклад, **Promote Ukraine**⁴⁴), які торік провели 89 адвокаційних заходів у Європарламенті, НАТО та національних парламентах⁴⁵. У Вашингтоні діє організація Razom Advocacy, яка координує понад 2000 активістів у 50 штатах⁴⁶. Українські громадські організації за кордоном, серед іншого, активно лобюють постачання зброї для ЗСУ. Так, **Razom Advocacy** як член American Coalition for Ukraine організовує Ukraine Action Summit у Конгресі США, у межах якого сотні активістів зустрічаються з конгресменами та вимагають пришвидшення постачань новітніх озброєнь (танків, авіації, далекобійних ракет) для України⁴⁷. Українські громадські організації наголошують на міжнародному рівні на проблемах порушення прав людини та військових злочинів. Зокрема, Nova Ukraine активно популяризує кампанію #BringKidsBack із повернення українських дітей, яких було примусово вивезено до Росії⁴⁸. Але глибинні інтерв'ю показали, що активно адвокатують інтереси України і представники «непрофільних» ОГС, які відвідують інші країни та зустрічаються із іноземними політиками, чиновниками, журналістами, звичайними людьми, хоча їх основна діяльність в Україні має інший фокус.

«...і наша група показувала власні фотографії, як виглядають прильоти, як виглядає газета, яка прифронтowa видається, як живе тилова Волинь, — ми розповідали і це викликало надзвичайний інтерес».

«От конкретно ми собі розподіляли: хто за яку тему буде відповідати, моя тема була Telegram. От я можу собі поставити хрестик, що я щось для цієї країни зробила, поспілкувавшись із італійським сенатором на тему Telegram. І це ж треба продовжувати, особливо зараз, коли вийшли нові розслідування про Telegram. А хто поїде і розкаже це?».

⁴⁴ <https://www.promoteukraine.org/>

⁴⁵ Ukrainian Civil Society Hub in the EU. <https://www.ukrainianhub.eu/>

⁴⁶ Razom Advocacy. <https://www.razomforukraine.org/advocacy/>

⁴⁷ Razom Advocacy. <https://www.razomforukraine.org/advocacy/>

⁴⁸ April Impact: Lives Saved, Hope Restored. May 5, 2025. <https://novaukraine.org/april-impact-lives-saved-hope-restored/>

Інші організації додають до своєї основної, профільної діяльності напрям міжнародної адвокації:

«...назвемо це молодіжна дипломатія, тобто про такі більше адвокаційні історії, представницькі історії на рівні ЄС, на рівні Європи, тобто оце додалося і стало таким досить об'ємним плацдармом, масивом роботи — це, як і різні візити, різні муніципалітети, на різні події, виступи на цих подіях. От буквально недавно були в Страсбурзі, і зараз там виступаємо з критикою Європарламенту, бо вони запросили на цей захід доньку Навального, тобто отакої міжнародної молодіжної дипломатії додалося».

За повідомленням одного з респондентів глибинних інтерв'ю, важливою тенденцією є розширення фокусу міжнародної адвокації з боку українських ОГС — вона перестає бути «західноцентричною».

«...ми розширили за останні, можна сказати, 2 роки сфери діяльності в тому плані, що стали фокусуватися більше не лише на, умовно, західну аудиторію. Тобто раніше фокус був Європа, Північна Америка, зараз ми намагаємось побудувати партнерство з так званим "глобальним півднем"».

7.3.3. Роль ОГС у процесах реформ

Громадські організації є одним із головних учасників реформування публічного адміністрування, забезпечення прозорості й залучення громадян. Одна з респонденток якісного дослідження висунула припущення, що ОГС відіграють у реформуванні та, ширше, збереженні демократії в Україні ключову роль.

«Однак, звісно, що, я би сказала, визначна роль, і те, що ми досі не диктатура, — це заслуга громадянського суспільства, і те, що чимало реформ проштовхують саме громадські організації і не залишають на самоплив».

Внесок громадянського суспільства у здійснення реформ в Україні відзначено в таких офіційних міжнародних документах, як звіт Європейської комісії про прогрес України на шляху до ЄС 2024 року⁴⁹. Експерти «Реанімаційного пакету реформ», які аналізували звіт, вказують на такі досягнення ОГС:

⁴⁹ Commission Staff Working Document. Ukraine 2024 Report. Accompanying the document: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions. 2024 Communication on EU enlargement policy. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf

адвокаційна діяльність щодо реформування вищої юридичної освіти; підтримка Закону «Про публічні консультації»; адвокація закону «Про народовладдя в громадах»; адвокація Закону «Про адміністративну процедуру»; адвокація зміни регулювання в тютюновій галузі тощо⁵⁰. Також експерти **«Реанімаційного пакету реформ»** спільно із **Центром політико-правових реформ** активно долучалися до роботи над законопроектом №4298 про нагляд за рішеннями ОМС⁵¹. Експерти проводили дослідження зарубіжного досвіду адміністративного нагляду, долучилися до обговорення законопроекту і внесли пропозиції щодо статусу посадових осіб та процедури проведення конкурсу на посади голів РДА (за результатами обговорень значну частину рекомендацій було враховано).

Антикорупційні та прозорі практики — ще одна сфера, де лідирують ОГС. Коаліція ОГС, серед яких — РПР, Центр демократії та верховенства права, Transparency International та інші, також активно долучилася до дискусії щодо закону про лобіювання. Наприклад, представники громадянського суспільства відкрито пояснювали, чому початковий проект про лобіювання небезпечний і потребує доопрацювання⁵². Завдяки цій адвокації поправки від громадськості були частково враховані в остаточному варіанті закону. Як зазначають автори звіту **«Огляд демократичних інститутів України під час війни. Проміжний звіт — 2024»⁵³**:

«Громадські організації активно долучилися та вплинули на доопрацювання законопроекту про регулювання лобізму, ухваленого у лютому 2024 року як ЗУ «Про лобізм». Залучення громадських організацій дозволило перетворити його з джерела загрози для громадянського суспільства на компромісний і такий, що формує засади упрозорення тіньових впливів на процес формування державної політики та прийняття владних рішень».

Українські громадські організації та їх коаліції послідовно просувають реформи шляхом адвокації та участі у розробці законопроектів. Вони відстежують ініціативи уряду і парламенту, готують експертні висновки, проводять публічні обговорення і беруть на себе роль посередника між громадянами і владою. Завдяки такій роботі вдається вбудовувати норми прозорості, антикорупційні механізми та процедури громадських консультацій у тексти нових законів, а також коригувати спірні положення ще на етапі їх підготовки. Крім того, коаліції ОГС формують спільні «дорожні карти» змін, пропонуючи конкретні поправки до чинного законодавства та ініціативи для зближення з європейськими стандартами. Вони надсилають свої аналітичні записки та звернення профільним комітетам Верховної Ради та міністерствам,

⁵⁰ Звіт Європейської комісії: Коаліція РПР вкотре підтверджує системність реформ. 19 листопада 2024 року.

<https://rpr.org.ua/news/zvit-yevropeyskoi-komisii-koalitsii-rpr-vkotre-pidtvrdzhuie-sistemnist-reform/>

⁵¹ Забезпечення законності рішень органів місцевого самоврядування: коли, як і навіщо? Підсумки обговорення. 2 вересня 2024 року. <https://decentralization.ua/news/18554>

⁵² Ольга Лимар, Юрій Микитюк. Закон «Про лобізм». Треба голосувати. Питання: за що? 13 лютого 2024 року.

<https://glavcom.ua/publications/zakon-pro-lobizm-treba-holosuvati-pitannya-za-shcho-985804.html>

⁵³ Юлія Кириченко, Ольга Івасюк, Роман Смалюк, Олександр Саєнко, Віталій Загайний, Олена Овчаренко, Ірина Шостак, Анна Ісічко, Тетяна Печончик, Ігор Розкладай. Огляд демократичних інститутів України під час війни. Проміжний звіт — 2024.

<https://pravo.org.ua/books/oglyad-demokratychnyh-instytutiv-ukrayiny-pid-chas-vijny-promizhnyi-zvit-2024/>

а представники організацій регулярно беруть участь у робочих групах. Такий постійний діалог допомагає утримувати реформаторський порядок денний навіть в умовах війни та забезпечує поступове впровадження більш відкритих і ґрунтованих на підзвітності правил управління.

«План заходів з реалізації у 2025–2026 роках Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки»⁵⁴, затверджений Кабінетом Міністрів України 21 березня 2025 року, передбачає залучення організацій громадянського суспільства до аналітичної роботи та підготовки пропозицій до низки законодавчих і нормативно-правових актів. Наприклад, до роботи над нормативно-правовими актами, спрямованими на виконання Закону України «Про публічні консультації»; «Про внесення змін до деяких законів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування»; розроблення законопроекту, спрямованого на врахування міжнародних стандартів регулювання права на свободу мирних зібрань; супроводження у Верховній Раді України проекту Закону України «Про звернення» тощо. **«План заходів – 2025 / 26...»** передбачає залучення до роботи таких організацій, як Асоціація сприяння самоорганізації населення; Асоціація українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів; Благодійний фонд родини Богдана Гаврилишина; Благодійна організація «Міжнародний фонд «Відродження»; Всеукраїнська організація інвалідів «Українське товариство сліпих»; Всеукраїнська організація осіб з інвалідністю зі слуху «Українське товариство глухих»; Громадська спілка «Українська Гельсінська спілка з прав людини»; Громадська організація «Інша жінка»; Ініціативний центр сприяння активності та розвитку громадського почину «Єднання»; «Одеський інститут соціальних технологій»; Пласт – Національна скаутська організація України; «Спілка підприємців Миколаївщини»; «Форум розвитку громадянського суспільства»; «Фонд «Східна Європа» (міжнародна благодійна організація); «Центр демократії та верховенства права»; «Центр інформації про права людини» (ZMINA); «Центр політико-правових реформ»; «Школа врядування»; Український незалежний центр політичних досліджень (УНЦПД).

⁵⁴ «План заходів з реалізації у 2025–2026 роках Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки». Затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 березня 2025 р. №246-р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/125/f543699n13.docx>

7.3.4. Роль ОГС у забезпеченні доступу до відкритих даних

За даними авторів дослідження «Вплив громадянського суспільства України на збереження та зміцнення права на доступ до інформації під час війни»⁵⁵, українські неурядові організації відіграють ключову роль у збереженні доступу суспільства до відкритих даних навіть в умовах воєнного стану. Вони не лише публічно відстоюють право на інформацію, а й ведуть системний діалог із державою: саме завдяки ініціативі **OpenUp** у 2023 році в Києві відбулася п'ята Конференція закритих даних, яка об'єднала активістів, представників Мінцифри та суддів Верховного Суду; головним практичним результатом цих зустрічей стала спільна робота над новою редакцією постанови Кабміну №835, що визначає переліки обов'язкових наборів відкритих даних. Паралельно організації зміцнювали спроможність розпорядників інформації. **Центр демократії та верховенства права (ЦЕДЕМ)** лише у 2022 році навчив понад дві тисячі посадовців правильно працювати з публічною інформацією та підготував докладні аналітичні огляди про доступ до даних під час війни. Інші профільні НУО, зокрема «Платформа прав людини» й Тренінгово-консультаційний центр з доступу до інформації, видали практичні посібники для журналістів, активістів і чиновників, а також надавали індивідуальні консультації з питань захисту персональних даних і правового режиму воєнного стану. У юридичній площині громадський сектор зосередився на двох напрямках: аналізі судових рішень щодо доступу до інформації й адвокації законодавчих змін. Фондація **DEJURE** систематизувала судову практику у справах про відкриті дані, а **Незалежна антикорупційна комісія (НАКО)** запропонувала поправки до законопроекту про безпеку класифікованої інформації, що допоможуть уникнути необґрунтованого засекречування державних даних. Нарешті, за підтримки ПРООН незалежні монітори вдруге від початку повномасштабної агресії оцінили, як органи влади виконують інформаційні обов'язки на місцях, що допомогло зафіксувати системні проблеми й закласти орієнтири для подальших реформ.

7.3.5. Роль ОГС у підтримці ЗСУ

На думку учасників глибинних інтерв'ю, роль громадського сектора в підтримці ЗСУ є дуже вагомою і критично важливою для стійкості країни. Деякі респонденти зазначають, що саме в царині допомоги ЗСУ сформувалися організації-взірці, які сформували дуже ефективні моделі роботи ОГС у кризових умовах. Це є українським ноу-хау, яке ми не могли би запозичити з міжнародного досвіду.

⁵⁵ Тетяна Олексіюк. Вплив громадянського суспільства України на збереження та зміцнення права на доступ до інформації під час війни. home.ednannia.ua/analytics/data-catalog/283

«Я, звісно, як людина занадто поінформована, бачу це, і я вже згадувала саме про підтримку армії. Громадський сектор тут рушійний. Що не візьми: і організації, які працюють давно, вони включені в підтримку Збройних сил України, і нові, які стихійно утворилися, і ті, які інституціоналізувалися, і ті, які залишаються неформальними об'єднаннями. Звісно, все це той актив, той золотий фонд, на якому все тримається».

«Мені чомусь приходить якраз на думку все-таки приклад “Повернись живим”. Це зовсім не мій приклад, не з мого сектора, але я вважаю, що це організація унікальної структури, унікального впливу, яка фактично перебудувала механіку роботи з державними органами, з іноземними постачальниками, збудувала якусь абсолютно тотальну унікальну структуру свою. В них люди проходять, — боже, як це називається, — поліграф на етапі входу в організацію, поліграф кожен квартал. Тому що вони мають доступ до закритої інформації, вони мають доступ до конфіденційних даних. І це справедливо і правильно, і, безумовно, рівень цієї організації, цієї структури, цих підходів важко наслідувати. І тому я ще виступаю адептом того, що українці можуть створювати кращі рішення, якраз дивлячись, наприклад, в тому числі на “Повернись живим”», тому що жодна міжнародна структура не змогла б зробити щось подібне».

Проте підтримка Збройних сил стала для українського громадянського сектора радше проявом громадянського обов'язку, ніж спробою підмінити собою відповідні державні структури.

«Якщо говорити про підтримку ЗСУ, це очевидна історія, того що ми все одно займаємся якоюсь історією збору донатів, активізації залучення молоді до донатів чи якоїсь іншої форми підтримки Збройних сил, але це більше про якийсь громадянський обов'язок, а не про підміну державних функцій».

За результатами дослідження «**Громадянське суспільство України в умовах війни**»⁵⁶, станом на 2023 рік 38% ОГС та 46% волонтерів назвали допомогу армію та ветеранам одним із основних напрямів своєї роботи. Закономірно, що ця сфера діяльності після повномасштабного вторгнення вийшла на перший план. Громадський сектор підтримує ЗСУ у різноманітних форматах

⁵⁶ КМІС. Громадянське суспільство України в умовах війни. Лютий 2024 року. https://ednannia.ua/images/Procurements/%D0%93%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D1%8F%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5_%D1%81%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8_%D0%B2_%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8_%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82_%D0%B7_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%B%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf

і напрямках, доповнюючи та подекуди замінюючи державні функції, особливо в умовах швидких змін на фронті, коли державні механізми можуть бути менш гнучкими або повільнішими. Здатність ОГС до швидкого реагування, прямого залучення ресурсів та інноваційного підходу дає їм змогу заповнювати критичні прогалини та підвищувати загальну ефективність оборонних зусиль. Детально описати весь сектор допомоги силам оборони з боку ОГС у рамках цього звіту не видається можливим, тому коротко підсумуємо головні завдання, які виконують ОГС задля підтримки ЗСУ.

1. Матеріальна та технічна допомога ЗСУ

За 2024 рік фонди й волонтерські спільноти передали війську тисячі одиниць спорядження. Наприклад, благодійний фонд «Вільні духом» забезпечив для ЗСУ понад 1300 транспортних засобів (легкових авто, вантажівок, спецтехніки тощо). Фонд також організував власне виробництво БПЛА (гексакоптерів та ударних FPV-дронів), придбав наземний роботизований дрон із кулеметом і аналізатори ворожих безпілотників⁵⁷. Фонд «Повернись живим» зібрав 4,4 млрд грн у 2024 році (загалом близько 15 млрд грн за три роки повномасштабної війни)⁵⁸ і спрямовує гроші на авто, дрони, РЕБ, зв'язок і інше спорядження⁵⁹. Фонд Сергія Притули акумулював 2,1 млрд грн у 2024⁶⁰ і закуповує розвідувальні, ударні та наземні дрони, оптику, зв'язок, військовий транспорт, засоби РЕБ, організовує військову підготовку та навчання для цивільних і військовослужбовців⁶¹. Окрім закупівель, деякі ГО безпосередньо розробляють техніку, як, наприклад, «Інженерний корпус» – волонтерська команда конструкторів, яка створила десятки власних безпілотників та роботів-розміновувачів і дистанційно керованих кулеметних турелей для потреб армії⁶². Наведені приклади переважно стосуються великих фондів та команд, проте численні маленькі ОГС та окремі волонтери також займаються фандрейзингом, закупівлями та виробництвом для потреб армії. Придбання передових технологій, таких як доступ до супутникових даних ICEYE (Фонд Притули), спеціалізовані безпілотники, системи управління вогнем «Кропива» («Армія SOS») та розробка інноваційних приладів, свідчать про те, що ОГС не просто реагують на потреби, а проактивно виявляють та задовольняють високотехнологічні військові запити, часто випереджаючи традиційні державні закупівельні процеси.

⁵⁷ Вільні духом: звіт за 2024 рік. <https://vilny-dukhom.com.ua/report-2024>

⁵⁸ На 28% більше донатів зібрали 3 найбільші фонди у 2024 році. <https://opendatabot.ua/analytics/donates-in-war-2024>

⁵⁹ Проєкти «Повернись живим». <https://savelife.in.ua/projects/military/>

⁶⁰ На 28% більше донатів зібрали 3 найбільші фонди у 2024 році. <https://opendatabot.ua/analytics/donates-in-war-2024>

⁶¹ Фонд Сергія Притули. Допомога армії. <https://prytulafoundation.org/help-army>

⁶² Дрони, роботи-розміновувачі, турелі. Як «Інженерний корпус» об'єднав техфахівців для допомоги ЗСУ. <https://dou.ua/lenta/articles/engineering-corps-organization/>

2. Медична підтримка та реабілітація

ОГС надають безпосередню медичну допомогу на передовій, забезпечують шпиталі медикаментами та обладнанням. Наприклад, медичний батальйон «Госпітальєри» працює безпосередньо на передовій, рятуючи захисників в умовах активних бойових дій. Вони надають першу медичну та домедичну допомогу, здійснюють евакуації, надають постгоспітальну підтримку та реабілітацію, активно займаються підготовкою парамедиків⁶³. Крім того, ОГС роблять внесок у надання високозатратних, спеціалізованих медичних послуг, таких як протезування та розширена реабілітація. Superhumans – всеукраїнський сучасний центр протезування та реабілітації на Львівщині, зведений за кошти приватних інвесторів⁶⁴. Фонд «Повернись живим» реалізовує проекти з реабілітації ветеранів, що є довгостроковим внеском у відновлення захисників⁶⁵. Інші фонди та організації, які варто згадати в контексті протезування, лікування та реабілітації: БФ «Громадянин» у межах програми «Кіборги», Future for Ukraine, БФ «Свої», БФ «UNBROKEN» та інші⁶⁶.

3. Психологічна підтримка та соціальна адаптація

ОГС надають ветеранам та їхнім родинам життєво важливу психологічну допомогу, сприяють їх соціальній адаптації шляхом програм реінтеграції, професійної перепідготовки та допомоги у працевлаштуванні. Вони часто впроваджують комплексний підхід із охопленням усієї родини, спрямований на довгострокове відновлення та інтеграцію. Наприклад, Veteran Hub, який спеціалізується на наданні психологічної допомоги та допомоги з працевлаштуванням, пропонує ветеранам звертатися, зокрема, до таких громадських організацій, як: «Юридична сотня» та «Принцип» (безоплатна правова допомога), «Вільний вибір», «Варто жити», «Блакитний птах» (психологічна допомога), Українське товариство ерготерапевтів, Центр фізичної та психологічної реабілітації БФ «Шлях до здоров'я» (реабілітація, лікування ветеранів із інвалідністю), «Ліга сильних» та Громадська організація «Група активної реабілітації» (створення доступного середовища), «Центр зайнятості вільних людей» (працевлаштування)⁶⁷. Очевидно, що цей перелік не вичерпний, проте він демонструє різноманіття завдань, які виконують ОГС у цій царині.

⁶³ <https://www.hospitallers.life/about-us>

⁶⁴ <https://superhumans.com/>

⁶⁵ <https://savelifeline.in.ua/projects/veteran/>

⁶⁶ Для незламних: п'ять фондів, які допомагають військовим з протезуванням і реабілітацією. <https://tykyiv.com/health/dlia-nezlamnikh-6-fondiv-yaki-dopomagaiut-viiskovim-z-protezuvanniam-i-reabilitatsiiei/>

⁶⁷ Організації, які підтримують ветеранів. <https://veteranhub.com.ua/veteran-way/organizacziyi-yaki-pidtrymuyut-veteraniv/>

4. Освітні, культурні та медійні ініціативи

Громадські організації активно розвивають проекти, що зміцнюють моральний дух і підвищують рівень громадянської стійкості. Зокрема, відбуваються благодійні концерти та виставки на підтримку ЗСУ, впроваджуються виховні програми з історії війни та національних традицій для молоді. Усі ці культурно-освітні заходи спрямовані на плекання єдності суспільства та готовності тилу до викликів війни, а також на підтримку іміджу України у світі. ОГС активно інвестують у людський капітал, проводячи навчання військових за різними напрямками (від тактичної медицини до операторів БПЛА) та організовуючи базову військову підготовку для цивільних, що підвищує загальну обороноздатність країни. Наприклад, фонд «Повернись живим» має власні інструкторські програми та навчає військових за кількома напрямками, зокрема ведення вогню із закритих позицій, підготовка саперів, операторів безпілотників, артилеристів і снайперів, а також домедична допомога та проведення секретних місій⁶⁸. Фонд Сергія Притули у межах військової школи «Борівітер» навчив понад 28 тисяч курсантів за 9 навчальними курсами⁶⁹; крім того, у рамках Центру готовності цивільних організував базову військову підготовку для 75 тисяч цивільних громадян по всій Україні⁷⁰.

7.4. Лідерство ОГС: результати якісного дослідження

Респонденти глибинних інтерв'ю переважно погоджуються з тезою про те, що ОГС є лідером (або принаймні дуже важливим учасником) процесу реформ, відновлення, розбудови демократії, адвокації інтересів України та підтримки ЗСУ. Аргументи на користь цієї позиції — здатність ОГС генерувати ідеї, впроваджувати зміни в країні та сприяти державі шляхом адвокації необхідних рішень, експертної підтримки в реалізації реформ. Респонденти зазначили, що громадський сектор є рушійною силою у багатьох процесах і відіграє значну роль у зміцненні стійкості українського суспільства в складні часи війни.

«Підписуюся під кожним цим гаслом і твердженням цілком і повністю. ОГС, громадськість, стала наріжним каменем обороноздатності держави, підтримки реформ, безперечно і однозначно... Ролі дуже широкі, і палітра включення громадськості є доволі відчутна у всіх сферах і у всіх функціях».

⁶⁸ <https://savelifeline.in.ua/projects-vyshkil-kapitaniv/>

⁶⁹ <https://prytulafoundation.org/help-army/direction/vijskova-shkola-boriviter>

⁷⁰ <https://prytulafoundation.org/help-army/direction/czentr-gotovnosti-czivilnih?city=kyiv>

«Громадський сектор тут рушійний. Що не візьми — і організації, які працюють давно, вони включені в підтримку Збройних сил України, і нові, які стихійно утворилися, і ті, які інституціоналізувалися, і ті, які залишаються неформальними об'єднаннями. Звісно, все це той актив, той золотий фонд, на якому все тримається... Я би сказала, визначна роль у тому, що ми досі не диктатура, — це заслуга громадянського суспільства, і те, що чимало реформ проштовхують саме громадські організації».

Водночас інші учасники наголосили на тому, що саме формулювання питання про «лідерство» є не дуже продуктивним та коректним.

«...громадянське суспільство зараз є однією із зацікавлених сторін або одним із стовпів суспільства... Я маю на увазі, що воно, безумовно, є дуже сильним двигуном і рушієм, але є також уряд і державна адміністрація, які працюють над цим... Отже, цей термін "лідер" — це не той термін... Вони мають величезну компетенцію в певних сферах... Я б не виокремлював громадянське суспільство зараз як лідера».

«Я б тут взагалі не шукала лідера. Мені здається, що це трохи неправильний підхід. Не може бути лише ОГС на цьому етапі лідером реформ. Реформи в будь-якому випадку здійснює держава, коли б це не було, чи зараз, у 2025 році, чи це 2014 рік, чи 2000, — рішення приймають ті люди, які мають для цього повноваження, а громадянське суспільство може штовхати цей процес, може рухати цей процес, але я думаю, що українське громадянське суспільство — максимально потужне, особливо порівняно з іншими державами... Ми маємо прагнути до сильних інституцій держави, до сильної держави. Для цього ми працюємо, а не для того, щоб її підміняти... Я погоджуюся, що українське громадянське суспільство унікальне, воно робить багато того, що не роблять подібні організації в інших державах. Але все ж таки ми розуміємо, що нашою ціллю не є підміна держави, а її підтримка. І те, що громадянське суспільство, благодійні фонди не можуть замінити державу в контексті підтримки Збройних сил України. Звичайно, це унікальний досвід, це унікальна допомога, але вона не підмінює її».

На їхню думку, доцільніше говорити про розподіл ролей і відповідальності між громадянським суспільством, владою, бізнесом та іншими акторами, а також про необхідність об'єднання зусиль усіх заінтересованих сторін задля досягнення максимальної ефективності.

«За останні роки в Україні склалася така, я б сказала, триангуляція: є, умовно, держава, у якої нема грошей, нема спроможності щось самостійно робити; є донори, у яких є гроші, але які не можуть нічого самі робити... є громадянське суспільство, у якого є спроможність, але немає офіційного статусу і нема грошей. І оце воно так по трьох кутах цього трикутника з'єднується, і дуже багато чого робиться силами ОГС: це і дослідження, це і концептуалізація якихось речей, часом от проєктний менеджмент».

Респонденти зазначали, що громадянське суспільство не може і не має прагнути замістити як державу, так і інші суспільні інститути у виконанні їхніх функцій, хоча в певні кризові періоди тимчасово це можливо (як приклади наводять допомогу лікарням на початку війни, постійну допомогу ЗСУ тощо).

«Я не погоджуюся з цим твердженням, тому що це не про лідерство, це про окремі ролі і зони відповідальності кожної із сторін. Про розбудову демократії: там органи влади мають свій плацдарм відповідальності, обов'язків, а громадянське суспільство — своє, бізнес — також має своє».

8. Основні канали комунікації ОГС із аудиторією, органами влади та донорами

У 2024 році ОГС, як і раніше, покладалися насамперед на соціальні мережі та месенджери як канали комунікації з цільовою аудиторією: їх згадали 83,3% респондентів, тобто частка практично не змінилася порівняно з 2023 роком (83,9%). Це підтверджує, що цифрові платформи залишаються базовим каналом оперативного інформування. Популярними каналами комунікації є телефонні дзвінки (31,5%), контакти через місцевих активістів, волонтерів (23,1%), вебсайти організацій (23,0%), особисті зустрічі у спеціальних місцях (наприклад, у ЦНАП, центрах надання соціальної допомоги, лікарнях, школах тощо) (21,1%) та особисті зустрічі в місцях надання гуманітарної допомоги (19,8%), особисті візити в домогосподарства.

Щодо динаміки у порівнянні з попередньою хвилею, то найпомітніше знизилася популярність телефонних дзвінків (–14,3 в.п.) та комунікація через місцевих активістів (–11,8 в.п.).

Канали комунікації з цільовою аудиторією, які ОГС використовували у 2023 та 2024 роках

% від організацій-респондентів, множинний вибір

	2023 рік	2024 рік
Соціальні мережі, месенджери	83,9%	83,3%
Телефонні дзвінки	45,8%	31,5%
Контакти через місцевих активістів, волонтерів	34,9%	23,1%
Вебсайт вашої організації	25,5%	23,0%
Особисті зустрічі в спеціальних місцях (напр., закладах соціальної інфраструктури)	23,9%	21,1%
Особисті зустрічі в місцях надання гуманітарної допомоги	23,7%	19,8%
Особисті відвідування домогосподарств	18,3%	19,5%
Організація спеціальних заходів для громадян	21,10%	17,2%
Розсилки інформації електронною поштою	23,1%	15,1%
Телебачення	14,4%	12,3%
Сайти онлайн-медіа та агрегатори новин	12,3%	10,8%
Розповсюдження друкованих матеріалів, наприклад оголошень, листівок, плакатів	13,7%	10,6%
Місцеві друковані медіа	10,7%	9,3%
Вебсайти державних органів влади	7,4%	7,4%
Вебсайти міжнародних організацій, що надають допомогу	5,7%	6,6%
Радіо	9,3%	6,4%
Розсилки інформації звичайною поштою	5,7%	3,8%
Жоден із зазначених	2,4%	3,4%
Важко сказати	0,7%	2,4%
Інше	0,60%	0,70%

Запитання: Які канали ви використовували у 2024 році для комунікації зі своєю цільовою аудиторією?

Соціальні мережі і особиста взаємодія (в різних формах) — це найефективніші канали комунікації з бенефіціарами (62% та 15% відповідно). Телефонні дзвінки та мережі активістів поступово втрачають популярність.

Найбільш ефективний, на думку ОГС, канал комунікації з цільовою аудиторією у 2023 та 2024 роках

% від організацій-респондентів

	2023 рік	2024 рік
Соціальні мережі	59,3%	62,0%
Особиста взаємодія	14,1%	15,0%
Вебсайти, email-розсилки	5,3%	5,3%
Телефонні дзвінки	9,7%	4,6%
Контакти через місцевих активістів	5,3%	3,8%
Телебачення, радіо, преса	1,8%	1,7%
Інше	0,5%	1,0%
Важко сказати	1,6%	2,4%
Жоден із зазначених	2,4%	4,2%

Запитання: Який із цих каналів комунікації з цільовою аудиторією є найбільш ефективним?

Соцмережі — головний канал комунікації з цільовою аудиторією для ОГС будь-якого рівня географічного охоплення. Особисті контакти (зустрічі, збори, відвідування домогосподарств, контакти через активістів та волонтерів) — другий найбільш використовуваний канал комунікації на всіх рівнях, окрім міжнародного, де він посідає третє місце.

Локальні ОГС найбільше покладаються на соцмережі (83,2%) та особисті контакти (46,5%), але водночас значно частіше, ніж загальнонаціональні та міжнародні, використовують телефон (34,0%). Натомість вони порівняно менше комунікують через вебсайти, email-розсилки (28,7%) та традиційні медіа (15,1%).

Регіональні ОГС також найбільше користуються соцмережами (87,3%) та комунікують через особисті контакти (52,7%), на третьому місці — вебсайти та email-розсилки (43,8%). Як і локальні організації, вони частіше, ніж загальнонаціональні та міжнародні ОГС, контактують зі своїми цільовими аудиторіями телефоном (33,8%).

Загальнонаціональні організації, подібно до регіональних, поєднують комунікацію через соцмережі (84,9%), особисті контакти (48,6%) та вебсайти й email-розсилки (39,8%).

Міжнародні ОГС найменше використовують соцмережі (73%), натомість найбільше — вебсайти / email-розсилки (50,8%), які є їхнім другим за поширеністю каналом комунікації. Вони ж частіше за інших вважають цей канал найефективнішим (17,2% проти 3–6% серед решти).

	Локальна	Регіональна	Загальнонаціональна	Міжнародна
Соцмережі	83,2%	87,3%	84,9%	73,0%
Особисті контакти	46,5%	52,7%	48,6%	41,3%
Телефон	34,0%	33,8%	26,7%	24,6%
Вебсайти, email-розсилки	28,7%	43,8%	39,8%	50,8%
Телебачення, радіо, преса	15,1%	23,1%	20,3%	23,8%
Розповсюдження друкованих матеріалів та поштові розсилки	12,4%	17,3%	10,8%	9,5%
Важко сказати	2,3%	1,5%	2,8%	4,0%
Жоден із зазначених	5,7%	1,9%	0,8%	1,6%

Сфера діяльності організації також накладає відбиток на її способи комунікації з цільовими аудиторіями: наприклад, власні вебсайти найчастіше використовують організації, що працюють у сфері цифрової трансформації та кібербезпеки; агрегатори новин та онлайн-медіа — ті, хто спеціалізуються на медіаграмотності; email-розсилки — ті, хто працює у сфері гендерної рівності. Натомість ті, хто займаються допомогою армії та ветеранам, менше за інших поширюють інформацію через сайти та електронну пошту. Соцмережі найчастіше використовують ті, хто працює з молоддю та підлітками. Особисті відвідування домогосподарств та спілкування у місцях розповсюдження гуманітарної допомоги є каналом комунікації передусім для тих, хто допомагає жертвам війни та переселенцям.

У 2024 році ОГС вдаються до дещо різних моделей комунікації з владою та донорами. У відносинах із органами влади найчастіше застосовувалися особисті зустрічі (їх назвали 64,4% опитаних), тоді як під час роботи з донорами такий формат використовували 41,8% респондентів. Телефонні дзвінки посіли друге місце в комунікації з владою (36,9%) і не так активно використовувалися у взаємодії з донорами (32,2%). Електронна пошта виявилася однаково поширеною у спілкуванні з обома контрагентами, але у спілкуванні з донорами її вага трохи вища: 35,3% проти 31,7% під час контактів із органами влади. Схожа картина спостерігається й для соціальних мереж і месенджерів: для комунікації з донорами їх використовували 34,4% респондентів, а у взаємодії з владою — 25,0%. Суттєвих відмінностей між організаціями, що діють на різних рівнях, немає, хіба що чверть локальних організацій не комунікували з донорами (серед решти цей показник не перевищував 16%).

Канали комунікації з органами влади та донорами, які ОГС використовували у 2024 році

% від ОГС-респондентів, множинний вибір

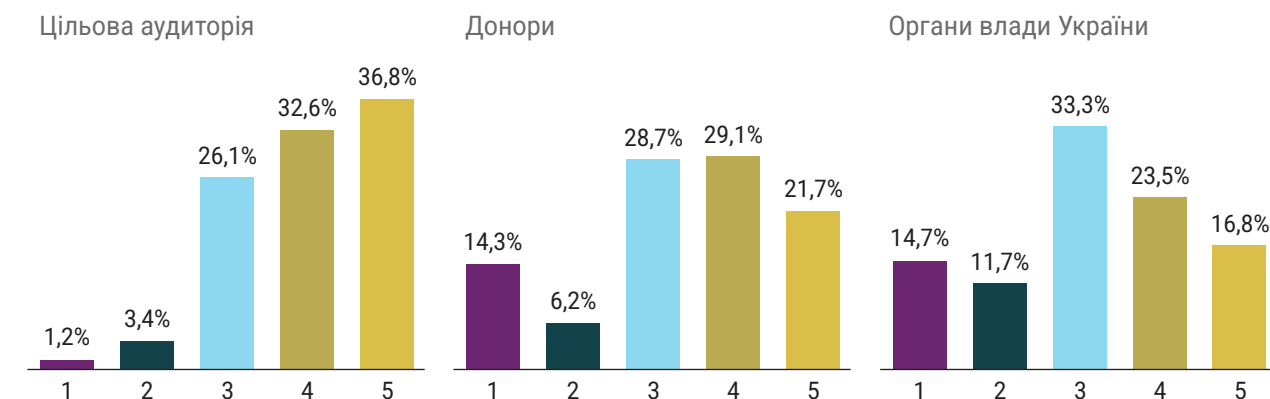
Запитання: Які канали ви використовували у 2024 році для комунікації з органами влади? Які канали ви використовували у 2024 році для комунікації з донорами?

Задоволеність наявними можливостями для комунікації респонденти оцінювали за шкалою від 1 до 5, де 1 — зовсім незадоволені, а 5 — повністю задоволені. Найвище ОГС оцінили взаємодію зі своєю цільовою аудиторією: середня оцінка — 4,0. Задовільність можливостей комунікації з донорами оцінено на 3,4 бали, а на останньому місці — можливості комунікації з органами влади (3,2 бали). Суттєвих змін порівняно з оцінками попередньої хвилі не зафіксовано.

Наскільки ОГС задоволені наявними можливостями комунікації з цільовою аудиторією, донорами та органами влади

% серед всіх ОГС, оцінка за шкалою від 1 до 5, де 1 — зовсім незадоволені, 5 — повністю задоволені

Запитання: Наскільки ви задоволені наявними можливостями комунікації з...

У рамках якісного дослідження представники ОГС та експерти окреслили низку ефективних моделей комунікації донорів та представників громадянського суспільства.

1. Формати консультацій і нетворкінгу

Особисті зустрічі, неформальні мережеві події та тематичні конференції допомагають глибше зрозуміти контекст, ефективність уже реалізованих ініціатив і перспективні напрями співпраці. Також цей формат дає змогу швидко й неформально отримати від ОГС відвертий зворотний зв'язок.

«А якщо говорити про загальний пул, то часто це прості нетворкінги в рамках якихось заходів, і зазвичай ці заходи організовують якраз органи громадянського суспільства, і вони там транслюють. Тобто оці форуми, конференції — вони є вкрай важливими для розуміння цієї “температури по палаті”, якихось болів і відчуттів тощо, круглі столи теж, тобто такі більш офлайн-формати — там ти можеш глибше зрозуміти, ніж у просто опитувальнику».

«Я фанат нетворкінгу, звісно. Але питання загалом для мене складне. Як от з цього всього масиву визначити і знайти якесь зерно. Точно потрібні візити. І я би не відмовлялася від опитування. Як правильно пояснити? Від опитування людей, які можуть якимось незалежно оцінити ту чи іншу діяльність».

«Я б сказав, тут формат консультацій, нетворкінгу був би більш ефективним, щоб зрозуміти середовище, щоб зрозуміти ефективність роботи, яка була зроблена, і перспективи, куди можна було б ефективно рухатися. Тому це щось було б як формат консультацій, формат нетворкінгу. Під час нетворкінгу консультація гарно відбувається».

«Просто умовно на нетворкінгу, коли до тебе підходить якийсь гранті і каже: “знаєте, от чесно-чесно кажучи, ваші нові вимоги – це якась дурня”, або “от було би добре, щоби хтось профінансував такий-то проєкт”... Тобто мені здається, що в Україні дуже багато що тримається на особистій комунікації і на особистих хороших відносинах».

2. Системні механізми зворотного зв'язку

Як важливий інструмент коригування спільних програм респонденти згадували регулярні моніторинги, After Action Review, інші структуровані оцінки від ICAP Єднання та партнерів.

«Ну так класичні форми, тобто це те, що проводить регулярні моніторинги ICAP Єднання, тобто отакі якісь форми, вони є вкрай важливими. Проте дуже часто зараз організації мають своїх імплементаційних партнерів, тобто донорські, тобто які є постійними уже декілька років, і тут важливі оці моменти форм-фідбеків. Тобто After Action Review тощо-тощо...».

3. Пітчінг і попередній добір партнерів

Проведення конкурсних презентацій серед організацій дає змогу швидко зіставити їхні цінності, мандати й пріоритети з цілями донора та визначити найбільш релевантних виконавців.

«Я б, наприклад, обирала такий спосіб: я б зробила такий пітчінг серед організацій, почула би їхні запити, їхні відповіді, і для себе сформувала би розуміння того, яка з цих організацій є дотичною, з точки зору цінності, з точки зору принципів роботи, з точки зору взагалі якоїсь дотичності до того, які в мене є мандати, які в них мандати, і напрямки, і пріоритети. Я от так побудувала б».

4. Аналітичні продукти та дослідження

Надійними джерелами інформації про настрої суспільства, потреби й загрози залишаються тематичні й «тіньові» звіти, соціологічні опитування та інші дослідницькі матеріали, які, до того ж, сприяють ухваленню обґрунтованих рішень.

«Мабуть, все-таки через інструментарій, яким і послуговуються громадські організації, — різноманітні аналітичні продукти, дослідження, звіти тематичні. Тіньові звіти є хорошим джерелом для розуміння, для ознайомлення певних секторів суспільних, економічних, реформ і так далі... Зрештою, соціологічні дослідження завжди були теж непоганим джерелом для отримання розуміння суспільних настроїв, тенденцій у суспільстві, потреб, загроз, пріоритетів і так далі».

9. Правові аспекти, виклики та необхідні зміни у правовому регулюванні діяльності ОГС в умовах воєнного стану

Упродовж 2023–2024 років тривало законодавче врегулювання діяльності ОГС. За оцінкою авторів звіту **«Стан розвитку громадянського суспільства в Україні у 2023–2024 роках»⁷¹**, зміни стосувалися всіх напрямів діяльності цих організацій, а реалізація норм, як ухвалених, так і тих, що перебувають на різних стадіях підготовки, дасть змогу розширити вплив громадянського суспільства на соціальні процеси, зокрема відновлення.

Основні позитивні новації у правовому регулюванні діяльності ОГС пов'язані з нижчезазначеними нормативно-правовими актами.

- Процес євроінтеграції (зокрема, план реформ для отримання фінансової підтримки від ЄС за програмою Ukraine Facility) прискорив ухвалення Законів України «Про внесення змін до Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” щодо забезпечення прозорості місцевого самоврядування» (№6401), а також «Про публічні консультації» (№ 4254) та «Про внесення змін до Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” та інших законодавчих актів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування» (№7283). Ці закони

«...мають сприяти залученню громадянського суспільства до прийняття рішень, регулюють порядок використання інструментів локальної демократії, а також визначають обов'язковість проведення публічних консультацій»⁷².

⁷¹ Каплан Ю., Скворцова В., Валевський О. та ін. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні у 2023–2024 роках. 2024. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-11/ad_gromad_suspilstvo-2023_15112024.pdf

⁷² Марія Красненко. Барометр ОГС 2024: Україна. Орієнтир для сприятливого середовища та розширення можливостей. 2024. https://api.home.ednannia.ua/upload/kch/25/03/11/CSO%20Meter%20Ukraine%202024_UKR.pdf

Зокрема, Закон №7283 уточнює особливості форм участі територіальної громади (зокрема ВПО та молоді) у місцевому самоврядуванні, механізми врахування громадської думки. Закон зобов'язує органи місцевого самоврядування вносити в статут громади засади взаємовідносин ОМС з ОГС, форми громадського контролю за роботою ОМС, принципи відкритості та прозорості діяльності ОМС. Закон №4254 зобов'язує органи державної влади та місцевого самоврядування проводити публічні консультації з громадськістю під час ухвалення важливих рішень і визначає механізми їх здійснення. Закон №6401 зобов'язує ОМС транслювати й зберігати записи засідань сесій та постійних комісій, публікувати проекти рішень і деякі інші документи, що посилює можливості громадського контролю.

- У березні 2025 року Уряд затвердив план заходів з реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на 2025–2026 роки⁷³. План містить перелік із 34 заходів різноманітної спрямованості, зокрема удосконалення механізмів і процедур громадської участі (у т.ч. приведення їх у відповідність із законодавством ЄС), покращення умов для діяльності громадянського суспільства. План заходів визначає партнерські організації, у тому числі ОГС, які залучатимуть до реалізації запланованих завдань.
- Уряд спільно з ОГС розробляє Концепцію Державної програми розвитку волонтерської діяльності в Україні на 2025–2030 роки. Станом на квітень 2025 року тривали консультації з цього питання⁷⁴. Також готується до другого читання Закон «Про внесення змін до Закону України «Про органи самоорганізації населення» щодо удосконалення порядку організації, діяльності та припинення органу самоорганізації населення», який має на меті полегшити механізм формування органів самоорганізації громадян на місцях. Такі органи наділятимуть окремими повноваженнями для розв'язання місцевих проблем, пов'язаних із наданням жителям громад окремих соціальних, культурних або побутових послуг⁷⁵.

Водночас деякі закони та практики залишаються потенційно проблематичними для діяльності ОГС:

- Закон України «Про лобіювання» на етапі розробки привернув до себе підвищену увагу громадянського суспільства, оскільки потенційно міг сильно обмежити діяльність організацій, що займаються адвокацією. Застереження були враховані, і ухвалений у 2024 році закон не визначає ОГС як лобістів, крім випадків, коли їхня адвокаційна діяльність стосується комерційних інтересів. Є побоювання, що таке формулювання все ще може тягнути за собою правозастосовні ризики⁷⁶.
- Закон «Про публічні консультації» не зобов'язує народних депутатів проводити публічні консультації під час підготовки законопроектів, а впровадження визначених законом заходів почнеться лише через рік після закінчення воєнного стану.
- Наявні перешкоди в доступі до банківських послуг на національному та міжнародному рівнях:

⁷³ Кабінет міністрів України. Про затвердження плану заходів з реалізації у 2025–2026 роках Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2025-%D1%80#Text>

⁷⁴ Онлайн-нарада: розвиток волонтерства та громадянських ініціатив в умовах війни. <https://psi.org.ua/onlajn-narada-rozvitok-volonterstva-ta-gromadyanskih-initsiativ-v-umovah-vijni>

⁷⁵ Каплан Ю., Скворцова В., Валецький О. та ін. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні у 2023–2024 роках. 2024. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-11/ad_gromad_suspilstvo-2023_15112024.pdf

⁷⁶ Марія Красненко. Барометр ОГС 2024: Україна. Орієнтир для сприятливого середовища та розширення можливостей. 2024. https://api.home.ednannia.ua/upload/kch/25/03/11/CSO%20Meter%20Ukraine%202024_UKR.pdf

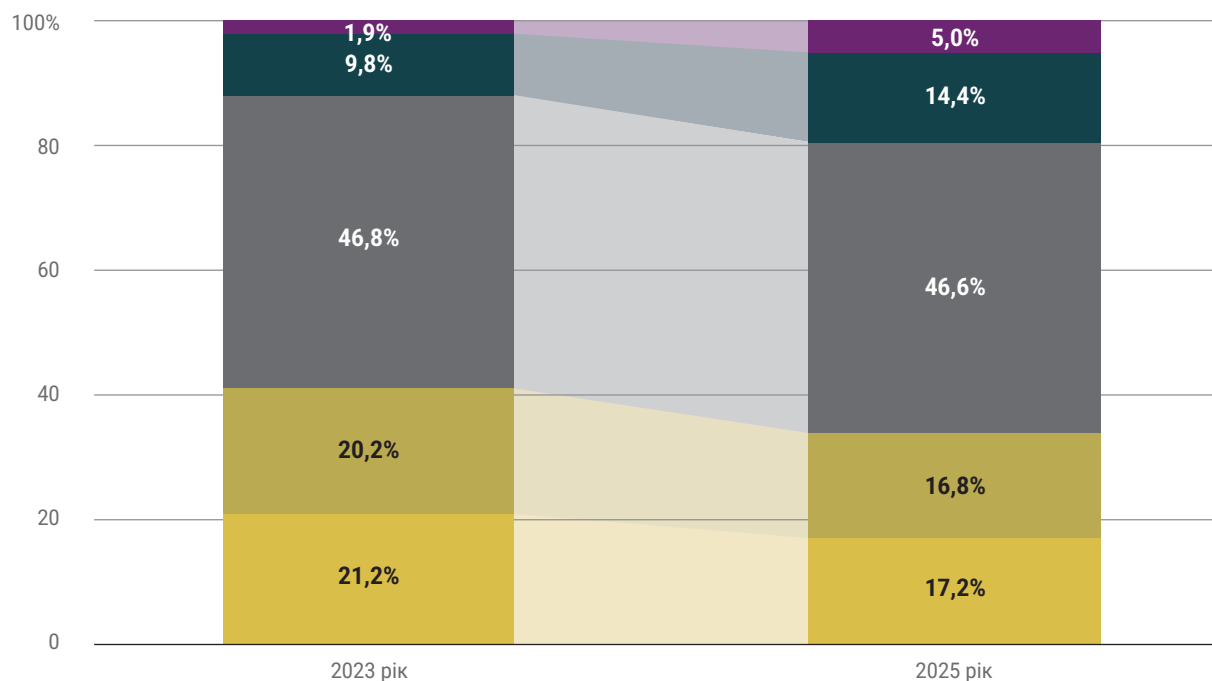
«Україна є стороною збройного конфлікту, на її території ведеться повномасштабна війна. Це призводить до більш глибокого фінансового моніторингу згідно з міжнародними стандартами і затримок у фінансових операціях, що утруднює або сповільнює / припиняє операційну діяльність ОГС, зокрема тих, які залучають кошти на підтримку своєї роботи від приватних осіб. Громадські організації ведуть діалог з Національним банком України та банківським сектором для відстеження та запобігання таким проблемам»⁷⁷.

ОГС, які взяли участь у кількісному опитуванні, й досі скоріше критично оцінюють ті можливості впливу на формування та реалізацію державної політики, які забезпечує організаціям громадянського суспільства наявне законодавство. Водночас, як порівняти з 2023 роком, оцінки трохи покращилися. Так, 19,4% оцінили можливості, передбачені наявним законодавством, скоріше високо або дуже високо (проти 11,7% у 2023 році). Натомість поменшало тих, хто вважає ці можливості скоріше низькими / дуже низькими: 41,4% у 2023 році, 34,0% у 2025 році. Ще 46,6% оцінили можливості як середні, на 3 бали з 5 (майже стільки ж було у 2023 році).

Оцінка того, наскільки наявне законодавство дає ОГС змогу впливати на формування та реалізацію державної політики

% від ОГС-респондентів

■ 5 – Дуже високо ■ 4 ■ 3 ■ 2 ■ 1 – Дуже низько

Запитання: Як ви загалом оцінюєте те, як наявне законодавство дає організаціям громадянського суспільства змогу впливати на формування та реалізацію державної політики?

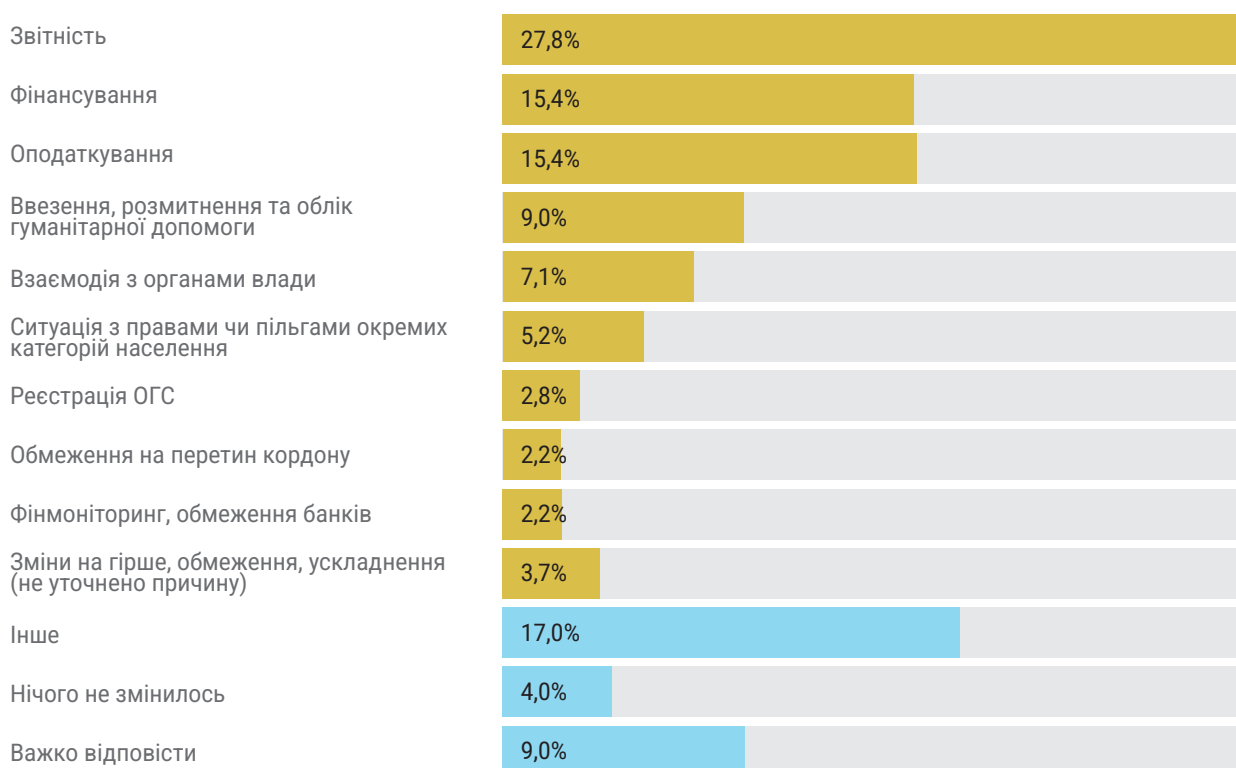
⁷⁷ Юлія Кириченко, Ольга Івасюк, Роман Смалюк, Олександр Саєнко, Віталій Загайний, Олена Овчаренко, Ірина Шостак, Анна Ісічко, Тетяна Печончик, Ігор Розкладай. Огляд демократичних інститутів України під час війни. Проміжний звіт – 2024. <https://pravo.org.ua/books/oglyad-demokratychnyh-instytutiv-ukrayiny-pid-chas-vijny-promizhnyj-zvit-2024/>

Відповідаючи на відкрите запитання про те, які зміни в законодавчому регулюванні найбільше вплинули на їхню діяльність, ОГС найчастіше згадували зміни, пов'язані зі звітністю (27,8%). Зокрема, деякі опитані відгукувались про ці нововведення позитивно, інші — негативно. Друге місце за частотою згадувань поділили питання фінансування та оподаткування (по 15,4% кожне). Інші зміни, які найбільше позначилися на роботі ОГС, пов'язані із ввезенням, розмитненням та обліком гуманітарної допомоги (9,0%), взаємодією з органами влади, як у позитивному, так і в негативному аспектах (7,1%), новими правами / пільгами / можливостями або навпаки урізанням наявних прав / пільг / можливостей для окремих категорій населення, як-от: ВПО, ветеранів, національних меншин, молоді (5,2%). Також згадувалися обмеження на перетин кордону для волонтерів (2,2%) та питання, пов'язані з фінансовим моніторингом і обмеженнями на фінансові операції, які накладають банки (2,2%). Дехто скаржився на погіршення ситуації загалом, без уточнення причини (3,7%). Ще 17,0% опитаних згадували інші питання, як-от: законодавство про соціальні послуги, складнощі в допомозі ЗСУ, обмеження свободи слова, бронювання та мобілізацію тощо.

Зміни в законодавчому регулюванні, що справили найбільший вплив на діяльність ОГС

% від ОГС-респондентів, які відчули вплив змін у законодавстві щодо діяльності ГО/БО в Україні у 2025 році, відкрите запитання

Запитання: Які саме зміни в законодавчому регулюванні діяльності ГО/БО справили найбільший вплив на вашу діяльність?

Відповідаючи на запитання про найбільш проблемні аспекти діяльності українських громадських організацій з погляду правового забезпечення, 70,7% респондентів (приблизно стільки ж, скільки у 2023 році) змогли назвати принаймні один аспект. Найчастіше згадували правове регулювання ввезення та оподаткування гуманітарної допомоги (24,7%) і прозорість / публічність під час здійснення діяльності (22,1%). У 2025 році законодавство щодо ввезення та оподаткування гуманітарної допомоги та щодо права на інформацію про діяльність владних структур серед проблемних аспектів називали рідше, ніж у 2023 році, натомість зросла частка тих, хто згадував про прозорість, публічність і звітність, а також про оподаткування ГО.

Найбільш проблемні аспекти діяльності ОГС з погляду правового забезпечення

% від ОГС-респондентів, множинний вибір

Запитання: Які аспекти діяльності громадських організацій України у 2024–2025 роках є найбільш проблемними з погляду правового забезпечення? Зазначте не більш як 5 відповідей.

Основні виклики у правовому регулюванні діяльності ОГС, на думку опитаних, — недостатня підтримка, слабка взаємодія та некомпетентність влади (39,1%), фінансова спроможність (37,6%) та звітність, бюрократія, надмірний контроль і питання митного оформлення гуманітарної допомоги (34,5%). Наступними за частотою згадувань є корупція (22,8%), робота в умовах воєнного стану (18,1%), робота з міжнародним законодавством і донорами (15,1%).

Основні виклики у правовому регулюванні роботи ОГС

% від ОГС-респондентів, множинний вибір

Запитання: Що ви вважаєте основними викликами у правовому регулюванні роботи такої організації, як ваша? Зазначте не більш як 7 викликів.

У питаннях щодо чіткості, несуперечливості й сталості законодавства, яке регулює діяльність ОГС, та послідовності, ґрунтовності й передбачуваності роз'яснень державних та місцевих адміністрацій думки респондентів розділилися. Так, 35,0% схильні погодитися, що законодавство є чітким, 36,6% частково згодні, частково ні, а 19,1% не погоджуються із цим твердженням. Разом із тим 28,5% вважають роз'яснення від адміністрацій послідовними, ґрунтовними та передбачуваними, 33,0% згодні з цією тезою лише частково, а 29,1% не вважають їх такими. Порівняно з 2023 роком ступінь згоди з обома твердженнями дещо зріс.

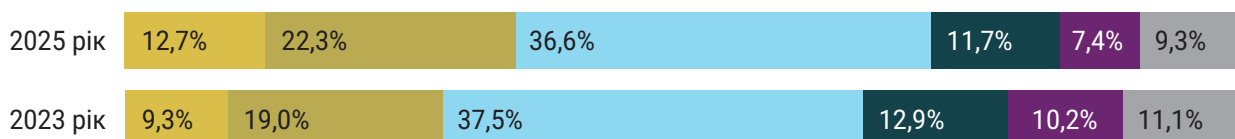

Чіткість законодавства та послідовність роз'яснень від державних адміністрацій щодо діяльності ОГС

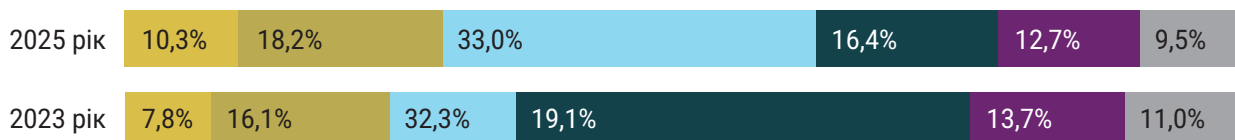
% від ОГС-респондентів

Цілком погоджуюсь Скоріше погоджуюсь У чомусь погоджуюсь, а у чомусь ні
Скоріше не погоджуюсь Зовсім не погоджуюсь Важко сказати

Законодавство та регуляторні акти щодо діяльності ОГС є чітко прописаними, несуперечливими і не змінюються занадто часто

Роз'яснення державних і місцевих адміністрацій щодо законодавства та регуляторних актів щодо діяльності ОГС є послідовними, ґрунтовними та передбачуваними

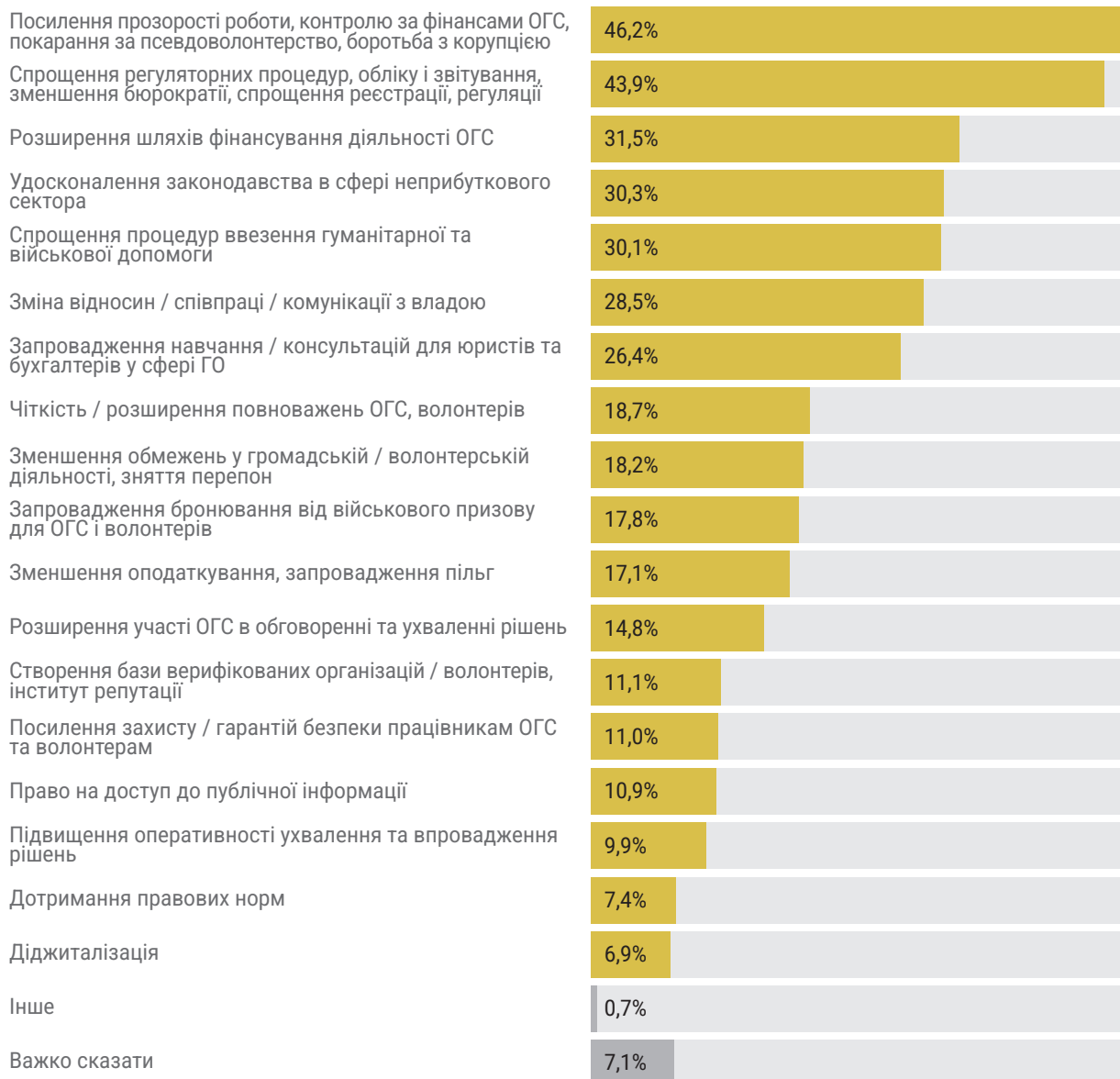
Запитання: Наскільки ви погоджуєтесь із такими твердженнями? Будь ласка, дайте оцінку за шкалою від 1 до 5, де 1 — зовсім не погоджуюсь, а 5 — цілком погоджуюсь.

Найнеобхіднішими змінами у правовому регулюванні роботи ОГС в умовах війни респонденти вважають посилення прозорості, контролю за фінансами ОГС, покарання за псевдovolонтерство та боротьбу з корупцією (46,2%), а також спрощення регуляторних процедур, обліку і звітування, зменшення бюрократії (43,9%). Інші поширені запити стосуються розширення шляхів фінансування діяльності ОГС (31,5%), удосконалення законодавства у сфері неприбуткового сектора (30,3%), спрощення ввезення гуманітарної допомоги і військової допомоги (30,1%), зміни відносин із владою (28,5%), навчання для юристів та бухгалтерів у сфері ГО (26,4%).

Необхідні зміни у правовому регулюванні роботи ОГС в умовах війни

% від ОГС-респондентів, множинний вибір

Запитання: Які зміни перш за все необхідно впровадити у правовому регулюванні роботи організацій громадянського суспільства в умовах війни? Зазначте не більш як 7 відповідей.

Респонденти глибинних інтерв'ю пояснюють сутність найбільш болючих для ОГС проблем правового характеру, зокрема питання оподаткування волонтерських зборів:

«...постійно стоїть така примара оподаткування “банок”... Напевно, складно знайти людей більш-менш публічних, які ні разу не організовували зборів. І постійно з’являється якась катавасія, що “банки” треба буде декларувати, платити за ними податок. Це постійно... якісь рухи в законодавстві, вони створюють напружений фон, і люди, які не зареєстровані офіційно волонтерами, починають уникати більших зборів. Я, наприклад, перестала збирати на свої “банки” щось велике, бо в якийсь момент, я боюся, мені почнуть прилітати якісь ліміти, якісь податки, які я не готова сплачувати».

ОГС, які займаються ввезенням гуманітарної допомоги, занепокоєні щодо можливих перевірок їхньої діяльності за період, коли це питання не було чітко врегульоване і коли вони залучали гуманітарну допомогу на користь громади на свій ризик:

«...вже були випадки в нас організацій, які активно включилися в залучення допомоги з-за кордону, до них вже приходили з перевітками. Тому от, як на мене, оце є одна із загроз, яка може бути для громадських організацій, коли хтось десь колись почне (а деякі організації вже це відчули на собі), почнуть піднімати питання: «А що ви завозили? Куди ви дівали все те, що завозили?». Ми знаємо, є негативний досвід отримання і перевезення гуманітарної допомоги в Україну недобросовісними організаціями, але є і організації, які дійсно здійснювали, тоді взяли на себе таку місію і навіть закривали ті потреби, які місто чи громада якась конкретно потребувала, вони через свої листи, через свої канали залучали цю допомогу на себе, офіційно брали на себе цю допомогу. А тепер вони починають вигрібати від влади, бо хтось прийшов з перевітками і дивиться, хто, що і де робив».

Проблеми також можуть виникнути із заборонаю для громадських організацій на проведення валютних операцій, переказів валюти чи коштів за кордон, що обмежить можливості ОГС отримувати послуги чи робити замовлення поза межами країни. Також у деяких респондентів виникали складнощі з банківським обслуговуванням через неправомірне застосування банками вимог щодо зазначення кінцевих бенефіціарних власників організації:

«...після воєнного стану громадські організації мають фіксувати, умовно, кінцевих бенефіціарних власників, яких, по суті, у громадської організації бути не може. І після воєнного стану, коли це стане обов’язковим, це може призводити до певних проблем. Певне, досить суворе фінансове регулювання з боку Національного банку України і, відповідно, інших банків, особливо враховуючи те, що кожен банк трактує інструкції НБУ по-своєму, інколи запроваджує якісь надто жорсткі вимоги, які ніяк не обґрунтовані законом. У нас, наприклад, була ситуація, коли нас банк змушував, заблокував наші кошти і змушував зазначити кінцевих бенефіціарних власників. Я їм показувала документи, де написано, що в нас їх немає і ми не мусимо зараз їх визначати. І лише лист, точніше, навіть погроза написати лист до НБУ призвела до того, що наші кошти розблокували».

Низка труднощів виникає й на етапі реєстрації громадських організацій — через неузгодженість рішень різних інстанцій — або ж на етапі внесення змін у реєстраційні дані:

«І на цьому етапі навіть десь такий самий статут вже зареєстрований був, і все добре по податковій, по юстиції пройшло, а інша юстиція чи податкова може цього не пропустити. Або сказати такі-то, такі-то зміни внести. Тому я би тут якось синхронізував, щоб це також відбувалося більш централізовано».

«Ми часто говоримо про те, що зареєструвати громадську організацію онлайн було б добре, але реєструвати зміни онлайн — це неможливо в Україні. Чи є тут багато ризиків? Звичайно, вони є. І персональні дані, і певні некоректні дані тощо. Але ця ситуація існує, і це складно. Чи навіть отримати доступ до інформації про вашу організацію. От я, наприклад, як керівник, як підписант, не можу отримати доступ до нашої організації, яка існує в Мін'юсті. І якби, наприклад, ми втратили інформацію, я не знаю, прилетів "шахед" в наш офіс, чи не знаю... якась кібератака чи ще щось, ми б в житті не дізналися, що там існує в Мін'юсті».

Хоча звітність та контроль для багатьох ОГС є обтяжливими і викликають побоювання, деякі респонденти наголошують на тому, що прозорість та підзвітність — в інтересах доброчесних громадських організацій, тож аудит з боку держави треба посилити:

«Певний контроль ОГС теж має бути. По-друге, я би робила більш якісні аудити, перевірки діяльності ОГС... Я знаю, що деякі громадські організації діють не зовсім у правомірний спосіб, і це дискредитує нашу галузь, і я вважаю, що це неправильно, і держава мала б застосовувати певну функцію перевірки. ...тому я би все-таки говорила більше про певний моніторинг і аудит, про звітування не тільки раз на рік, а більш таке, не знаю, — раз на квартал, наприклад».

10. Адаптація ОГС до роботи в умовах війни

10.1. Проблеми та потреби ОГС станом на 2024 рік: огляд літератури та наявних досліджень

За результатами дослідження «Громадянське суспільство України в умовах війни»⁷⁸, станом на 2023 рік ОГС найбільше потерпали від проблем, пов'язаних із фінансовою та матеріальною забезпеченістю, а також із персоналом. Фінансові труднощі стосувалися не лише проєктної діяльності, але і покриття адміністративних витрат (на підтримання функціонування організації у проміжках між проєктами, організаційний розвиток, придбання техніки, оплату офісу тощо). Менш досвідчені та спроможні організації мали складнощі з фінансуванням діяльності, зокрема через брак навичок фандрейзингу та сталої репутації. Проблеми з персоналом проявлялися як брак кваліфікованих працівників через релокацію, мобілізацію, перетікання співробітників на краще оплачувані посади у міжнародних організаціях, брак навичок, труднощі з організацією навчального процесу дітей співробітників, а також психологічне вигорання персоналу. Нерідко згадувались також проблеми з безпекою та недостатня взаємодія й координація з органами влади, місцевим самоврядуванням і донорами / грантодавцями.

У пізніших дослідженнях 2024 року окреслено ті самі виклики, тож це свідчить про їх довгостроковий характер та неможливість швидкого розв'язання зазначених проблем.

Наприклад, у звіті «Барометр ОГС 2024»⁷⁹ названі такі основні проблемні аспекти: забезпечення (фінансової) стійкості, достатня кількість фахівців для роботи в громадському секторі та достатня послідовність і координація взаємодії ОГС із органами влади.

⁷⁸ KMIC. Громадянське суспільство України в умовах війни. Лютий 2024 року. https://ednannia.ua/images/Procurements/%D0%93%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D1%8F%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5_%D1%81%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8_%D0%B2_%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8_%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82_%D0%B7_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf

⁷⁹ Марія Красненко. Барометр ОГС 2024: Україна. Орієнтир для сприятливого середовища та розширення можливостей. 2024. https://api.home.ednannia.ua/upload/kch/25/03/11/CSO%20Meter%20Ukraine%202024_UKR.pdf

Більшість опитаних у межах дослідження **ЦЕДЕМ «Безпекові потреби ОГС, активістів, волонтерів, правозахисників у 2024 році»⁸⁰** (яке охопило 63 представників організацій різних типів та напрямів діяльності, переважно правозахисних), занепокоєні питаннями фізичної, ментальної, цифрової та юридичної безпеки. Найбільшу проблему три роки поспіль становить фізична безпека. Серед фізичних загроз респонденти називали загальні ризики, пов'язані з війною в Україні; брак належної інфраструктури захисту; небезпеки під час виїздів на деокуповані території; загрози з боку представників влади та праворадикальних рухів; ризики, пов'язані з мінною небезпекою. Серед загроз ментальній безпеці – професійне вигорання, посттравматичний стресовий розлад, тривожні розлади та депресії, виснаження і втома.

«ОГС потребують різнобічної підтримки для посилення своєї стійкості, включаючи доступ до знань та фінансування, навчання з різних аспектів безпеки, кризове планування та безпековий аудит. Розробка безпекових політик та процедур також є нагальною потребою для багатьох організацій. Існує значний запит на додаткове безпекове навчання серед ОГС, особливо з питань цифрової безпеки, домедичної допомоги, ментального здоров'я та правової безпеки».

Як показало опитування представників ОГС у рамках **«Дослідження сфери благодійності»⁸¹**, найкраще ОГС оцінюють психоемоційний стан колективу, а також нормативно-правову базу і взаємодію з контрольними органами: майже половина опитаних (44–45%) зазначили, що стан справ у цих царинах добрий, приблизно стільки ж (44–47%) назвали його задовільним, а близько 8–9% поставили оцінку «незадовільно». Організаційна спроможність отримала 33% оцінок «добре», 51% «задовільно» та 15% «незадовільно», кадрове забезпечення – 30%, 44% та 23% відповідно. Найгірше ОГС оцінюють свою фінансову стійкість: лише 16% повідомляють про добрий стан справ, 38% – про задовільний, а 42% – про незадовільний.

Крім різноманітних проблем із фінансуванням, персоналом та фізичною безпекою, учасники якісного компонента **«Дослідження сфери благодійності»** називали також загрозу податкових перевірок через надану гуманітарну допомогу чи допомогу військовим, неможливість працювати в рамках чинного законодавства; побоювання щодо поглинання, втрати ідентичності та автономності або ж корупційних ризиків через занадто тісну співпрацю з державними органами; брак зв'язків із громадськістю та мережування.

⁸⁰ Центр демократії та верховенства права. Безпекові потреби ОГС, активістів, волонтерів, правозахисників у 2024 році. 2024.
<https://cedem.org.ua/wp-content/uploads/2024/06/Bezpekovi-potreby-zvit.pdf>

⁸¹ Zagoriy Foundation, Щедрий вівторок. Комплексний звіт «Дослідження сфери благодійності». 2024.
https://zagoriy.foundation/wp-content/uploads/2024/12/02_12_2_doslidzhennya_sektoru_blagodijnosti.pdf

Загальна стійкість та спроможність, на думку представників ОГС, вочевидь, поступово погіршується:

«Значна частка НУО звітує про погіршення стану справ організацій із 2022 року. Немає жодного аспекту діяльності, де частка позитивних оцінок («покращився») перевищила б частку негативних оцінок («погіршився»). Наприклад, попри досить позитивні оцінки психологічно-емоційного стану колективу, майже половина НУО (48%) каже, що стан колективу погіршився. Також суттєве погіршення помічають у фінансовій стійкості, про погіршення тут кажуть 44%. Паритет позитивних і негативних оцінок динаміки спостерігається лише щодо таких аспектів, як організаційна спроможність і взаємодія з органами контролю. Організаційна спроможність — єдиний аспект, де зафіксована значна частка НУО, яка заявила про покращення стану справ (24%)».

З іншого боку, труднощі та виклики воєнного часу змусили громадський сектор пристосовуватися та вдосконалюватися. Частина ОГС, що брали участь у тому чи іншому дослідженні, повідомляють, що «адаптувалися до викликів, посилили спроможність, зросли, мають хороші результати діяльності»⁸², «активізувалися, спробували залучити більше людського та фінансового ресурсу, масштабувати діяльність»⁸³, чому, зокрема, сприяла співпраця з іноземними донорами та потреба підлаштовуватися під їхні вимоги до прозорості й підзвітності. Утім, у звіті **«Виклики та потреби українського неприбуткового сектору»** також ідеться:

«...частина регіональних організацій зазначає, що ближче до сьогодення динаміка організаційного зростання поступово сповільнилася. Основними чинниками цього процесу стали: відтік кадрів, зменшення фінансування, скорочення проєктів кризового реагування (і повернення до початкового виду діяльності)»⁸⁴.

Основні запити ОГС із 2022 року залишаються незмінними. Описуючи потреби ОГС, учасники дослідження **«Виклики та потреби українського неприбуткового сектору»** згадували гранти на інституційний розвиток (ресурс на адміністративні та операційні витрати, передусім на конкурентоспроможну оплату праці), наявність кадрового ресурсу, навчання та інформаційний супровід, зокрема мережування та обмін досвідом.

⁸² Zagoriy Foundation, Щедрий вівторок. Комплексний звіт «Дослідження сфери благодійності». 2024. https://zagoriy.foundation/wp-content/uploads/2024/12/02_12_2_doslidzhennya_sektoru_blagodijnosti.pdf

⁸³ Philanthropy in Ukraine. Виклики та потреби українського неприбуткового сектору. 2024. <https://api.philanthropyinukraine.org/upload/publication/1-67153392545d3111398496.pdf>

⁸⁴ Philanthropy in Ukraine. Виклики та потреби українського неприбуткового сектору. 2024. <https://api.philanthropyinukraine.org/upload/publication/1-67153392545d3111398496.pdf>

10.2. Результати кількісного дослідження

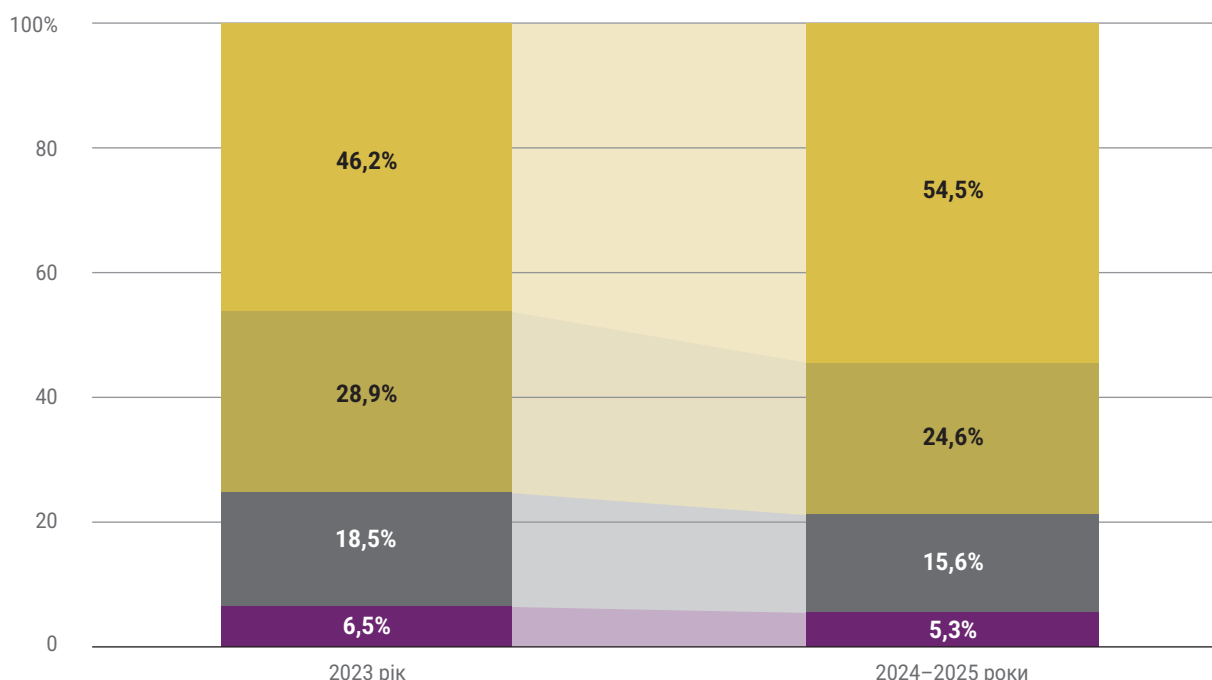
У самооцінюванні організаційної готовності до роботи в умовах війни спостерігається помірний, але чітко виражений прогрес. У 2023 році майже половина опитаних організацій (46,2%) ставила собі найвищу оцінку «5 — повністю адаптувалися». Упродовж наступного періоду цей показник зріс до 54,5%, тобто на 8,3 в.п. Водночас частка респондентів, які відзначали високий, але не максимальний рівень («4»), скоротилася з 28,9% до 24,6%. Зменшилася і частка середніх оцінок («3») — з 18,5% до 15,6%. Найнижчі бали («1» або «2»), що свідчать про неспроможність адаптуватися або мінімальну адаптацію, зафіксовані лише в 5,3% організацій (6,5% у попередній хвилі). Принципових відмінностей за рівнем адаптації в групах ОГС за географічним масштабом діяльності (локальна, регіональна, національна, міжнародна) немає.

Звісно, під час інтерпретації цих даних потрібно брати до уваги й статистичний феномен «помилки того, хто вижив»: ті ОГС, які не впоралися із адаптацією, могли припинити діяльність і не взяти участі в дослідженні. Тому ці висновки можна поширити лише на ті ОГС, які й надалі активно працюють.

Самооцінка рівня адаптації ОГС до роботи в умовах війни

% від ОГС-респондентів

■ 5 — Повністю адаптувались ■ 4 ■ 3 ■ 1 / 2 — Зовсім чи скоріше не адаптувались

Запитання: Оцініть, будь ласка, за 5-бальною шкалою рівень адаптації вашої ГО/БО до роботи в умовах війни в 2024–2025 роках, де 1 — це зовсім не адаптувались, а 5 — повністю адаптувались.

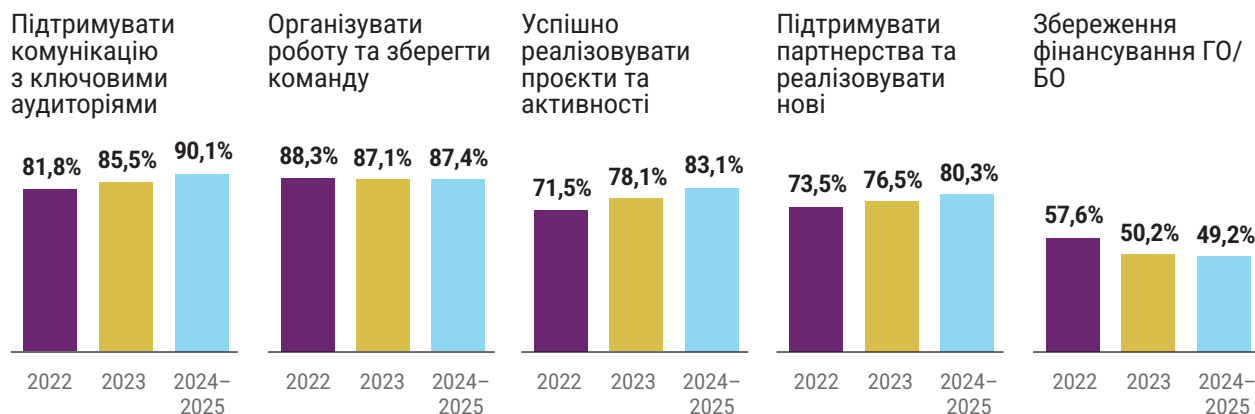
Порівняння трьох хвиль опитування свідчить про поступове покращення більшості внутрішніх процесів громадських і благодійних організацій, проте водночас підтверджує, що фінансові ризики зростають. Найвиразніший прогрес зафіксовано у сфері зовнішньої комунікації: частка респондентів, які вважають, що їм «скоріше» чи «цілком» вдалося підтримувати контакт із ключовими аудиторіями, зросла з 81,8% у 2022 р. до 90,1% у 2024–2025 рр. Аналогічно покращилися показники успішної реалізації проєктів та активностей: 71,5%, 78,1%, 83,1% у 2022, 2023 та 2024–2025 роках відповідно; а також підтримки й розширення партнерств (73,5%, 76,5%, 80,3%). Це свідчить про нарощування операційної спроможності навіть у нестабільному середовищі.

Стабільно високим залишається показник організації роботи та збереження команди: після пікових 88,3% у 2022 р. у двох наступних періодах показник незначно коливається й залишається близьким до 87%. Хоча, як показано в інших розділах звіту, найближчим часом кадрові проблеми можуть стати для ОГС особливо болючою.

Єдиний параметр із від'ємною динамікою — збереження фінансування. Питома вага організацій, яким вдалося утримати ресурсну базу, знизилася з 57,6% у 2022 р. до 49,2% у 2024–2025 рр. Це означає, що приблизно кожна друга організація відчуває фінансовий тиск попри покращення інших аспектів діяльності.

Забезпечення сталості в умовах війни за окремими параметрами

% від ОГС-респондентів, що відповіли «скоріше так, ніж ні» або «так, цілком»

Запитання: Чи вдалося вашій організації у 2024–2025 роках порівняно із 2023 роком забезпечувати сталість за такими параметрами у процесі адаптації до роботи в умовах війни?

Щодо поширеності труднощів у діяльності ОГС, то тут із 2022 року картина майже незмінна: близько чверті ГО/БО повідомляють про досить часті чи постійні труднощі (2022 р. — 26,4%; 2023 р. — 24,3%; 2025 р. — 23,8%), ще майже половина фіксують епізодичні проблеми (2022 р. — 41,0%; 2023 р. — 47,3%; 2025 р. — 46,1%), тоді як частка тих, у кого труднощів зовсім не було, зменшилася з 32,6% (2022 р.) до 28,4% (2023 р.) і дещо зросла до 30,1% (2025). В опитуванні 2025 року ці оцінки не залежали від географічного масштабу діяльності ОГС, тобто локальні, регіональні, національні та міжнародні організації давали приблизно однакові відповіді на запитання про труднощі у своїй діяльності.

Серед тих ОГС, які стикалися з труднощами, зростає спроможність до успішного їх подолання. Так, частка випадків, коли подолати труднощі «скоріше чи зовсім не вдавалося», зменшилася з 29,4% (2022 р.) до 27,3% (2023 р.) і 23,2% (2025 р.); натомість частка відповідей «так, цілком» зросла з 30,1% до 33,7% і 34,2%, а «зазвичай так» залишається високою зі зростанням у 2025 році (40,5%; 39,0%; 42,6%).

Таким чином, частка ОГС, які протягом останніх трьох років часто або постійно стикалися з труднощами у своїй діяльності, принаймні не зросла; а частка тих, хто труднощі мав, але спроможний їх долати, збільшилася.

У 2024–2025 рр. головним викликом для громадських та благодійних організацій, які стикалися з труднощами, безумовно, стала фінансова стабільність: про брак ресурсів повідомили 64,8% респондентів, що на 6 відсоткових пунктів більше, ніж роком раніше, і на 13 відсоткових пунктів більше, ніж у 2022 році. На тлі цього зростання решта труднощів або залишаються незмінно актуальними, або поступово послаблюються.

Проблеми, пов'язані з інфраструктурою, — доступністю офісу, електропостачанням та інтернетом, — і надалі втрачають актуальність: частка згадувань про них зменшилася з 43,1% у 2022 році до 20,4% у 2024–25 рр. Схожа динаміка спостерігається і за параметром технічного забезпечення: 27,7% у 2022–2023 рр. та 21,6% цьогогоріч.

Питання організації внутрішніх процесів також поступово відходять на другий план: у 2022 році на них вказували 25,9% опитаних ОГС, у 2023 р. — 20,2%, а у 2025 р. — вже 10,0%. Аналогічно знижується частка респондентів, які повідомляють про відсутність роботи (14,4%, 13,4%, 6,8% відповідно).

Певну актуальність стало зберігати й такий ризик, як фізична безпека команди та майна (30,1% у 2022 р., 20,5% у 2023 р., 21,8% у 2024 р.). Про труднощі зі «станом команди» у 2023 році повідомили 34,3% респондентів, та після цього незначного зростання показник знову повернувся до рівня нижче від 30% (27,9%).

Серед новіших чи точкових викликів 2024–2025 років виділяється слабка комунікація з органами влади (25,0%) — в опитувальниках попередніх хвиль такого варіанта не було.

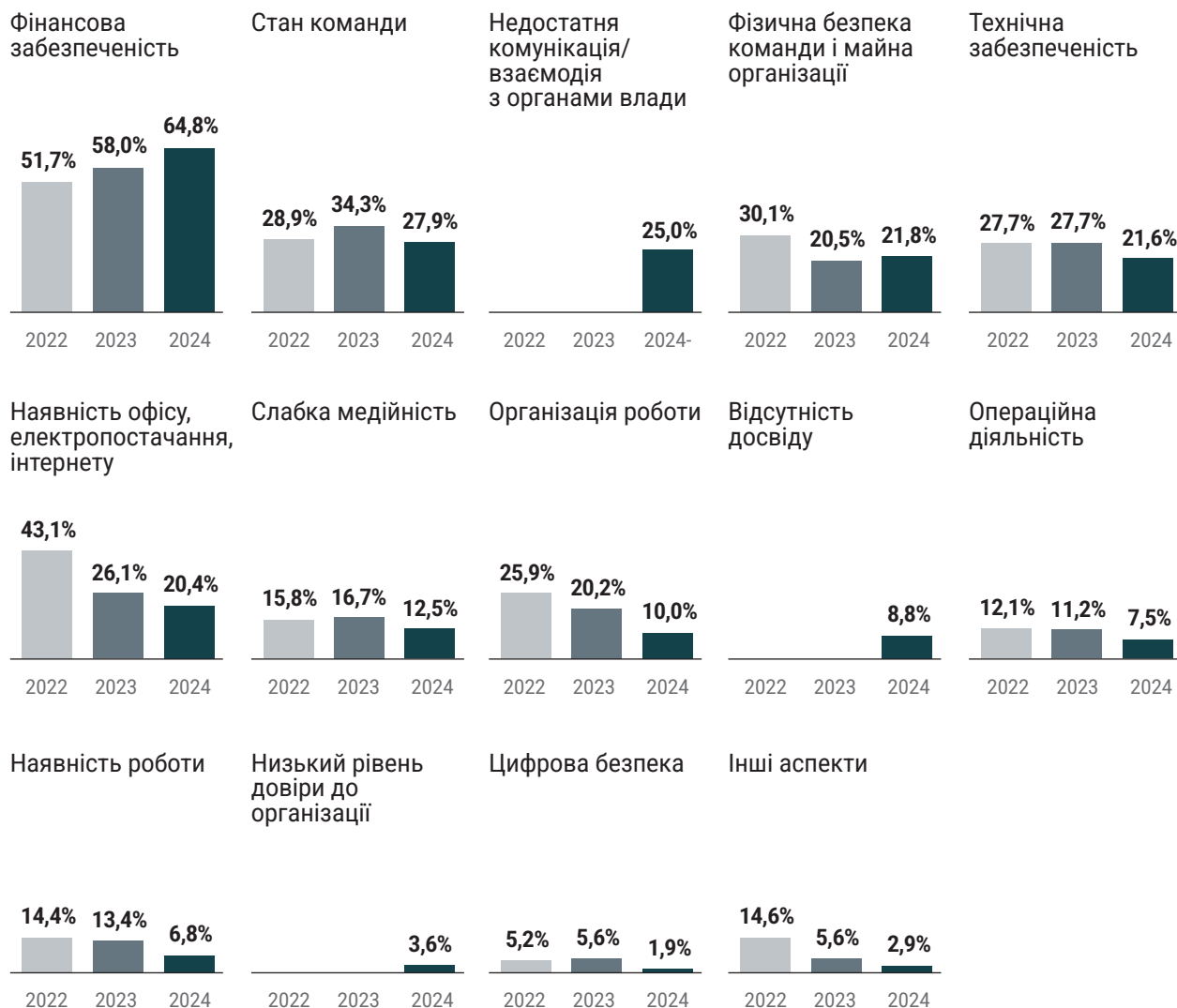
Решта труднощів — цифрова безпека, низький рівень довіри — набирають менш як 8%, і за ними й надалі спостерігається спадна тенденція.

Таким чином, за підсумком трьох років бачимо чітке переорієнтування проблемного фокусу: інфраструктурні й організаційні бар'єри відчутно зменшилися, натомість найбільш критичною ланкою стала фінансова забезпеченість, що вимагає першочергової уваги донорів і партнерів.

Труднощі ОГС у реалізації діяльності

% від ОГС-респондентів, які зазначили, що у них «іноді», «досить часто» чи «постійно» були труднощі

Запитання: Зазначте, будь ласка, коротко, з чим саме у вашої ГО/БО виникали труднощі у 2024 році? Вкажіть не більш як 5 відповідей.

Опитування свідчить, що у 2024–2025 роках найгострішими для ОГС залишаються виклики адаптації, безпосередньо пов'язані з війною: їх назвали як основні 22,7% організацій. На другому місці – брак фінансування: 18,3% респондентів повідомили про втрату донорської підтримки або про потребу пошуку нових джерел фінансування. Ще 10,7% визначили головною проблемою взаємодію з органами влади, а 9,7% – пошук ефективних форматів співпраці з партнерами.

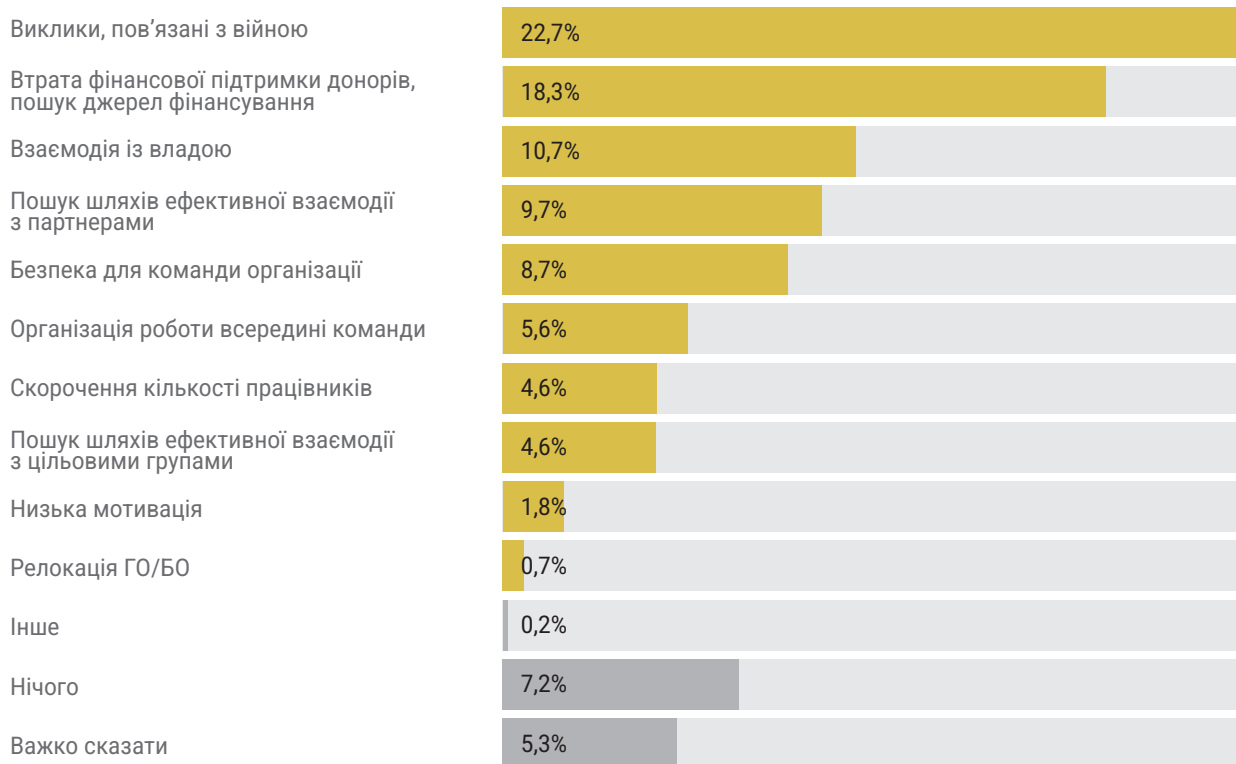
Безпека команд посідає п'яте місце (8,7%), тобто питання захисту персоналу досі актуальне, хоча й поступається фінансовим та інституційним завданням. Внутрішня організація роботи (5,6%) і скорочення штату (4,6%) турбують меншу, але помітну частину ОГС; стільки ж (4,6%) шукають кращих способів комунікації з цільовими групами.

Низьку мотивацію як головний бар'єр згадали лише 1,8% учасників, релокацію – 0,7%. Водночас 7,2% відповіли, що не відчувають жодного критичного виклику.

Основний виклик адаптації ОГС до умов роботи під час війни у 2024–2025 роках

% від ОГС-респондентів

Запитання: Що стало основним викликом адаптації до умов роботи під час війни у 2024–2025 роках?

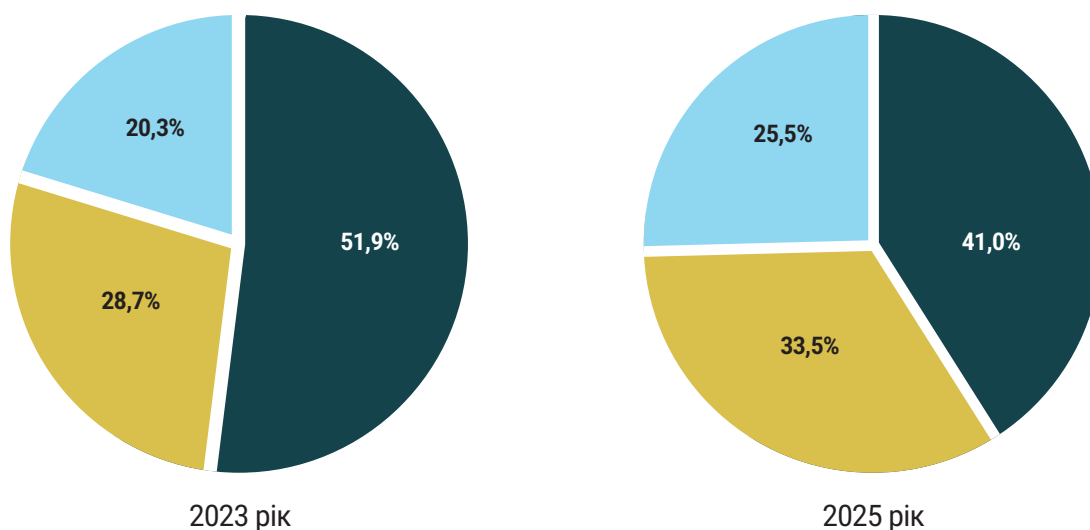
Дані свідчать, що порівняно з попередньою хвилею ОГС значною мірою переорієнтували свої пріоритети. Якщо у 2023 році понад половина респондентів (51,9%) поєднувала довоєнні напрями з новими завданнями, то у 2025 році ця частка скоротилася до 41%. Паралельно зросла популярність двох інших стратегій: 33,5% організацій тепер переважно залишаються у звичних сферах діяльності (проти 27,8% раніше), а ще 25,5% повністю сфокусувалися на викликах, що виникли через війну (було 20,3%). Отже, сектор поступово відходить від «гібридної» моделі, що поєднувала старі й нові завдання, і рухається до чіткішої спеціалізації: частина організацій повертається до довоєнної тематики, тоді як інші поглиблюють роботу саме за новими воєнними напрямками.

Поточний фокус діяльності ОГС

% від ОГС-респондентів

- Поеднує пріоритети довоєнної роботи із новими напрямками
- Продовжує роботу у звичайних сферах
- Сфокусувалась на нових викликах, створених війною

Запитання: Зараз ваша організація переважно...?

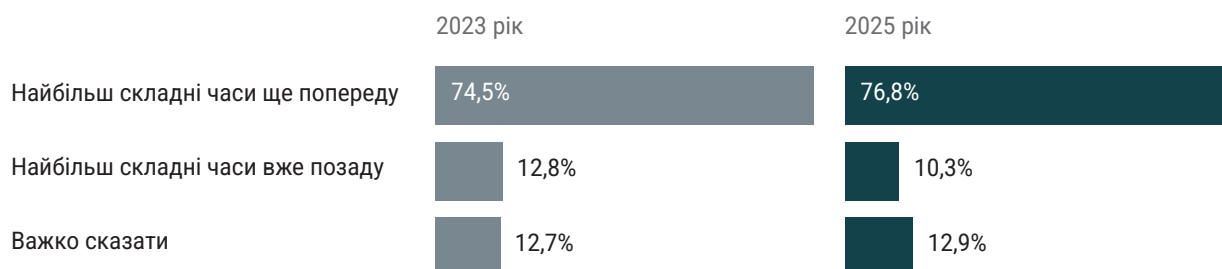
Поточний фокус відрізняється залежно від типу ОГС — локальна, регіональна, національна тощо. Загальнонаціональні ОГС частіше зосереджуються на нових викликах війни (31,5%), локальні — найрідше (22,7%).

Щодо поглядів на майбутнє, то громадський сектор і надалі виявляє дуже стриманий оптимізм. У 2023 році майже три чверті опитаних організацій (74,5%) вважали, що найскладніші часи ще попереду; у дослідженні 2025 року ця частка зросла до 76,8%. Водночас частка тих, хто переконаний, що найтяжчі випробування вже позаду, скоротилася з 12,8% до 10,3%. Частка респондентів, які не змогли визначитися, практично не змінилася (близько 13% у кожній хвили). Таким чином, загальні очікування щодо труднощів посилилися, тоді як упевненість у тому, що найгірше позаду, дещо слабшає, а рівень невизначеності залишається стабільним.

Погляди на майбутнє громадського сектора України

% від ОГС-респондентів

Запитання: У цілому, як ви гадаєте, найбільш складні часи для громадського сектору України вже позаду чи найбільш складні часи ще попереду?

Опитування відображає диференційовану картину інституційної спроможності громадських організацій. Найкраще учасники оцінюють спроможність своїх ОГС здійснювати **комунікацію з цільовими аудиторіями**: сукупно 76,7% респондентів оцінили власний рівень як «дуже високий» або «скоріше високий», а про «дуже низький» рівень майже не згадували (2,2%). Порівняно високо оцінили також **фінансове управління і звітність** (65,0% позитивних відповідей), хоч тут зафіксовано значний сегмент критичних самооцінок: 10,1% організацій визнають «дуже низьку» спроможність у цій сфері.

Оцінки за блоком управлінських компетенцій відносно збалансовані. Зокрема, **управління персоналом і гнучкість / кризове управління** понад 70% респондентів оцінили високо, а частка мінімальних оцінок не перевищує 4%. Подібний розподіл результатів і за параметром «**Побудова партнерств**», але тут трохи ширший діапазон низьких оцінок (5,2% відповідей «дуже низький рівень»).

Більш неоднозначною є ситуація з **проектним менеджментом**: тільки 53,4% респондентів назвали свій рівень спроможності у цій царині високим, тоді як майже 18,6% поставили оцінку «2» або «1». Ще менше впевненості — в **адвокаційній спроможності**: лише 44,6% високих оцінок, а частка відповідей «дуже низький рівень» сягає 17,9%. Схожий розподіл — у компетенціях з **моніторингу та оцінювання**, де третина організацій оцінили себе посередньо (на «3»), а сумарно 17% повідомили про низьку або дуже низьку спроможність.

Найслабшою навичкою респонденти назвали **фандрейзинг**. Лише 31,4% оцінили її високо, тоді як 36,5% — дуже низько або скоріше низько. Іншими словами, пошук і залучення ресурсів залишаються системною слабкою ланкою, що потенційно посилює відчуття фінансової нестабільності, зафіксоване в інших частинах дослідження.

Загалом дані свідчать: організації вже достатньо ефективно опанували навички комунікації, фінансового обліку й управління персоналом, тоді як навички проектного менеджменту, моніторингу та особливо фандрейзингу потребують удосконалення, для чого необхідні додаткові інвестиції у навчання й розвиток.

Самооцінка рівня інституційної спроможності ОГС

% серед всіх ОГС

Запитання: Оцініть, будь ласка, за 5-бальною шкалою рівень інституційної спроможності вашої організації за кожним із наведених напрямів, де 1 – це дуже низький рівень, 5 – дуже високий рівень.

Що більша організація і що більше в ній оплачуваних працівників, то вища самооцінка спроможності практично за всіма напрямками. Група «51+ осіб, є оплачувані працівники» лідирує у фінансовому менеджменті (84%), проектному управлінні (84%), гнучкості (93%) та фандрейзингу (62%). Маленькі колективи, де працюють лише волонтери (1–10 осіб), посідають останні місця, особливо у фандрейзингу (26%) та стратегічному плануванні (47%). Наявність хоча б мінімального штату помітно підвищує показники навіть у невеликих ОГС: наприклад, спроможність до стратегічного планування серед організацій «1–10 осіб, є оплачувані працівники» високо оцінюють 61% респондентів, а серед волонтерських організацій – 54%. Отже, штатні працівники й масштаб організації залишаються головними чинниками інституційної спроможності.

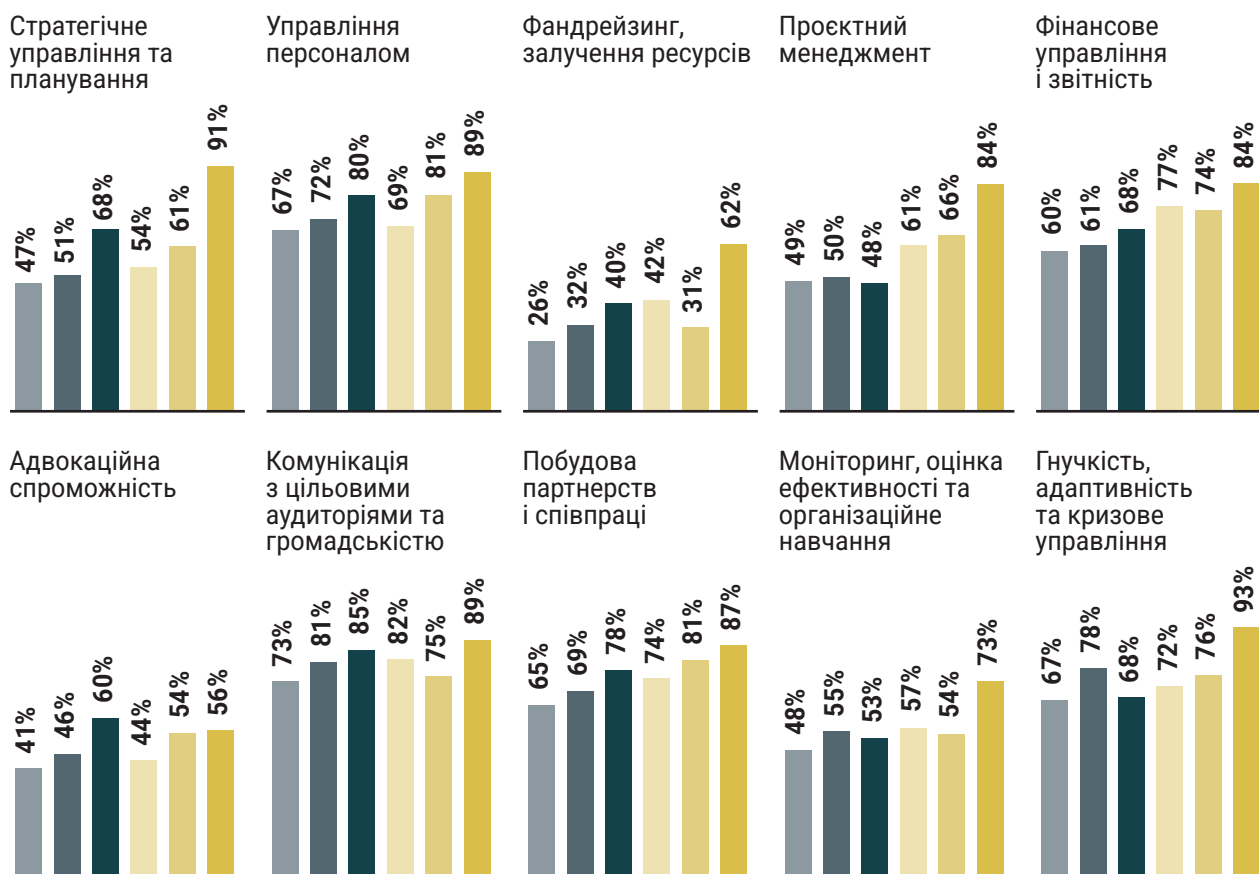

Самооцінка рівня інституційної спроможності ОГС за типом організації

% серед усіх ОГС, відповіді «дуже високий» або «скоріше високий»

■ ОГС 1–10 осіб, лише волонтери
■ ОГС 11–50 осіб, лише волонтери
■ ОГС 51+ осіб, лише волонтери

■ ОГС 1–10 осіб, є оплачувані працівники
■ ОГС 11–50 осіб, є оплачувані працівники
■ ОГС 51+ осіб, є оплачувані працівники

Запитання: Оцініть, будь ласка, за 5-бальною шкалою рівень інституційної спроможності вашої організації за кожним із наведених напрямів, де 1 – це дуже низький рівень, 5 – дуже високий рівень.

Щодо географічного масштабу діяльності ОГС патерн такий: що ширша географія роботи ОГС, то вищі самооцінки за головними організаційними спроможностями. У міжнародних і загальнонаціональних організацій частка оцінок «дуже високий» суттєво більша, ніж у локальних. Зокрема, йдеться про такі спроможності, як: гнучкість і кризове управління (26,6% у локальних проти 42,2–48,4% у національних / міжнародних); стратегічне управління (12,9% проти 19,1–34,1%), адвокаційна спроможність (16,0% проти 24,7–29,4%), проектний менеджмент (15,6% проти 25,4–29,4%), фінансовий менеджмент (32,6% проти 38,2–47,6%) і управління персоналом (32,6% проти 33,8–44,4%). За самооцінкою параметра «побудова партнерств» локальні теж поступаються національним / міжнародним («дуже високий рівень» називають 28,0% проти 34,3–41,3%). Водночас за параметром «комунікації з цільовими аудиторіями» істотних відмінностей за географією немає – усі групи оцінюють ці свої спроможності високо.

Для більшості організацій пріоритетним напрямом розвитку залишається зовнішня взаємодія: 38,6% респондентів насамперед прагнуть посилити партнерства та міжнародну співпрацю. На другому місці фандрейзинг (34,2%), що узгоджується з панівним фінансовим викликом сектора. Третій блок пріоритетів спрямований на людський ресурс: психологічну підтримку команди (25,9%) та навчання персоналу (25,2%). Дещо меншу, але все ще помітну увагу приділяють стратегічному плануванню (18,7%) і вдосконаленню комунікаційної стратегії (15,5%). Посилення адвокаційної спроможності (12,7%) і поліпшення фінансового менеджменту (11,3%) — у «середній» зоні важливості, тоді як оновлення організаційної структури (7,7%) і розвиток систем моніторингу та оцінювання (5,9%) поки що вважають пріоритетами лише окремі організації. Таким чином, ОГС передусім шукають зовнішні ресурси й підтримку, водночас усвідомлюючи потребу у зміцненні внутрішньої команди та довгострокового стратегічного управління.

Найбільш пріоритетні для ОГС напрями розвитку

% від ОГС-респондентів

Запитання: Розвиток яких напрямів є найбільш пріоритетним для вашої організації з метою забезпечення безперебійного функціонування та покращення якості надання послуг?

Розмір організації та наявність штатних працівників суттєво впливають на визначення пріоритетів розвитку. В усіх сегментах найважливішою залишається зовнішня взаємодія: понад третина опитаних у кожній групі прагне посилювати партнерські зв'язки та розширювати міжнародну співпрацю, причому найвищий показник зафіксовано серед волонтерських команд на 11–50 осіб (46%).

Перед організаціями зі штатними працівниками особливо гостро постає питання залучення ресурсів: серед найменших із них (до десяти осіб) фандрейзинг згадують майже половина респондентів (45%), тоді як серед великих професійних колективів цей показник тримається на рівні 36%.

У великих командах, незалежно від того, волонтерські вони чи штатні, дедалі більшої ваги набуває турбота про персонал: психологічну підтримку згадує приблизно третина респондентів. Тут же зростає інтерес до системного навчання персоналу: кожна третя організація із понад 50 оплачуваними працівниками (38%) визначає першочерговим завданням розвиток компетенцій, тоді як серед великих волонтерських команд таку відповідь обирає лише кожна п'ята.

Внутрішні управлінські теми — стратегічне планування, покращення фінансових процедур, оновлення структури та налагодження моніторингу — набувають значення здебільшого там, де вже існує стабільний штат. Волонтерські «аналоги» відстають від таких команд приблизно удвічі: наприклад, удосконалення фінансового менеджменту цікавить третину великих штатних ОГС, але лише близько 12% найменших волонтерських груп.

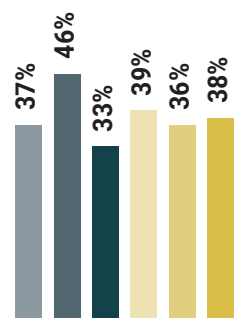
Найбільш пріоритетні для ОГС напрями розвитку за типом організації

% від ОГС-респондентів

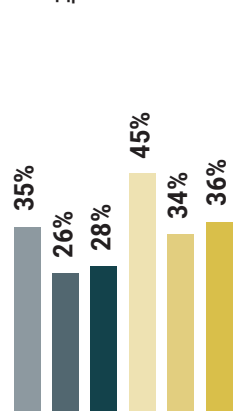
- ОГС 1–10 осіб, лише волонтери
- ОГС 11–50 осіб, лише волонтери
- ОГС 51+ осіб, лише волонтери

- ОГС 1–10 осіб, є оплачувані працівники
- ОГС 11–50 осіб, є оплачувані працівники
- ОГС 51+ осіб, є оплачувані працівники

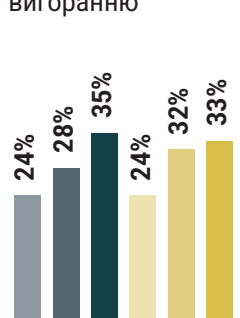
Побудова партнерств / міжнародна співпраця

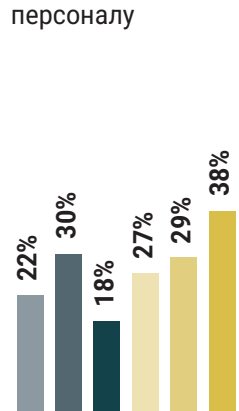
Фандрейзинг

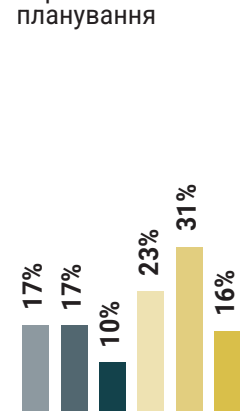
Психологічна підтримка команди / запобігання вигоранню

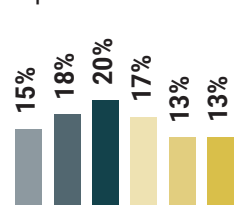
Навчання персоналу

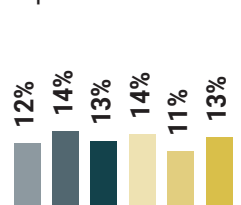
Стратегічне планування

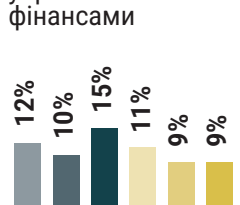
Посилення комунікаційної стратегії

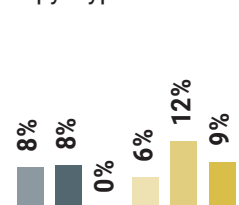
Розвиток адвокаційної спроможності

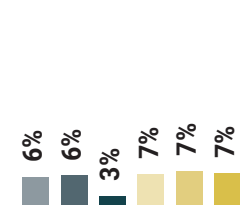
Покращення системи управління фінансами

Оновлення організаційної структури

Моніторинг, оцінка, дослідження

Запитання: Розвиток яких напрямів є найбільш пріоритетним для вашої організації з метою забезпечення безперервного функціонування та покращення якості надання послуг?

У підсумку волонтерські організації роблять акцент на розширенні мережі зв'язків і підтримці людей, тоді як професіоналізовані колективи паралельно працюють над залученням ресурсів, розвитком команди та зміцненням внутрішніх систем управління.

Деякі учасники глибинних інтерв'ю вважають, що 2023–2024 роки стали для громадського сектора етапом остаточного переходу від «спринту» перших місяців повномасштабної війни до довготривалої «марафонської» стійкості. Один із респондентів формулює це так:

«І оскільки ми йдемо в тривалу війну, яка не має визначеної дати закінчення, то фактично те, що найважливіше відбувалося з громадянським суспільством за останній рік, — це перебудова зі спринтерської на марафонську дистанцію організацій, фактично перехід у режим стійкості».

Фінансовий тиск став каталізатором внутрішніх змін. Багато респондентів відзначили різке скорочення грантових надходжень і необхідність урізати непрофільні витрати й водночас активніше диверсифікувати фінансування.

«Ми як організації “зжали трошки булочки”. Тобто, скажемо так, коли в тебе настає якась критична точка, то ти починаєш інтенсивніше шукати шляхи до вирішення цієї ситуації, і включаються якісь, не знаю, інші коридори мислення, і ти починаєш думати про те... тобто ми розуміємо, що в нас там відпала третина / половина / четвертина фінансування, підтримки тощо. Тобто тут треба або оптимізувати власний склад і відкидати зайве, переходити до скорочення. Або переходити на якісь інші форми фінансування, ставати комерційними».

Парадоксально, але зменшення залежності від одного донора деякі оцінюють як шанс на більшу змістову свободу в роботі:

«...Тобто це ж про наслідки, це про якийсь позитивний вплив, того що ці організації стають більш зараднішими, напевно що, самозараднішими в тому плані, і, можливо, в якійсь мірі й більш незалежними насправді».

«Тому що розуміємо, що все одно фінансування від міжнародних організацій часто диктує тобі правила гри та диктує твій порядок денний, диктує навіть часом твій контент, тобто за відсутності цього фінансування, залежності від якоїсь однієї організації, одного донора, це робить тебе вільнішим».

Майже всі учасники інтерв'ю говорять про необхідність стратегічної диверсифікації: жодне джерело фінансування не має перевищувати третину бюджету. Це особливо актуально на тлі потенційного згорання зовнішньої підтримки та посилення безпекових ризиків, зокрема на Сході й Півдні країни.

Деякі організації знаходять для себе нові запити та ніші для діяльності, якими раніше не займалися. Наприклад, організації, які раніше не працювали з темою розвитку громадянського суспільства, тепер допомагають створювати й реєструвати місцеві ГО, бачачи «великий потенціал і з боку людей, і з боку органів самоврядування».

«Але ми почали з багатьох середовищ спілкуватися і побачили, що є запит на інституалізацію, тобто вже створення громадських організацій, і ми намагаємося в цьому напрямку їх підтримувати. Це те, що нове, ми, по суті, не працювали раніше в напрямку підтримки розвитку громадянського суспільства, інституалізації, а зараз ми з цим напрямком більше почали працювати і почали працювати в громадах, трошки більш віддалених від центру. І побачили, що там є як великий потенціал по людях, так і запит є від органів місцевого самоврядування».

Акцент на турботі про персонал, який засвідчують і дані кількісного опитування, спричинений високим тиском на працівників ОГС унаслідок подій останнього року. Конкуренція за ресурси загострилася: команди подаються на рекордну кількість навіть короткострокових конкурсів, залучаючи до написання заявок майже всіх членів колективу. Таке навантаження безпосередньо впливає на людей. Через відмову від аутсорсингових послуг і неможливість найняти додатковий штат «велика частина додаткових функцій лягає на плечі інших, що призводить до виснаження». Разом із тим респонденти наголошують на формуванні «нової звички» до роботи у воєнних умовах: попри ненормальність обставин, вони стали рутинними.

«Скоріше змінилася інтенсивність, ми почали подаватися на більшу кількість конкурсів, ніж раніше, і розглядати навіть ті конкурси, які раніше нам були менш цікаві, тому що вони були більш короткотривалі, і ми не могли запрограмувати такі системні, адвокаційні компанії. Якщо це не зовсім формальна процедура, більша кількість людей з команди змушена включатися в підготовку проєктів, аплікаційних форм».

«Найбільший такий перепад у 2022, в 2023 відбувся, а зараз вже на 4 рік всі просто увійшли, сформували нову звичку. Так, тобто, авжеж, це ненормальні умови роботи, але вони стали звичними, бо і люди, і організації — вони до всього адаптуються. Тому я б не сказала, що за останній рік щось сильно змінилося».

11. Взаємодія ОГС із іншими акторами

Упродовж останніх трьох років структура взаємодій українських громадських і благодійних організацій майже не змінилася: їх партнерами найчастіше є волонтерські ініціативи та інші ОГС, тоді як бізнес і медійні особи залучаються рідше. Водночас загальна частка учасників, які бодай зрідка співпрацюють із будь-яким партнером, поступово, хоча й дуже повільно, зростає: передусім за рахунок проектних, а не постійних форматів.

Волонтерські ініціативи — головний партнер сектора. У 2025 р. 69,5% опитаних організацій мали контакт із волонтерами (22,4% — на постійній основі, 47,1% — під окремі проекти). Для порівняння, у 2023 р. цей показник становив 64,1%. За два роки частка респондентів, які взагалі не працюють із волонтерами, зменшилася на 5,4 в.п. (з 35,9% до 30,5%), що свідчить про дедалі активніше залучення ресурсу волонтерів. Співпраця «ОГС із ОГС» — другий формат у списку найпопулярніших. У 2025 р. 65,7% респондентів принаймні час від часу об'єднувалися з колегами (16,9% — регулярно, 48,8% — проектно). У 2022 р. взаємодіяла з колегами у будь-яких форматах менша кількість респондентів — 61,0%, а взагалі не вдавалися до спільних заходів 39,0% (проти нинішніх 34,3%). Тобто мережа всередині третього сектора повільно, але послідовно розширюється. Комерційні компанії залишаються відносно малодоступним партнером: у 2025 р. лише 40,6% організацій мали з ним бодай якісь спільні дії (9,4% — постійно, 31,2% — епізодично). Це майже не відрізняється від показника 2022 р. (42,0%). Дві третини сектора (59,4%) усе ще не налагоджують співпраці з комерційними структурами, і помітної динаміки тут не спостерігається.

Із лідерами думок у 2025 р. співпрацювала майже третина (33,0%) організацій (6,4% — стабільно, 26,6% — під окремі кампанії). Це на 5,8 в.п. більше, ніж у 2022 р. (28,0%), а частка тих, хто взагалі не звертається до медіафігур, впала з 72,0% до 67,0%. Категорія подібних партнерів залишається найменш освоєною, але поволі такий формат взаємодії розширюється.

Кого і як часто ОГС залучали до співпраці у 2022–2025 роках

	2022 рік	2023 рік	2025 рік
Інші ГО / БО			
Постійно	19,0%	18,5%	16,9%
Лише в межах окремих проєктів	42,0%	43,0%	48,8%
Як таких залучень не було	39,0%	38,5%	34,3%
Волонтерські та інші ініціативи, індивідуальні волонтери			
Постійно		20,1%	22,4%
Лише в межах окремих проєктів		44,0%	47,1%
Як таких залучень не було		35,9%	30,5%
Комерційні організації			
Постійно	11,0%	8,7%	9,4%
Лише в межах окремих проєктів	31,0%	29,5%	31,2%
Як таких залучень не було	58,0%	61,8%	59,4%
Інфлюенсери / медійні персони			
Постійно	5,0%	5,5%	6,4%
Лише в межах окремих проєктів	23,0%	23,3%	26,6%
Як таких залучень не було	72,0%	71,2%	67,0%

Запитання: Зазначте, будь ласка, чи залучала ваша ГО / БО до співпраці інші благодійні/громадські організації у 2024–2025 роках? / Зазначте, будь ласка, чи залучала ваша ГО / БО до співпраці волонтерські, гуманітарні ініціативи та індивідуальних волонтерів у 2024–2025 роках? / Зазначте, будь ласка, чи займалася ваша ГО / БО залученням до співпраці комерційних організацій у 2024–2025 роках? / Зазначте, будь ласка, чи проводила ваша ГО / БО кампанії із залучення до співпраці інфлюенсерів/медійних персон у 2024–2025 роках?

Як свідчать результати опитувань 2023 та 2025 років, найбільш надійним партнером для громадських і благодійних організацій залишаються органи місцевого самоврядування. Майже половина респондентів (48% у 2025 р.) оцінює спільну роботу з керівництвом громад як добру або дуже добру. При цьому лише кожна п'ята організація так і не змогла вибудувати контакт із цим рівнем влади, і ця частка майже не змінилася порівняно з 2023 роком. Дещо скромніші, але все ж позитивні результати спостерігаються у взаємодії з обласними та районними військовими адміністраціями. 40,5% опитаних у 2025 р. повідомляють про успішну співпрацю, і це трохи більше, ніж два роки тому. Приблизно третина респондентів усе ще називає таку взаємодію «посередньою», кількість організацій, яким узагалі не вдалося налагодити співпрацю з ОВА / РВА, становить трохи більш як 22%. Найскладнішим залишається центральний рівень. Лише понад чверть організацій (27,8% у 2025 р.) задоволена

контактами з міністерствами та іншими національними інституціями. Ще стільки ж оцінюють ці зв'язки як «посередні», а понад третина (35,6%) зазначає, що не змогла налагодити контакт із органами центральної влади. Отже, що ближчий рівень влади до громади, то легше налагодити продуктивну співпрацю.

Наскільки ОГС вдалося налагодити контакти з органами влади: 2023–2025 роки

	2023 рік	2025 рік
Органами влади центрального рівня		
Добре / дуже добре	24,6%	27,8%
Посередньо	28,2%	28,1%
Погано	8,9%	8,6%
Зовсім не вдалося	38,4%	35,6%
Органами місцевої виконавчої влади (обласні, районні державні (військові) адміністрації)		
Добре / дуже добре	39,1%	40,5%
Посередньо	29,2%	29,2%
Погано	7,7%	7,8%
Зовсім не вдалося	24,0%	22,5%
Органами місцевого самоврядування (місцеві ради, керівництво громад тощо)		
Добре / дуже добре	45,7%	47,9%
Посередньо	26,6%	25,8%
Погано	6,9%	6,7%
Зовсім не вдалося	20,9%	19,7%

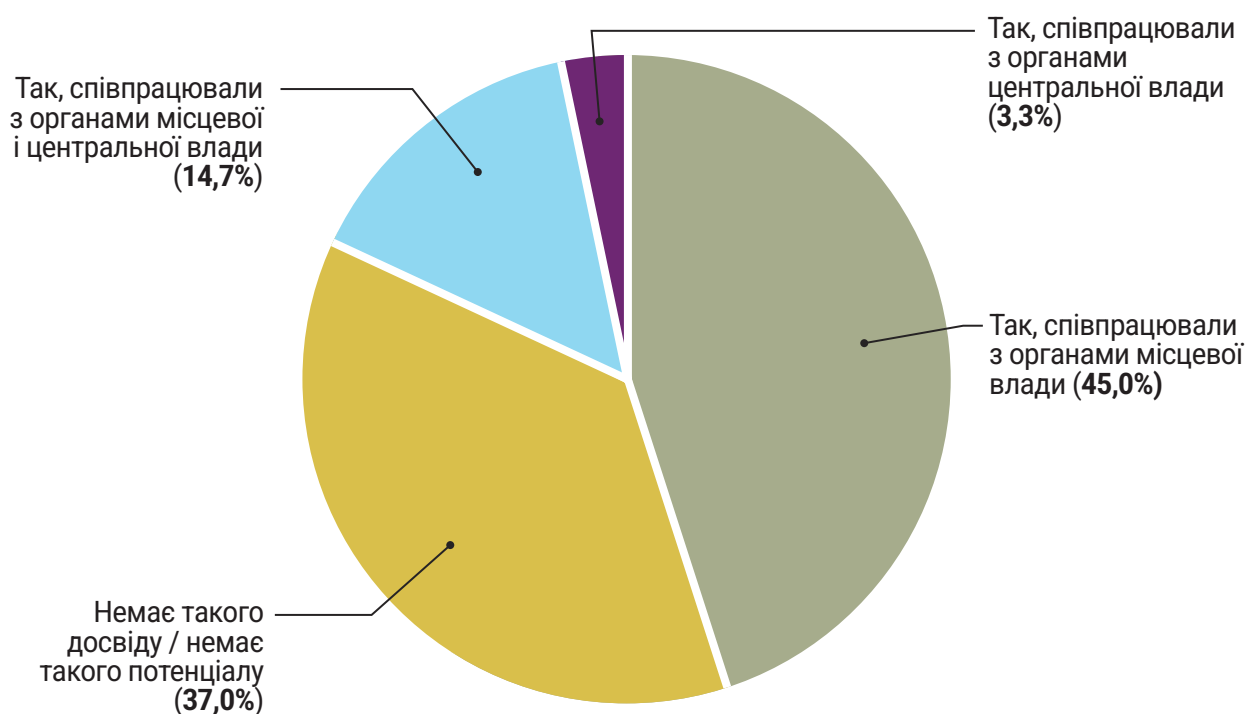
Запитання: Наскільки вашій ГО / БО вдалося налагодити контакти з органами влади в рамках спільного подолання наслідків війни: дуже добре, добре, посередньо, погано або зовсім не вдалося?

Як показало опитування, головним майданчиком взаємодії для ОГС є місцеві владні структури. Понад дві п'ятих респондентів (45%) працювали виключно з органами місцевої влади — міськими та сільськими радами, виконкомами, громадами тощо. Ще майже кожна шоста організація (14,7%) співпрацювала і з місцевими, і з центральними органами влади. Співпраця лише з центральними органами влади є доволі рідкісною практикою: лише 3,3% учасників мають досвід роботи суто з міністерствами чи іншими національними відомствами. Значну частку (37%) становлять організації, які протягом року взагалі не мали досвіду й потенціалу для спільної роботи з владою.

Ці цифри засвідчують тенденцію: для громадського сектора найзручнішим і найоперативнішим партнером досі є влада на місцях, тоді як вихід на національний рівень потребує додаткових ресурсів і налагоджених каналів.

Чи є у ОГС досвід співпраці з органами влади за останній рік

Запитання: Чи мали ви протягом останнього року в межах діяльності організації досвід співпраці з органами місцевої або центральної влади?

Ті, хто мав досвід співпраці з місцевими органами влади, найчастіше згадували (як успішні приклади) отримання матеріально-технічної підтримки, допомогу військовослужбовцям / ветеранам / членам їхніх сімей, допомогу вразливим групам, допомогу з організацією заходів. Понад половина прикладів стосуються саме цих чотирьох напрямів:

- матеріально-технічна допомога — виділення коштів, приміщень, обладнання (15,8%);
- підтримка військових, ветеранів і їхніх родин — від збору ресурсів до реабілітаційних програм (14,1%);
- допомога вразливим групам — внутрішньо переміщеним особам, дітям, малозабезпеченим (11,7%);
- сприяння проведенню заходів та оформленню документації — узгодження локацій, дозвільні питання (11,2%).

Ймовірно, найкраще працюють ініціативи, у яких влада може швидко надати ресурс або спростити бюрократичні процедури. Теми довгострокового розвитку — екологія, інфраструктура, молодіжна участь — поки що залишаються на другому плані.

Приклади успішного досвіду співпраці з місцевими органами влади

% серед тих, хто мав досвід співпраці з місцевими органами влади

Напрямок діяльності	Частка прикладів, %
Отримання матеріально-технічної підтримки	15,8
Допомога військовим, ветеранам, сім'ям військових	14,1
Допомога вразливим групам (ВПО, дітям тощо)	11,7
Організація заходів, проєктів, допомога з документацією	11,2
Співпраця з різних поточних питань	8,2
Культурно-просвітницькі ініціативи	7,7
Освітні ініціативи, курси, тренінги	6,3
Реалізація гуманітарних ініціатив	5,9
Житлові та інфраструктурні проєкти	4,7
Психологічна допомога	3,5
Молодіжні ради, робота з молоддю	2,8
Проведення спортивних заходів	2,5
Екологічні проєкти	1,8
Досвід був, але неуспішний	1,5
Допомога тваринам	1,1
Не можуть описати / не було досвіду	16,7
Інше	4,5

Запитання: Чи можете ви описати успішний досвід спільного вирішення суспільно важливих питань чи реалізації вашою організацією проєктів у співпраці з органами місцевої влади за останній рік? (відкрите запитання)

Як приклади співпраці з центральними органами влади респонденти найчастіше називали напрацювання і впровадження законодавчих змін (15%), комунікацію з різних питань (12%) і допомогу військовослужбовцям / ветеранам / членам їхніх родин (11%).

Приклади успішного досвіду співпраці з центральними органами влади

% серед тих, хто мав досвід співпраці з центральними органами влади

Напрямок діяльності	Частка прикладів, %
Напрацювання і впровадження законодавчих та нормативних змін	15,3
Наявна співпраця / комунікація з різних питань	12
Допомога військовим, ветеранам, членам сімей військових	10,6
Освітні та просвітницькі ініціативи, тренінги, форуми	9,7
Допомога з організацією заходів / проєктів, веденням документації	8,3
Допомога вразливим групам, ВПО, дітям	6
Культурно-просвітницькі ініціативи, лекції, фестивалі	5,1
Отримання матеріально-технічної підтримки (коштів, приміщень тощо)	3,7
Житлові та інфраструктурні проєкти, відбудова, благоустрій	2,8
Був досвід, але неуспішний	2,8
Робота з молоддю	2,3
Проведення спортивних заходів	1,9
Екологічні проєкти	1,9
Психологічна допомога населенню	1,4
Інше	4,2
Не можуть описати / не було досвіду	23,6

Запитання: Чи можете ви описати успішний досвід спільного вирішення суспільно важливих питань чи реалізації вашою організацією проєктів у співпраці з органами центральної влади за останній рік? (відкрите запитання)

У 2025 році 48% опитаних організацій повідомили про принаймні одну спробу співпраці з людьми чи інституціями за межами України; решта 52% такого досвіду не мали. Волонтери й міжнародні ОГС залишаються основними контрагентами. У 2025 році їх намагалися залучати відповідно 26,3% і 24,1% організацій. Запит на експертні консультації зростає: частка співпраці з іноземними фахівцями збільшилася майже до 15%. Бізнес-партнерства намагаються реалізовувати 5–6% організацій, і цей показник протягом трьох років залишається незмінним, що свідчить про стабільно низький попит ОГС на контакти з міжнародним комерційним сектором. Співпраця з іноземними інфлюенсерами поки що не перевищує 4%.

Спроби ОГС залучити до співпраці людей / організації за межами України

Напрямок залучення	2022 р.	2023 р.	2025 р.	Динаміка 2023–2025 рр., в.п.
Іноземні волонтери	21,1%	20,5%	26,3%	+5,8
Міжнародні ОГС	21,9%	18,8%	24,1%	+5,3
Іноземні фахівці / експерти		10,7%	14,7%	+4
Комерційні організації	5,7%	4,9%	5,4%	+0,5
Інфлюенсери	2,5%	2,8%	3,5%	+0,7

Запитання: Скажіть, будь ласка, чи здійснювала ваша ГО / БО спроби залучити до співпраці людей / організації за межами України?

У 2025 році 61,2% опитаних організацій отримували пропозиції співпраці від інших громадських чи благодійних структур. У 2022 році таких запрошень було 54%, тому за три роки горизонтальні контакти всередині сектора дещо зміцнилися, а частка організацій, до яких ніхто не звертався, зменшилася з 41% до 34,6%.

Ініціатива з боку владних інституцій наростала повільніше. На початку спостережень такі пропозиції фіксували 42% респондентів, у 2023 році показник трохи знизився, а до 2025 року піднявся до 46,2%. Попри це майже половина організацій досі не отримує пропозицій співпраці ні від центральної влади, ні від місцевого самоврядування.

Зміст пропозицій залишається стабільним. Проекти на підтримку Збройних сил України протягом усіх трьох років пропонували близько 43% опитаним. Допомогу постраждалим категоріям населення згадували 49% організацій у 2022 році, 44,4% у 2023 році та 46,2% у 2025 році, тобто істотних змін не відбулося.

Рівень згуртованості ОГС під час війни респонденти оцінили хоч і скоріше позитивно, але доволі стримано. Так, 57% скоріше / дуже високо оцінюють згуртованість (22% вважають рівень згуртованості дуже високим, 35% — скоріше високим). Ще 33% оцінили згуртованість «середньо», а 10% вважають рівень згуртованості скоріше / дуже низьким.

Переважає більшість респондентів — 69% — переконані, що підвищенню рівня згуртованості ОГС під час війни найбільше сприяють спільна мета та цінності. Інші чинники називали рідше. Так, далі в переліку — налагоджена комунікація (36%), спільні проекти (34%), фінансова підтримка від донорів (31%), спільне навчання (25%).

Чи зверталися до ОГС інші актори із пропозиціями співпраці та про які напрями йшлося

	2022 рік	2023 рік	2025 рік
Інші ОГС			
Так, були	54,0%	56,2%	61,2%
Ні, не було	41,0%	39,7%	34,6%
Важко відповісти	5,0%	4,1%	4,2%
Центральні або місцеві органи			
Так, були	42,0%	40,5%	46,2%
Ні, не було	55,0%	56,2%	50,5%
Важко відповісти	3,0%	3,3%	3,2%
Пропонували проєкти співпраці, спрямовані на підтримку ЗСУ			
Так	43,0%	43,4%	42,9%
Ні	54,0%	52,0%	54,0%
Важко відповісти	3,0%	4,5%	3,1%
Пропонували проєкти співпраці, спрямовані на допомогу постраждалим категоріям населення			
Так	49,0%	44,4%	46,2%
Ні	48,0%	52,4%	50,7%
Важко відповісти	3,0%	3,2%	3,1%

Запитання: Чи були спроби залучення до співпраці саме вашої ГО/БО з боку інших громадських, благодійних організацій та волонтерських ініціатив у 2024–2025 роках? / Чи були спроби залучення до співпраці саме вашої ГО/БО з боку державних органів або місцевого самоврядування у 2024–2025 роках? / Чи пропонували вашій ГО/БО проєкти співпраці, спрямовані на допомогу ЗСУ у 2024–2025 роках? / Чи пропонували вашій ГО/БО проєкти співпраці, спрямовані на допомогу постраждалим категоріям населення у 2024–2025 роках?

Взаємодія ОГС із іншими акторами часто залежить від географії їх роботи — локального (окремі населені пункти, громади або область), регіонального (кілька областей) або ж національного чи міжнародного рівня. Локальні ОГС найчастіше повідомляють, що у 2024–25 роках не залучали до співпраці інші громадські або благодійні організації (41,1% проти 28,5% серед регіональних організацій, 29,9% серед загальнонаціональних та 24,6% — серед міжнародних). Схожа ситуація і з залученням до співпраці волонтерів: найчастіше цього в 2024–25 рр. не робили, за їхніми повідомленнями, представники локальних організацій. Те саме стосується й співпраці з бізнесом та інфлюенсерами / медійними персонами: локальні організації частіше за регіональні, загальнонаціональні та міжнародні, повідомляли, що не мали такого досвіду

в 2024–2025 роках. Локальні та регіональні організації очікувано частіше повідомляли, що у 2024–2025 рр. співпрацювали з місцевою владою (48,6% та 51,5% відповідно), тоді як серед загальнонаціональних та міжнародних організацій ці показники становлять 34,3% та 37,3% відповідно. Утім, кооперація загальнонаціональних та міжнародних організацій із місцевою владою не така поширена, як у локальних та регіональних організаціях, та все одно це доволі популярна практика для них. Локальні організації у співпраці майже не виходили за межі країни: лише 7,1% мали досвід роботи з іноземними експертами, 15,2% — із закордонними волонтерами, 15,1% — з міжнародними ГО / БО. Регіональні та загальнонаціональні ОГС демонстрували помірні показники міжнародної співпраці (близько 16–37% мали відповідний досвід), та все ж значна частка зосереджувалася лише на внутрішніх зв'язках. Найактивнішими виявилися ОГС, які визначили себе як міжнародні: понад третина з них залучала іноземних експертів (36,5%), майже половина працювала з волонтерами (44,4%) чи іншими міжнародними організаціями (46,8%). Крім того, саме ОГС із міжнародною географією діяльності найчастіше вдавалися до співпраці з бізнесом з-за кордону (10,3%) та іноземними інфлюенсерами (8,7%), тоді як серед локальних організацій ці показники були мінімальними (2,8% і 1,6% відповідно). Таким чином, географія діяльності ГО / БО є головним чинником міжнародної інтегрованості: що ширший масштаб роботи, то вища ймовірність виходу на міжнародний рівень.

Якщо говорити про пропозиції співпраці з боку інших ГО / БО та волонтерських ініціатив, тут знову виділяються локальні організації: понад половина з них (52,5%) отримували такі пропозиції, проте це істотно нижчий показник, ніж серед регіональних (70,4%), загальнонаціональних (66,9%) та міжнародних (69,8%) структур.

Якщо ж ідеться про пропозиції від державних органів та ОМС, то в цьому випадку географія діяльності ОГС не справляла жодного впливу: 45–47%, незалежно від масштабу діяльності, такі пропозиції отримували.

Натомість у розрізі ініціатив щодо співпраці в проектах, спрямованих на допомогу ЗСУ, між організаціями спостерігаються значні відмінності залежно від географічного охоплення. Так, локальні ГО / БО отримували подібні пропозиції значно рідше (35,6% проти 47–50% серед регіональних, національних та міжнародних організацій).

Схожий, хоча й менш виражений розподіл бачимо і в проектах допомоги постраждалим категоріям населення: частка локальних ГО / БО, яким пропонували співпрацю в цьому напрямі, становила 41,7%, тоді як серед національних, міжнародних та регіональних організацій цей показник сягає 47–52%.

Отже, запрошення до співпраці найчастіше отримують регіональні, національні та міжнародні організації. Локальні структури значно меншою мірою інтегровані в такі процеси, особливо коли йдеться про допомогу армії та постраждалому населенню, тоді як державна влада та місцеве самоврядування проявляють однаково незначну ініціативу в роботі з ОГС усіх рівнів.

12. Феномен «кишенькових» ОГС на місцевому рівні

12.1. Огляд наявних досліджень та публікацій

Під так званими «кишеньковими» громадськими організаціями маються на увазі структури, які хоч і позиціонують себе як незалежні, насправді перебувають під контролем місцевої влади або впливових груп. Такі ОГС зазвичай створюють для отримання державного чи донорського фінансування, а участь громадськості в таких випадках лише імітують. Подібна модель взаємодії здатна підривати довіру суспільства та знижувати ефективність реалізації проєктів: влада може використовувати підконтрольні організації для маніпуляцій із громадськими слуханнями або з процесом добору виконавців, оскільки лояльні структури не чинять опору неефективним рішенням чи корупційним практикам. До повномасштабної війни місцева влада та окремі політичні діячі використовували «кишенькові» ОГС для політичної боротьби та електоральних здобутків. Нижче наводимо приклад роботи цього механізму:

«Ні для кого не секрет, що це відкатана технологія, коли регулярну матеріальну та соціальну допомогу, подарунки, запрошення на “святкові бали для літніх людей” отримують не всі пенсіонери, і далеко не ті, хто цього потребує, а лише ті, хто перебуває під патронатом “провладних” ГО. І це стосується не тільки пенсіонерів. Категорій населення, з якими працюють, значно більше. З якою метою це робиться? Це очевидно — таким чином місцева влада купує лояльність виборців. Це ж стосується культурних проєктів: свята проводять такі ж самі “ручні” ГО — в місті суцільні “фестивалі гречки”. І цей процес лише набирає обертів»⁸⁵.

⁸⁵ Надання соціальних послуг: співпраця НУО та органів місцевого самоврядування. 5 лютого 2018 року.
<https://gurt.org.ua/news/recent/43120/>

Дослідження, проведені після повномасштабного вторгнення, наприклад **«Мапування та вивчення рівня спроможності місцевих організацій, що займаються розвитком громад»⁸⁶** (осінь 2024 року), засвідчили, що ця проблема досі є. Один із респондентів — представник донорської організації так описує ситуацію:

«Особливо на локальному рівні не вистачає активістів, не вистачає громадських діячів, тому зазвичай людина активна — вона і депутат місцевої ради, і голова місцевої ради, і бізнесмен. Він або вона вбудовані в систему місцевої влади. Тому природно було, щоб ці організації зареєструвалися і стали частиною фактично кишенькових організацій місцевої влади. У нас було багато випадків, коли приїжджали до міської ради, сільської ради, і голова відкривав сейф, діставав печатки різних організацій громадських і казав: "Яку вам зараз поставити на проєктну заявку?". Таке скрізь, і інші проєкти потім продовжили, на жаль, цю практику, бо створювати громадські організації на локальному рівні дуже важко. Фактично ці організації створені і контрольовані місцевою владою для залучення донорських коштів, бо одна з умов донорського фінансування — це має бути громадська організація, на яку ми фактично даємо фінансування, навіть якщо це фінансування потім йде на інфраструктурні проєкти, які реалізує місцева влада, бо ми не можемо дати напряду фінансування. Але це спотворило, фактично, те, що ми називаємо громадянським суспільством. Це не є громадянське суспільство, це умовно підставні організації, які реалізують проєкти спільно з владою. Фактично ми даємо кошти місцевій владі через посередника. І це, на жаль, шлях в нікуди, в більшості випадків це саме так і працює. Тільки декілька організацій, можна сказати, звільнилося від такого тиску від місцевої влади та опіки і стали дійсно незалежними».

Процеси відбудови, які, очевидно, потребують значного фінансування, на думку самих представників ОГС, стимулюють створення «кишенькових» громадських організацій. Автори дослідження **«Участь громадянського суспільства у відновленні України. Як влада, громадяни та донори можуть посилити суспільну довіру»⁸⁷**, опублікованого в 2023 році, наводять такі дані опитування представників ОГС:

⁸⁶ Мапування та вивчення рівня спроможності місцевих організацій, що займаються розвитком громад.
home.ednannia.ua/analytics/data-catalog/374

⁸⁷ Участь громадянського суспільства у відновленні України. Як влада, громадяни та донори можуть посилити суспільну довіру. Червень 2023 року. <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2023-09/2023-06-15-giving-civil-society-stake-ukraines-recovery-lutsevych-ukrainian.pdf>

«Групи громадянського суспільства напрочуд тверезо оцінили власну вразливість і ризики неурядового сектора. Серед додатково описаних ризиків 74% респондентів вказали на ті, що пов'язані із залученням самих ОГС до відбудови. Йдеться головню про надходження коштів до груп, афілійованих із місцевими або центральними органами влади (про це згадали 40% респондентів), низький рівень професіоналізму (18%) та сприйняття корупції в самому секторі. Респонденти висловили занепокоєння тим, що місцеві органи влади можуть піддатися спокусі створювати «кишенькові» ОГС для імітації справжнього залучення або залучати лише лояльні групи, готові підтримувати неефективні рішення й приховувати потенційно корупційні схеми. Менша частина респондентів також вказала на ймовірність того, що групи бізнес-інтересів намагатимуться лобіювати або впливати на процеси відновлення, створюючи чи вербуючи ОГС для роботи від їхнього імені».

Механізм «кишенькових» громадських організацій — це спосіб адаптації місцевої влади до формальних вимог донорів щодо фінансування певних ініціатив виключно через ОГС. Щоби зберегти контроль над ресурсами, посадовці реєструють лояльні структури, які лише імітують незалежність: одні й ті самі люди готують заявки, «проводять» громадські слухання та звітують, не допускаючи критичного аналізу. Така підміна перетворює справжню участь громади на керований ритуал і водночас слугує інструментом «точкової» матеріальної підтримки жителів громади (виборців), зміцнюючи клієнтські зв'язки.

Це тягне за собою два наслідки. По-перше, підривається довіра: формально успішні проекти не спричиняють сталих змін, адже бракує незалежного контролю і реального зворотного зв'язку з бенефіціарами. По-друге, витісняються живі ініціативи — активісти, які не бажають працювати за нав'язаними правилами, залишаються без доступу до ресурсів.

12.2. Результати якісного дослідження

Представники ОГС та експерти добре обізнані з явищем «кишенькових» ОГС і вважають його дуже поширеним:

«Та звісно, є підконтрольні ГО, підконтрольні благодійні фонди, навіть підконтрольні збройні формування, різні тероборони, під чийось патронатом».

Водночас респонденти глибинних інтерв'ю демонструють амбівалентне ставлення до цього феномену, вважаючи, що в цього явища є як негативні, так і позитивні аспекти. Часто наголошують, що місцева влада створює ОГС із простою прагматичною метою: отримувати гранти для громади, які самі органи місцевого самоврядування отримати не можуть.

«Зустрічався з такими випадками. Ну, тут не стільки для імітації, але треба розуміти... Вони не для імітації партнерства створюють, а для можливості залучення грантів створюють. Це більше їхня мотивація, щоб створити громадську організацію, щоб брати гранти, бо іншої громадської організації там, наприклад, немає, або вони з нею не можуть співпрацювати. Вони створюють свою громадську організацію для отримання грантів».

Хоча респонденти усвідомлюють, що місцева влада здатна використати цю практику в корупційних цілях, та часто наголошують, що її головна мета — залучення коштів до громади для реалізації інфраструктурних, соціальних чи освітніх проєктів, які безпосередньо поліпшують життя мешканців. Серед основних причин такого підходу опитані називають політичну відповідальність місцевої влади перед громадою, брак власних ресурсів, а також потребу в можливості залучати грантове фінансування, навіть якщо цей спосіб не завжди є прозорим і чесним.

«Насправді нещодавно побачила такі дослідження, що 67% місцевих організацій і є тими, хто заснований біля або представниками місцевої влади... І я так задумалася, ну це ж, виходить, виглядає трошки як певна корупція... З іншого боку, представники влади є тими, з кого питають, з них будуть питати: чому немає свердловини? Чому немає того, чому немає цього? Чому немає комп'ютерів у класах? І таке інше».

«...багато чого вибудовується через якраз ініціативних людей, і вони, представники місцевої влади, розуміючи, що знаходяться під рикошетом зауважень і критики, створили ГОшки, які роблять дуже насправді невеличкі проєкти, і на такі невеличкі проєкти отримують фінансування від 2000 доларів. Потрібно на свердловину 5000 доларів. Не знаю, на дитячі майданчики... От чи роблять вони погано для громади? Насправді ж ні, насправді вони все одно будуть звітувати перед донорами, вони будуть звітувати, і таке інше. От чи є в цьому певна корупція і чи я її вбачаю? Трошки так, і зараз я знаходжуся на такому форматі... Я не знаю, де більше користі, де більше цінностей...»

«Мені важко бути конкретною. Я впевнена на 90%, що таке є, але, на жаль, я не можу зараз навести прикладів конкретних. Але я думаю, що це точно є. Можливо, іноді навіть не за злим умислом, а для того, щоб реалізовувати корисні проєкти, або іноді тільки так можна, не знаю, отримати грант на реалізацію чогось суспільно корисного. Тому я би не сказала, що це завжди у 100% корисливий мотив. Водночас я підозрюю, що цілком імовірно, що таких організацій багато, бо це іноді єдиний спосіб щось реалізувати».

13. Фінансова спроможність ОГС

13.1. Джерела фінансування, які використовують ОГС

Основними джерелами фінансування ОГС у 2024 залишалися пожертви, членські внески, донати, краудфандинг, допомога місцевого бізнесу (46,1% організацій-респондентів обрали таку відповідь). Однак порівняно з попередніми роками роль цих джерел помітно знизилася: у 2022 і 2023 роках цей показник становив 69,3% та 69,1% відповідно. Кількість організацій, які не мали фінансування або працювали на громадських засадах, зростає: 26,7% в 2024 році проти 12% у 2022 році. Як і в попередні два роки, у 2024 році важливу роль відігравали міжнародні гранти (25,4%) та доходи від власної економічної діяльності (13,5%). Близько 8% організацій отримували фінансування з державного або місцевого бюджетів. Цей показник більший, ніж у 2022 році, і такий самий, як у минулому році. Фінансування з боку громадських активістів у 2023 році згадали 21,8% респондентів, а у 2024 році цей показник знизився до 9,4%. Зменшилася у 2024 році й частка організацій, які використовували доходи від власної економічної діяльності (13,5%). Не зростає й частка ОГС, які використовували таке джерело фінансування, як надання соціальних послуг: 2,2%. Такий формат фінансування, як ендавмент, залишався рідкістю (0,7%).

Джерела фінансування громадських і благодійних організацій помітно відрізняються залежно від географії їхньої діяльності. Найбільш значущі відмінності спостерігаємо у використанні міжнародних грантів та донорських надходжень (пожертви, краудфандинг, членські внески, підтримка місцевого бізнесу). Серед локальних організацій лише 20,7% працювали з міжнародними грантами, тоді як у регіональних цей показник сягав 33,8%, у міжнародних — 28,6%. Загальнонаціональні структури за цими параметрами мали середній показник (25,5%). Схожу картину бачимо і в розрізі пожертв, членських внесків, донатів: найактивніше їх використовують регіональні та загальнонаціональні організації (52–56%), найменше до них вдаються локальні організації (39,5%). Доходи від власної економічної діяльності відносно частіше використовували загальнонаціональні та міжнародні організації (приблизно 18%), тоді як локальні та регіональні демонстрували нижчі показники (11–12%). Натомість без фінансування найчастіше працювали саме локальні ОГС

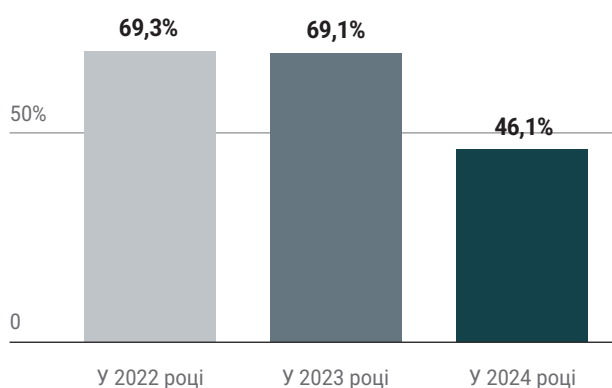

(33,7% проти 19–22% серед інших типів ОГС). Державний та місцевий бюджети, а також доходи від надання соціальних послуг чи підтримка громадських активістів використовуються мало (до них вдаються 2–9% у середньому), і статистично значущих відмінностей залежно від географічного масштабу діяльності ОГС немає.

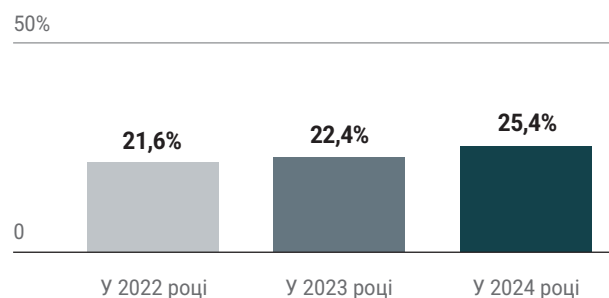
Джерела фінансування, які активно використовували ОГС у 2022–2024 роках

% від організацій-респондентів, множинний вибір

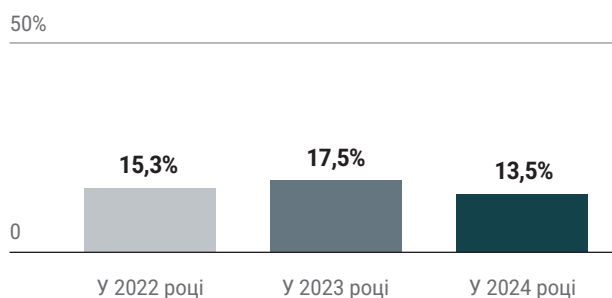
Пожертви / членські внески / донати / краудфандингові надходження / підтримка місцевого бізнесу

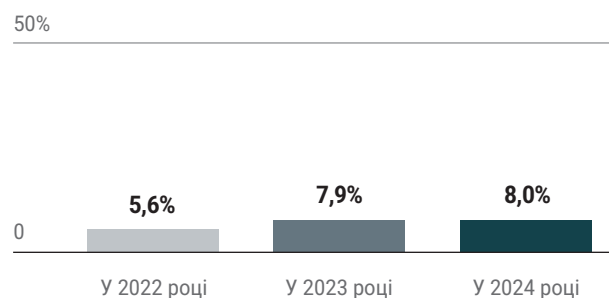
Міжнародні гранти

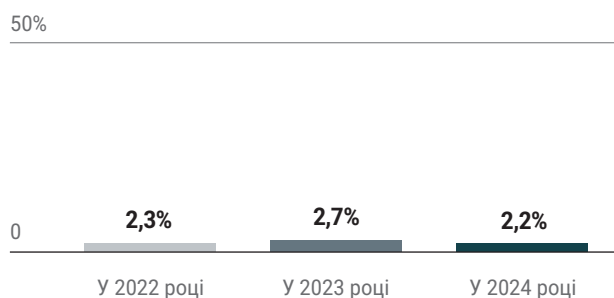
Доходи від власної економічної діяльності

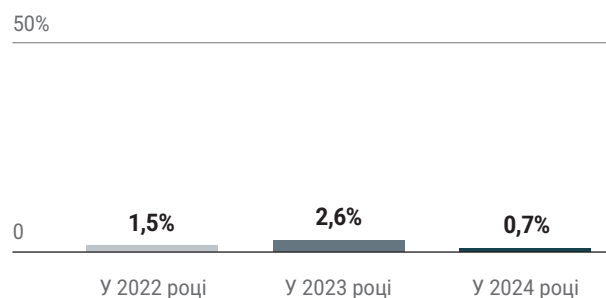
Фінансування з держбюджету / місцевого бюджету

Надання соціальних послуг

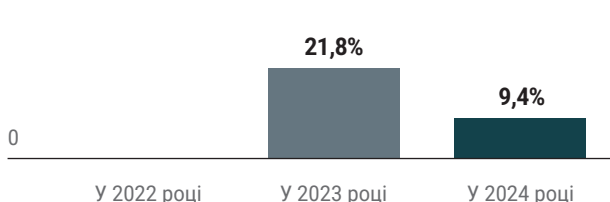
ГО – ендавмент (цільовий капітал)

Фінансування з боку громадських активістів

50%

Немає фінансування / робота на громадських засадах

50%

13.2. Напрями фінансування, які варто розвивати ОГС

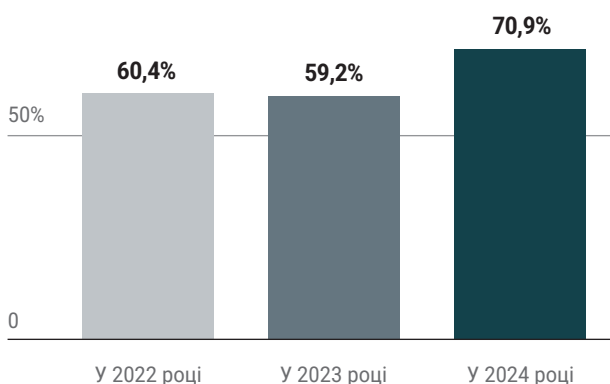
Оцінюючи напрями фінансування, які варто розвивати у 2025 році, ОГС визначають як найперспективніші міжнародні гранти (70,9%). Також важливим напрямом для розвитку є пожертви, членські внески і донати (42,7%). Трохи менша частка опитаних вважає за потрібне розвивати напрям фінансування ОГС із держбюджету та місцевого бюджету (39,5%).

Порівняно з попередніми роками у 2024 році ОГС вище оцінили важливість розвитку напрямку міжнародних грантів (70,9% проти 59,2% у 2023 році та 60,4% у 2022 році), соціальних послуг (15,1% проти 9,7% у 2023 році та 12,1% у 2022 році). Дещо зменшилася частка відповідей щодо доцільності розвитку фінансування з боку громадських активістів: з 21% у 2023 році до 17,7% у 2024 році.

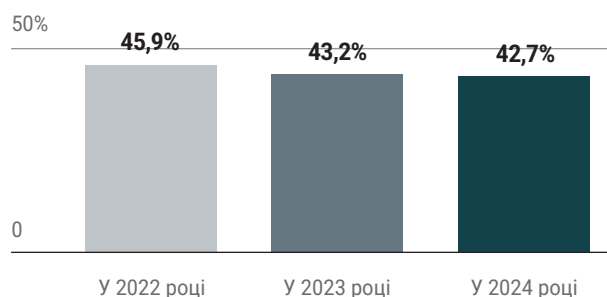
Напрямки фінансування, які варто розвивати у наступному році

% від організацій-респондентів, множинний вибір

Міжнародні гранти

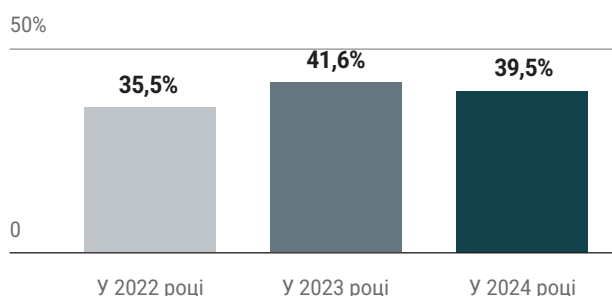

Пожертви/членські внески / донати / краудфандингові надходження/підтримка місцевого бізнесу

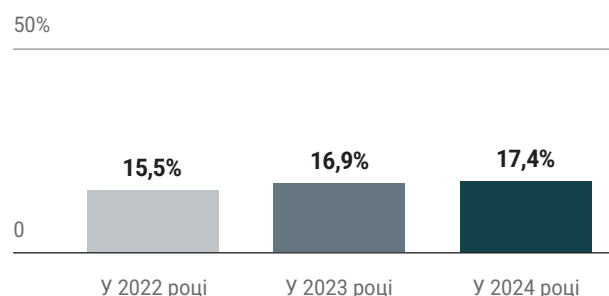

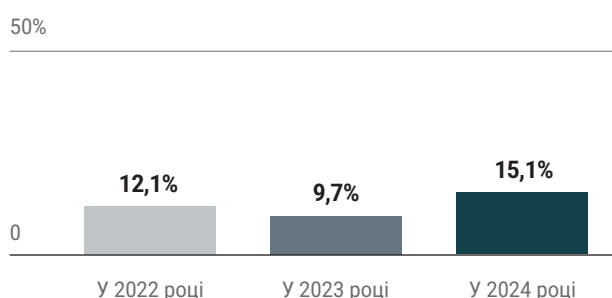
Фінансування з держбюджету / місцевого бюджету

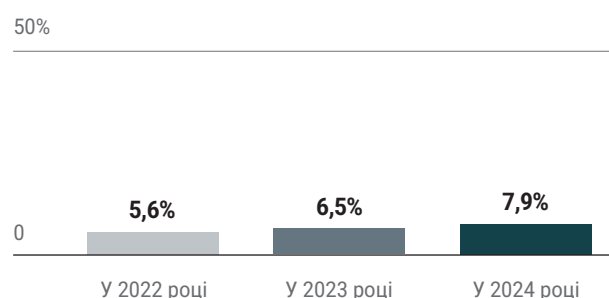
Доходи від власної економічної діяльності

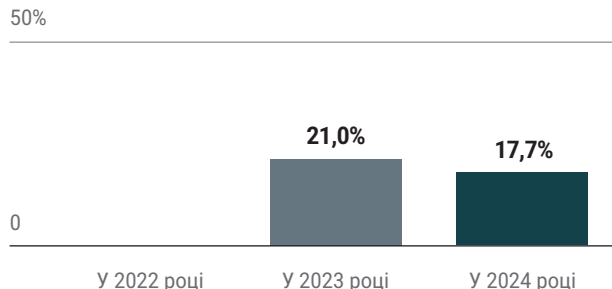
Надання соціальних послуг

ГО — ендавмент (цільовий капітал)

Фінансування з боку громадських активістів

У 2025 році громадські та благодійні організації з різними географічними масштабами діяльності (локальні, регіональні, загальнонаціональні, міжнародні) загалом окреслили подібні джерела фінансування, які варто розвивати, утім, за деякими напрямками зафіксовано значні відмінності в поглядах. Спільним для всіх типів ОГС є прагнення розвивати такий напрям фінансування, як міжнародні гранти: цю думку поділяють 68,5% серед загальнонаціональних організацій та 73,0% серед міжнародних організацій, інші типи організацій також вписуються в цей діапазон. Відмінності між групами статистично незначущі, що свідчить про універсальну пріоритетність цього джерела для сектора. Так само немає відмінностей у ставленні до державного фінансування (25–30% у всіх групах), пожертв та донатів (близько 40–48%), соціальних послуг (14–16%), підтримки від громадських активістів (17–18%) та ендавментів (7–9%). Водночас є напрями, де різниця суттєва. По-перше, це місцеві бюджети: значно частіше перспективу в них бачать саме локальні організації (37,4%), тоді як серед міжнародних лише кожна п'ята (19,8%), а серед регіональних

та загальнонаціональних — близько чверті (28–27%). Інтерес до роботи з місцевими бюджетами знижується зі зростанням масштабу діяльності ОГС від локального до міжнародного рівня. По-друге, організації надають різний пріоритет такому джерелу фінансування, як власна економічна діяльність: найбільше орієнтовані на цей напрям загальнонаціональні (21,5%) та міжнародні організації (23,0%), тоді як серед локальних і регіональних таких лише 14–18%. Таким чином, спільною для всього сектора є орієнтація на міжнародні гранти, але географія роботи впливає на пріоритетність деяких інших джерел. Локальні організації прагнуть зміцнювати можливості фінансування з місцевих бюджетів, тоді як національні й міжнародні більше розраховують на власні економічні механізми.

На думку респондентів глибинних інтерв'ю, доступ ОГС до фінансування порівняно з 2022–2023 роками суттєво ускладнився, що зумовлено як зовнішніми чинниками (згортанням програм USAID, економічною кризою), так і високою конкуренцією всередині сектора. Після указу уряду США про призупинення фінансування через USAID на початку 2025 року багато українських ОГС втратили основні бюджети. «У деяких організацій фінансування на 50–70% було американським... цей вплив відчутний», — пояснив один із експертів. Результат — різке зростання конкуренції за інші гранти. «Я не пам'ятаю настільки складного пошуку фінансування навіть під час ковіду чи на початку вторгнення», — зазначила одна з респонденток і додала, що зараз кількість заявок на всі грантові конкурси значно зросла. Деякі респонденти пояснюють, що ЄС намагався частково замінити фінансування USAID, проте цей процес іде дуже повільно внаслідок бюрократичних перепон.

«Ми, скажемо так, розчаровані інертністю європейських донорів, які мали би включитися оперативнo. І навіть було, що Європейський Союз заявляв про великі кошти на медіа України, але досі процес не почався... Був в нас випадок, коли нам скасували погоджений грант... Це пояснили тим, що Європейська комісія не встигла провести якісь процедури по закупівлі...»

Таким чином, на думку респондентів, у 2025 році ситуація із міжнародним фінансуванням ОГС складна і слабко прогнозована: європейські кошти заміщають американські повільно і не повною мірою. Щодо внутрішніх джерел фінансування, наприклад, державних програм, то деякі організації, за словами респондентів, намагалися скористатися ними (наприклад, компенсаціями за працевлаштування людей з інвалідністю), але зіштовхнулися з складними умовами (спочатку витратити власні кошти, потім довго чекати компенсації). Бар'єром для роботи з державними коштами для ОГС є складність адміністрування виплат та тривалий час надходження коштів. Водночас респонденти глибинних інтерв'ю часто згадували як ефективну модель державного фінансування ОГС на конкурсній основі практику Українського культурного фонду.

«Але ми все ж маємо очікування, що державний бюджет створить або фонд, аналогічний УКФ, для медіа, або зробить окремий напрямок в рамках УКФ, де можна позмагатися за грантове фінансування державне. Хоча ми дуже боїмося державних коштів через складність їх адміністрування. Ризики, пов'язані з непроплатою по рахунках. В нас є в структурі нашого медіахолдингу радіо, яке мало справу з УКФ, то... попри те, що проєкти були реалізовані успішно, все одно напруга серйозна, бо кошти закриваються невчасно. Але все одно ми зберігаємо надію, що в умовах війни держава перегляне своє ставлення до фінансування медіа».

На місцевому рівні, за інформацією респондентів, ситуація теж складна: місцеві ради або не співпрацюють із незалежними ГО, або фінансують лише «кишенькові» медіа та організації.

«...ми бачимо практику, коли кошти місцевих бюджетів просто неймовірними обсягами зливаються на підконтрольні медіа, пов'язані з владою. Тобто це явище є, і ми розуміємо, що незалежний мовник, незалежне медіа не може просто повоювати за ці кошти, відкрито за них позмагатися, тому що "все розділено до нас"».

Залучення фінансування на діяльність ОГС від бізнесу — не надто успішна практика, оскільки бізнес здебільшого націлений на підтримку армії, наприклад купівлю дронів для війська та закриття інших потреб військових. Самі респонденти — представники ОГС вважають, що це правильна і логічна пріоритетизація витрат: зараз важливіше, щоб бізнес підтримував сили оборони.

«Бізнес — теж, мені здається, що останнім часом бізнес менше... Він і до того не супер сильно залучався, але зараз, умовно, якщо у тебе є вибір — чи купити 100 дронів для 3-ої штурмової, чи заплатити якомусь аналітичному центру за дослідження, то вибір очевидний. Так, тобто є просто більш пріоритетні речі, на який бізнес легше і охочіше дає гроші, і це, напевно, правильно».

Через брак грантів і невизначеність у 2026 році ОГС змушені були активізувати зусилля з фандрейзингу та диверсифікації джерел фінансування. Багато хто зараз витрачає левову частку часу своїх працівників на пошук грошей, і, на думку респондентів, для багатьох ОГС цей пошук не буде успішним і вони можуть закритися. *«Шанси виграти конкурс зменшилися в рази... донори шукають сильніших, а слабшим дають можливість успішно померти».* Деякі респонденти прогнозують «очищення ринку»: виживуть найспроможніші, але загалом можливе зменшення різноманітності ОГС, що негативно позначиться на суспільстві (менше голосів, менше конкуренції ідей). За результатами глибинних інтерв'ю вимальовується тривожна картина фінансування сектора: обсяг міжнародних коштів зменшився, доступ до державного фінансування складний, пожертви громадян нестабільні.

13.3. Залучення благодійних пожертв

У 2024 році 44,1% організацій пробували залучити благодійні пожертви від інших організацій та окремих осіб в Україні. Це найвищий показник за останні три роки (у 2023 році — 36,9%, а у 2022 році — 40,1%). Про спроби залучити благодійні пожертви від інших організацій та окремих осіб **з-поза меж України** повідомили 25,3% організацій. Порівняно з 2023 роком (22,5%) частка організацій, які здійснювали спроби залучити благодійні пожертви з-за кордону, трохи збільшилась, однак все ще є меншою, ніж у 2022 році (36%).

Наявність спроб залучити благодійні пожертви від інших організацій та окремих осіб в Україні і за її межами у 2022–2024 роках

	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Були спроби залучення благодійних пожертв від інших організацій та окремих осіб в Україні	40,1%	36,9%	44,1%
Не було	56,2%	59,8%	52,6%
Важко відповісти	3,7%	3,3%	3,3%
Були спроби залучення благодійних пожертв від інших організацій та окремих осіб за межами України	36,0%	22,5%	25,3%
Не було	61,5%	72,7%	69,0%
Важко відповісти	2,5%	4,8%	5,7%

У 2024 році тенденції щодо розміру пожертв з-за кордону здебільшого збігалися з трендами попереднього року. Так, більшість організацій (60,9%) отримували відносно невеликі пожертви — до 185 000 грн, що з урахуванням середньорічного курсу валют⁸⁸ становило у 2024 році до \$4605 (у 2023 році аналогічні суми становили до \$5027, таких організацій було 59,5%).

Водночас частка організацій, що отримували пожертви в межах від 185 000 до 740 000 грн (у 2023 році — \$5027–\$20 109, у 2024 році — \$4605–\$18 420), зменшилась із 20,1% до 16,8%. Натомість спостерігалось помітне зростання в категорії «від 740 000 до 1 850 000 грн»: із 8,6% у 2023 році до 11,3% у 2024 році.

⁸⁸ Середньорічні курси валют взято тут: <https://www.exchangerates.org.uk/USD-UAH-spot-exchange-rates-history-2023.html>; <https://www.exchangerates.org.uk/USD-UAH-spot-exchange-rates-history-2024.html>

Також збільшилася частка організацій, що отримали пожертви в межах від 3 700 000 до 7 400 000 грн (відповідно \$100 543–\$201 087 у 2023 році та \$92 100–\$184 200 у 2024 році): з 2,1% до 3,6%.

Водночас частка організацій, які залучили найбільші суми (понад 7 400 000 грн, що у 2024 році еквівалентно понад \$184 200, а у 2023 році – понад \$201 087), зменшилася з 5,3% до 3,9%.

Таким чином, більшість ОГС і надалі залучали переважно невеликі за розміром пожертви, однак у 2024 році спостерігалася тенденція до зростання середніх за розміром сум і скорочення частки найбільших пожертв.

Розмір пожертв у гривнях	Еквівалент у доларах США	Частка організацій, % (2023 р.)	Частка організацій, % (2024 р.)
До 185 000 грн	2023: до \$5027	59,5	60,9
	2024: до \$4605		
Від 185 000 до 740 000 грн	2023: від \$5027 до \$20 109	20,1	16,8
	2024: від \$4605 до \$18 420		
Від 740 000 до 1 850 000 грн	2023: від \$20 109 до \$50 272	8,6	11,3
	2024: від \$18 420 до \$46 050		
Від 1 850 000 до 3 700 000 грн	2023: від \$50 272 до \$100 543	4,4	3,0
	2024: від \$46 050 до \$92 100		
Від 3 700 000 до 7 400 000 грн	2023: від \$100 543 до \$201 087	2,1	3,6
	2024: від \$92 100 до \$184 200		
Понад 7 400 000 грн	2023: понад \$201 087	5,3	3,9
	2024: понад \$184 200		

13.4. Використання віртуальних активів

Громадські та благодійні організації не надто активно використовують віртуальні активи. У 2025 році тільки 1,8% організацій повідомили про їх використання, що майже збігається з показником 2023 року (1,4%). 1,1% організацій використовували монети (Біткоїн, Ethereum, XRP, Solana, Tezos, EOS тощо) і 0,7% використовували токени з прив'язкою до валюти або активів (наприклад, USDT). Для порівняння, у 2023 році ці частки становили 0,9% та 0,5% відповідно.

У 2023 році віртуальні активи здебільшого використовували для обміну на гривні або іншу валюту задля подальшого використання на потреби організації (50%) і закупівлі потрібних для діяльності товарів (44,4%), збору пожертв (8,3%). У 2025 році 52,4% респондентів повідомили, що використовують віртуальні активи для закупівлі потрібних для діяльності товарів, 42,9% — для обміну зібраних активів на гривні або іншу валюту для подальшого використання на потреби організації. Ще 9,5% респондентів зазначили, що використовують віртуальні активи для інших цілей. Абсолютна кількість ОГС, що використовували віртуальні активи, у вибірках 2023–2025 рр. настільки мала, що ці відмінності не є статистично значущими.

13.5. Наявність стратегії залучення нових донорів та труднощі в пошуку фінансування

Половина організацій (50,3%) зазначили, що або розробляють стратегію залучення інших донорів (таких більшість, 39,1%), або вже розробили та впроваджують її (меншість, 11,2%). Натомість 49,7% організацій не мають такої стратегії, тож у разі можливих змін у донорському середовищі це може загрожувати їм складнощами у диверсифікації фінансування.

Наявність в ОГС стратегії залучення донорів залежить від масштабу діяльності організації: від локальних до міжнародних організацій частка тих, хто таку стратегію має, неухильно зростає. Частка організацій, які впровадили стратегію: серед локальних — 6,7%, серед регіональних — 14,2%, серед загальнонаціональних — 13,5%, серед міжнародних — 19,8%. Натомість не мають стратегії частіше локальні (56,6%) і рідше регіональні (41,2%), загальнонаціональні (46,2%) та міжнародні (43,7%) організації. Тобто міжнародні та регіональні ОГС демонструють вищу організаційну спроможність до фандрейзингу, тоді як локальні частіше не мають стратегії та / або взагалі не шукають нового фінансування.

Шукаючи нового фінансування, організації найчастіше стикаються з такими труднощами, як: брак фінансових, людських, матеріальних ресурсів (38,6%), брак інформації щодо можливих джерел фінансування (34,4%), а також брак досвіду у залученні фінансування (32,8%). Також респонденти називали такі чинники ускладнення пошуку коштів, як адміністративні / бюрократичні перепони (19,3%) та недостатній рівень компетенцій (13%). Брак зацікавленості у донорів (1,7%) та високу конкуренцію (0,5%) згадували рідше. 9,2% ОГС повідомили, що не мали труднощів під час пошуку нового фінансування, а 12,4% — що не займаються пошуком нових фінансових ресурсів.

Від географії діяльності ОГС більшість заявлених бар'єрів ніяк не залежать: усі групи за географічним охопленням дали приблизно однакові частки відповідей «труднощів немає», «брак ресурсів», «недостатній рівень компетенцій», «брак інформації», «адміністративні / бюрократичні перепони» та «брак зацікавленості у донорів». Слід виокремити дві статистично значущі відмінності: «брак досвіду у залученні фінансування» частіше згадують локальні організації (38,3%), рідше — регіональні (26,9%) та міжнародні (24,6%); загальнонаціональні — 30,7%. Відповідь «Не займаємось пошуком нового фінансування» також частіше лунала від локальних організацій (16,7%) порівняно з регіональними (7,7%), загальнонаціональними (9,2%) та міжнародними (9,5%).

13.6. Активність ОГС, які не отримували міжнародного фінансування у 2024–2025 роках

Діяльність тих ОГС, які протягом 2024–2025 років не отримували міжнародного фінансування, передусім пов'язана із допомогою військовим, ветеранам та членам їхніх сімей (53,8%). До цієї сфери найбільше докладається вся вибірка ОГС. Також такі ОГС займаються проведенням власних заходів (46,7%), наданням гуманітарної допомоги (36,9%), організацією культурних подій (30,4%), координацією або участю у волонтерських ініціативах в межах своєї діяльності (30,1%), наданням юридичних, психологічних, соціальних послуг (27,7%). Дещо менша частка ОГС, що не отримували міжнародного фінансування у 2024 році, залучена до документування війни й збереження історичної пам'яті (12,6%) та до розробки / адвокації змін до місцевих політик (11,6%). Про відсутність активної діяльності протягом останнього року повідомили тільки 8,5% таких організацій. Очевидно, більшість ОГС, які минулого року не використовували міжнародне фінансування, провадили діяльність навіть без залучення зовнішніх фінансових ресурсів.

Види діяльності ОГС, які не отримували міжнародного фінансування протягом 2024–2025 років

% тих ОГС, які не отримували міжнародного фінансування у 2024–2025 роках, множинний вибір

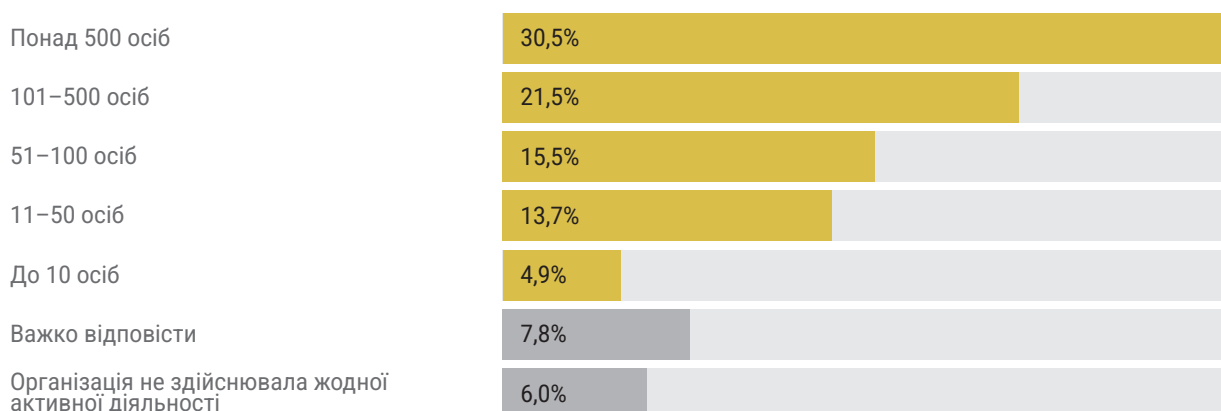

Запитання: Які з наведених нижче видів діяльності ваша організація здійснювала протягом останнього року?

Майже кожна третя організація (30,5%), яка не отримувала міжнародного фінансування в 2024–2025 рр., протягом цього періоду охопила своєю діяльністю понад 500 осіб, як учасників заходів, так і отримувачів допомоги. Кожна п'ята ОГС (21,5%) змогла охопити від 101 до 500 осіб, 15,5% — від 51 до 100 осіб, 13,7% — від 11 до 50 осіб, а 4,9% — до 10 осіб.

Орієнтовна кількість бенефіціарів ОГС, які не використовували міжнародне фінансування протягом 2024–2025 років

% тих ОГС, які не отримували міжнародного фінансування у 2024–2025 роках

Запитання: Яку кількість осіб (орієнтовно) охопила ваша діяльність протягом останнього року (наприклад, учасники заходів, отримувачі допомоги)?

Більшість (70,3%) організацій, які не отримували міжнародного фінансування протягом 2024–2025 років, іноді або регулярно оприлюднюють звіти про результати діяльності. Ще 9,9% таких організацій планують запровадити цю практику у майбутньому, однак не застосовують її зараз. Водночас 14,2% таких організацій не вважають за необхідне публічно інформувати про результати своєї роботи.

Протягом останнього року 65,2% організацій, які не мали в цей період міжнародного фінансування, брали участь у заходах, організованих іншими ОГС. Зокрема, 22,4% організацій робили це дуже часто, 37,9% — кілька разів, а 4,9% — один раз. Не брали участі у заходах інших організацій 34,7% опитаних ОГС. Відповідно, дві третини організацій без міжнародного фінансування були з різною інтенсивністю залучені до секторальної комунікації, тоді як третина не долучалася до заходів інших ОГС.

14. Вплив призупинення фінансування з боку США на українські ОГС

14.1. Огляд наявних досліджень та публікацій

Згідно з аналітичним документом **«Implications of the US foreign aid cuts on humanitarian, development, and government-led programmes»⁸⁹**, на кінець 2024 року USAID реалізовувала в Україні 39 активних гуманітарних та розвиткових програм із загальним бюджетом 4,28 млрд доларів США, але на кінець березня 2025 року активними лишилися проекти приблизно на 30% із цих коштів. Найбільших скорочень зазнали проекти, пов'язані з енергетичною інфраструктурою, охороною здоров'я, економічним відновленням, ЗМІ, місцевим самоврядуванням та розвитком громадянського суспільства. Станом на кінець березня повідомляли про призупинення і потенційне припинення гуманітарного фінансування, яке у 2022–2024 роках становило близько 30% від усіх коштів, виділених на гуманітарні потреби. Призупинення також стосувалася прямої бюджетної підтримки українського уряду, хоча міністерка соціальної політики Оксана Жолнович під час пресконференції 27 січня заявила, що поки тимчасова зупинка фінансування не дуже вплинула на державні програми⁹⁰. Ситуацію ускладнило те, що зупинка була раптовою, а комунікація USAID — нечіткою, що додало невизначеності і унеможливило належну підготовку до припинення допомоги. На думку авторів **«Implications of the US foreign aid cuts...»**:

⁸⁹ Implications of the US foreign aid cuts on humanitarian, development, and government-led programmes. ACAPS Analysis Hub. 31 March 2025. https://api.home.ednannia.ua/upload/kch/25/04/04/20250331_ACAPS_Thematic_report_Ukraine_Implications_of_US_foreign_aid_cuts.pdf

⁹⁰ Анастасія Іванців, Нікіта Галка, Анна Сергієць. «Про розвиток мови не буде». Що відомо про тимчасову зупинку проектів, які фінансує USAID, і кого вона торкнеться. 28 січня 2025 року. <https://suspiilne.media/934877-pro-rozvitok-movi-ne-bude-so-vidomo-pro-timcasovu-zupinku-proektiv-aki-finansue-usaid-i-kogo-vona-torknetsa/>

«Раптовий і руйнівний характер призупинення та подальшого припинення більшості зовнішньої допомоги США спричиняє значні прогалини у фінансуванні програм гуманітарної допомоги, розвитку та управління в Україні. Це створить замкнене коло дедалі більших незадоволених потреб. Хоча загальний обсяг гуманітарного фінансування є меншим порівняно з бюджетною та розвитковою підтримкою США, він відіграє критичну роль у розв'язанні нагальних проблем, які уряд, що постраждав від кризи, вирішити не може. З одночасним скороченням державного та розвиткового фінансування на уряд ляже ще більший тягар, що змусить українську владу шукати додаткову підтримку в гуманітарних організаціях, чиї власні ресурси також суттєво вичерпані. Цей каскадний ефект загрожує як негайному, так і довгостроковому благополуччю значної кількості українців».

Експрес-дослідження «Вплив призупинення фінансування USAID на українські ОГС»⁹¹, проведене в лютому 2025 року, продемонструвало, що:

«...більшість українських ОГС зіткнулися з серйозними фінансовими труднощами через припинення фінансування USAID, що призвело до вимушеного скорочення персоналу (25% організацій), введення неоплачуваних відпусток (19%) та навіть закриття деяких програм (12%). При цьому 75% опитаних активно шукають нові джерела фінансування, проте лише 1% вже отримали нову підтримку. [...] Основні стратегії адаптації включають перехід на бізнес-модель, оптимізацію програмної діяльності та пошук фінансування від місцевих донорів. Оцінка ситуації респондентами варіюється: 34% вважають ситуацію катастрофічною для громадянського сектора, 51% бачать можливості для адаптації, а 5% навіть розглядають це як шанс для трансформації».

Важливо зазначити, що експрес-дослідження ґрунтується на онлайн-опитуванні, яке провели серед представників 73 українських неурядових організацій, що мають досвід співпраці з USAID або залежать від його фінансування. Тільки 10% опитаних не мали жодного досвіду співпраці із USAID, а 8% проводили переговори щодо фінансування; решта отримували гранти від USAID, або виступали як підрядники чи імплементаційні партнери, або брали участь у програмах чи заходах USAID. Як буде продемонстровано нижче на матеріалах кількісного опитування центру «Соціальні індикатори», для всієї вибірки ОГС характерний значно менший ступінь пов'язаності із USAID. Закономірно, що ці організації, які взяли участь в експрес-дослідженні, відчували суттєвий негативний вплив від припинення фінансування.

⁹¹ Вплив припинення фінансування USAID на громадський сектор України: результати дослідження. 17 лютого 2025 року.
<https://ngonetnetwork.org.ua/vplyv-priypynennya-finansuvannya-usaid-na-gromadskyj-sektor-ukrayiny-rezultaty-doslidzhennya/>

Мережа правового розвитку⁹² повідомляє⁹³, що припинення фінансування від USAID суттєво вплинуло на діяльність 22 організацій-членів спілки: призупинили роботу центри правосуддя, прихистки для ВПО, ресурсні центри, «на паузу» було поставлено адвокаційні кампанії, тренінги для вразливих груп, виїзні консультації та програми перекваліфікації. Це призвело до скорочення числа юридичних консультацій, зменшення кількості виїздів у віддалені від обласних центрів населені пункти та зменшення кількості правопросвітницьких заходів. Організації ризикують втратити експертів і згорнути діяльність, особливо в громадах із нагальними соціальними потребами. Через брак фінансування вони змушені шукати альтернативні ресурси та адаптувати свої моделі роботи, щоб і надалі надавати підтримку населенню в умовах війни.

Призупинення фінансування з боку USAID у 2025 році спричинило системну кризу серед **українських жіночих правозахисних ОГС**⁹⁴. Опитування 99 організацій, очолюваних жінками, та жіночих правозахисних організацій показало, що 73% з них зазнали значних порушень у роботі, а 93% повідомили про зупинку принаймні однієї програми у сфері рівності, різноманіття й інклюзії. Найбільше постраждали напрями протидії гендерно зумовленому насильству, психосоціальної підтримки, економічного підсилення жінок та гендерної адвокації. Загалом щонайменше 109 тисяч бенефіціарок втратили доступ до базових послуг. Внаслідок зупинки фінансування:

- **67% організацій** скоротили персонал;
- **64%** мають несплачені рахунки;
- **53%** не можуть виконати договірні зобов'язання;
- **44%** прогнозують закриття протягом трьох місяців.

Фінансова нестабільність загрожує довгостроковій стійкості сектора, а 40% жіночих правозахисних ОГС не мають доступу до додаткових ресурсів. Очікується, що така ситуація призведе до погіршення становища жінок і дівчат, зростання конкуренції між організаціями та зниження впливу жіночого руху. Попри це організації демонструють адаптивність — шукають нові джерела фінансування, розширюють партнерства та об'єднуються в коаліції.

Наявні дані показують, що призупинення / припинення допомоги від США справило вкрай суттєвий негативний вплив на ОГС, які отримували американське фінансування, зокрема на багато спроможних, ефективних організацій, які допомагали закривати важливі суспільні потреби. Проте обмежений характер цих даних, релевантних для окремих сфер діяльності ОГС або для тих, хто мав справу з USAID, не дозволяє екстраполювати ці висновки на весь громадський сектор. Втім, навіть якщо ОГС не отримувала коштів від USAID, ситуація для неї все одно могла погіршитися внаслідок зростання конкуренції за інше фінансування та ширшого впливу зменшення американської підтримки на фінансові спроможності держави й населення.

⁹² Всеукраїнська громадська спілка, що об'єднує надавачів правової допомоги.

⁹³ Юлія Білик. Як припинення фінансування USAID вплинуло на роботу членських організацій Мережі правового розвитку. 19.02.2025. <https://ldn.org.ua/event/yak-prypynennia-finansuvannia-usaid-vplynulo-na-robotu-chlenskykh-orhanizatsiy-merezhi-pravovoho-rozvytku/>

⁹⁴ Вплив призупинення зовнішньої допомоги США на українські жіночі організації. Швидка оцінка. 12 березня 2025 року. https://reliefweb.int/attachments/56307c6c-a13f-42a3-904a-e39bfc32b777/UA_FINAL_Rapid%20Assessment_Report.pdf

14.2. Масштаби взаємодії громадського сектора з USAID: результати кількісного дослідження

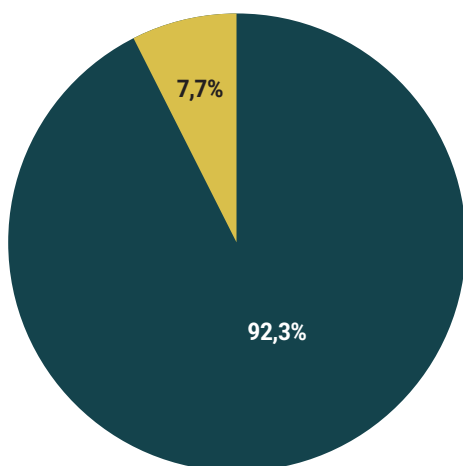
До січня 2025 року, коли було призупинено фінансування всіх програм та проєктів USAID в Україні, 7,7% організацій, які взяли участь у кількісному дослідженні центру «Соціальні індикатори», отримували фінансування від цього донора. ОГС, що працюють на регіональному рівні, отримували фінансування USAID частіше, ніж локальні та загальнонаціональні організації: 12,3% проти 6,2% та 5,3% відповідно. Однак набагато більша частка – 27,1% організацій, які взяли участь у дослідженні, – отримувала користь чи підтримку від програм, що фінансувалися USAID, навіть якщо не діставала фінансування безпосередньо.

Частка ОГС, які отримували фінансування від USAID та користь або підтримку від програм, що фінансувалися USAID (наприклад, тренінги, участь у заходах, доступ до платформ для обміну досвідом тощо)

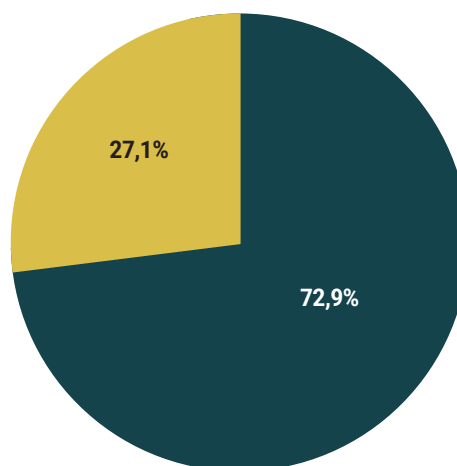
% від усіх ОГС-респондентів

■ Не отримували

■ Отримували

Фінансування від USAID

Користь або підтримка від програм, що фінансувалися USAID

Запитання 1. Чи отримувала ваша організація фінансування від Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) до січня 2025 року?
Запитання 2. Чи отримувала ваша організація якусь користь або підтримку від програм, що фінансувалися USAID (наприклад, тренінги, участь у заходах, доступ до платформ для обміну досвідом тощо), навіть якщо ви не отримували фінансування від USAID безпосередньо?

Зокрема, такі організації брали участь у навчальних заходах (21,4% всієї вибірки), отримували доступ до інформаційних та аналітичних ресурсів (10,7%), брали участь у партнерських ініціативах, профінансованих USAID (10,4%), користувалися платформами для обміну досвідом / мережування (8,6%) та діставали іншу підтримку (0,2%).

Отримання опосередкованої користі чи підтримки від програм, що фінансувались USAID

% серед усіх ГО/БО, множинний вибір

Так, брали участь у навчальних заходах (тренінги, семінари тощо)	21,4%
Так, мали доступ до інформаційних або аналітичних ресурсів	10,7%
Так, брали участь у партнерських ініціативах, профінансованих USAID	10,4%
Так, користувалися платформами для обміну досвідом / мережування	8,6%
Так, інше	0,2%
Ні, не отримували жодної підтримки	69,6%

Запитання: Чи отримувала ваша організація якусь користь або підтримку від програм, що фінансувались USAID (наприклад, тренінги, участь у заходах, доступ до платформ для обміну досвідом тощо), навіть якщо ви не отримували фінансування від USAID безпосередньо?

14.3. Вплив припинення фінансування USAID: результати кількісного дослідження

На діяльність 57% ОГС, які отримували або міжнародне фінансування, або фінансування від USAID, або опосередковану користь від програм, що фінансувались USAID, призупинення фінансування в Україні проєктів та програм USAID справило безпосередній (таких 22%) або опосередкований (35%) вплив. Водночас 43% ОГС, які отримували або міжнародне фінансування, або фінансування від USAID, не відчували впливу від цієї події.

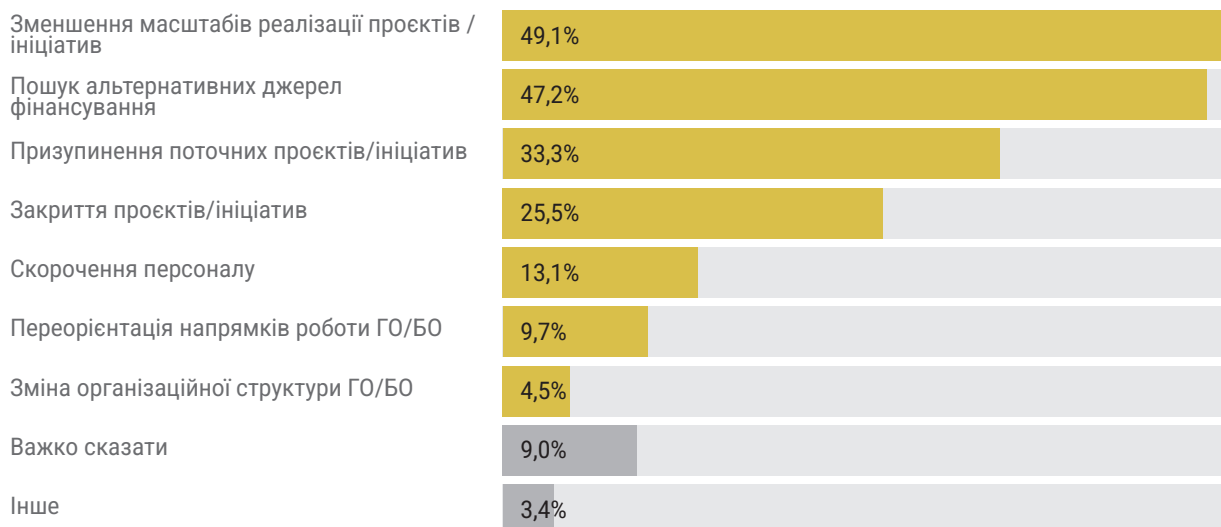
Тобто кожна п'ята українська ОГС (22,3%) зазнала безпосереднього або опосередкованого впливу внаслідок припинення роботи USAID.

Для тих організацій, які зазнали впливу призупинення фінансування, найпоширенішим наслідком є зменшення масштабів реалізації проєктів чи ініціатив (49,1%). Також ОГС відчували потребу в пошуку альтернативних джерел фінансування (47,2%) та зіткнулись із призупиненням (33,3%) і закриттям (25,5%) поточних проєктів чи ініціатив. Серед наслідків респонденти виділяють також скорочення персоналу (13,1%), переорієнтацію напрямів роботи ОГС (9,7%) та зміну організаційної структури організації (4,5%).

Наслідки призупинення проєктів та програм, що фінансувались USAID, для функціонування ОГС

% серед ГО / БО, на які вплинуло призупинення фінансування USAID, множинний вибір, n=267

Запитання: Які наслідки для функціонування вашої ГО / БО спричинило призупинення Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) фінансування в Україні проєктів та програм?

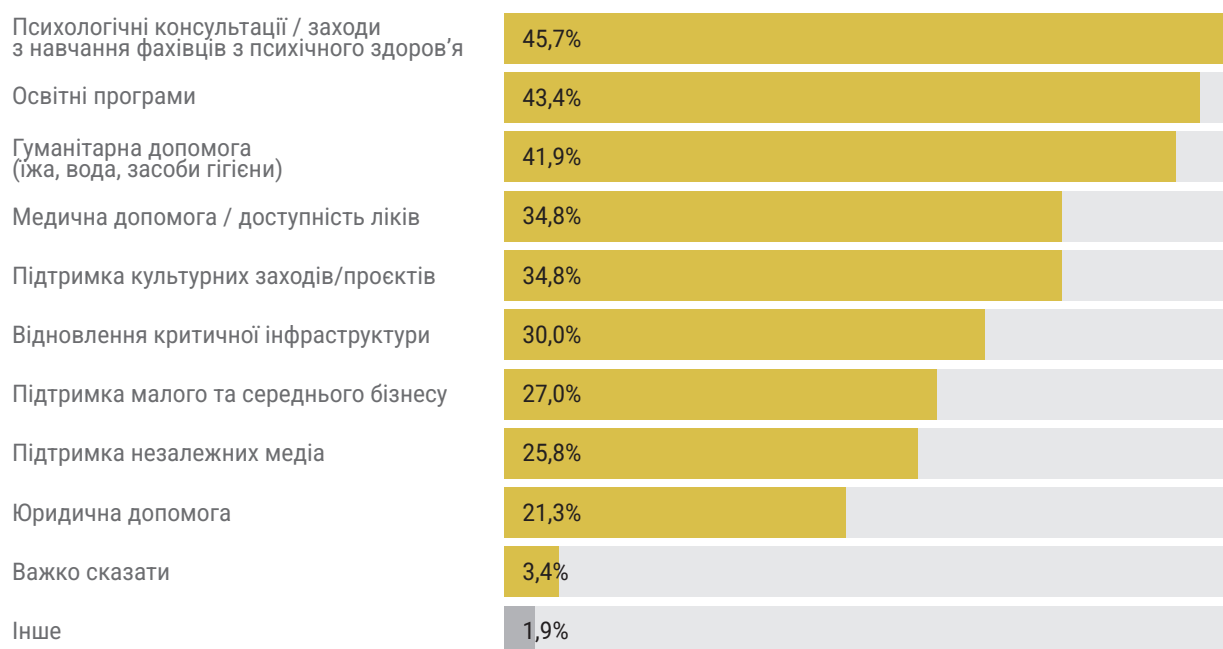
Учасникам дослідження, які вже зазнали скорочення персоналу внаслідок призупинення проєктів та програм, що фінансувались USAID, запропонували оцінити потенційні втрати персоналу у разі остаточної зупинки фінансування від USAID. 29,4% організацій оцінили можливі втрати на рівні до 10% усього персоналу, ще 20,6% — на рівні 11–25% персоналу. Водночас понад чверть (26,5%) учасників повідомили про ризик втрати 26–50% персоналу, а ще 8,8% — 51–75% персоналу. Повна або майже повна втрата персоналу на рівні 75–100% загрожує 14,7% таких організацій. Попри те, що кількість організацій, яким довелося скорочувати персонал унаслідок призупинення фінансування від USAID, у масиві даних незначна, потенційна втрата кадрового потенціалу для цих організацій виявиться відчутною.

Спектр послуг, що фінансувались USAID і залишаються критично важливими для бенефіціарів та спільноти ОГС, є доволі широким. Насамперед критично важливими, на думку респондентів, є психологічні консультації і заходи з навчання фахівців з психічного здоров'я (45,7%), освітні програми (43,4%), гуманітарна допомога (41,9%). Наступні в переліку пріоритетів — медична допомога (34,8%), підтримка культурних заходів (34,8%) та відновлення критичної інфраструктури (30%). Дещо меншою мірою, але також критично важливими є підтримка малого та середнього бізнесу (27%), підтримка незалежних медіа (25,8%) та юридична допомога (21,3%). Це перелік відображає широкий спектр напрямів діяльності, які USAID підтримувало в Україні, і зараз їм загрожує значний регрес.

Які послуги, що фінансувалися USAID, є критично важливими для бенефіціарів ОГС та мешканців громади, де працює організація

% серед ГО / БО, на які вплинуло призупинення фінансування USAID, множинний вибір, n=267

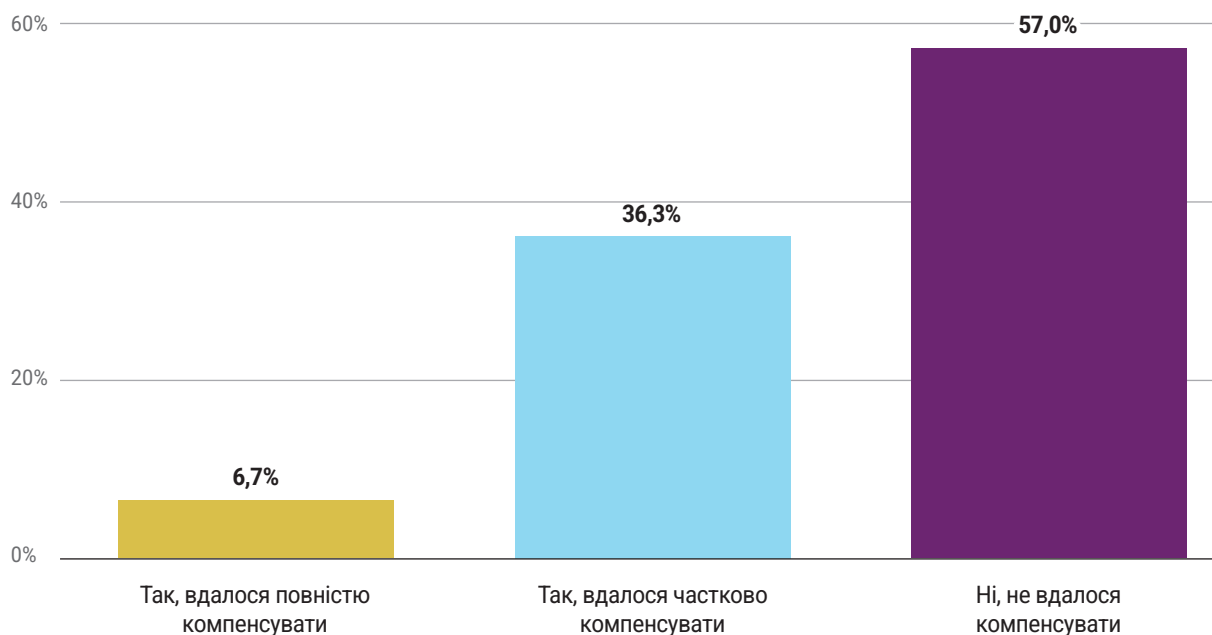
Запитання: Які послуги, що фінансувалися USAID, є критично важливими для ваших бенефіціарів та вашої громади?

Більшість організацій, які відчули вплив призупинення фінансування USAID, не змогли компенсувати обсяги допомоги, надаваної цим донором: таких 57%. Водночас частині організацій вдалося частково (36,3%) або повністю (6,7%) компенсувати втрачене фінансування від USAID і знайти нові джерела коштів.

Наскільки ОГС вдалося компенсувати втрату фінансування USAID завдяки іншим донорам

% серед ОГС, на які вплинуло призупинення фінансування USAID, n=267

Запитання: Чи вдалося вам компенсувати втрату фінансування USAID іншими донорами?

Організації, яким частково вдалося або зовсім не вдалося компенсувати втрату фінансування від USAID, називали такі найбільш вразливі статті витрат, які інші донори не покривають: інституційна підтримка (32,9%), організаційний розвиток (32,1%), оплата праці персоналу (30,5%). Окрім цього, згадали такі статті витрат, як закупівля технічного обладнання (29,7%), дослідження й аналітика (25,3%) та інформаційні кампанії і комунікації (21,7%), що теж є проблемними напрямками для фінансування. Це може свідчити про обмежений доступ до альтернативного фінансування за низкою напрямів, які є досить важливими для підтримання інституційної спроможності ОГС.

Статті витрат, що фінансувались USAID і не покриваються іншими донорами

% серед ОГС, яким вдалось частково / не вдалось компенсувати втрату фінансування USAID, множинний вибір, n=249

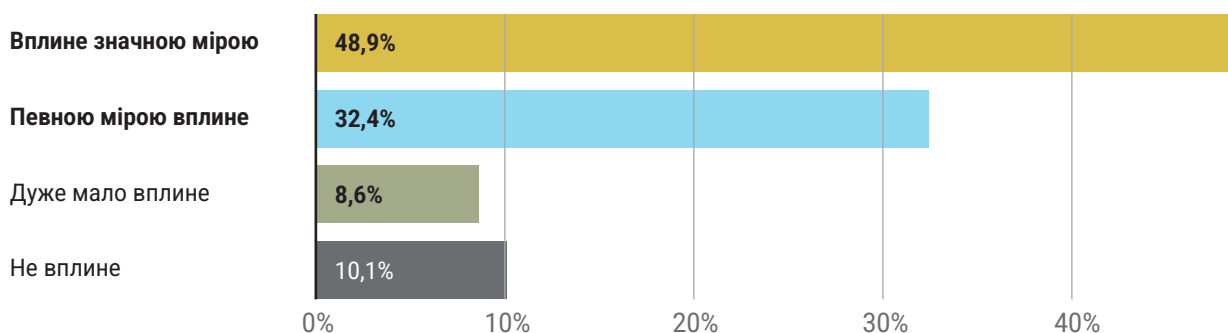

Запитання: З вашого особистого досвіду, які статті витрат вашої організації, які фінансувалися USAID, НЕ покриваються іншими донорами?

Наступне запитання поставили всім ОГС. Майже кожен другий респондент (48,9%) вважає, що призупинення фінансування від USAID значною мірою вплине на діяльність громадського сектора в Україні, майже кожен третій опитаний (32,4%) думає, що вплине «певною мірою». Тільки близько 19% учасників дослідження дотримуються думки, що цей вплив буде незначним або його не буде зовсім.

Оцінка впливу призупинення фінансування USAID на загальну діяльність громадського сектора в Україні

% серед усіх ГО / БО

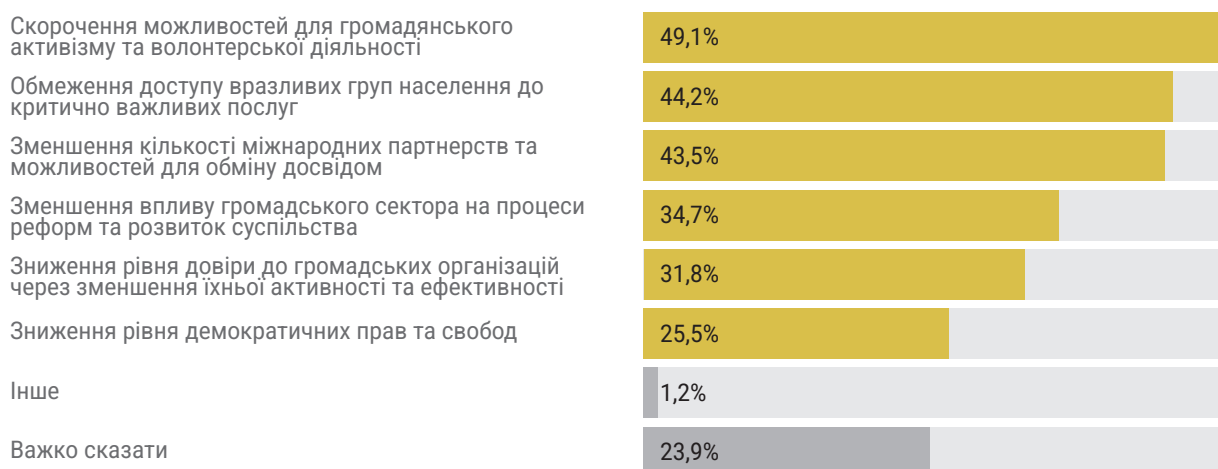
Запитання: Чи вважаєте ви, що призупинення фінансування проектів та програм Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) вплине на загальну діяльність громадського сектора в Україні? Якщо так, то якою мірою?

На думку респондентів, скорочення допомоги від USAID насамперед обернеться для громадського сектора та суспільства України такими глобальними наслідками: скороченням можливостей для громадянського активізму та волонтерської діяльності (49,1%), обмеженням доступу вразливих груп населення до критично важливих послуг (44,2%) та зменшенням кількості міжнародних партнерств і можливостей для обміну досвідом (43,5%). Окрім цього, серед важливих наслідків назвали також зменшення впливу громадського сектора на процеси реформ і розвиток суспільства (34,7%), зниження рівня довіри до громадських організацій через зменшення їхньої активності та ефективності (31,8%) та зниження рівня демократичних прав і свобод (25,5%). Ці потенційні наслідки свідчать про ризики для сталого розвитку організацій та спонукають до переосмислення підходів до фінансування й підтримки громадського сектора задля мінімізації настільки комплексного негативного впливу втрати цього джерела фінансування у майбутньому.

Потенційні наслідки скорочення допомоги від USAID для громадського сектора та суспільства України

% серед ОГС, множинний вибір

Запитання: Які глобальні наслідки матиме скорочення допомоги від Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) для громадського сектора та суспільства в Україні?

На думку респондентів, які відповідали на відкрите запитання (без запропонованих варіантів відповіді), припинення фінансування USAID найвідчутніше вдарить по напрямках підтримки соціально вразливих людей та сприяння системним змінам у суспільстві. Передусім йдеться про:

- **допомогу вразливим групам, ВПО** — 13,1% опитаних згадали цей напрям як найчутливіший;
- **охорону здоров'я** — 11,9%;
- **освітні, тренінгові та просвітницькі ініціативи** — 11,6%;
- **культуру, медіа й незалежну журналістику** — 9,2%.

Крім того, значні ризики постають перед такими сферами:

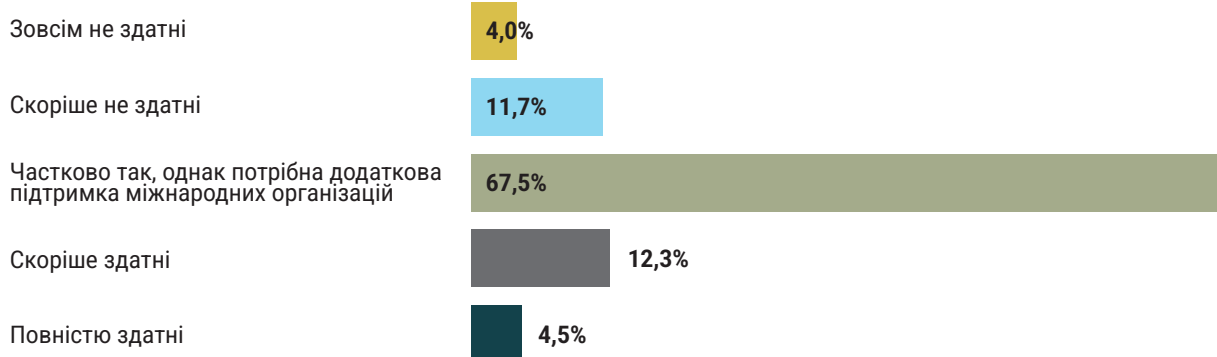
- гуманітарна допомога — 7,1%;
- підтримка армії та ветеранів — 6,8%;
- соціальні послуги та захист — 6,4%;
- увесь громадський сектор загалом — 6,3%.

Інші сфери, що можуть постраждати, але згадані менш як 5% респондентів, — розвиток демократії, інфраструктурні й відбудовчі проєкти, інституційний розвиток ОГС, антикорупційні ініціативи, підтримка малого та середнього бізнесу, молодіжна робота, правозахист, розвиток волонтерства та екологічні програми. Значна частина респондентів (39,1%) не змогла спрогнозувати, які сфери найбільше постраждають внаслідок припинення фінансування від USAID.

Понад дві третини опитаних українських ОГС (67,5%) вважають, що громадський сектор частково здатен виконувати актуальні завдання, пов'язані з підтримкою українського суспільства, які раніше реалізовували завдяки допомозі від проєктів та програм USAID, за умови додаткової підтримки з боку міжнародних організацій. Ще 12,3% респондентів оцінили спроможність сектора радше позитивно, а 4,5% переконані в повній самодостатності громадського сектора. Водночас 11,7% учасників опитування скоріше не вірять у здатність ОГС виконувати ці завдання самостійно, а 4% впевнені в цьому.

Оцінка здатності українських ОГС самостійно виконувати актуальні завдання, пов'язані з підтримкою українського суспільства, які раніше реалізовувались завдяки допомозі від USAID

% серед усіх ОГС

Як ви вважаєте, наскільки українські ОГС сьогодні самостійно здатні виконувати актуальні завдання, пов'язані з підтримкою українського суспільства, які раніше реалізовувались завдяки допомозі від проєктів та програм USAID?

14.4. Вплив припинення фінансування USAID: результати якісного дослідження

Результати якісних інтерв'ю узгоджуються з даними кількісного опитування і дають змогу описати вплив припинення фінансування від USAID як ланцюгову реакцію негативних наслідків, що зумовлює подальші проблеми. Респонденти наголошували на таких конкретних наслідках:

- **Заморожені або скасовані проекти.** *«У деякого були підписані контракти, які просто одномоментно зупинили», «у когось перемовини кілька місяців велися і теж зупинилися під корінь».* Це відкинуло окремі напрями назад у розвитку: на втілення ідей забракло ресурсів, команди залишилися без роботи. Навіть в уряді певні реформи загальмували, бо, як зазначили деякі респонденти, *«багато що коштами підрядників USAID робилося для урядових стейкхолдерів».* Тобто зупинилися не лише суто проекти ОГС, а й спільні ініціативи з органами влади.
- **Фінансовий шок і «діра» в бюджетах організацій.** Частина ОГС мусила вжити екстрених заходів економії: скоротити витрати, відмовитися від планів розширення, заморозити наймання персоналу тощо. Організації перенапружилися у пошуку альтернативних коштів, адже треба було швидко компенсувати зниклі бюджети. Це відволікло ОГС від основної діяльності, збільшило навантаження на керівників і грантрайтерів — фактично перша половина 2025 року для частини ОГС минула під знаком *«шукати гроші, щоб вижити».*
- **Скорочення персоналу і відплив кадрів із ОГС.** Деякі ОГС зіткнулися з необхідністю скорочення працівників та їх звільненням за власним бажанням. Це безпосередній наслідок невизначеності через втрату частини фінансування сектора, яку забезпечувало USAID. Фахівці почали шукати стабільнішу роботу (часом у комерційному секторі або за кордоном). Респонденти наголошують, що 2025 рік відрізняється від 2022–2023 рр. саме *«кадровим голодом»:* тоді було зростання й приплив людей, а тепер — відплив. Особливо це відчули у медіа-секторі, який історично сильно залежав від донорів (розслідувальні та регіональні медіапроекти). Тепер ці проекти під загрозою: журналісти або звільнені, або демотивовані через урізання фінансування.

«...у 2025 люди почали масово шукати іншу роботу і взагалі інші галузі. І, відповідно, ми втратили інтелектуальні кінські сили доволі суттєво і продовжуємо втрачати. Люди хвилюються за завтрашній день, люди незадоволені рівнем зарплати, вона зменшилася. І те, що немає стабільності, розуміння, як ми будемо працювати через декілька місяців, — воно, звісно, багатьох напружує, демотивує».

- **Посилення конкуренції та песимізм у секторі.** Відхід USAID спричинив ефект, який одна з респонденток описала так: *«Очікування такі, що буде тільки гірше»*. Різко зросла конкуренція між ОГС за гранти від інших донорів. Але, як згадувалося вище, це суттєво знизило шанси кожного: *«шанси зменшилися в рази... конкуренція шалена»*. На думку респондентів, у секторі запанувала тривога: хто *«дивом виживе у таких умовах»*, той залишиться, а чимало ОГС можуть закритися до кінця 2025 року.
- **Негативний вплив на спроможність влади і здатність громадянського суспільства контролювати її дії.** Респонденти зазначають, що частину експертної роботи для влади, а також заходів з контролю влади виконували силами експертів з ОГС, яких фінансували в рамках донорських програм, оскільки держава та суспільство не можуть дозволити собі оплачувати їхню роботу за ринковими цінами.

«У нас багато процесів, які пов'язані з контролем діяльності владних структур на різному рівні, посиленням їх експертним теж на різному рівні, в різних напрямках, це залежить дуже від підтримки донорів. Тому що належних експертів чи за кордоном, чи в країні самій, щоб залучити, не завжди є спроможні структури влади, бо не ті бюджети, не ті кошти, а фахову людину залучити — це потрібно і ресурс мати. Тому тут велика роль була і є саме донорських структур, що я вважаю одним з ключових».

«Це означатиме, що держава теж може не отримати підтримку, яку вона раніше отримувала. Це може в якійсь перспективі призводити до певної втрати нашої спроможності, не лише як організацій громадянського суспільства, а й держави в цілому».

- **Послаблення демократії та зростання ризиків дезінформації, зокрема через обмеження фінансування медіа.** На думку респондентів глибинних інтерв'ю, найбільше з усіх сфер діяльності ОГС можуть постраждати регіональні медіа-проекти. Це, своєю чергою, послабить спротив дезінформації та негативно вплине на рівень демократії в країні.

«Тут навіть вплив на рівень демократії, бо якщо багато медіа розвивались за розрахунок USAID, особливо місцевих медіа, вони не будуть присутні, і ми розуміємо, що медіа — це один зі стовпів демократії... Менше медійних організацій зможуть протидіяти дезінформації, а в умовах війни це теж велика загроза».

«І журналістика якісна в регіонах зараз ризикує зникнути як напрямок діяльності. Я так ще підсумувала, що всі попередні зусилля, які були вкладені і нас як редакції, і донорів, і міжнародної спільноти, в розвиток регіональної журналістики, можуть бути знівельовані і втрачені саме в цьому році».

Негативний вплив на сферу медіа, на думку однієї з респонденток, буде довгостроковим через руйнування сформованого цеху професіоналів, які вже опанували необхідні навички, але зараз залишають сферу через проблеми з оплатою і нестабільність.

«Втрата стратегічного оптимізму, конкретно в нашій сфері, і якщо війна в якійсь формі закінчиться і буде в якійсь формі відбудова, то все це ризикує вийти з-під контролю через послаблення ЗМІ. Насамперед, люди відійдуть. Ми, замість того, щоб включитися зразу у висвітлення процесів і контроль грошей, будемо починати все з нуля, брати студентів на роботу, вчити їх користуватися Prozorro. А ще питання: хто вчити буде? Якщо ми всі розійдемося, як мишенята, поміж людьми?»

- **Можливість появи альтернативних нових донорів, які дбатимуть про власні інтереси, несумісні з цінностями демократичного розвитку.** Скорочення грантової підтримки від традиційних «ціннісних» донорів створює порожнечу, яку швидко можуть заповнити інші актори з власними геополітичними амбіціями. Для України це означає не лише дефіцит коштів, а й ризик нормотворчого відкату. Донори, орієнтовані переважно на політичний або ресурсний вплив, можуть мати власні цілі й не вимагати дотримання демократичних принципів, прозорості та підзвітності. Якщо ОГС будуть змушені приймати їхні кошти, вони поступово знизять планку демократичних стандартів у своїй діяльності.

«...те, що зменшується кількість оцих донорських грошей, які працюють відповідно до принципів прозорості, підзвітності, звітування і все таке, — це негативно вплине, бо це створить не тільки в Україні можливість для заходу інших грошей, які не будуть такими принциповими, якісь китайські, російські гроші і щось таке менш доброчесне. Тобто або ми лишимося взагалі без фінансування якихось важливих проєктів, які просто не можемо зробити іншим коштом, або зайдуть якісь інші донори, які матимуть зовсім іншу і не завжди з нашою співставну адженду».

- **Ризик зменшення присутності України в інформаційному просторі за кордоном та можливостей для лобіювання допомоги.** Зменшення міжнародної підтримки ОГС може призвести до скорочення інформаційної присутності України за кордоном. Раніше українські організації активно працювали над тим, аби голос України був помітним у медіа та серед західних політиків, лобіюючи важливі питання через живі приклади та особисті історії. Зменшення масштабу цієї діяльності вже помітне і потенційно може послабити позиції України у війні, знизивши обсяги та оперативність західної підтримки, що багато в чому залежить від постійної комунікації та інформаційного тиску на осіб, які ухвалюють рішення.

«...найочевидніший ризик — це зменшення проявів і взагалі голосу України за кордоном. Тобто раніше цього було багато, було багато організацій, медіа могли англійською писати, і це все було про присутність України в інформаційному просторі і в діяльності на Заході. Зараз цього буде значно менше і вже є».

Отже, наслідки призупинення фінансування від USAID, які вже спостерігають та прогнозують респонденти глибинних інтерв'ю, можна підсумувати так: фінансова криза багатьох ОГС; згорання / паузи у виконанні частини проєктів; відплив кадрів до інших сфер; різке зростання конкуренції за наявні ресурси; збільшення навантаження та вигорання співробітників ОГС; песимістичні настрої у громадському секторі; і як результат — послаблення громадянського суспільства та держави в короткостроковій перспективі. Це, своєю чергою, негативно позначається на суспільстві загалом (менше контролю над владою, менше допомоги людям, менше незалежної інформації, менше міжнародної адвокації).

15. Проблеми локалізації гуманітарної діяльності

15.1. Огляд наявних досліджень та публікацій

Проблема локалізації гуманітарного реагування та роботи ОГС існує в Україні давно, але набула ще більшої актуальності після початку повномасштабної війни у 2022 році. Наприклад, уже в червні того ж року на замовлення **Центру гуманітарних інновацій** Великої Британії програма **Humanitarian Outcomes** провела й опублікувала експрес-огляд «Підтримати місцеві ініціативи: Нові гуманітарні пріоритети в Україні. Березень–травень 2022 року»⁹⁵. У резюме дослідження автори, які аналізували міжнародну допомогу Україні, вживають термін «збій локалізації», критично оцінюючи повільне та недостатнє залучення міжнародними організаціями місцевих ОГС і волонтерів у перші місяці війни. Останні опубліковані дослідження, наприклад «Щорічне опитування щодо стану локалізації в Україні за 2024 рік»⁹⁶, оприлюднене у грудні 2024 року, свідчать, що значного прогресу за три роки від початку повномасштабного вторгнення в цій сфері не відбулося:

«Минуло майже 3 роки від початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну, але міжнародні організації продовжують утримувати монополію на фінансування гуманітарного реагування, управлінські процеси та формування політики в цій сфері. Незважаючи на значне фінансування, підтримку пілотних проєктів із локалізації та активну участь українських організацій, структурні зміни для ефективної локалізації гуманітарної допомоги виявилися недостатніми».

Такого ж висновку доходять і автори дослідження «Очікування та виклики грантодавців в Україні»⁹⁷, опублікованого у квітні 2025 року:

⁹⁵ Підтримати місцеві ініціативи: Нові гуманітарні пріоритети в Україні. Березень–травень 2022 року. Червень 2022 року. https://humanitarianoutcomes.org/sites/default/files/publications/ukraine_review_june_ukr.pdf

⁹⁶ Щорічне опитування щодо стану локалізації в Україні за 2024 рік. 24 грудня 2024 року. <https://east-sos.org/publications/shhorichne-opytuvannya-shhodo-stanu-lokalizacziyi-v-ukrayini-za-2024-rik/>

⁹⁷ Очікування та виклики грантодавців в Україні. 29 квітня 2025 року. philanthropyinukraine.org/knowledge-hub/research/ochikuvannya-vyklyky-grantodavtsiv-ukrayina

«Активізувалася й “локалізація” допомоги, тобто збільшення частки ресурсів, які надаються безпосередньо локальним організаціям, оминаючи великі міжнародні організації, що займаються регрантуванням та менеджментом грантового фінансування. В межах ширшого світового тренду українські активісти й організації закликали міжнародних донорів надати їм більше повноважень і прямих ресурсів, адже місцеві структури часто спрацьовували швидше й ефективніше за громіздкі зовнішні механізми. У відповідь найбільші донори декларували підтримку цих принципів. Втім, на практиці реалізація цих намірів наштовхнулася на низку перепон. Станом на початок 2023 року великі агенції все ще переважно фінансували українську гуманітарну відповідь опосередковано — через міжнародні НУО та установи, а пряме фінансування українських організацій залишалося радше винятком. І лише за рік після повномасштабного вторгнення намітилися зрушення: навесні 2023-го UHF⁹⁸ оголосив новий раунд грантів, повністю орієнтований на локальні принципи, і майже половина коштів (близько \$35 млн) була спрямована безпосередньо українським НУО (проти приблизно 18% роком раніше)».

Автори «Щорічного опитування...» зазначають, що менш як 1% фінансування гуманітарної допомоги, відстежуваного ООН, було спрямовано безпосередньо місцевим / національним українським акторам⁹⁹. Посилаючись на економічний аналіз, викладений у публікації «Passing the Buck: The Economics of Localizing Aid in Ukraine»¹⁰⁰, автори повідомляють, що «місцеві / недержавні організації є на 15,5–32% економічно ефективнішими за міжнародних суб'єктів». Згідно зі «Щорічним опитуванням...», місцеві й національні українські НУО виконують понад 50% гуманітарної роботи, але отримують лише близько 33–35% фінансування, часто в натуральній, а не грошовій формі. Дослідники наголошують на тому, що відомі проблеми локалізації нікуди не поділися:

«Йдеться насамперед про: 1) відсутність доступу до достатнього багаторічного фінансування; 2) обтяжливі вимоги до звітності та довготривалі комплексні перевірки (due diligence); 3) брак адміністративних ресурсів для успішного проходження цих процесів; 4) тривалий час очікування на отримання гранту та значні затримки у виплаті траншів фінансування»¹⁰¹.

⁹⁸ The Ukraine Humanitarian Fund (UHF). <https://response.reliefweb.int/ukraine/uhf>

⁹⁹ Щорічне опитування щодо стану локалізації в Україні за 2024 рік. 24 грудня 2024.

<https://east-sos.org/publications/shhorichne-opytuvannya-shhodo-stanu-lokalizacziyi-v-ukrayini-za-2024-rik/>

¹⁰⁰ Passing the Buck: The Economics of Localizing Aid in Ukraine. July 23, 2024.

<https://www.refugeesinternational.org/reports-briefs/passing-the-buck-the-economics-of-localizing-aid-in-ukraine/>

¹⁰¹ Щорічне опитування щодо стану локалізації в Україні за 2024 рік. 24 грудня 2024.

<https://east-sos.org/publications/shhorichne-opytuvannya-shhodo-stanu-lokalizacziyi-v-ukrayini-za-2024-rik/>

Автори звіту «Наслідки замороження та скорочення зовнішньої допомоги США для України»¹⁰², опублікованого в березні 2025 року, зазначають, що через скорочення фінансування від США ситуація з локалізацією гуманітарної допомоги та роботи ОГС погіршиться:

«Майже всі опитані кластери та робочі групи повідомили про втрату співголів НУО або координаційних можливостей на субнаціональному рівні. Серед них були представники міжнародних та місцевих НУО, які часто володіють українською мовою та мають успішні зв'язки з національними та місцевими НУО та ОГС на субнаціональному рівні, що створює значні ризики для зусиль з локалізації (IKI 04/03/2025 b; IKI 06/03/2025 a). Скорочення фінансування, ймовірно, вплине на поточні дискусії щодо зміни координації реагування на ситуацію в Україні»¹⁰³.

Автори дослідження «Очікування та виклики грантодавців в Україні» окреслюють такі структурні причини відносної невдачі локалізації: значна частина українських ОГС (особливо нових) не має достатніх навичок та ресурсів, щоб задовольнити суворі вимоги донорів до фінансової звітності та аудиту (due diligence), а самі донори не мають можливості адекватно керувати великою кількістю невеликих грантів:

«Це призводить до того, що донори віддають перевагу фінансуванню кількох великих міжнародних виконавців, які потім субделегують кошти на місця. Це підхід, що зменшує ризики для донорів, але й послаблює прямий розвиток спроможності українського сектора й обмежує кількість коштів, що безпосередньо спрямовуються на розв'язання проблем на місцях. Крім того, донори традиційно остерігаються корупційних ризиків і можливого нецільового використання коштів — так часто пояснюють обмежене пряме фінансування локальних організацій»¹⁰⁴.

¹⁰² UKRAINE: Implications of the US foreign aid cuts on humanitarian, development, and government-led programmes. March 31, 2025. <https://home.ednannia.ua/analytics/data-catalog/408>

¹⁰³ UKRAINE: Implications of the US foreign aid cuts on humanitarian, development, and government-led programmes. March 31, 2025. <https://home.ednannia.ua/analytics/data-catalog/408>

¹⁰⁴ Очікування та виклики грантодавців в Україні. 29 квітня 2025 року. philanthropyinukraine.org/knowledge-hub/research/ochikuvannya-vykyky-grantodavtsiv-ukrayina

На проблемі проходження due diligence українським ОГС наголошують і автори звіту **«Більше жодних відмовок: пріоритизація місцевого лідерства в програмах грошової допомоги в Україні»**:

«Нарешті, ще однією серйозною проблемою для місцевих організацій залишається необхідність долати бюрократичний тягар регулярного проходження процедури комплексного фінансово-юридичного аудиту [due diligence] та оцінки потенціалу, що вимагає багато ресурсів»¹⁰⁵.

У двох вищезгаданих дослідженнях (**«Щорічне опитування...»** і **«Очікування та виклики...»**) вміщено схожі висновки про те, що донори в Україні реалізують задекларовані цілі локалізації дуже повільно через значну інерційність бюрократичних вимог та процедур на їхньому боці. Прагнучи мінімізувати ризики і кількість адміністративної роботи, донори

«здебільшого спрямовують гранти партнерам із усталеним досвідом та репутацією. Така практика, хоч і не умисна, обмежує доступ нових чи малодосвідчених НУО, які ще не пройшли складні процедури належної перевірки»¹⁰⁶.

Така ситуація створює певне замкнене коло: нові ОГС не можуть «перестрибнути» високі вимоги донорів до якості заявок та звітування через брак досвіду та низьку інституційну спроможність, а донори йдуть легшим шляхом — обирають для співпраці вже досвідчені, спроможні організації, які здатні задовольнити ці високі вимоги.

Автори дослідження **«Більше жодних відмовок: пріоритизація місцевого лідерства в програмах грошової допомоги в Україні»** зазначають, що проблему підвищення спроможності місцевих ОГС можна розв'язати шляхом менторства та підтримки від більш досвідчених і потужних загальнонаціональних гравців.

¹⁰⁵ Ground Truth Solutions, *Open Space Works Ukraine* (2025). «Більше жодних відмовок: пріоритизація місцевого лідерства в програмах грошової допомоги в Україні» DAI Global UK Ltd. Велика Британія. https://static1.squarespace.com/static/62e895bdf6085938506cc492/t/68220e151b28c66b81ce6fae/1747062295796/GTS_OpenSpace_STAAR_Ukraine_March2025_UKR.pdf

¹⁰⁶ Очікування та виклики грантодавців в Україні. 29 квітня 2025 року. philanthropyinukraine.org/knowledge-hub/research/ochikuvannya-vyklyky-grantodavtsiv-ukrayina

«Ключовою тенденцією в локалізації гуманітарного реагування є зростання ролі організацій національного рівня у наданні менторської підтримки невеликим місцевим ОГС. Ця модель посилює сталість ініціатив із надання допомоги, підвищує місцеву відповідальність та забезпечує меншим організаціям навички та ресурси, необхідні для незалежної діяльності. Такі національні організації, як БФ “Право на захист”, започаткували ініціативи з розвитку потенціалу у форматі “рівний рівному”, що дозволяє місцевим організаціям більш активно брати участь у плануванні грошової підтримки. Аналогічним чином “Карітас Одеса” працює над офіційним оформленням волонтерської діяльності шляхом трансформації активних громадських груп у юридично визнані ОГС. Завдяки навчанню в галузі фінансового управління та написання заявок на отримання грантів ці новостворені організації отримали доступ до різноманітних джерел фінансування та можливість працювати автономно, зменшуючи свою залежність від рішень одного донора. Незважаючи на те, що багато таких груп продовжує працювати на волонтерських засадах, набуття ними офіційного статусу знаменує важливий зсув у бік посилення місцевого лідерства у ініціативах гуманітарного реагування»¹⁰⁷.

Очевидною проблемою є не тільки обмежений доступ українських ОГС до фінансування, а й відстороненість від планування та координації діяльності міжнародних гуманітарних організацій в Україні. Автори дослідження «Повоєнна зелена відбудова України: процеси, зацікавлені сторони, участь громадськості» вважають:

«Планування діяльності ПРООН та інших установ ООН в Україні не здійснюється із залученням громадськості, громадський контроль за їхньою діяльністю відсутній»¹⁰⁸.

Дослідники, які працювали над звітом «Більше жодних відмовок: пріоритизація місцевого лідерства в програмах грошової допомоги в Україні», погоджуються, що проблема участі українських ОГС у координації гуманітарного реагування існує, проте повідомляють і про певний прогрес:

¹⁰⁷ Ground Truth Solutions, *Open Space Works Ukraine* (2025). «Більше жодних відмовок: пріоритизація місцевого лідерства в програмах грошової допомоги в Україні» DAI Global UK Ltd. Велика Британія. https://static1.squarespace.com/static/62e895bdf6085938506cc492/t/68220e151b28c66b81ce6fae/1747062295796/GTS_OpenSpace_STAAR_Ukraine_March2025_UKR.pdf

¹⁰⁸ Андрій Андрусевич, Зоряна Козак. Повоєнна зелена відбудова України: процеси, зацікавлені сторони, участь громадськості. Аналітичний звіт, січень–лютий 2024 року. https://ua.boell.org/sites/default/files/2024-05/racse-report_2024-5-13-1_ukr.pdf

«Також спостерігається прогрес в забезпеченні більшого залучення українських ОГС до офіційних координаційних структур. Робоча група з питань грошової допомоги (CWG) обрала більш інклюзивний підхід, в межах якого передбачений синхронний переклад та розширення простору для місцевих суб'єктів. Це призвело до збільшення видимості ОГС та посилення їхніх керівних функцій, зокрема зараз, коли Товариство Червоного Хреста України стало співголовою Робочої групи з питань грошової допомоги (CWG), а БФ “Право на захист” співочолоє Кластер із захисту – це важливі віхи на шляху до досягнення цілей локалізації. Однак участь у координаційних структурах не завжди надає повноцінні повноваження з прийняття рішень, адже гуманітарні кластери часто залишаються закритими платформами, доступ до яких можна отримати лише за наявності потрібних зв'язків»¹⁰⁹.

На думку авторів цього дослідження, брак голосу та експертизи місцевих організацій під час планування та імплементації програм знижує їх ефективність та інклюзивність:

«Однією з найбільш нагальних перешкод є те, що програми допомоги розробляються “нагорі”, значною мірою відповідно до вимог міжнародних організацій та зовнішніх політичних та стратегічних міркувань, а не на підставі безпосереднього запиту від постраждалих громад. Українські ОГС часто опиняються в ролі виконавців, які не мають повноважень приймати рішення і мусять реалізовувати заздалегідь досить жорстко сплановані проекти допомоги, котрі важко адаптувати до місцевих потреб. Така жорсткість запропонованих програм не дозволяє ОГС використовувати свої знання місцевого контексту, щоб підвищити ефективність та інклюзивність програм грошової допомоги»¹¹⁰.

15.2. Результати кількісного дослідження: оцінка успішності локалізації

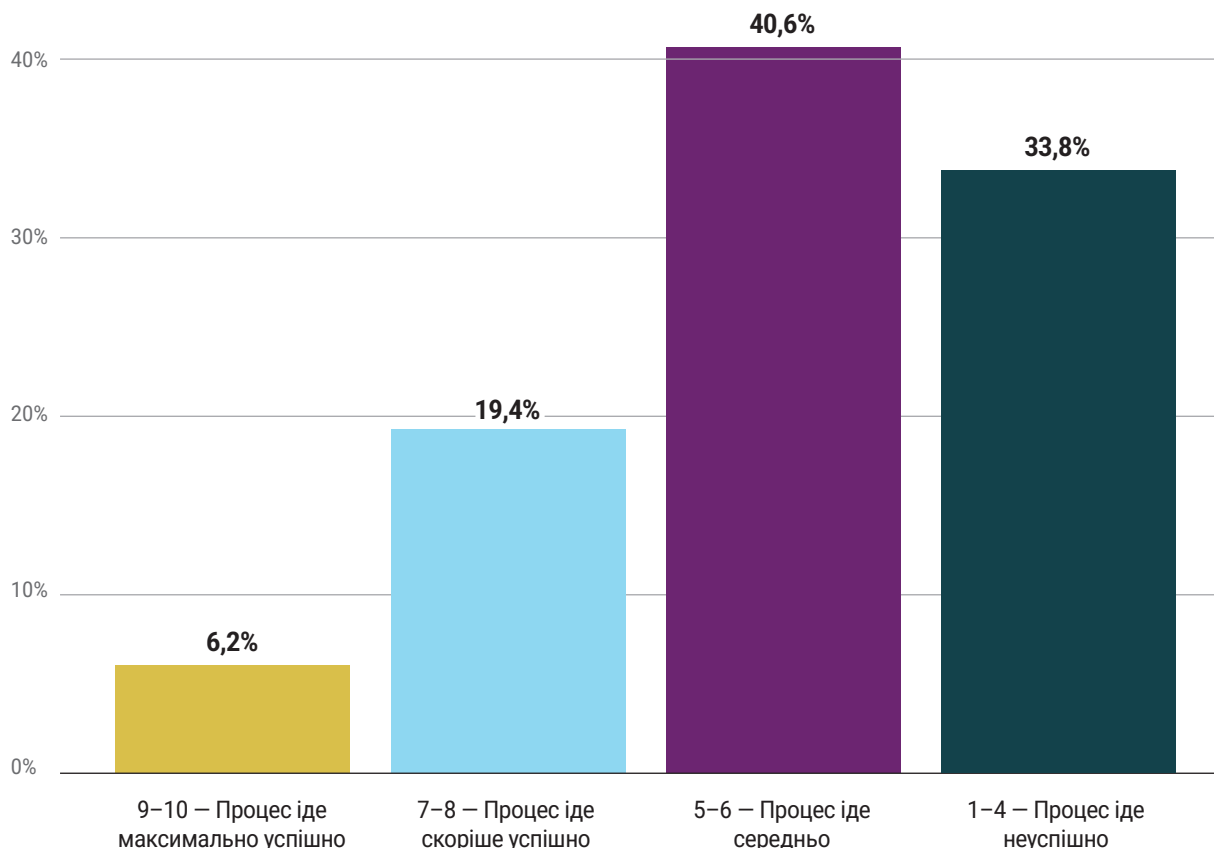
Респонденти кількісного дослідження доволі скептично оцінюють процес локалізації: загалом лише 26% вважають, що він іде скоріше успішно / максимально успішно (і лише 6,2% називають його максимально успішним). Серед решти 40,6% оцінили успішність «середньо», а 33,8% загалом вважають його неуспішним. Оцінка успішності процесу локалізації не залежить від географічного масштабу діяльності ОГС: локальні, регіональні, національні та міжнародні організації дають приблизно однакові відповіді на це запитання.

¹⁰⁹ Ground Truth Solutions, *Open Space Works Ukraine* (2025). «Більше жодних відмовок: пріоритизація місцевого лідерства в програмах грошової допомоги в Україні» DAI Global UK Ltd. Велика Британія. https://static1.squarespace.com/static/62e895bdf6085938506cc492/t/68220e151b28c66b81ce6fae/1747062295796/GTS_OpenSpace_STAAR_Ukraine_March2025_UKR.pdf

¹¹⁰ Ground Truth Solutions, *Open Space Works Ukraine* (2025). «Більше жодних відмовок: пріоритизація місцевого лідерства в програмах грошової допомоги в Україні» DAI Global UK Ltd. Велика Британія. https://static1.squarespace.com/static/62e895bdf6085938506cc492/t/68220e151b28c66b81ce6fae/1747062295796/GTS_OpenSpace_STAAR_Ukraine_March2025_UKR.pdf

Оцінка процесу локалізації — передачі функцій та відповідальності від міжнародних структур до українських ОГС

Запитання: Оцініть, будь ласка, як, на вашу думку, йде процес передачі функцій та відповідальності від міжнародних структур до українських ОГС (локалізація)? За 10-бальною шкалою, де 1 — цього майже або зовсім немає, а 10 — процес іде максимально успішно.

15.3. Результати якісного дослідження: проблема локалізації

Респонденти глибинних інтерв'ю теж часто вважають, що процес локалізації йде не дуже швидко і успішно. На думки респондентів, міжнародні гравці декларують намір передати повноваження українцям, однак з різних причин часто не готові повністю довіритися місцевій експертизі. *«Local staff може діяти тільки до певного рівня, всі керівні посади зарезервовані за міжнародними експертами»*, — констатує респондентка. Тобто навіть якщо виконавцями проєктів є українці, головою місії чи директором програми, який ухвалює рішення, часто залишається іноземець. Опитані вважають такий підхід не завжди виправданим. Респонденти виступають, по-перше, за кадрову локалізацію — збільшення кількості українців на керівних посадах, передачу знань і поступовий перехід до самостійного ведення програм; по-друге, за зміну підходів донорів до роботи з локальними ОГС — пряме фінансування українських організацій без посередників, спрощення вимог, орієнтацію на зміцнення локальних гравців.

Проблема адміністративних посередників, на думку деяких респондентів, залишається доволі гострою, і представники ОГС виступають за пряме фінансування проєктів донорами, без нашарування зайвих структур. Було би корисно зменшити витрати на адміністрування роботи ОГС з боку координаційних структурами і збільшити — власне на проєктну діяльність самих ОГС. Таку думку висловили кілька респондентів.

«...і коли гроші розподілялися через 3–4 компанії, тобто одні отримували грант, який розподіляли серед чотирьох інших, ті чотири інших ще через... І це був такий каскад і товстезний шар організацій, які через себе пропускали ці гроші, вони просто з'їдали велику частку, і це теж велика проблема. Реально було дуже багато тих організацій, які розподіляли цю допомогу, і по факту не робили роботи реальної, а просто розподіляли ці гроші. Це дуже великий мінус, на це треба теж зважати і стратегічно враховувати».

Респонденти глибинних інтерв'ю підтверджують висновки, що містяться в проаналізованих джерелах: власне українські ОГС отримують дуже незначний відсоток міжнародного фінансування.

«Ми вперше зрозуміли, що насправді це дуже несправедливо виглядає, що 0–6% коштів йдуть на українські організації, в той час як всі решта отримують дуже великі гроші на управління, і отримують дуже великі зарплати під функції і ролі, які можемо виконувати ми, і виконувати не тільки краще, але й без додаткових зусиль, наприклад перекладачів або ще щось і таке інше. Тобто тут стало очевидним, що є щось, про що варто дбати, і сьогодні я бачу, як локалізація рухається з невідомості».

Представники українських ОГС намагаються відкрито порушувати ці проблемні питання на публічних заходах:

«...от і на кількох заходах я задавала питання: "Чи вважаєте ви справедливим формат того, що у вас тільки 20% фінансування отримують українські організації на лінії фронту? Мала би бути збільшена частка, наскільки мені відомо, вона має складати від 20 до 50%. Як ви працюєте над цим?"».

У цілому глибинні інтерв'ю показують, що українські ОГС прагнуть і готові взяти на себе лідерську роль у проєктах розвитку і гуманітарної допомоги. Вони довели свою спроможність: часто, на думку респондентів, виконують роботу краще і швидше, бо розуміють контекст і мають унікальний досвід і дієві підходи. *«Українці можуть створювати кращі рішення... Жодна міжнародна структура не змогла б зробити щось подібне [як наші успішні фонди]»,* — емоційно зауважила респондентка, наводячи приклад фонду «Повернись живим», який вибудував унікальну систему допомоги армії. Корисними вважаються механізми субгрантів та спрощеного звітування

для локальних партнерів, які забезпечать реальну передачу знань і коштів на місця. Війна показала, що українське громадянське суспільство здатне виконати величезний обсяг роботи, тож тепер міжнародним акторам варто сміливіше делегувати повноваження і ресурси місцевим ОГС. На думку представників ОГС, український громадський сектор перетнув певну межу насичення міжнародним досвідом, практиками, підходами і набув власного неповторного досвіду «на землі» в унікальних і важких умовах війни. Тому він готовий бути автономним і успішним партнером української влади без особливого контролю чи методичної допомоги з боку міжнародних структур.

«На найпершому етапі нам була потрібна їх допомога. На сьогодні, я вважаю, ми багато чого з стандартів, з того, що вони хотіли з нами поділитися: від політики до протоколів... Вони нам дали дуже багато, я дуже вдячна їх громадянам, їхній країні, їх урядам за цю допомогу. Але сьогодні, на четвертому році війни, коли наша система сама продемонструвала максимальну спроможність наших інституцій, продемонструвала максимальну сталість... Ми сьогодні як представники локальних акторів можемо бути прекрасними помічниками своїм міністерствам, кожен у своєму секторі, і закривати ті прогалини і баги, які в них виникають там, де їм потрібна наша допомога, щоб стратегія міністерства узгоджувалася з нашими баченнями і ми могли рухатися не всупереч стратегії міністерства, а допомагаючи їм».

Разом із тим процес локалізації в широкому сенсі гальмує, на думку респондентів, монополізація у самому українському громадському секторі. Опитані вважають, що донори звикли працювати з обмеженим колом відомих ОГС і не завжди довіряють менш відомим. Тому може скластися парадоксальна ситуація: гроші ніби локалізовані, але отримують їх одні й ті самі великі гравці, а сотні невеликих ініціатив лишаються осторонь. На це звернула увагу одна з респонденток, попереджаючи про ризик перетворення моря ОГС на «болото» з кількома стейкхолдерами. Саме тому успішна локалізація має передбачати й децентралізацію всередині сектора.

«І знову ж таки — диверсифікація, бо дуже часто в Україні одні й ті ж організації дуже довго, роками, отримують від одних і тих самих донорів, от “ми їх вже знаємо, ми вже з ними працювали, значить, так і має бути, ми їм довіряємо і все”. Це погана практика. Треба трошки диверсифікуватися, і ця багаторічна співпраця з одними і тими ж — вона дуже заважає. Бо одні й ті ж вже потім з часом не дуже добросовісно, будучи впевненими, що в них є дохід сталий на багато років, їм довіряють, вони не роблять ніякого прогресу, ніяких змін, а просто собі працюють так, як і десять років тому, бо впевнені, що буде фінансування».

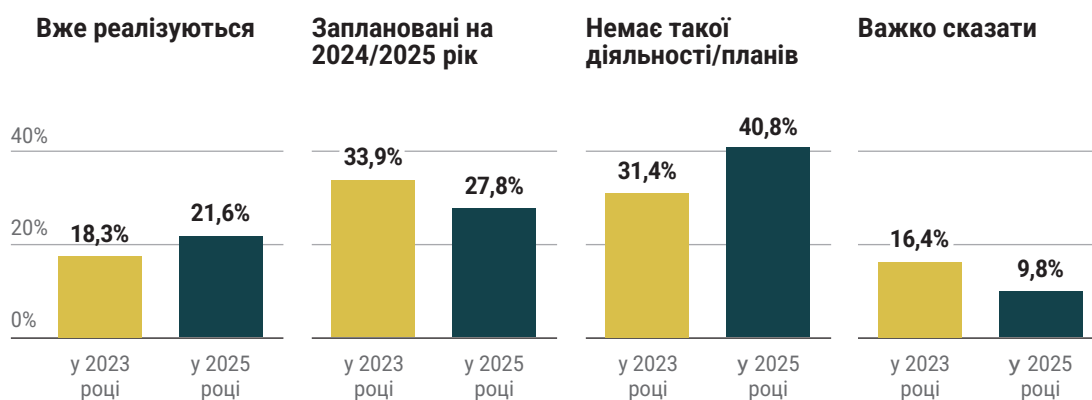
16. Участь і плани ОГС щодо відбудови України

16.1. Результати кількісного дослідження

Порівняння результатів двох хвиль опитування ОГС показує, що у 2025 році частка організацій, які фактично реалізують проекти з відновлення України, дещо зросла — з 18,3% до 21,6%¹¹¹. Натомість відчутно менше ОГС у 2025 році планують такі ініціативи: показник знизився з 33,9% до 27,8%¹¹². Водночас зріс сегмент тих ОГС, які не провадять відповідної діяльності й не мають намірів її розпочинати, — з 31,4% до 40,8%¹¹³, тоді як частка тих, хто не визначився («важко сказати»), скоротилася з 16,4% до 9,8%.

Поточна залученість та плани брати участь у відновленні України

% серед усіх ОГС

Запитання (2025): Чи реалізуються зараз або заплановані на 2025 рік проекти та ініціативи вашої організації з відновлення України? Запитання (2023): Чи реалізуються зараз або заплановані на 2024 рік проекти та ініціативи вашої організації з відновлення України?

¹¹¹ Різниця пропорцій значуща на рівні $p = 0,032$.

¹¹² Різниця пропорцій значуща на рівні $p = 0,001$.

¹¹³ Різниця пропорцій значуща на рівні $p = 0,001$.

У 2025 році участь громадських і благодійних організацій у процесах відновлення суттєво відрізняється залежно від масштабу їхньої діяльності. Найбільш активно у відновленні задіяні регіональні, національні та міжнародні структури: 25–28% із них уже реалізують відповідні проєкти. Серед локальних організацій таких лише 16,5%, а майже половина (45,6%) взагалі не мають жодних ініціатив чи планів у цій сфері.

За оцінкою власної спроможності до участі у відновленні організації також сильно відрізняються. Локальні організації рідко відзначають високий рівень (лише 9,3% обрали варіант відповіді «дуже високо»), тоді як міжнародні структури значно впевненіші у своїх можливостях (24,6% оцінили їх дуже високо). Регіональні та національні ОГС займають проміжні позиції, з переважанням середніх оцінок. Поінформованість про можливості участі у відбудові більшість респондентів у всіх групах оцінила на середньому або низькому рівні; хоча локальні організації дещо частіше говорили про низьку поінформованість, статистично значущих відмінностей тут не виявлено. Таким чином, головні розриви стосуються не доступу до інформації, а фактичної участі та спроможності: що ширша географія діяльності організації, то вища її інтегрованість у процеси відновлення.

Організації, які реалізують відповідні проєкти або запланували найближчим часом долучитись до процесів відновлення України, вважають власний рівень спроможності вищим за середній: узагальнена оцінка за 5-бальною шкалою у 2023–2025 роках — 3,5 і 3,4 бала відповідно. Результати останніх двох хвиль дослідження доволі схожі: 7,4% ОГС, які були залучені або планували долучитися до відновлення, у 2023 році та 7,7% у 2025 році вважали свій рівень спроможності в цій сфері низьким / дуже низьким, 44,2% у 2023 році та 45,4% у 2025 році — посереднім, і 44,2% у 2023 році та 43,9% у 2025 році — високим або дуже високим.

Натомість поінформованість щодо наявних можливостей для ОГС у сфері відновлення організації оцінюють значно нижче за власну спроможність брати участь у процесах відбудови. Середня оцінка поінформованості за 5-бальною шкалою дорівнювали 2,6 бала у 2023 році та 2,5 бала у 2025 році. Тенденції попередньої хвилі при цьому зберігаються: третина (33,4% у 2023 році та 34,7% у 2025 році) вважає власний рівень поінформованості низьким або дуже низьким, 40,2% у 2023 році та 37,7% у 2025 році — посереднім, і тільки 13,4% у 2023 році та 13,7% у 2024 році оцінюють його як високий або дуже високий. Таким чином, хоч організації переважно оцінюють власну спроможність брати участь у процесах відновлення як вищу за середню, та брак інформації про наявні можливості може стримувати їх залучення та перешкоджати реалізації потенціалу громадського сектора у сфері відновлення й відбудови.

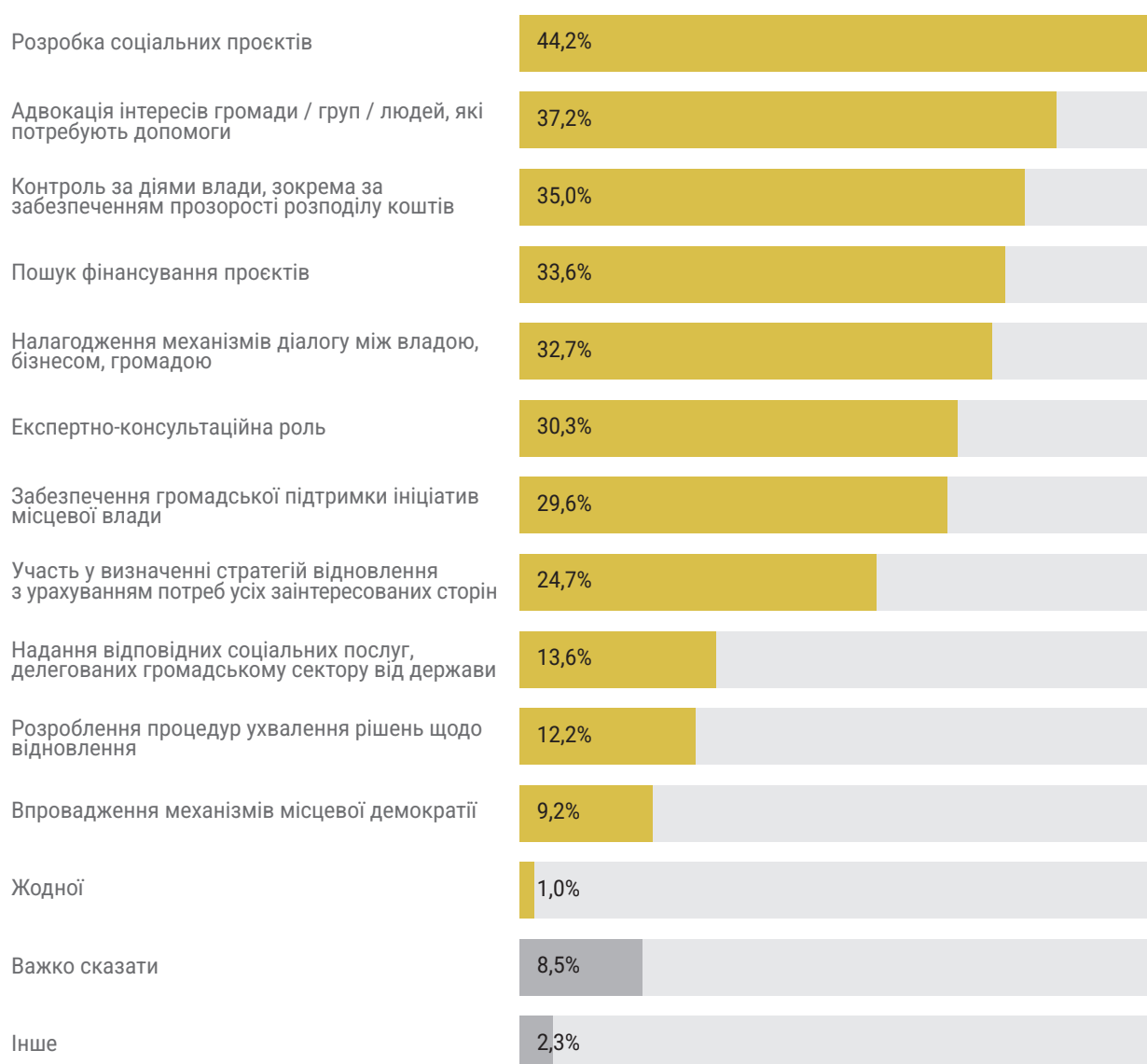
Окреслені респондентами ролі, які мають виконувати ОГС у процесі відновлення країни, можна розподілити за трьома типами. По-перше, програмно-проектна робота: найпопулярніша відповідь — розробка соціальних проєктів (44,2%), а доповнюють цей практичний напрям пошук фінансування для проєктів (33,6%) та безпосереднє надання соціальних послуг (13,6%). По-друге, адвокаційно-наглядова роль: понад третина респондентів (37,2%) акцентує на адвокації інтересів громад і вразливих груп населення, майже стільки ж (35%) — на громадському контролі прозорості витрачання коштів владою; сюди ж органічно вписуються експертно-консультаційна підтримка (30,3%) та забезпечення суспільної легітиматії ініціатив

влади (29,6%). По-третє, координаційно-стратегічна роль: третина організацій (32,7%) вважає, що ОГС мають бути посередниками у діалозі між владою, бізнесом і громадою, чверть (24,7%) — що вони мають долучатися до формування стратегій відновлення, спираючись на запит усіх зацікавлених сторін. Такі відповіді, як участь у процедурному забезпеченні ухвалення рішень та розвитку місцевої демократії, фігурують рідше. Лише 1% учасників не бачить для ОГС жодної ролі, тоді як майже 9% поки не визначилися.

Ролі, які мають відігравати ОГС у відновленні

% серед усіх ОГС, множинний вибір

Запитання: Яку основну роль мають відігравати громадські організації (ОГС) у процесі відновлення України?

16.2. Роль ОГС у відбудові України: огляд наявних досліджень та публікацій

Українські ОГС у 2024–2025 роках були головними учасниками відновлення країни: вони не лише виконують гуманітарні завдання, а й безпосередньо долучаються до планування відбудови, пошуку ресурсів та контролю за їх використанням. Цю роль громадянського суспільства дослідники фіксували й раніше. Наприклад, автори аналітичного звіту «Дослідження ініціатив у сфері повоєнного відновлення»¹¹⁴ вказували на провідну роль громадянського суспільства в процесі відновлення:

«Роль ОГС у відновленні дуже велика: вони беруть участь майже у всіх напрямках відновлення. Деякі потреби, наприклад допомогу населенню у ремонті та відбудові житла, набагато швидше почали закривати ОГС, а не держава. Роль ОГС є ключовою в аналітиці та адвокації “зеленого відновлення” України. ОГС частково вирішують проблему надання експертної допомоги громадам у створенні планів відновлення, проте масштаб цієї задачі настільки великий, що зусиль тільки ОГС та міжнародних донорів може бути замало. Саме громадянське суспільство відіграє ключову роль у боротьбі за відкриті дані держави».

За даними цього дослідження, ОГС брали участь у 24 із 27 виокремлених сфер відновлення. П'ять найголовніших сфер, до яких долучився громадських сектор, такі:

1. відбудова чи ремонт житла, освітньої та соціальної інфраструктури;
2. розробка аналітичних планів з відновлення;
3. стимулювання та адвокація «зеленого відновлення»;
4. експертна підтримка центральних органів влади та органів місцевого самоврядування у сфері відновлення;
5. створення ГІС-систем / ГІС-реєстрів¹¹⁵.

Понад 52% територіальних громад, які мали план відновлення станом на квітень–травень 2023 року, залучали до його розроблення ОГС або громадських активістів¹¹⁶.

¹¹⁴ Дослідження ініціатив у сфері повоєнного відновлення. Червень 2023 року.

https://ednannia.ua/images/Master_version_UKR_Rebuilding.pdf

¹¹⁵ Дослідження ініціатив у сфері повоєнного відновлення. Червень 2023 року. https://ednannia.ua/images/Master_version_UKR_Rebuilding.pdf

¹¹⁶ Яшник М. Дослідження ініціатив відновлення в Україні та роль громадянського суспільства в процесах відновлення: основні результати комплексного соціологічного дослідження, проведеного у квітні–травні 2023. 21 липня 2023 року.

<https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1268&page=1>

Проте попри фактичну залученість громадянського суспільства до відбудови деякі аналітики зазначають, що юридичного та організаційного забезпечення цієї участі держава не надала:

«Жоден з інституційно-організаційних процесів, виявлених нами, не містить спеціальних механізмів участі громадськості у плануванні чи здійсненні повоєнної відбудови (відновлення)»¹¹⁷.

«У 2023 році стало очевидним, що організаційні та інституційні процеси відновлення від наслідків російської агресії не включатимуть спеціальних механізмів для забезпечення участі громадськості. Винятком може стати система DREAM, одним із незавершених елементів якої є модуль eDem, який розробляють з метою залучення громадськості»¹¹⁸.

Така сама думка викладена і в дослідженні **«Участь громадянського суспільства у відновленні України. Як влада, громадяни та донори можуть посилити суспільну довіру»**, опублікованому в 2023 році:

«Робота з планування відновлення вже йде повним ходом, але й досі бракує чіткої основи для забезпечення суттєвого залучення громадян і громадянського суспільства у ці процеси»¹¹⁹.

Про вагомую роль українського громадянського суспільства в процесі відновлення заявляє і Українська платформа донорів¹²⁰, координаційний форум найбільших міжнародних донорів та української влади:

«Громадянське суспільство України пропонує інноваційні рішення для відновлення та відбудови, сприяючи таким чином діяльності Української платформи донорів. Йдеться, зокрема, про ідеї та рекомендації громадянського суспільства щодо: напрямів покращення; належних практик та рекомендацій; інсайтів щодо впровадження реформ; напрямів підтримки відновлення на місцевому та регіональному рівнях; а також щодо підходів сприяння інклюзивному, гендерно чутливому та ефективному відновленню тощо.

¹¹⁷ Андрій Андрусевич, Зоряна Козак. Повоєнна зелена відбудова України: процеси, зацікавлені сторони, участь громадськості. Аналітичний звіт, січень–лютий 2024 року. https://ua.boell.org/sites/default/files/2024-05/racse-report_2024-5-13-1_ukr.pdf

¹¹⁸ Андрій Андрусевич, Зоряна Козак. Повоєнна зелена відбудова України: процеси, зацікавлені сторони, участь громадськості. Аналітичний звіт, січень–лютий 2024 року. https://ua.boell.org/sites/default/files/2024-05/racse-report_2024-5-13-1_ukr.pdf

¹¹⁹ Участь громадянського суспільства у відновленні України. Як влада, громадяни та донори можуть посилити суспільну довіру. Червень 2023 року. <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2023-09/2023-06-15-giving-civil-society-stake-ukraines-recovery-lutsevych-ukrainian.pdf>

¹²⁰ Українська платформа донорів. <https://ukrainedorplatform.com/uk/main/>

Українська платформа донорів співпрацює з громадянським суспільством на регулярній основі як в межах Керівного комітету, так і Групи експертів.

На сьогодні Українська платформа донорів провела два заходи з громадянським суспільством, зокрема діалоговий захід з Керівним комітетом у Києві в квітні 2024 року, а також онлайн-зустріч з Групою експертів у листопаді 2024 року»¹²¹.

Проте представники громадянського суспільства оцінюють взаємодію з цим інститутом значно скептичніше. Ось як це питання коментують автори дослідження «Повоєнна зелена відбудова України: процеси, зацікавлені сторони, участь громадськості»:

«Багатостороння координаційна платформа донорів для України тісно співпрацює з українськими органами влади та міжнародними фінансовими установами, однак вона практично закрита для громадськості»¹²².

Дослідження «Ukraine's wartime recovery and the role of civil society. Chatham House survey of Ukrainian CSOs – 2024 update», проведене Chatham House у 2024 році, засвідчує активну участь громадянського суспільства в процесах відновлення та покращення якості взаємодії з владою в цьому процесі:

«Українське громадянське суспільство вже веде активну діяльність з підтримки відновлення. Громадські організації, що базуються в Києві, повідомляють про покращення зусиль держави щодо залучення громадянського суспільства порівняно з 2022 роком»¹²³.

Згідно з результатами цього дослідження, громадянське суспільство вважає одним із головних завдань для країни реінтеграцію ветеранів та підтримку покоління дітей і молоді, які виросли в умовах війни і чиє навчання було перерване або припинене через війну¹²⁴. Опитування 218 ОГС показало, що майже 80% організацій вже здійснюють заходи з відновлення як на національному, так і на регіональному рівнях. Порівняно з 2022 роком ступінь залученості до відновлення в регіонах України значно зріс – на 21 відсотковий пункт¹²⁵. Проведене нами опитування ОГС дає нижчий показник: ініціативи з відновлення реалізують близько 22% ОГС. Як зазначає автор дослідження «Ukraine's wartime recovery and the role of civil society. Chatham House survey of Ukrainian CSOs – 2024 update», ОГС здебільшого надають

¹²¹ Залучення громадянського суспільства. <https://ukrainedorplatform.com/civil-society-engagement/>

¹²² Андрій Андрусович, Зоряна Козак. Повоєнна зелена відбудова України: процеси, зацікавлені сторони, участь громадськості. Аналітичний звіт, січень–лютий 2024 року. https://ua.boell.org/sites/default/files/2024-05/racse-report_2024-5-13-1_ukr.pdf

¹²³ Orysia Lutsevych. June 2024. Ukraine's wartime recovery and the role of civil society. Chatham House survey of Ukrainian CSOs – 2024 update. <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2024-06/2024-06-05-ukraine-wartime-recovery-role-civil-society-lutsevych.pdf.pdf>

¹²⁴ Orysia Lutsevych. June 2024. Ukraine's wartime recovery and the role of civil society. Chatham House survey of Ukrainian CSOs – 2024 update. <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2024-06/2024-06-05-ukraine-wartime-recovery-role-civil-society-lutsevych.pdf.pdf>

¹²⁵ Orysia Lutsevych. June 2024. Ukraine's wartime recovery and the role of civil society. Chatham House survey of Ukrainian CSOs – 2024 update. <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2024-06/2024-06-05-ukraine-wartime-recovery-role-civil-society-lutsevych.pdf.pdf>

допомогу ВПО; дітям, які постраждали від війни; людям похилого віку, особам із інвалідністю та жінкам (зокрема, військовослужбовцям, жертвам насильства й тим, хто у скруті). Дедалі більше ОГС, особливо місцевих, підтримують психічне здоров'я населення: залученість до цієї діяльності зросла з 27% у 2022 році до 48% у 2024 році. У регіонах ОГС здебільшого надають практичну допомогу, тоді як київські та загальнонаціональні організації (близько 60%) залучені до планування відновлення з урядом¹²⁶.

Оцінюючи активність держави у залученні ОГС до процесу відновлення, автори повідомляють про покращення ситуації на національному рівні порівняно з 2022 роком. На регіональному рівні картина менш обнадійлива. Як і в 2022 році, більшість ОГС, які працюють не в столиці (63% цієї когорти), повідомляють, що органи влади або залучають їх незначною мірою, або взагалі не залучають до процесу відновлення¹²⁷. Водночас автори дослідження **«Повоєнна зелена відбудова України: процеси, зацікавлені сторони, участь громадськості»**, опублікованого в 2024 році, наголосили на активізації співпраці громадських організацій з місцевою владою у конкретних проєктах повоєнного відновлення в 2023 році¹²⁸. Загалом можна виокремити такі типи участі ОГС у відбудові.

1. Допомога громадам у відбудові

Громадські організації тісно співпрацюють з громадами, допомагаючи розробляти комплексні плани відновлення і підвищувати спроможність місцевої влади. Наприклад, експертні ОГС («Спільно HUB», «Агенція відновлення та розвитку», Cedos, «Центр економічної стратегії» тощо) навчають представників громад писати проєктні документи, проводять воркшопи і практичні консультації під час підготовки стратегій комплексного відновлення¹²⁹. ОГС також беруть активну участь у фізичному відновленні інфраструктури та створенні нової, якої не було до початку повномасштабної війни. Наприклад, ICAP «Єднання» разом із партнерськими ОГС відкрили 10 нових молодіжних центрів, а також оновили приміщення 2 центрів у Львівській, Волинській та Закарпатській областях¹³⁰. ГО «Будуємо Україну Разом» (БУР) організовує короткострокові волонтерські акції («бурчики») для відновлення соціально важливої інфраструктури на Миколаївщині та Херсонщині. Волонтери (10–30 осіб) за 1–3 дні виконують ремонтні роботи у школах, лікарнях, будинках культури та інших об'єктах, долучаючи до них місцеву молодь¹³¹. ГО забезпечує громади матеріалами, інструментами та менторською підтримкою, а також проводить навчальні блоки з лідерства і управління. За допомогою таких акцій громади не лише відновлюють будівлі, а й опановують навички проєктного менеджменту та формують скоординовані команди місцевих активістів.

¹²⁶ Orysia Lutsevych. June 2024. Ukraine's wartime recovery and the role of civil society. Chatham House survey of Ukrainian CSOs – 2024 update. <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2024-06/2024-06-05-ukraine-wartime-recovery-role-civil-society-lutsevych.pdf>

¹²⁷ Orysia Lutsevych. June 2024. Ukraine's wartime recovery and the role of civil society. Chatham House survey of Ukrainian CSOs – 2024 update. <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2024-06/2024-06-05-ukraine-wartime-recovery-role-civil-society-lutsevych.pdf>

¹²⁸ Андрій Андрусевич, Зоряна Козак. Повоєнна зелена відбудова України: процеси, зацікавлені сторони, участь громадськості. Аналітичний звіт, січень–лютий 2024 року. https://ua.boell.org/sites/default/files/2024-05/racse-report_2024-5-13-1_ukr.pdf

¹²⁹ Андрій Андрусевич, Зоряна Козак. Повоєнна зелена відбудова України: процеси, зацікавлені сторони, участь громадськості. Аналітичний звіт, січень–лютий 2024 року. https://ua.boell.org/sites/default/files/2024-05/racse-report_2024-5-13-1_ukr.pdf

¹³⁰ Розвиток потенціалу молоді в західних областях України 2023–2024. <https://ednannia.ua/our-programs-and-activities/pidtrymani-proiektu/12617-rozvitok-potentsialu-molodi-v-zakhidnikh-oblastyakh-ukrajini>

¹³¹ Громадам, які постраждали внаслідок війни, пропонують доєднатися до проєкту БУР про відновлення громад. 28 травня 2024 року. <https://mykolaiv.rayon.in.ua/news/709197-gromadam-yaki-postrazhdali-vnaslidok-viyni-proponuyut-doenatisya-do-proektu-bur-pro-vidnovlennya-gromad>

2. Адвокація і впровадження «зелених» технологій

Екологічні ОГС зосереджують зусилля на «зеленому відновленні» — встановленні відновлюваних джерел енергії у громадах. Наприклад, ОГС реалізують пілотні проекти «зеленої» реконструкції: за фінансування ЄС підтримують громади у встановленні сонячних електростанцій та теплових насосів у соціальних закладах. Яскравий приклад — «зелене» відновлення амбулаторії у селі Горенка (Київщина). За ініціативи Гостомельської ВЦА разом із міжнародними партнерами ГО «Екодія» й «Екоклуб» відремонтували будівлю, встановивши тепловий насос ґрунт–вода (20 кВт) та сонячну електростанцію (12 кВт) з акумулятором¹³². У результаті 43% потреби в опаленні і 55% споживаної електроенергії амбулаторії забезпечуються за рахунок «чистої» енергії.

¹³² Андрій Андрусевич, Зоряна Козак. Повоєнна зелена відбудова України: процеси, зацікавлені сторони, участь громадськості. Аналітичний звіт, січень–лютий 2024 року. https://ua.boell.org/sites/default/files/2024-05/racse-report_2024-5-13-1_ukr.pdf

17. Необхідна стратегія підтримки діяльності та розвитку ОГС під час війни з боку держави та донорських організацій

Порівняння двох хвиль опитування свідчить: громадські організації починають краще оцінювати підтримку, яку отримують від різних акторів під час війни; і це поліпшення помірне, але послідовне.

Частка респондентів, задоволених підтримкою ОГС **на рівні центральної влади**, зросла з 9,4% до 14,4%. Відповідно, скоротилася частка тих, хто схильний ставити «двійку»: кількість негативних оцінок зменшилася з 42,6% до 37,7%. Підтримку ОГС з боку **місцевої влади** традиційно сприймають дещо краще, і ця відмінність зберігається. Частка високих оцінок зросла з 22,5 % до 24,0%, тоді як кількість негативних відповідей зменшилася з 35,2% до 31,1%. Найвиразніше покращення спостерігається у **взаємодії з донорами**. Частка тих, хто оцінює цю підтримку «дуже» або «скоріше» високо, зросла з 40,1% до 44,1%, а частка негативних оцінок скоротилася майже на 8 відсоткових пунктів — із 22,2 % до 14,3%. Загалом дані свідчать про повільне поліпшення ситуації із підтримкою ОГС з боку ключових партнерських інституцій.

Оцінка роботи з підтримки діяльності та розвитку ОГС під час війни на рівні центральної, місцевої влади та донорів

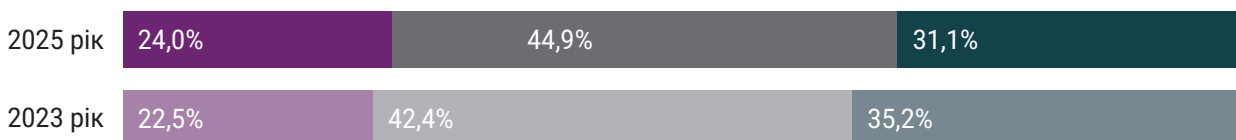
% від ОГС-респондентів

■ Дуже високо + скоріше високо ■ Посередньо ■ Дуже низько + скоріше низько

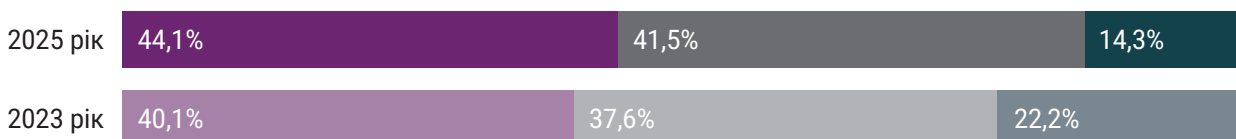
на рівні центральної влади

на рівні місцевої влади

від донорських організацій

Запитання: Як ви загалом оцінюєте роботу з підтримки діяльності та розвитку ОГС під час війни...

За минулий рік перелік найнеобхідніших, на думку ОГС, форм підтримки майже не змінився, однак потреба за кожним пунктом знизилася на 5–17 відсоткових пунктів. Найпомітніше скорочення — запити, пов'язані з державними фінансовими інструментами: гранти на інституційний розвиток, прозорі конкурсні механізми та програми фінансової сталості — усі вони втратили приблизно чверть голосів. Потребу в державному співфінансуванні тепер згадують 34% респондентів проти 46% у 2023 році; прозорі конкурси — 25% проти 42%.

Дещо поступилася позиціями, але досі залишається значущою група інструментів залучення громадськості до формування політик. Раніше запит на ефективні процедури участі й на публічні консультації озвучували 38–41% опитаних, тепер цей показник скоротився до третини вибірки, але ці пункти залишаються у верхній частині рейтингу.

У сегменті «правове середовище» удосконалення регулювання діяльності ОГС нині важливе для 26% опитаних (було 36%), а податкове полегшення для доброчинців дещо втратило актуальність (показник знизився з 32% до 17%). Теми, які в 2023 були у другому ешелоні, змістилися ще нижче: цифровізація держпослуг, контроль гуманітарних програм і міжсекторальна співпраця тепер хвилюють менш ніж чверть організацій.

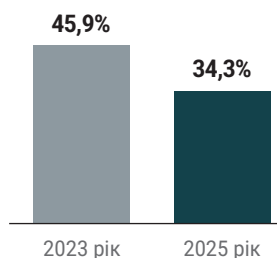
Узагальнено картина така: організації досі сподіваються від держави передусім фінансових і процедурних інструментів, але масштаб очікувань помітно звузився.

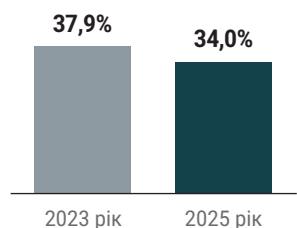
Найнеобхідніша підтримка для діяльності та розвитку ОГС під час війни

% від організацій-респондентів, множинний вибір

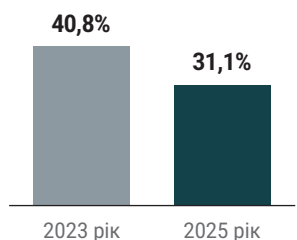
Державне фінансування ОГС через гранти на інституційний та організаційний розвиток

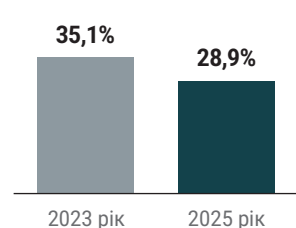
Забезпечення ефективних процедур участі громадськості під час формування та реалізації державної, регіональної та місцевої політики

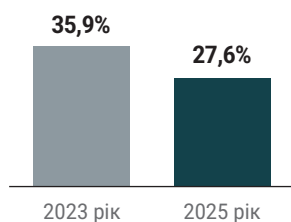
Публічні консультації з ОГС, врахування їхніх специфічних потреб

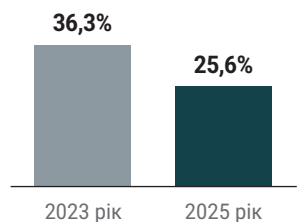
Розбудова фінансової сталості організацій громадянського суспільства

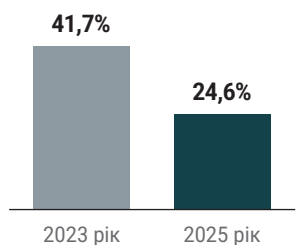
Стимулювання участі ОГС в процесах відновлення України

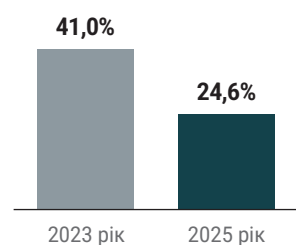
Вдосконалення нормативно-правового регулювання діяльності ОГС під час війни

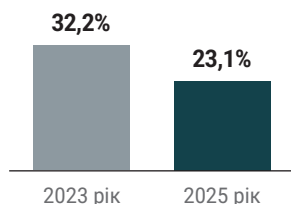
Прозорі конкурсні механізми розподілу державних коштів

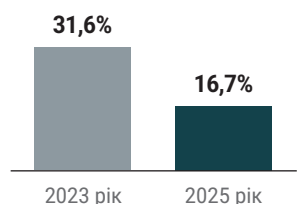
Інформування, навчання представників ОГС щодо ініціатив та планів влади

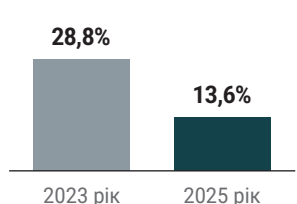
Створення сприятливих умов для міжсекторальної співпраці ОГС

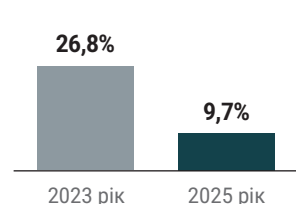
Зменшення податкового тиску на благоотримувачів і надавачів благодійної допомоги

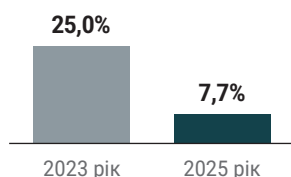
Контроль над реалізацією громадської, гуманітарної та благодійної діяльності

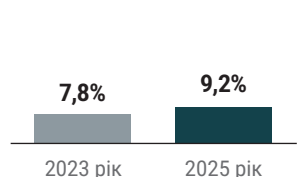
Діджиталізація державної допомоги і послуг

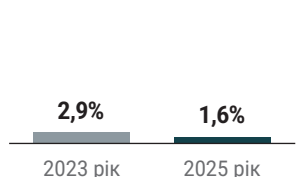
Запровадження механізмів спільного громадсько-урядового контролю над виконанням стратегії

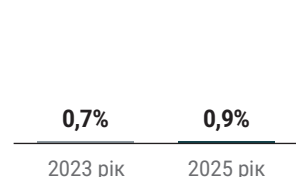
Важко відповісти

Немає такої потреби

Інше

Запитання: Що, на ваш погляд, є найнеобхіднішим для підтримки діяльності та розвитку ОГС під час війни?

Кількісне опитування демонструє головне очікування сектора від донорів: понад третина організацій (34,6%) насамперед просить донорів **не зупиняти підтримку й за можливості збільшити обсяги допомоги** (проаналізовано відповіді на відкрите запитання, заcodedані дослідниками в категорії). Другу за популярністю групу запитів формують комунікаційні та консультаційні потреби: **15,7%** респондентів хочуть отримувати від донорів чіткішу інформацію про наявні можливості, а також систематичні консультації задля врахування актуальних потреб ОГС під час розробки донорських програм та політик.

На третій позиції — **підтримка локальних та невеликих ініціатив (14,2%)**. Різні джерела інформації, використані в цьому дослідженні, свідчать, що саме дрібні ОГС і їхні проекти часто залишаються поза великими грантовими програмами, але становлять важливий складник реальної роботи громадського сектора. Трохи меншу, але все ще істотну увагу респонденти приділяють **прозорості та контролю за розподілом ресурсів**: цього очікують 12,4% опитаних.

П'ятий блок побажань стосується **спрощення бюрократії**: 7,7% організацій просять скоротити обсяг звітності, пришвидшити розгляд заявок і ширше використовувати цифрові інструменти. На наступних щаблях — точкові запити: **проведення навчань і тренінгів (3,7%)**, **збільшення допомоги військовим (3,4%)** та **пряма взаємодія з ОГС без посередництва органів влади (2,0%)**.

Загалом вимальовуються дві основні тенденції: по-перше, пріоритетом залишається базова потреба у безперервному фінансуванні; по-друге, зростає запит на поінформованість, гнучкіші процедури й підтримку малих локальних ініціатив, що дасть організаціям змогу швидше реагувати на виклики війни.

Під час глибинних інтерв'ю респонденти окреслили низку конкретних очікувань до держави, донорів та ОМС, і головними серед них залишаються грошові ресурси й процедурна гнучкість. Щодо державних інструментів фінансування ОГС, то респонденти дуже прихильні до моделі Українського культурного фонду (УКФ), яку вважають вдалою й закликають масштабувати на сферу підтримки ОГС.

«Повторюся за держбюджет, який повинен масштабувати модель УКФ в інші сектори».

«Але ми все ж маємо очікування, що державний бюджет створить або фонд, аналогічний УКФ для медіа, або зробить окремий напрямок в рамках УКФ, де можна позмагатися за грантове фінансування державне».

Донорів просять, по-перше, зберегти й наростити обсяги допомоги, по-друге, пришвидшити й спростити сам процес отримання грантів — можливо, за рахунок більш прискіпливого й суворого аналізу звітності за вже виконаними проектами:

«Донорські організації зробили би велику послугу, якби спростили процес отримання фінансування... Можна звіти ужесточити, але саме отримання — треба спростити, і щоб процес в часі був компактніший... Подали заявку, декілька тижнів — і є відповідь».

Від донорів також очікують допомоги в посиленні інституційної сталості як окремих ОГС, так і сектора в цілому. Механізмами цієї допомоги могли би бути формування проактивного середовища з ОГС та представників громад; створення механізмів нетворкінгу між ОГС; фінансування важливих активностей, які не покриваються безпосередньо бюджетами програм (наприклад, фінансові аудити ОГС).

«А я би говорив про нетворкінг. Але не в таких... регіонального, можливо, формату, можливо, тематичного якогось формату, щоб люди, які в певній сфері чи в певному регіоні працюють, між собою мали більше можливостей поспілкуватися, не одноразово просто якийсь маленький захід, презентація, а щоб дійсно вони могли між собою поспілкуватися. І формування, створення оцих партнерств».

«Перше — це певні речі, про які я говорила, які б нас інституційно посилили, пов'язані з нашою фінансовою сталістю. І це не лише про кошти, а це, наприклад, проведення фінансових аудитів, бо в нас не було ресурсів останні роки для цього. Це про стратегування, про встановлення деяких політик».

Крім того, від донорів сподіваються зміщення акцентів в оцінюванні роботи ОГС — з ідеальної з бюрократичного погляду звітності на більш змістовне занурення в результати діяльності ОГС-реципієнтів. Технічна допомога від донора в оформленні документації, на думку деяких респондентів, значно «розвантажила» би ОГС.

«От донори дуже, мені здається, часто заточені... не знаю, на ідеальність документації, замість того, щоб подивитися, що та організація справді робить. І, можливо, донорські організації могли би надавати супровід саме по документах, не знаю, проєктних заявках чи звітах, щоб знизити оце навантаження, але дати людям можливість робити те, що вони роблять».

ОГС сформували до донорів і інші важливі запити: по-перше, врахування думки і експертизи самих ОГС щодо актуальності тих чи інших проектів і напрямів роботи; по-друге, створення для ОГС певного інституційного запасу міцності, що дав би змогу не лише йти у фарватері грантових конкурсів, але й провадити власну стабільну, довготривалу роботу щодо певних суспільних потреб.

«Нема питань, проекти по жінкам, по підтримці ЛГБТ — вони важливі, але я до того, що треба просто при формуванні мандату консультуватися теж з локальним рівнем про потреби, бо коли ти приїжджаєш, умовно, з новою програмою з якогось Брюсселя чи Берліна... Може, з Берліна трошки далеко, щоб побачити, що тут відбувається, тому мені здається, що при програмуванні важливо проводити консультації з місцевим рівнем, і краще розуміти потреби, і бути більш flexible в тому, як розподіляються кошти, кому і на які цілі».

«Мені здається, стратегічно важливо розуміти і підтримувати організації інституційно. Бо я вважаю великою проблемою те, що ОГС повинні підлаштовуватися під інтереси донора і дуже часто робити те, що важливо донору, а не те, що їм самим видніше, і очевидніше, і важливіше робити тут, на місцях, бо вони знають».

На місцевому рівні ресурсну підтримку ОГС могли би надавати ОМС — допомагати приміщеннями або технікою для роботи:

«...дуже часто органи місцевого самоврядування мають певну можливість забезпечити ОГС якимсь приміщенням, наприклад для здійснення їхньої інституційної діяльності, чи матеріально-технічними засобами, щоб ОГС могли функціонувати».

Один із представників сфери медіа висловив побажання, щоб держава розглядала медіа як критичну інфраструктуру:

«Медіа не є критичною інфраструктурою. Дуже, по-моєму, вибірково такі організації сприймають як критичні. Це переважно якісь телеканали, які в “Марафоні” беруть участь. Тому хотілось би більшого визнання з боку держави для медіа — як теж критично важливих співробітників».

the *Journal of the American Medical Association* (JAMA) and the *British Medical Journal* (BMJ).

These journals are the most widely read and cited in the field of medicine. The *JAMA* is published weekly, while the *BMJ* is published weekly. Both journals are published by the American Medical Association and the British Medical Association, respectively.

The *JAMA* and the *BMJ* are both peer-reviewed journals. This means that the articles published in these journals are evaluated by a panel of experts in the field of medicine. This process helps to ensure the quality and accuracy of the research published in these journals.

The *JAMA* and the *BMJ* are both highly respected journals. They are often cited in legal cases and are used by judges to determine the standard of care in medical malpractice cases.

The *JAMA* and the *BMJ* are both important sources of information for medical professionals. They provide up-to-date information on the latest research in the field of medicine.

The *JAMA* and the *BMJ* are both important sources of information for the public. They provide information on the latest research in the field of medicine, which can help the public make informed decisions about their health.

The *JAMA* and the *BMJ* are both important sources of information for the legal system. They provide information on the latest research in the field of medicine, which can be used by judges to determine the standard of care in medical malpractice cases.

The *JAMA* and the *BMJ* are both important sources of information for the medical community. They provide information on the latest research in the field of medicine, which can help medical professionals stay up-to-date on the latest developments in their field.

The *JAMA* and the *BMJ* are both important sources of information for the world. They provide information on the latest research in the field of medicine, which can help the world understand the latest developments in the field of medicine.

The *JAMA* and the *BMJ* are both important sources of information for the future. They provide information on the latest research in the field of medicine, which can help the world prepare for the future of medicine.

The *JAMA* and the *BMJ* are both important sources of information for the present. They provide information on the latest research in the field of medicine, which can help the world understand the present state of medicine.

The *JAMA* and the *BMJ* are both important sources of information for the past. They provide information on the latest research in the field of medicine, which can help the world understand the past state of medicine.

The *JAMA* and the *BMJ* are both important sources of information for the world. They provide information on the latest research in the field of medicine, which can help the world understand the world state of medicine.

The *JAMA* and the *BMJ* are both important sources of information for the future. They provide information on the latest research in the field of medicine, which can help the world prepare for the future of medicine.

The *JAMA* and the *BMJ* are both important sources of information for the present. They provide information on the latest research in the field of medicine, which can help the world understand the present state of medicine.

The *JAMA* and the *BMJ* are both important sources of information for the past. They provide information on the latest research in the field of medicine, which can help the world understand the past state of medicine.

The *JAMA* and the *BMJ* are both important sources of information for the world. They provide information on the latest research in the field of medicine, which can help the world understand the world state of medicine.

The *JAMA* and the *BMJ* are both important sources of information for the future. They provide information on the latest research in the field of medicine, which can help the world prepare for the future of medicine.

